

॥ श्री ॥

संस्कृतपरथी गुजरातीमा

जाषांतर करावी

ठपावी प्रसिद्ध करनार

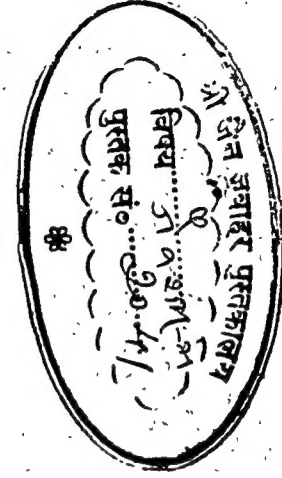
श्रावक, ज़ीमसिंह माणेक.

मुंबई.

“ निर्णयसागर ” ठापाखानांमां ठपाव्युं.

संवत् १९६२ सने १९०६.

श्रावणसुदि त्रयोदशि.



# પ્રસ્તાવના.

સર્વે જૈન બંધુઓને માલુમ થાયજે આ કલ્પસૂત્ર આપણા આગમો માંહેનું એક આગમ છે; તથા તેમાં વીર પ્રજા આદિક તીર્થકરોનાં ચરિત્રો આવેલાં છે; વલ્લી તે પર્યુષણા પર્વમાં દરવર્ષે વાંચવામાં આવે છે; આ કલ્પસૂત્રનું માહાત્મ્ય ઘણુંજ ઉત્કૃષ્ટ વખાણું છે. તે આ જાણાંતર વાંચવાથી અમારા જૈનબંધુઓને માલુમ થશે. આ કલ્પસૂત્ર પર ઘણી ટીકાઓ પૂર્વે થયેલા મહાન આચાર્યોએ બનાવેલી છે; તેમાં પણ શ્રીવિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયજીએ બનાવેલી આ કલ્પસૂત્રની સુખબોધિકા નામની ટીકા સરલ અને રસિક છે; તથા તે ટીકા વાંચવાનો આજે ઘણો પ્રચાર છે. તે ટીકા મૂલ સંસ્કૃત જાણામાં હોવાથી, તે જાણાનું હાલના સમયમાં સર્વને જાણપણું નહીં હોવાથી અમોએ તેનું શુદ્ધ ગુજરાતી જાણાંતર કરાવી ઠપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યું છે; આ ગ્રંથની અત્રે પ્રશંસા નહીં કરતાં, અમો તે આદ્યથી અંતસુધિ સર્વે જૈન જાણુઓને વાંચી જવાનીજ જલામણ કરીએલી; કેમકે જે ટીકાનું આ જાણાંતર કરવામાં આવ્યું છે, તે ટીકા આપણા માનનીક મહાન ઉપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયજીએ રચેલી છે.

લાં૦ જીમસિંહ માણેક.



आंक.	विषय.	पृष्ठ.	आंक.	विषय.	पृष्ठ.
<b>प्रथमं व्याख्यानं.</b>					
१	मंगलाचरण तथा टीकाकारे करेखी पोतानी लघुता	१	१८	कटपसूत्रनुं माहात्म्य	५
२	“ कल्प ” शब्दनो विस्तारसहित अर्थ	१	१९	कटपसूत्रनी रचना कोणे अने केवी रीते करी ? तेनुं वर्णन	६
३	सचेदक तथा अचेदक कटपनुं वर्णन....	१	२०	चौद पूर्वोनुं मान तथा तेनां नामो	६
४	आधाकर्मिक कटपनुं वर्णन....	१	२१	कटपसूत्र वांचवाना कोण अधिकारीओठे ? तथा ते सज्जासन्मुख क्यारथी वंचावुं शरू थयुं ? नेनुं वर्णन	६
५	शय्यातर कटपनुं वर्णन ....	१	२२	नागकेतुनी कथा ....	६
६	राज्यपिंड कटपनुं वर्णन ....	१	२३	जगशब्दोना अर्थो	८
७	कृतिकर्मवंदनक कटपनुं वर्णन ....	२	२४	कट्याणको संबंधिचर्चा	८
८	वृत्त कटपनुं वर्णन ....	२	२५	श्रीवीरप्रभुनुं देवानंदानी कुक्षीमां अवतरवुं	१०
९	ज्येष्ठ कटपनुं वर्णन ....	२	२६	चौदस्वमो जोवाथी देवानंदाना हर्षनुं वर्णन	१०
१०	प्रतिक्रमण कटपनुं वर्णन ....	२	२७	देवानंदानुं रुषजदत्त ब्राह्मणपासे आववुं	१०
११	मास कटपनुं वर्णन ....	२	२८	रुषजदत्त ब्राह्मणे तेणीने कहेखो स्वप्न विचार	११
१२	पर्युषणा कटपनुं वर्णन ....	३	२९	बत्रीस लक्षणोनुं वर्णन	११
१३	ऋजुजम्मुनिओनां दृष्टांत ....	३	३०	अंगोपांगनां लक्षणोनुं वर्णन	११
१४	वक्रजड मुनिओनां दृष्टांत ....	४	३१	सामुजिक वर्णन ....	१२
१५	ऋजुप्राज्ञ मुनिओनां दृष्टांत ....	४	३२	मानोन्माननुं वर्णन	१२
१६	कया कारणथी मुनिओने चतुर्मास उपरांत पण रहवुं कटपे ? तेनुं वर्णन ....	४	३३	कार्तिक शेठनी कथा	१३
१७	औषधनुं दृष्टांत ....	५	३४	इंद्रनुं वर्णन	१३

આંક.	વિષય.	પૃષ્ઠ.	આંક.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
૩૫	શક્રસ્તવનો અર્થ ....	૧૫	૫૪	પ્રત્યુનું ગર્જસંહરણસંબંધિ જ્ઞાન ....	૨૪
૩૬	મેઘ કુમારની કથા ....	૧૬	૫૫	ત્રિશલારાણીના શયનગ્રહનું વર્ણન ....	૨૪
<b>દ્વિતીય વ્યાખ્યાન</b>			૫૬	ગજના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૨૫
૩૭	શક્રસ્તવનો ચાલુ અર્થ ....	૧૭	૫૭	વૃષજના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૨૫
૩૮	તીર્થંકરો કયા કુલમાં ઉપજે ? તેનું વર્ણન ....	૧૭	૫૮	સિંહના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૨૫
૩૯	“ઉપસર્ગ” અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૭	૫૯	લક્ષ્મી દેવીના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૨૬
૪૦	ગોશાલાનું વૃત્તાંત ....	૧૮	<b>તૃતીય વ્યાખ્યાન</b>		
૪૧	“ગર્જહરણ” અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૮	૬૦	પુષ્પમાલાના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૨૮
૪૨	“સ્ત્રીતીર્થંકર” અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૮	૬૧	ચંદ્રના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૨૮
૪૩	“અજાવિત પર્વદા” અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૯	૬૨	સૂર્યના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૨૯
૪૪	“કૃષ્ણનું અમરકંકામાં જવું” એ અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૯	૬૩	ધ્વજાના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૩૦
૪૫	“ચંદ્ર સૂર્યનું મૂલ્યવિમાને ઉતરવું” એ અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૯	૬૪	કલશના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૩૧
૪૬	“હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ” એ અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૯	૬૫	પદ્મસરોવરના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૩૧
૪૭	“અમરેન્દ્રોત્પાત” એ અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૯	૬૬	હીરસમુદ્રના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૩૨
૪૮	“એકસો ને આઠનું એકીવચ્ચે સિદ્ધ થવું” એ અઢેરાનું વર્ણન ....	૧૯	૬૭	દેવવિમાનના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૩૩
૪૯	“અસંયતિની પૂજા” એ અઢેરાનું વર્ણન ....	૨૦	૬૮	રત્નરાશિના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૩૪
૫૦	વીર પ્રત્યુના સત્તાવીસ જીવોનું વર્ણન ....	૨૦	૬૯	અગ્નિશિલ્પાના સ્વપ્નનું વર્ણન ....	૩૪
૫૧	ગર્જવદલાવવા માટે ઇંદ્રે હરિણગમેષિને કરેલો હુકમ ....	૨૩	૭૦	ત્રિશલારાણીની વાણીનું વર્ણન ....	૩૫
૫૨	હરિણગમેષિનું વર્ણન ....	૨૩	૭૧	સિદ્ધાર્થ રાજાએ કહેલો સ્વપ્નોનો અર્થ ....	૩૬
૫૩	ગર્જ સંહરણ કરવાના જાગ્યા ....	૨૪	૭૨	સિદ્ધાર્થ રાજાએ કરાવેલો મહોત્સવ ....	૩૭
			૭૩	સૂર્યોદયનું વર્ણન ....	૩૮

आंक.	विषय.	पृष्ठ.	आंक.	विषय.	पृष्ठ.
<b>प्रथमं व्याख्यानं.</b>					
१	मंगलाचरण तथा टीकाकारे करेखी पोतानी लघुता	१	१८	कल्पसूत्रनुं माहात्म्य	५
२	“ कल्प ” शब्दनो विस्तारसहित अर्थ	१	१९	कल्पसूत्रनी रचना कोणे अने केवी रीते करी ? तेनुं वर्णन	६
३	सचेदक तथा अचेदक कल्पनुं वर्णन....	१	२०	चौद पूर्वोनुं मान तथा तेनां नामो	६
४	आधाकर्मिक कल्पनुं वर्णन....	१	२१	कल्पसूत्र वांचवाना कोण अधिकारीओळे ? तथा ते सजासन्मुख क्यारथी वंचावुं शरू थयुं ? नेनुं वर्णन	६
५	शय्यातर कल्पनुं वर्णन ....	१	२२	नागकेतुनी कथा ....	६
६	राज्यपिंड कल्पनुं वर्णन ....	१	२३	जगशब्दोना अर्थो	७
७	कृतिकर्मवंदनक कल्पनुं वर्णन ....	२	२४	कल्याणको संबंधिचर्चा	७
८	वृत्त कल्पनुं वर्णन ....	२	२५	श्रीवीरप्रभुनुं देवानंदानी कुह्नीमां अवतरवुं	१०
९	ज्येष्ठ कल्पनुं वर्णन ....	२	२६	चौदस्वप्नो जोवाथी देवानंदाना हर्षनुं वर्णन	१०
१०	प्रतिक्रमण कल्पनुं वर्णन ....	२	२७	देवानंदानुं ऋषजदत्त ब्राह्मणपासे आववुं	१०
११	मास कल्पनुं वर्णन ....	२	२८	ऋषजदत्त ब्राह्मणे तेणीने कहेखो स्वप्न विचार	११
१२	पर्युषणा कल्पनुं वर्णन ....	३	२९	बत्रीस लक्षणोनुं वर्णन	११
१३	ऋजुजम्मुनिओनां दृष्टांत ....	३	३०	अंगोपांगनां लक्षणोनुं वर्णन	११
१४	वक्रजड मुनिओनां दृष्टांत ....	४	३१	सामुजिक वर्णन	१२
१५	ऋजुप्राज्ञ मुनिओनां दृष्टांत ....	४	३२	मानोन्माननुं वर्णन	१२
१६	कया कारणथी मुनिओने चतुर्मास उपरांत पण रहवुं कल्पे ? तेनुं वर्णन ....	४	३३	कार्तिक शेठनी कथा	१३
१७	औषधनुं दृष्टांत ....	५	३४	इंजनुं वर्णन	१३

આંક.	વિષય.	પૃષ્ઠ.	આંક.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
૩૫	શક્રસ્તવનો અર્થ.....	૧૫	૫૪	પ્રત્યુનું ગર્જસંહરણસંબંધિ જ્ઞાન.....	૨૪
૩૬	મેઘ કુમારની કથા.....	૧૬	૫૫	ત્રિશલારાણીના શયનગ્રહનું વર્ણન.....	૨૪
<b>દ્વિતીય વ્યાખ્યાન</b>			૫૬	ગજના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૨૫
૩૭	શક્રસ્તવનો ચાલુ અર્થ.....	૧૭	૫૭	વૃષજના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૨૫
૩૮	તીર્થકરો કયા કુલમાં ઉપજે ? તેનું વર્ણન.....	૧૭	૫૮	સિંહના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૨૫
૩૯	“ઉપસર્ગ” અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૭	૫૯	લક્ષ્મી દેવીના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૨૬
૪૦	ગોશાલાનું વૃત્તાંત.....	૧૮	<b>તૃતીય વ્યાખ્યાન</b>		
૪૧	“ગર્જહરણ” અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૮	૬૦	પુષ્પમાલાના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૨૮
૪૨	“સ્ત્રીતીર્થકર” અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૮	૬૧	ચંદ્રના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૨૮
૪૩	“અજ્ઞાવિત પર્ષદા” અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૯	૬૨	સૂર્યના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૨૯
૪૪	“કૃષ્ણનું અમરકંકામાં જવું” એ અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૯	૬૩	ધ્વજાના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૩૦
૪૫	“ચંદ્ર સૂર્યનું મૂલવિમાને ઉતરવું” એ અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૯	૬૪	કલશના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૩૧
૪૬	“હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ” એ અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૯	૬૫	પદ્મસરોવરના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૩૧
૪૭	“અમરેન્દ્રોત્પાત” એ અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૯	૬૬	હીરસમુદ્રના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૩૨
૪૮	“એકસો ને આઠનું એકીવચ્ચે સિદ્ધ થવું” એ અઢેરાનું વર્ણન.....	૧૯	૬૭	દેવવિમાનના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૩૩
૪૯	“અસંયતિની પૂજા” એ અઢેરાનું વર્ણન.....	૨૦	૬૮	રત્નરાશિના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૩૪
૫૦	વીર પ્રત્યુના સત્તાવીસ જવોનું વર્ણન.....	૨૦	૬૯	અગ્નિશિલાના સ્વપ્નનું વર્ણન.....	૩૪
૫૧	ગર્જબદલાવવા માટે ડંકે હરિણગમેષિને કરેલો હુકમ.....	૨૩	૭૦	ત્રિશલારાણીની વાણીનું વર્ણન.....	૩૫
૫૨	હરિણગમેષિનું વર્ણન.....	૨૩	૭૧	સિદ્ધાર્થ રાજાએ કહેલો સ્વપ્નોનો અર્થ.....	૩૬
૫૩	ગર્જ સંહરણ કરવાના જાંગા.....	૨૪	૭૨	સિદ્ધાર્થ રાજાએ કરાવેલો મહોત્સવ.....	૩૭
			૭૩	સૂર્યોદયનું વર્ણન.....	૩૮



आंक.	विषय.	पृष्ठ.
७४	सिद्धार्थ राजानां मर्दन, स्नान, अलंकार आदिकनुं वर्णन ....	३९
७५	सिद्धार्थ राजानुं स्नान गृहमांथी निकलवुं ....	४०
७६	कनातनुं वर्णन ....	४१
७७	स्वप्नपाठकोनुं वर्णन ....	४२
७८	पांचसें सुजटोनुं दृष्टांत ....	४४
७९	स्वप्नपाठकोए राजाने दीधेला आशिर्वाद ....	४४

### चतुर्थ व्याख्यानं

८०	स्वप्नपाठकोए स्वप्नोनुं करेलुं वर्णन ....	४५
८१	जंजकदेवोए सिद्धार्थराजानाघरमां जरेलां धननुं वर्णन ....	४६
८२	चारप्रकारना धननुं वर्णन ....	४७
८३	गर्जमां रहेला वीरप्रभुनो दयायुक्त विचार ....	४८
८४	प्रभुगर्जमां स्थिररहेवाथी त्रिशद्वाराणीने अएलो शोक ....	४९
८५	सिद्धार्थराजाना शोकातुर भुवननुं वर्णन ....	५०
८६	गर्जना कंपनथी त्रिशद्वाराणीने अएलो हर्ष ....	५०
८७	गर्जपोषणना उपायो ....	५१
८८	चोवीसे तीर्थकरोना गर्जकावनुं प्रमाण ....	५२
८९	वीरप्रभुनो जन्म ....	५२

### पंचमं व्याख्यानं

९०	ठपन्न दिक्कुमारिकाओनुं वर्णन ....	५३
९१	प्रभुना जन्मोत्सवमाटे इंज्जदिक देवोनुं आववुं ....	५४

आंक.	विषय.	पृष्ठ.	अ.
९२	प्रभुए जमणापगना अंगुठाथी कंपावेलो मेरु ....	५५	
९३	सिद्धार्थराजाए करेलो प्रभुनो जन्मोत्सव ....	५६	
९४	मातपिताए प्रभुने करावेळुं सूर्यचंद्रनुं दर्शन ....	५७	
९५	प्रभुना त्रण नामनुं वर्णन ....	५९	
९६	प्रभुनी आमलकी क्रीडानुं वर्णन ....	५९	
९७	मिथ्यादृष्टि देवनो वृत्तांत ....	५९	
९८	प्रभूनुं पाठशालामां आगमन ....	६०	
९९	ब्राह्मणना रूपे इंज्जनुं त्यां आववुं ....	६०	
१००	प्रभुनो लग्नमहोत्सव ....	६१	
१०१	प्रभुनो दीहालेवानो अजिप्राय ...	६१	
१०२	नंदिवर्धनना आग्रहथी प्रभुनुं बे वर्षोसुधि घरमां रहेवुं ....	६१	
१०३	लोकांतिक देवोनुं आगमन ....	६१	
१०४	प्रभुए आपेला वर्षीदाननुं वर्णन ....	६२	
१०५	प्रभुनो दीहामहोत्सव, ....	६२	
१०६	नगरनी स्त्रीओनुं वर्णन ....	६३	
१०७	प्रभुए दीधेली दीहा ....	६४	
षष्ठं व्याख्यानं			
१०८	प्रभुए सहनकरेला उपसर्गो ....	६५	
१०९	गोवालीए करेलो प्रभुने उपसर्ग ....	६६	
११०	प्रभुनुं मोराकसन्निवेशमां आववुं ....	६६	



आंक.	विषय.	पृष्ठ.	आंक.	विषय.	पृष्ठ.
१११	प्रजुए लीधेला पांच अजिग्रहो	६६	सप्तमं व्याख्यानं		
११२	देवपुष्यवस्त्र खेनार ब्राह्मणनुं वृत्तांत	६७	( पार्श्वप्रजुनुं चरित्र )		
११३	सामुद्रिकवेत्तानुं वर्णन	६७	१३०	पार्श्वप्रजुनो जन्म	८७
११४	शूखपाणियक्षनुं वृत्तांत, तथा तेणे करेला प्रजुने	६८	१३१	कमठतापसनुं वृत्तांत	८७
उपसर्गो		६८	१३२	पार्श्वप्रजुए लीधेली दीहा	८८
११५	उत्पल निमित्तिआनुं वृत्तांत	६८	१३३	मेघमाखीए करेलो प्रजुने उपसर्ग	८८
११६	अष्टदक निमित्तिआनुं वृत्तांत	६९	१३४	पार्श्वप्रजुना परिवारनुं वर्णन	८९
११७	चंडकौशिकनुं वृत्तांत	६९	( नेमिनाथ प्रजुनुं चरित्र )		
११८	सुदंष्ट्र देवे करेलो प्रजुने उपसर्ग	७०	१३५	नेमिनाथप्रजुनो जन्म	८९
११९	कंबल शंबलनी कथा	७०	१३६	नेमिनाथ प्रजुए वगारेलो शंख	९०
१२०	गोशाखानुं वृत्तांत	७०	१३७	प्रजुए शंखवगाडवाथी श्रीकृष्णने अएला विचारो	९०
१२१	संगमदेवे करेला प्रजुने उपसर्गो	७३	१३८	सत्यजामाआदिकेप्रजुना विवाहमाटे करेली कोशिश	९०
१२२	चंदनबाखानुं वृत्तांत	७५	१३९	नेमिनाथप्रजुना विवाहनुं वर्णन	९१
१२३	प्रजुने अएखुं केवलज्ञान	७७	१४०	नेमिनाथप्रजुए विवाह नहीं करतां रथने पागो वाड्यो	९२
१२४	गणधरवाद	७८	१४१	राजीमतीनो वैराग्य	९३
१२५	प्रजुनुं मोहगमन	८३	१४२	नेमिनाथ प्रजुनुं दीहाग्रहण	९३
१२६	प्रजुना मोहथी गौतमस्वामिनोशोक	८४	१४३	रथ नेमिनुं वृत्तांत	९४
१२७	दीवाखीना महोत्सवनुं चालुअवुं	८५	१४४	नेमिनाथ प्रजुना परिवारनुं वर्णन	९४
१२८	अठ्यासी ग्रहोनां नाम	८५	१४५	नेमिनाथ प्रजुनुं मोहगमन	९४
१२९	प्रजुना प	८५	१४६	तीर्थकरोना आंतरा	९४

## रुषजदेवप्रभुनुं चरित्र

१४७ रुषजप्रभुनो जन्म	....	....	....	ए६
१४८ युगलीआंओनुं वृत्तांत	....	....	....	ए७
१४९ विनीता नगरीनी स्थापना	....	....	....	ए७
१५० रुषजदेव प्रभुए चलावेखो लोकव्यवहार	....	....	....	ए८
१५१ प्रभुना पुत्रोनां नामो	....	....	....	ए९
१५२ रुषजदेव प्रभुए लीधेखीदीक्षा	....	....	....	ए९
१५३ नमिविनमिनुं वृत्तांत	....	....	....	ए९
१५४ श्रेयांसकुमारनुं वृत्तांत	....	....	....	१००
१५५ प्रभुने अयेखुं केवलज्ञान	....	....	....	१०१
१५६ मरूदेवा मातानुं वृत्तांत	....	....	....	१०१
१५७ रुषजदेव प्रभुनो परिवार	....	....	....	१०२
१५८ रुषजदेवप्रभुनुं मोहगमन	....	....	....	१०२
१५९ देवोए करेखो प्रभुनो निर्वाण महोत्सव	....	....	....	१०२

अष्टमं व्याख्यानं  
(स्थविरावलि चरित्र)

१६० गहो अवानुं कारण	....	....	....	१०३
१६१ सुधर्मा स्वामिनुं चरित्र	....	....	....	१०३
१६२ जंबूस्वामिनुं चरित्र	....	....	....	१०४
१६३ जज्जबाहुस्वामी तथा वराहमिहिरनुं वृत्तांत	....	....	....	१०५
१६४ स्थूलजज्जिनुं वृत्तांत	....	....	....	१०५
१६५ आर्यसुहस्ति तथा आर्यमहागिरिजीनुं वृत्तांत	....	....	....	१०६
१६६ वैशेषिकमतनी स्थापना	....	....	....	१०७
१६७ प्रियग्रंथ महाराजनुं वृत्तांत	....	....	....	१०७
१६८ वज्रस्वामिजी आदिकनुं वृत्तांत	....	....	....	१०७

## नवमं व्याख्यानं (समाचारी)

१६९ पर्युषणानो अधिकार	....	....	....	१०८
१७० साधुओना आचारनुं वर्णन	....	....	....	१११
१७१ टीकाकारनी प्रशस्ति	....	....	....	११६
१७२ जाषांतरकारनी प्रशस्ति	....	....	....	११७

इति अनुक्रमणिका समाप्त.

॥ श्री जिनाय नमः ॥

## कटपसूत्र सुखबोधिकानुं गुजराती भाषांतर ॥

टीकाकार श्री विनयविजयजी महाराज मंगलाचरण करे छे.

परम कट्याणने करनारा श्रीजगदीश्वर अर्हत प्रभुने प्रणाम करी हुं बाल अज्यासिउने. ऊपकार करनारी सुखबोधिका नामे कटपसूत्रनी टीका करुं हुं. १ आ कटपसूत्र ऊपर निपुण बुद्धिवाला पुरुषोने गम्य एवी जो के घणीं टीकाओ ठे, तथापि अटपबुद्धिवाला पुरुषोने बोध थाय तेवा हेतुथी आ टीका करवाविषे मारो प्रयत्न सफल ठे. २ जो के सूर्यनी घणीं कांतिउं सर्व लोकोने वस्तुनो बोध करनारी होय ठे, तथापि जूमिगृह (जोंयरा) मां रहेला माणसोने तो तत्काल दीपिकाज ऊपकार करे ठे. ३ आ टीकामां विशेष अर्थ कर्या नथी, युक्तिओ बतावी नथी, अने पक्ष पांमिल्य दर्शावुं नथी पण मात्र बाल बुद्धि अज्यासिउने बोध थवाने अर्थनी व्याख्याज आपेखी ठे. ४ जो के हुं अटपबुद्धि वालो थई आ टीका रयुं हुं पण सत्पुरुषोने ऊपहास्य नहीं थाऊ. कारण के, ते सत्पुरुषो एवो ऊप देश करे ठे के, “सर्व माणसोए कट्याणमां यथाशक्ति यत्न करवो जोईए.” ५

अहिंसा पूर्व काले नवकटप विहार करवाना क्रमवडे प्राप्त थयेला योग्य क्षेत्रमां अने सांप्रतकाले परंपरायी गुरुए आदेश करेला क्षेत्रमां चातुर्मास रहेला साधुउं कट्याण निमित्ते आनंद पुरमां समा समझ वांच्यापठी संघनीसमझ पांच दिवस अने नवहाणे श्रीकटपसूत्रने वांचे ठे. ते कटप सूत्रमां कटप शब्दवडे साधुउंनो आचार कहेवाय ठे. ते कटप आचारना दश जेद ठे ते आ प्रमाणे:—१ आचेलक्य, २ औद्देशिक, ३ शय्यातर, ४ राजपिंरु, ५ कृतिकर्म, ६ व्रत, ७ ज्येष्ठ, ८ प्रतिक्रमण. ९ मास कटप, १० पर्युषणा. ते दश कटपनी व्याख्या आ प्रमाणे ठे.

## ૧ અચેલક્ય. (અચેલક.)

જેને ચેલ એટલે વસ્ત્ર ન હોય તે અચેલક કહેવાય, તે અચેલકનો જાવ તે અચેલક્ય અર્થાત્ વસ્ત્ર રહિતપણું. તે તીર્થકરોને આશ્રીને રહેલું છે. તેમાં પેહેલા અને ઢેઢા તીર્થકરોને શક્રેંડે લાવી આપેલા દેવદૂષ્ય વસ્ત્રનો અપગમ થવાથી તેડને સર્વદા અચેલકત્વ એટલે વસ્ત્રરહિતપણું છે અને વીજા તીર્થકરોને તો સર્વદા સચેલકત્વ વસ્ત્રસહિત પણું છે. આ વિષે કિરણાવલી ટીકાકારે જે ચોવીસ તીર્થકરોને પણ શક્ર ઇંડે આપેલા દેવદૂષ્ય વસ્ત્રના અપગમ થવાથી અચેલકપણું કહ્યું છે, તે શક જરેલું છે.

સાધુડને આશ્રીને એટલે અજિતનાથ વિગેરે બાવીશ તીર્થકરોના તીર્થના સાધુ કે જેડ સરલ અને પ્રાજ્ઞ કહેવાય છે, તેડને ઘણા મૂલ્યવાલા વિવિધ રંગી વસ્ત્રોના ઝપ્તોગની આજ્ઞા હોવાથી સચેલકપણું છે અને વલી કેટલાક શ્વેતરંગી પરિમાણવાલા વસ્ત્રને ધારણ કરનાર હોવાથી તેમને અચેલકપણુંજ છે. આ પ્રમાણે તેડને આ કલ્પ અનિયતપણે રહેલો છે. જે શ્રીકૃષ્ણ અને વીર પ્રજુના તીર્થના યતિડ છે, તેડ સર્વે શ્વેત અને પરિમાણવાલા જીર્ણ વસ્ત્રને ધરનારા હોવાથી તેમને અચેલકપણુંજ છે. અહિં શંકા થાય છે કે, વસ્ત્રનો ઝપ્તોગ ઠતાં તેમને અચેલકપણું કેમ કહેવાય? તેનો પત્યુત્તર આપે છે. જે જીર્ણ વસ્ત્ર હોય તે તુઢ હોવાથી તેડું વસ્ત્ર ઠતાં પણ વસ્ત્રરહિતપણું કહેવાય છે, તે સર્વ લોકોમાં પ્રસિદ્ધ છે. જેમ કે, પોતિયા પેહેરી નદીને ઝતરતા લોકો કહે છે કે, ‘અમો નમ્મ થઈને નદી ઝતરી ગયા’ તેમજ વસ્ત્ર ઠતાં પણ લોકો મેરાઈ અને ધોબી વિગેરેને કહે છે કે, ‘અમોને સત્વર વસ્ત્ર આપો અમે નાગા રહીએ ઢીએ.’ આવી રીતે સાધુડને વસ્ત્રો ઠતાં પણ અચેલકપણું જાણી લેવું. ઇતિ પ્રથમ કલ્પ.

## ૨ ઔદેશિક-કલ્પ.

ઝદેસિય એટલે ઔદેશિક કલ્પ અર્થાત્ આધાકર્મિક. સાધુ નિમિત્તે અશન, પાન, શ્વાદ્ય, શ્વાદિમ વસ્ત્ર, પાત્ર અને ઝપાશ્રય વિગેરે જે કરેલું હોય, તે પેહેલા અને ઢેઢા તીર્થકરના તીર્થમાં એક સાધુને એક સાધુડના સમુદાયને, વા એક ઝપાશ્રયને આશ્રીને કરેલું હોય તે સર્વે સાધુ વિગેરેને કલ્પતું નથી



અને બાવીશ તીર્થકરોના તીર્થમાં તો જે સાધુ વિગેરેને આશ્રીને કરેલું હોય તે તેનેજ કલ્પતું નથી અને બીજાને કલ્પે છે એવી રીતે વીજો ઔદેશિક કલ્પ છે.

### ૩ શય્યાતર કલ્પ.

ત્રીજો કલ્પ શય્યાતર એટલે જે ઉપાશ્રયનો સ્વામી હોય તે તેનો પિંડ જે ૧ અશન, ૨ પાન, ૩ સ્વાદિમ, ૪ સ્વાદિમ, ૫ વસ્ત્ર ૬ પાત્ર, ૭ કાંબલ, ૮ રજોહરણ, ૯ સોય, ૧૦ અસ્તરો, ૧૧ નલ તથા દાંત સુધારવાનું અસ્ત્ર અને ૧૨ કર્ણને સુધારવાનું સાધન. એ બાર પ્રકારનો છે, તે બધા તીર્થકરોના તીર્થોમાં સર્વ સાધુઓને કલ્પે નહીં, કારણ કે તેથી અનૈષ્ણિક વસ્તુનો પ્રસંગ, અને ઉપાશ્રય મલવો દુર્લભ થાય. આદિ ઘણાં દોષ લાગવાનો સંજવ છે. જો સાધુ બધી રાત્રિ જાગે અને પ્રાતઃકાલે પ્રતિક્રમણ બીજે જઈ કરે તો તે મૂલ્ય ઉપાશ્રયનો સ્વામી શય્યાતર થતો નથી. અને જો સાધુ ત્યાં નિદ્રા કરે અને પ્રતિક્રમણ બીજે ઠેકાણે કરે તો તે બંનેના સ્વામી શય્યાતર થાય છે.

તેમજ ચારિત્રની ઇચ્છાવાલા ઉપધિસહિત શિષ્યને શય્યાતરના ઘરની તૃણ, ઋગલ, ઝસ્મ, (રાખ) મલ્લક, પાટલો, બાજોઠ, શય્યા, સંસ્તારો અને લેપ વિગેરે વસ્તુઓ ગ્રહણ કરવી કલ્પતી નથી. એ ત્રીજો શય્યાતર કલ્પ જાણવો.

### ૪ રાજપિંડ કલ્પ.

રાજપિંડ એટલે સેનાપતિ, પુરોહિત, નગરશેઠ, મંત્રી અને સાર્થવાહ એ પાંચેની સાથે રાજ્યનું પાલન કરનાર મૂર્ઝાજિષ્ક જે રાજા તેનો પિંડ જે અશન, પાન, સ્વાદિમ, સ્વાદિમ વસ્ત્ર, પાત્ર, કાંબલ અને રજોહરણ એ આઠ પ્રકારનો કહેવાય છે. તે પેહેલા અને ઠેઠા તીર્થકરોના સાધુઓને રાજાપાસે જતાં આવતાં સામંત વિગેરેથી સ્વાધ્યાયનો નાશ થવાનો સંજવ છે. વધી સાધુઓના અપશુકન ગણાય તેથી શરીરને વ્યાધાત થવાનો સંજવ છે તેમજ સ્વાદ્યનો લોભ, લાલ્ચ અને નિંદા વિગેરે દોષ થવાનો પણ સંજવ છે, તેથી તે રાજપિંડનો નિષેધ કરેલો છે. બાવીશ તીર્થકરોના સાધુ હંમેશાં સરલ અને પ્રાજ્ઞ છે તેથી તેમને



વડે કરીને સમસ્તપણે રહેવું તે વાર્ષિક પર્વ બંને પણ કહેવાય છે. તેમાં તે વાર્ષિક પર્વ જાડપદ માસની શુક્લ પંચમીએ અને કાલકસૂરિ થયા પછી જાડપદ શુક્લ ચતુર્થીએ જ થાય છે. સમસ્તપણથી રહેવા રૂપ જે પર્યુષણા કલ્પ છે તે બે પ્રકારનો છે. સાલંબન અને નિરાલંબન તેમાં જે નિરાલંબન એટલે કારણ ના અજાવવાલો પર્યુષણા કલ્પ તે જઘન્ય उत्कृष्ट એવા બે જોવાલા છે. તેમાં જે સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણથી માંનીને કાર્તિક ચાતુર્માસ્ય ના પ્રતિક્રમણ સુધી સીત્તેર દિવસના પરિમાણનો છે. અને उत्कृष्ट પર્યુષણા કાલ ચાર માસનો છે. આ બે પ્રકારનો નિરાલંબન પર્યુષણા કાલ સ્થવિરકલ્પીતનો છે અને જિ નકલ્પીતને તો એક નિરાલંબ ચાતુર્માસિકજ કલ્પ છે. અર્થાત્ કોઈ કારણને લઈને સાલંબન થાય. હવે જે ક્ષેત્રમાં માસ કલ્પ કર્યો હોય, તેજ ક્ષેત્રમાં ચાતુર્માસ્ય કરવાથી અથવા ચાતુર્માસ્ય કર્યા પછી માસ કલ્પ કરવાથી ઠમાસનો કલ્પ થાય તે પણ સ્થવિરકલ્પીતનેજ યોગ્ય છે અને પાંચ પાંચ દિવસોનો વધારો કરી ગૃહસ્થોને જણાવવા ન જણાવવાનો અધિકાર વિસ્તારથી અહીં લખ્યો નથી. કારણ કે, સંઘની આજ્ઞાથી તે વિધિ હાલ ઉદ્ભવ થઈ ગયો છે. તેમજ ગ્રંથ વિસ્તારના જયથી અત્રે કહેલો નથી. જો તે વિષે વિશેષ જાણવું હોય તો કલ્પ કિરણાવલી વિગેરે ટીકાકાંમાં જોઈ લેવું. એવી રીતે સર્વ ઠેકાણે જાણી લેવું. એવી રીતે જેનું સ્વરૂપ વર્ણવ્યું છે એવો પર્યુષણા કલ્પ પ્રથમ અને ચરમ તીર્થકરોના તીર્થમાં નિયત છે અને બાકીના બાવીશ તીર્થકરોના તીર્થમાં અનિયત છે. કારણ કે, તેના સાધુત્વનો દોષનો અજાવ હોય તો એક ક્ષેત્રમાં દેશ ઊણી પૂર્વ કોટી સુધી રહે છે. અને જો દોષ જોવામાં આવે તો એક માસ કલ્પસુધી પણ રહેતા નથી. એવી રીતે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પણ બાવીશ તીર્થકરોની જેમ સર્વ તીર્થકરોની કલ્પની વ્યવસ્થા જાણી લેવી. એવી રીતે દશમો કલ્પ જાણવો ॥ ૧૦ ॥ ઉપર કહેલા એ દશ કલ્પો શ્રીકૃષ્ણ પ્રજુ તથા શ્રીવૃંદમાન સ્વામીના તીર્થમાં નિયત છે અને બીજા બાવીશ તીર્થકરોના તીર્થમાં અચેત્ક, ઔદેશિક, પ્રતિક્રમણ, રાજપિંડ, માસ અને પર્યુષણા એ ૪ કલ્પો અનિયત છે. બાકીના શય્યાતર, ચતુર્વત, પુરુષજ્યેષ્ઠ, કૃતિકર્મ, એ ચાર કલ્પો નિયતજ છે—એવી રીતે તે દશ કલ્પોનો નિયત અને અનિયત વિ-

અહિ કોઈ શંકા કરે કે, સર્વને સાધવાયોગ્ય મોક્ષમાર્ગ એકજ છે, તો તેમાં પેહેલા, અને બાકીના બાવીશ તીર્થકરોના સાધુઝમાં આચારનો જેદ કેમ છે ? તેના સમાધાનમાં કહે છે કે, તે જેદ થવાનું કારણ જીવવિશેષ છે તે કહે છે—શ્રીકૃષ્ણ પ્રજુના તીર્થના જીવો સરલ સ્વજ્ઞાવી અને જરૂ છે, તેથી તેઝને ધર્મનો બોધ થવો ડુર્લભ છે કારણ કે, તેમનામાં જરૂપણું છે. અને શ્રીવીર પ્રજુના તીર્થના જીવો ( સાધુઝ ) વ્રત અને જરૂ છે, તેથી તેમને ધર્મનું પાલન ડુષ્કર છે. અને અજિત નાથ વિગેરે બાવીશ તીર્થકરોના સાધુઝને ધર્મનો બોધ અને તેનું પાલન આ બંને પણ સુકર ( સહેલું ) છે કારણ કે, તેઝ સરલ અને પ્રજ્ઞ સ્વજ્ઞાવી છે, તેથી તેમના આચારના બે જેદ થયા છે, અહિં તેના દૃષ્ટાંતો બતાવે છે—

પેહેલા તીર્થકરના કેટલાએક મુનિઝ બાહેરની ઝૂમિયા ગુરુ પાસે આવ્યા, ત્યારે ગુરુ પુચ્છું કે, હે મુનિઝ, તમો આટલી બધી વેલા ક્યાં રોકાયા ? મુનિઝે કહ્યું, હે સ્વામી, અમો એક નૃત્ય કરતાં નટને જોવામાં રોકાયા હતા, ત્યારે ગુરુ કહ્યું, કે, નટના નૃત્યને જોવું, તે સાધુઝને કદપે નહીં, ત્યારે તેઝે ( બહુ સારું ) એમ કહી તે વાત અંગીકાર કરી વલી એક વખતે તેજ સાધુઝ ચિરકાલે ઉપાશ્રયમાં આવ્યા, ત્યારે ગુરુ પણ પૂર્વની જેમ પુચ્છું, એટલે તેઝ બોલ્યા કે, હે પ્રજુ, અમો એક નૃત્ય કરતી નટીને જોવાને ઝાઝા હતા, ત્યારે ગુરુમહારાજ બોલ્યા—હે મહાજાગ, તે વખતે મેં તમને નટ જોવાનો નિષેધ કર્યો હતો. જ્યારે નટનો નિષેધ થયો તો પઠી નટી જોવાનો નિષેધ થઈ ચુક્યોજ. પઠી તેઝે ગુરુને વિદ્વાસિ કરી કે, સ્વામી, એ વાત અમોજે જાણી નહીં, હવેથી પુનઃ તેમ નહીં કરીએ. અહીં તે પ્રથમ તીર્થકરના સાધુઝ જડ હોવાથી નટનો નિષેધ કરવાથી નટીનો નિષેધ થઈ ચુક્યો એમ તેઝે જાણી શક્યા નહીં અને રજુ સ્વજ્ઞાવી હોવાથી તેમણે ગુરુને સરલ ઉત્તર આપી દીધો. એવી રીતે આ પ્રથમ દૃષ્ટાંત જાણવું.

અહિં બીજો પણ દૃષ્ટાંત છે, કોઈ કુંકણ દેશના વણિકે વૃદ્ધાવસ્થામાં દીક્ષા લીધી હતી. એક વખતે તે વણિક ઇર્યાપથિકી કાયોત્સર્ગ કરી ચિરકાલ રોકાઈ રહ્યો. જ્યારે કાયોત્સર્ગ પારી આવ્યો એટલે

कदप०

॥ ४ ॥

गुरुए पुब्बुं के, आटलो बधो दीर्घकालनो कायोत्सर्ग करी तें शुं चिंतव्युं ? ते बोख्यो— स्वामी ! जीव दया चिंतवी. गुरुए पुब्बुं, शी रीते ? त्यारे तेणे कहुं के, पूर्वे गृहस्थावस्थामां क्षेत्रमां वृद्ध उमेदी वापेलां घणां धान्य थया हता. हमणां मारा पुत्रो जो निश्चित थइने प्रथम वृद्धोने मेलशे नही तो पढी धान्य नहीं थवाथी ते बीचारानुं शुं थशे ! आ प्रमाणे सरलपणार्थी पोतानो अजिप्राय यथार्थ पणे निवेदन कयों एटले गुरुए कहुं, “महाजाग, तें ए दुष्ट ध्यान कर्युं, मुनिउने एम चिंतवुं अयुक्त ठे.” गुरुए आ प्रमाणे कहेवाथी ते शिष्ये मिथ्या दुष्कृत आप्युं. ए बीजो दृष्टांत. तेवी रीते श्रीवीर प्रजुना मुनिउ विषे बे दृष्टांतो ठे. जेम के, केटलाएक वीर प्रजुना मुनिउ कोइ एक नटने नृत्य करतो जोइ गुरु पासे आव्या. गुरुए पुब्बुं अने पढी नट जोवानो निषेध कयों. पुनः एकवार तेउ कोइ नटीनुं नृत्य जोइने आव्या त्यारे गुरुए पूब्बुं एटले तेउ वक्रपणे जुदा जुदा उत्तर आपवा लाग्या. ज्यारे गुरुए चो-कसपणे पुब्बुं त्यारे तेउए साचे साचुं जणाव्युं. पढी गुरुए ठपको आप्यो एटले तेउ गुरुने सामो उ-पालंज करवा लाग्या के, ज्यारे तमोए अमने नट जोवानो निषेध कयों ते समये नटी जोवानो निषेध केम न कयों ? आ दोष तमारोज ठे अमो शुं जाणीए ए प्रथम दृष्टांत.

कोइ व्यापारीनो पुत्र हतो. तेनो पिता तेने घणीवार एवी शिक्षा आपतो के, ‘पिताविगेरे वन्डिलोनी सामे बोलवुं नहीं, पितानी आ शिक्षा तेणे वक्रताथी मनमां धारण करी राखी. एकवखते घरना सर्वे स्वजन बाहेर गया हता, ते लाग जोइ ते पुत्रे विचार्युं के, वारंवार शिक्षा आपनार पिताने आज हुं शिक्षा आपुं. आवुं चिंतवी ते कमारुबंध करी अंदर रह्यो ज्यारे पिता विगेरे पाठा आव्या कमारु उघारुवाने घणा पोकार कर्या तो पण ते पुत्रे जबाब आप्यो नहीं तेमज कमाड उघाड्यां नहीं.

पढी पिता जित ओलंगी गृहमां पेगो एटले ते पुत्रने हसतो जोयो. ज्यारे उपालंज आप्यो एटले तेणे कहुं के, तमेज शीखव्युं ठे के, वृद्ध वडिलोनी सामे उत्तर न आपवो आ बीजो दृष्टांत २. हवे अजित विगेरे बावीश तीर्थकरोना मुनिओ रुजु अने प्राज्ञ होय ठे तेनो दृष्टांत आपे ठे. जेम केटलाएक

અજિતનાથ પ્રજુના મુનિઓ કોઈ નટને જોઈ ચિરકાલે આવ્યા. ગુરુ પુત્ર્યું ઘટલે તેઓએ યથાર્થ  
 કહ્યું. પઠી ગુરુ તેમ કરવાને નિષેધ કર્યો કોઈવાર પાઠા તેજ મુનિઓ બાહર ગયા, ત્યાં તે નટીને  
 નૃત્ય કરતી જોઈ પ્રાહ્ન હોવાથી વિચાર કરવા ધામ્યા કે, જે આપણને ગુરુ રાગ થવામાં હેતુરૂપ  
 જાણી નટ જોવાનું નિષેધ્યું છે તો આ નટી તો સ્ત્રી હોવાને લીધે રાગ થવાનું અત્યંત કારણરૂપ છે,  
 તો તેથી તેનો સર્વથા નિષેધજ હોવો જોઈએ. એવું વિચારીને તેઓએ નટીના નૃત્યનું અવલોકન કર્યું  
 નહીં. અહીં શંકા કરે કે, ત્યારે તો રુઝુ અને પ્રાહ્ન એવા બાવીશ તીર્થકરોના યતિઉંને જ ધર્મ હો,  
 રુઝુ અને જરુ એવા પ્રથમ તીર્થકરના મુનિઉંને ક્યાંથી ધર્મ હોય કારણકે, તેઉંને બોધ નથી તેમાં  
 વક્ષી વક્ર અને જડ એવા શ્રીવીર પ્રજુના મુનિઉંને તો સર્વથા ધર્મનો જ અજાવઠે. એવી શંકા કરવી  
 નહીં કારણકે, પ્રથમ તીર્થકરના યતિઉં જોકે જડપણને લીધે સ્વલ્પના પામવાનો સંજવ છે તથાપિ  
 તેઉંનો જાવ શુદ્ધ હોવાથી ધર્મ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ વીર પ્રજુના મુનિઉં વક્ર અને જરુ હોવાથી તે-  
 મનો જાવ રુઝુ પ્રાહ્નની અપેક્ષા એ શુદ્ધ ન હોય તથાપિ સર્વથા ધર્મજ નથી એમ કહેવાય નહીં કાર-  
 ãણ તેમ કહેવામાં મહાન્ દોષ લાગે છે. જે વિષે કહ્યું છે કે, ધર્મ નથી સામાયિક નથી અને તેવા  
 પુરુષને શ્રમણસંઘે સંઘની બાહર કરવો. ૧ જે પર્યુષણકલ્પ નિયતપણે રહેવાનો સીત્તર દિવસના પ્ર-  
 માણનો કહ્યો છે, તે પણ કારણને અજાવેજ જાણવો. જો કોઈ કારણ હોય તો ચાતુર્માસમાં પણ  
 વિહાર કરવો કલ્પે છે. તે વિષે કહ્યું છે કે, “અશિવ થાય તેમ હોય, આહાર મલતો ન હોય, અને  
 રાજાથી કે રોગથી પરાજવ થતો હોય, તો ચાતુર્માસ્યમાં પણ બીજે વિહાર કરવો કલ્પે છે.” સ્થંઘિલ  
 સ્થાન સારું ન હોય. ઉપાશ્રયમાં જીવાત બહુ હોય, કુંથવા થયા હોય અગ્નિ લાગ્યો હોય, અને સર્પ  
 રહેતો હોય તો ત્યાંથી બીજે વિહાર કરવો કલ્પે છે. ૨ વક્ષી જો આવ્યા કારણો હોય તો ચાતુર્માસ્ય  
 વીત્યા પઠી પણ રહેવું કલ્પે છે—તે આ પ્રમાણે—“વર્ષાદ રહેતો ન હોય અને માર્ગ કાદવથી ઝરેલો



होय, तो कार्तिकी पूर्णिमानो अतिक्रम थाय तो पण उत्तम मुनिउ रहे ठे.” ३ वल्ली उपर कहेला अशिव विगेरे दोष न होय तो पण संयमनो निर्वाह करवाने क्षेत्रना गुणोनी अन्वेषणा करवी. क्षेत्र जघन्य उत्कृष्ट अने मध्यम एवा त्रण प्रकारणनुं ठे. तेमां जे चार गुणोथी युक्त होय ते जघन्य कहेवाय. ते चार गुणो आ प्रमाणे ठे. ज्यां विहार चूमि एटले १ जिन प्रासाद होय २ ज्यां स्थंभिल (वद्धे जवानुं) शुद्ध, निर्जिव अने कोई जोवे नहीं तेवुं होय. ३ ज्यां स्वाध्याय—संज्ञाय करवानी सुलज एटले अस्वाध्यायथी रहित होय, अने ४ ज्यां साधुजने आहार मलवो सुलज होय. जे तेर गुणोथी युक्त होय ते उत्कृष्ट कहेवाय. ते गुणो आ प्रमाणे ठे— १ ज्यां घणो कादव न होय, २ ज्यां घणो संमूर्धिम जीवो उद्वजव यतां न होय, ३ ज्यां वृद्धानुं स्थान निर्दोष होय, ४ ज्यां रहेवानो उपाश्रय स्त्रीना संसर्ग विगेरेथी रहित होय. ५ ज्यां गोरस घणो मले तेम होय, ६ ज्यां लोक समूह महान अने जडिक होय. ७ ज्यां वैद्यो जडिक होय. ८ ज्यां औषधो सुलज होय. ९ ज्यां गृहस्थोना घर कुटुंबवालां अने धन धान्यादिकथी पूर्ण होय. १० ज्यां राजा जडिक होय. ११ ज्यां ब्राह्मणादिकथी मुनिउनुं अपमान न यतुं होय. १२ ज्यां जिह्वा स्हेलाश्ची मलती होय. अने १३ ज्यां स्वाध्याय शुद्ध रीते यतो होय. ते तेर गुणोथी युक्त उत्कृष्ट क्षेत्र ठे. पूर्वे कहेला चार गुणोथी अधिक पांचथी बधा गुणोय युक्त अने तेरमा गुणथी उणुं एटले बारमा गुण पर्यंत एवुं मध्यम क्षेत्र ठे. तेथी प्रथम उत्कृष्ट क्षेत्रमां, जो तेवुं न होय तो मध्यम क्षेत्रमां तेवुं पण न होय तो जघन्य क्षेत्रमां अने हालमां तो गुरुए आह्वा करेला क्षेत्रमां साधुजए पर्युषणा कटप करवो. उपर दशविलो आ दश प्रकारनो कटप जो दोषना अज्ञा वे कयो होय तो त्रीजा वैद्यना औषधनी जेम हितकारक थाय ठे. ते विषे आ प्रमाणे कथा ठे—कोई राजाए पोताना पुत्रने जविष्यमां रोग न थाय तेवी चिकित्सा करवाने त्रण वैद्योने बोलाव्या. तेमां प्रथम वैद्य बोळ्यो—मारुं औषध जो रोग होय तो तेने हणे ठे अने रोग न होय तो गुणके दोष करतुं नथी. राजाए कहुं, अग्निमां होम्या जेवुं आवुं औषध शा कामनुं? बीजो वैद्य बोळ्यो—मारुं औषध



જો રોગ હોય તો તેને હણે છે અને જો રોગ ન હોય તો દોષ ઉત્પન્ન કરે છે રાજાએ કહ્યું સુતેલા સ-  
ર્પને ડગાવવા જેવાં આવા ઔષધથી શર્યું. ત્રીજો વેદ્ય બોલ્યો—

મારું ઔષધ જો શરીરે રોગ હોય તો તેને હણે છે, અને જો રોગ ન હોય તો શરીરમાં સૌંદર્ય વીર્ય  
અને તુષ્ટિ પુષ્ટિ કરે છે. રાજાએ કહ્યું કે, આ ઔષધ સારું છે. તેવી રીતે આ કલ્પ પણ જો દોષ હોય  
તો દોષને નાશ કરે છે અને દોષનો અજાવ હોય તો ધર્મનું પોષણ કરે છે તેથી એ પ્રાપ્ત થયેલા પર્યુષ-  
ણા પર્વમાં મંગલ નિમિત્ત પાંચ દિવસ સુધી કલ્પસૂત્ર વાંચવું. જેમ ઇંદ્ર દેવતાઝમાં ઇંદ્ર, તારાઝમાં  
ષંદ્ર, મ્યાયીમાં રામ, સ્વરૂપવંતમાં કામ, રૂપવતી સ્ત્રીઝમાં રંજા, વાજિત્રોમાં જંજા, હસ્તીઝમાં દેરાવણ,  
સાહસિકમાં રાવણ, બુદ્ધિમાનમાં અજય કુમાર, તીર્થોમાં શત્રુંજય, ગુણોમાં વિનય, ધનુર્ધારીમાં અર્જુન,  
મંત્રોમાં નવકાર, અને વૃક્ષોમાં આશ્રવૃક્ષ છે તેમ તે કલ્પસૂત્ર સર્વશાસ્ત્રોમાં શિરોમણિ પણાને ધારણ  
કરે છે. તેવિષે કહ્યું છે કે, જેમ મંત્રોમાં પરમેષ્ટી મંત્ર, તીર્થોમાં શત્રુંજય, દાનમાં જીવદયા, ગુણોમાં  
વિનય, વ્રતોમાં બ્રહ્મચર્ય, નિયમમાં સંતોષ, તપમાં શમતા, તત્ત્વમાં સમ્યગ્ દર્શન, અને શ્રી સર્વજ્ઞ પ્ર-  
ણે કહેલા સર્વ પર્વોમાં શ્રીવાર્ષિપર્વ ( પર્યુષણા ) ઉત્કૃષ્ટ છે. ૧ વહ્ની કહ્યું છે કે, અર્હતથી બીજો  
કોઈ દેવ નથી, મુક્તિથી બીજું કોઈ પદ નથી, શ્રી શત્રુંજયથી બીજું તીર્થ નથી અને શ્રીકલ્પસૂત્રથી  
બીજું કોઈ શાસ્ત્ર નથી. ૨ આ કલ્પસૂત્ર સાક્ષાત્ કલ્પવૃક્ષજ છે તે આનુપૂર્વીના ક્રમ વગર કહેલું છે,  
તેથી તેમાં કહેલું શ્રીવીર પ્રણુનું ચરિત્ર તેનું વીજ છે, શ્રીપાર્શ્વનાથનું ચરિત્ર અંકુર છે શ્રીનેમિચરિત્ર  
સ્કંધ ( ઘનીઆ ) છે, શ્રી કૃષ્ણ ચરિત્ર શાસ્ત્રાઝનો સમૂહ છે, સ્થવિરાવલીરૂપ પુણ્યો છે, સામાચારીનું  
જ્ઞાન તે સુગંધ છે અને મોહપ્રાપ્તિ એ કલ્પસૂત્રરૂપી કલ્પવૃક્ષનું ફલ છે. વહ્ની કહ્યું છે કે, વાંચ-  
વાંચી, તેમાં સહાય કરવાથી, અને સર્વ અદારો શ્રવણ કરવાથી વિધિપૂર્વક આરાધેલું આ કલ્પસૂત્ર  
આઠ જાતની અંદર મોહદાયક થાય છે.” ૧ જેઠ શ્રીજિનશાસન પ્રજાવના અને પૂજામાં પરાયણ થઈ  
એકાદશ ચિત્તથી આ કલ્પસૂત્રને એકવીશ વાર સાંજે છે, હે ગોતમ, તે આ સંસાર સાગરને તરી જાય

હે. ૧ આ પ્રમાણે શ્રી કલ્પસૂત્રનો મહિમા સાંજલી કષોથી અને ધનનો વ્યય કરવાથી સાધ્ય એવા તપસ્યા, પૂજા અને પ્રજાવના વિગેરે ધર્મના કાર્યોમાં આલસ્ય કરવું ન જોઈએ. કારણકે, ઉપર કહેલી તપસ્યાદિ સર્વ સામગ્રીએ યુક્ત એવુંજ કલ્પસૂત્રનું શ્રવણ વાંઠિત ફલને આપનારું છે. જેમ બીજ પણ જો તેની સાથે વૃષ્ટિ, વાયુ વિગેરેની સામગ્રી હોય તોજ ફલની સિદ્ધિ કરવામાં સમર્થ થાય છે તેશિવાય અતું નથી એવી રીતે—આ શ્રીકલ્પવૃદ્ધ પણ દેવ ગુરુ પૂજા, પ્રજાવના અને સાધર્મિક જ્ઞાતિ પ્રમુખ સામગ્રી સાથે શ્રવણ કરવાથીજ યથાર્થ ફલનું હેતુરૂપ થાય છે. નહીં તો જેમ “સર્વ જિનવરોમાં શ્રેષ્ઠ એવા શ્રીવર્દ્ધમાન સ્વામીને કરેલો એક પણ નમસ્કાર પુરુષ અથવા સ્ત્રીને આ સંસાર સાગરમાંથી તારે છે.” આવું વચન સાંજલી પ્રયાસથી સાધ્ય એવા કલ્પસૂત્રના શ્રવણમાં પણ આલસ્ય થઈ જાય.

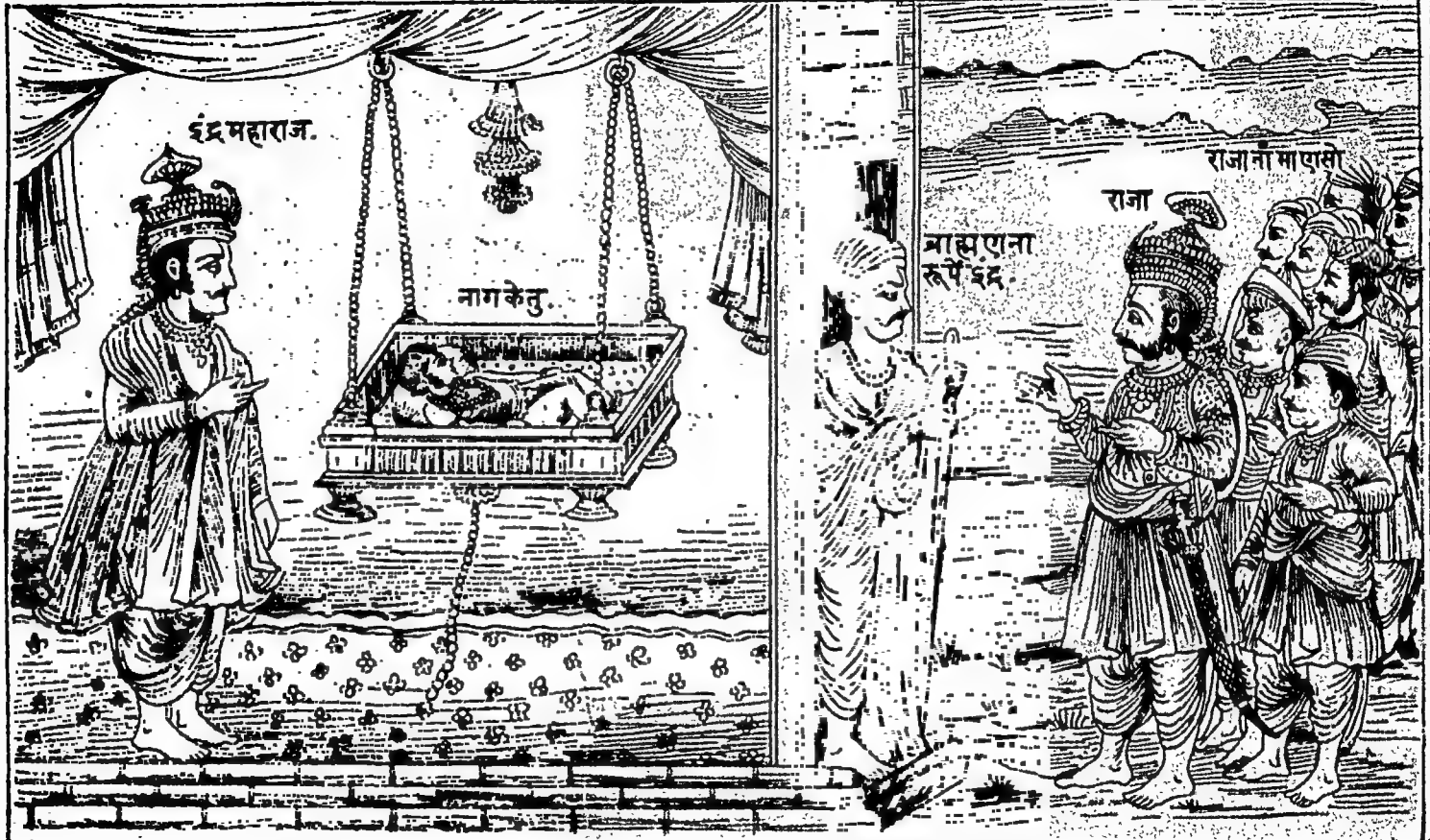
હવે ગ્રંથકર્તા પુરુષના વિશ્વાસ ઉપરથી તેના વચનનો વિશ્વાસ આવે એવો નિયમ છે તેથી આ કલ્પસૂત્ર કર્તાને અહીં જણાવવા જોઈએ. તે ચૌદ પૂર્વને જાણનારા યુગ પ્રધાન શ્રી જગદ્બાહુ સ્વામી છે, તેજે દશાશ્રુત સ્કંધના આઠમા અધ્યયનપણથી પ્રસિદ્ધ પ્રત્યાખ્યાન પ્રવાદ નામના નવમા પૂર્વમાંથી ઉદ્ધાર કરી આ કલ્પસૂત્ર રચેલું છે. તે ચૌદ પૂર્વોનું પ્રમાણ આ પ્રમાણે છે—પ્રથમ પૂર્વ એક હસ્તીના પ્રમાણવાલા મષીના પુંજથી લખાય તેવું છે. બીજું પૂર્વ બે હસ્તીના પ્રમાણના મષીના ઢગલાથી લખાય તેવું ત્રીજું ચાર હસ્તી પ્રમાણના મષીના પુંજથી લખાય તેવું છે. ચોથું આઠ હસ્તીપ્રમાણ મષીપુંજથી લખાય તેવું છે. પાંચમું શોભ હસ્તીપ્રમાણ મષી પુંજથી લખાય તેવું છે. ષટ્તમું બત્રીશ હસ્તિપ્રમાણ મષી પુંજથી લખાય તેવું છે. સાતમું ચોસઠ હસ્તિપ્રમાણ મષીપુંજથી લખાય તેવું છે. આઠમું બસોને અઠ્યાવીશ હસ્તિપ્રમાણ મષીપુંજથી લખાય તેવું છે. નવમું બસોને બપ્પન હસ્તિપ્રમાણનું છે. દશમું પાંચસો બાર હસ્તિર્જના પ્રમાણનું છે. એગ્યારમું એક હજારને ચોવિશ હસ્તિર્જના પ્રમાણનું છે. બારમું બે હજારને અઠતાલીશ હસ્તિર્જના પ્રમાણનું છે. તેરમું ચાર હજાર ને ષટ્તમું હસ્તિર્જના પ્રમાણનું છે ચૌદમું આઠ હજાર એક સો ને બાણું હસ્તિર્જના પ્રમાણનું છે. એકંદર સર્વે મલી ચૌદ પૂર્વો સોલ્લ હજાર ત્રણસોને ત્ર્યાશી હસ્તિર્જના

પ્રમાણવાલા મધીપુંજોથી લક્ષી શકાય તેટલા છે. તેની સ્થાપનાનું યંત્ર આ પ્રમાણે છે— તેથી એ મહાપુ-  
રુષોએ રચિત હોવાથી માનવા યોગ્ય છે અને તેમાં ગંજીર અર્થ રહેલો છે.

કહ્યું છે કે “જો સર્વ નદીઝની રેતી એકઠી કરીએ અને સર્વ સમુદ્રોનું જલ એકત્ર કરીએ તેઝથી  
અનંતગણો એક સૂત્રનો અર્થ થાય છે.” ૧ મુખમાં સહસ્ર જિહ્વા હોય અને જો હૃદયમાં કેવલજ્ઞાન  
હોય તો પણ મનુષ્યોથી આ કલ્પસૂત્રનું મહાત્મ્ય કહી શકાય તેમ નથી. ૨ તે કલ્પસૂત્રને વાંચવામાં અને  
સાંજલવામાં મુખ્યરીતે સાધુ અને સાધ્વીઝ અધિકારી છે. તેમાં પણ કાલથી રાત્રિને વિષે કાલગણનાદિ  
વિધિને કરનારા સાધુઝને વાચન અને શ્રવણ બંને યોગ્ય છે અને સાધ્વીઝને તો નિશીથ ચૂર્ણી વિગેરેમાં  
કહેલા વિધિવહે દિવસે પણ યોગ્ય છે. શ્રીવીરપ્રજુના નિર્વાણ પઠી નવસોને એશીવર્ષ અતિક્રમ થતાં બીજા  
મતપ્રમાણે નવસોને ત્રાણું વર્ષ અતિક્રમ થતાં આનંદપુરમાં પુત્રના મૃત્યુથી દુઃખી થયેલા ધ્રુવસેન રાજાના  
મનને સમાધાન કરવાને આ કલ્પસૂત્ર મોટા મહોત્સવ સાથે સજાની સમક્ષ વાંચવા આરંજ્યું હતું, ત્યા-  
રથી માંડીને ચતુર્વિધ સંધ તેના શ્રવણનો અધિકારી થયો છે પણ વાંચવાને અધિકારી તો માત્ર યોગ વેદેનાર  
સાધુ છે આ વાર્ષિક પર્વમાં કલ્પસૂત્રના શ્રવણની જેમ આ પાંચ કાર્ય પણ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે. તે આ  
પ્રમાણે, પેહેલું, કાર્ય ચૈત્યપરિપાટી એટલે પ્રત્યેક ચૈત્યે વંદના અર્થે ફરવું, બીજું કાર્ય સર્વ સાધુઝને વંદ-  
ના કરવી. ત્રીજું કાર્ય સાંવત્સરી પ્રતિક્રમણ કરવું. ચોથું કાર્ય પરસ્પર સાધર્મી જાઈઝને સ્તુતિ કરવું અ-  
ને પાંચમું કાર્ય અષ્ટમ તપ કરવું, એ પાંચ કાર્યો પણ કલ્પસૂત્રના શ્રવણની જેમ હિંચિત પદાર્થને આપ-  
નારાં છે, તેમજ અવશ્ય કર્તવ્ય છે, વલ્લી શ્રીજિન જગવંતે તે કરવાની આજ્ઞા કરી છે એમ જાણવું. તે  
માં જે અષ્ટમ તપ છે તે ત્રણ ઉપવાસથી બને છે, તે તેપ મહા પક્ષનું કારણ, જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રરૂપ  
ત્રણ રક્ષને આપનાર ત્રણ શલ્યને ઉન્મૂલન કરનાર, ત્રણ જન્મને પવિત્ર કરનાર, મન વચન અને કાયાના  
દોષને શોષણ કરનાર અને ત્રણ જગતમાં શ્રેષ્ઠપદને પમાડનાર છે તેથી મોહપદના અજિલાથી એવા  
જાવિપ્રાણીઝ તે અષ્ટમ તપ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે. તે ઉપર નાગકેતુનું દૃષ્ટાંત છે— ચંડ્રકાંતા નામે નગરી

हती, तेमां विजयसेन नामे राजा हतो. ते नगरीमां श्रीकांत नामे एक व्यापारी रहेतो हतो, तेने श्रीसखी नामे स्त्री हती. ते स्त्रीनी बहु प्रार्थनाथी एक पुत्रनो प्रसव थयो हतो ते पुत्र बालक हतो तेवामां पर्युषणापर्व नजिक आव्युं. ते वखते तेना कुटुंबमां अष्टम तपनी वार्त्ता थती हती, ते सांजली जातिस्मरण थयुं अने स्तनपान करनारा पण ते बालके अष्टम तप कर्तुं. ज्यारे अष्टम तप कर्तुं एटले स्तनपानने नहीं करता ते बालकने वासी थयेला मालतीना पुष्पनी जेम ग्लानि पामेलो जोई. मातापिता अनेक उपाय करवालाग्या अनुक्रमे ते बालक मूर्छापाम्यो एटले तेने मृत्यु पामेलो जाणी ते ना स्वजन, सगा कुटुंबीउण तेने जूमिउपर नाख्यो तेवामां राजा विजयसेने ते पुत्रने अने तेनाज दुःखथी तेना पिताने मृत्यु पामेलो जाणी तेनुं द्रव्य ग्रहण करवा सुजटोने मोकळ्या. आ तरफ धरणें द्रुनुं आसन ते बालकना अष्टम तपना प्रज्ञावथी कंपित थयुं. तत्काल तेनुं वृत्तांत जाणी लई जूमिउपर पडेला ते बालकने अमृतनां ठांटाथी आश्वासन करी ब्राह्मणनुं रूप लई द्रव्यने ग्रहण करतां ते राजाना सुजटोने अटकाव्या. ते सांजली राजा पण सत्वर त्यां आव्यो अने कहुं, हे ब्राह्मण, जे अपुत्र मृत्यु पामे तेना द्रव्यनुं ग्रहण अमे करीए ठीए ए परंपराथी ठे, तो ते तुं केम अटकावे ठे? ब्राह्मण रूपी धरणेंद्र बोळ्यो—राजन्, आनो पुत्र जीवे ठे. ते सांजलतांज राजा प्रमुख बोली उळ्या के, ते केवी रीते जीवे अने क्यां ठे पढी तेणे जूमिमांथी साक्षात् निधिनी जेम ते बालकने जीवतो बताव्यो. सर्वे विस्मय पामी पुठवा लाग्या के, तमे कोण ठे? अने आ शुं? त्यारे धरणेंद्र बोळ्यो— हुं धरणेंद्र नामे नागराज हुं आ बालके अष्टम तप कर्तुं हतुं, तेथी ए महात्माना सहाय करवाने हुं आवेलो हुं. राजा प्रमुखे कहुं, स्वामी, मात्र जन्म पामतावेतज तेणे अष्टम तप शी रीते कर्तुं? धरणेंद्र बोळ्यो— राजन् आ बालक पूर्वजवे कोइ वणिकपुत्र हतो, बाल्यवयमांज तेनी माता मृत्यु पामी हती, तेने एक अपर माता हती ते तेने अति पीना आपती हती. तेथी कंटाळी तेणे पोताना मित्रने ते अपरमातानुं दुःख जणाव्युं. मित्रे तेने एवो उपदेश कयों के, तें पूर्वजवे तप कर्तुं नथी, तेथीज आवो पराजव पामे ठे. ते पढी ते









યવાશક્તિ તપ કરવાને તૈયાર થયો. એક વખતે 'હું' આવતા પર્યુષણ પર્વમાં અષ્ટમ તપ કરીશ' એવો મ નમા નિશ્ચય કરી તે તૃણની ઝુંપડીમાં સુઈ ગયો હતો. તે અવસર મેલવી તેની અપરમાતાએ નજીક રહેલા અગ્નિનો એક તણ્ણો તેમાં નાલ્યો. ઇટલે તે ઝુંપડી બહી જતાં સાથે તે પણ બહીને મૃત્યુ પામ્યો. અષ્ટમ તપના ધ્યાનથી તે આ શ્રીકાંત શ્રેષ્ઠીનો પુત્ર થયો છે. તેથી કરીને એણે પૂર્વજલે ચિંતવેલું અષ્ટમ તપ હમણાં બાહ્યવયમાં કર્યું છે. આ મહાપુરુષ લઘુકર્મી હોઈ આ જવમાંજ મુક્તિગામી થશે. તેથી તે યજ્ઞથી પાલન કરવા યોગ્ય છે. ઇથી તમને મોટો ઉપકાર થશે." આ પ્રમાણે કહી ધરણેડ તેના કંઠમાં પોતાનો હાર નાલી સ્વસ્થાને બાંધ્યો ગયો.

પઢી સ્વજનોએ આવી શ્રીકાંત શેઠનું મૃતકાર્ય—ઉત્તરકાર્ય કર્યું અને તેનું નાગકેતુ એવું નામ પાડ્યું. અનુક્રમે તે બાહ્યવયથી જિતેન્દ્રિય અને પરમ શ્રાવક થયો. એક વખતે વિજયસેન રાજાએ કોઈ ચોર ન હતો તે ડતાં તેને ચોરનું કલંક લગામી મારી નાલ્યો આથી તે વ્યંતર થયો તે વ્યંતરે બધા નગરનો વિષાત કરવાને એક મોટી શિલા રચી. વહી રાજાને પગના પ્રહારથી રુધિરનું વમન કરાવી સિંહાસન ઉપરથી પૃથ્વી ઉપર પાડી નાલ્યો. આ જોઈ નાગકેતુએ વીચાર્યું કે, હું જીવતાં આ સંઘ તથા પ્રાસાદ નો વિનાશ થાય તે કેમ જોયું જાય ? આલું વિચારી પ્રાસાદના શિખર ઉપર ચઢી તેણે તે શિલાને હાથમાં ધરિ રાલી. તે પઢી તે વ્યંતર પણ તેની તપની શક્તિ સહન કરી શક્યો નહીં ઇટલે તે શિલાને સંહારી નાગકેતુને નમી પડ્યો. તેના વચનથી રાજાને પણ ઉપડવ રહિત કર્યો. એક વખતે તે નાગકેતુ જિનેંડ પૂજા કરતો હતો તેવામાં પુષ્પની અંદર રહેલો સર્પ તેને ઠસ્યો તથાપિ તે અભ્યગ્રપણે જાવના રુઢ થયો તેથી કેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત થયો. પઢી શાસન દેવતાએ તેને મુનિનો વેષ અર્પણ કર્યો અને તે ચિરકાલ વિહાર કરવા લાગ્યો. આ પ્રમાણે નાગકેતુની કથા સાંજલી વીજાડે પણ અષ્ટમ તપ કરવામાં યજ્ઞ કરવો જોઈએ ઇતિ નાગકેતુ કથા.

હવે આ કલ્પસુત્રમાં ત્રણ વાક્યત મુલ્યપણે વાંચવાની છે. તે વિષે પુરિમચરિમાળે પણ ગાથા છે તેની

વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે છે— પુરિમચરિમાણતિ એટલે શ્રીકૃષ્ણ અને વીર પ્રજુનો આ કલ્પ એટલે આચાર છે કે, વૃષ્ટિ થાઉં કે ન થાઉં પણ અવશ્ય કરીને પર્યુષણા પર્વ કરવું ઉપલક્ષણથી જાણી લેવું કે, તે પર્યુષણા પર્વમાં કલ્પસૂત્ર પણ વાંચવું. એકતો એ આચાર છે અને બીજું તે મંગલનું કારણરૂપ છે.

કદિ શંકા થાય કે, શ્રીવર્દ્ધમાન તીર્થમાં શામાટે કહ્યું? તો કહે છે કે, જે કારણમાટે અહિં શ્રી જિન જગવંતનાં ચરિત્રો કહેલાં છે. તેમજ ગણધરાદિ સ્થવિરાવલીનાં ચરિત્રો કહેલાં છે વલી તે સામાચારી કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ અધિકારમાં સર્વ જિન ચરિત્રોમાં નજિક ઉપકારીપણાને લીધે પ્રથમ શ્રીવીર પ્રજુનું ચરિત્ર વર્ણન કરતાં શ્રીજડ્બાહુ સ્વામી જઘન્ય તથા મધ્યમ વાચના રૂપ પ્રથમ સૂત્ર રચે છે—

તેણં કાલેણં એ વાક્યથી તે પરિનિવુડેજયવં ત્યાંસુધી સંબંધ છે. તેણંકાલેણં કેતાં તે કાલે એટલે અવસર્પિણી કાલના ચોથા આરાપર્યત મૂલમાં સર્વ ઠેકાણે જે ‘એ’ અક્ષર છે તેવા કયા લંકારને અર્થે છે. તેણંસમણં વિશિષ્ટ એવો જે કાલનો વિજાગ તે સમય કહેવાય છે. તે સમયમાં કે જે સમય શ્રીવર્દ્ધમાન સ્વામી ચવવું ઇત્યાદિ ઠ વસ્તુજનું કારણ થયો હતો, તે સમયમાં ‘સમણે જગવં મહાવીરે’ શ્રમણ એટલે તપસ્યા કરવામાં તત્પર એવા જગવાન્ કેતા સૂર્ય અને યોનિ શિવાય જગના બાર અર્થવાલા, જેને માટે કહે છે કે, “સૂર્ય, જ્ઞાન, માહાત્મ્ય, યશ, વૈરાગ્ય, મુક્તિ, રૂપ, વીર્ય, પ્રયત્ન, ઇચ્છા, લક્ષ્મી, ધર્મ, ऐश्वर्य અને યોનિ—એ ચૌદ અર્થમાં જગ શબ્દ પ્રવર્તે છે. આમાં પ્રથમ સૂર્ય અને ઠેવટનો યોનિ— એ બે અર્થ વર્જવા. અહિં શંકા થાય કે, જે જગ શબ્દનો અર્થ યોનિ થાય તે કદિવર્જ વાયોગ્ય હોય પણ સૂર્યવાચક જગ શબ્દ શી રીતે વર્જવો? તે સત્ય છે અહિં ઉપમાપણાથી સૂર્ય અર્થ થાય પણ વત્ પ્રત્યયાંત હોવાથી જગવાન્ એટલે સૂર્યવાન્ એવો અર્થ લાગતો નથી. તેથી તે વર્જિત કર્યો છે, મહાવીર એટલે કર્મરૂપી વૈરીને પરાજય કરવાને સમર્થ અર્થાત્ શ્રીવર્દ્ધમાન સ્વામી તે વર્દ્ધમાન સ્વામી પંચહુત્તરેહોઘ્તિ એટલે હસ્તનક્ષત્ર ઉત્તર એવું નક્ષત્ર ઉત્તરાષાઢ્યુની નક્ષત્ર છે કારણ કે, ગણત્રીમાં તેજથી હસ્ત ઉત્તરમાં છે તે ઉત્તરાષાઢ્યુની છે પાંચ સ્થાનોમા જેને તે પંચહસ્તોતર એવા જગવંતવીર પ્રજુ છે.

તિ પટલે હોતા હવા. અર્હિં ષટ્ કલ્યાણકવાદી કહે છે કે, “પંચહત્યુત્તરે સાહણા પરિનિબુડે”  
 એ વચન ઉપરથી શ્રીમદ્દાવીર પ્રજુને ઠ કલ્યાણક સંપન્ન થાય, આ કહેવું યોગ્ય નથી કારણ જો એમ  
 કહેશો તો “ઊસજેણં અરહાકોસં લિપ્” ઇત્યાદિ જંબૂદ્વીપ પદ્મસિનું વચન છે, તેથી શ્રીરુષજ પ્રજુને પણ  
 ઠ કલ્યાણક કહી શકાશે. તમારે પણ તે કલ્યાણકોને માટે તેમ કહેવું નહીં. તેથી જેમ “પંચ ઉત્તરા  
 પાટે એ વાક્યમાં નદાત્રના સામ્યથી રાજ્યાજિષેક તેમાં ગણેલો છે. પણ કલ્યાણક તો “અજીઝ ઠટે”

પૃથી રીતે એનીસાથે પંચજ છે. તેમ અર્હિં પણ પંચહત્યુત્તરે એ નદાની તુલ્યતાથી તે મધ્યે ગર્જનો અ  
 પહાર ગણેલો છે. અને કલ્યાણક તો સાહણાપરિણિબુડે એની સાથે પાંચજ લીધા છે વક્ષી શ્રી આચારાં  
 ગટીકા વિગેરેમાં પંચહત્યુત્તરે એ વાક્યમાં પાંચવસ્તુર્જન વ્યાખ્યાન કરી છે કલ્યાણકની વ્યાખ્યા કરી  
 નથી. શ્રીહરિજડસૂરિકૃત યાત્રા પંચાશક ઉપર શ્રી અજયદેવસૂરિએ કરેલી વૃત્તિમાં શ્રીવીર પ્રજુના  
 પંચ કલ્યાણક આ પ્રમાણે કહેલા છે. આષાઢ માસની શુક્લ ઠટે ગર્જ સંક્રમ ૧ ચૈત્રમાસની શુક્લ તેરસે  
 જન્મ ૨ માગશરમાસની શુક્લ દશમીએ વ્રત ૩ વૈશાખ શુક્લ દશમીએ કેવલજ્ઞાન ૪ અને કાર્તિક માસની  
 અમાસે મોહ. ૫ પૃથી રીતે શ્રીવીર પ્રજુના પંચ કલ્યાણક કહ્યા છે. હવે જો ઠતું કલ્યાણક ગણાતું હોત  
 તો તેમાં તેનો વિવસ પણ કહ્યો હોત. વક્ષી બીજું એમ પણ છે કે, ઠતું કલ્યાણક જો ગર્જાપહાર ગણાય  
 તો તે નીચા ગોત્રના વિપાકરૂપ, અતિનિંદવા યોગ્ય અને આશ્ચર્યરૂપ છે તેને કલ્યાણક કહેવું તે અનુ  
 ચિત્ત છે. કદિ અર્હિં શંકા કરશો કે, પંચહત્યુત્તરે એ ઠેકાણે ગર્જાપહાર કેમ કહ્યો? તો તે સત્ય છે પણ  
 તેના સમાધાનમાં કહેવાનું કે, જ્યારે જગવંત વીરપ્રજુ શ્રીદેવાનંદાની કુદ્દિમાં અવતર્યા અને માતા  
 ત્રિશલ્લાને પ્રસવ થયો એ અસંગત છે તેને નિવારવાને માટેજ પંચહત્યુત્તરે એ વચનથી ગર્જનો અપહાર  
 સૂચવ્યો છે. તે વિષે હવે વિશેષ કહેવાની જરૂર નથી.

પૃથી એમ સિદ્ધ થયું કે, કલ્યાણક પંચજ છે. તે આ પ્રમાણે જગવંતને પંચહસ્તોત્તરપણું મધ્યમ વા  
 ચનાથી દર્શાવે છે. હત્યુત્તરાર્હિંચુપ પટલે ઉત્તરાફાલગુની નદાત્રમાં પ્રાણત નામના દક્ષમા દેવલોક



માંથી શ્રીજગવંત ચવેલા છે. ચક્ષુગ્ગજં વક્ષંતે એટલે ત્યાંથી ચવીને ગર્જમાં ઉત્પન્ન થયેલા છે. હૃથુત્ત રાહિં એટલે ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં ગર્જમાંથી ગર્જમાં સંહાર થયેલા અર્થાત્ દેવાનંદાના ગર્જથી ત્રિ શલાના ગર્જમાં મુક્ત થયેલા.

ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં થયેલા; હૃથુત્તરાહિં મુંડે ૦ એટલે ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં મુંડ થયેલા. તે દ્રવ્ય અને જાવથી મુંડ થયેલા. દ્રવ્યથી મુંડ કેશનો લોચ કરવાથી અને જાવથી મુંડ રાગ દ્વેષના અજાવથી અગાર એટલે ઘરમાંથી નીકલીને અનગારિપણાને-સાધુપણાને પવ્વડ ૦ કેતા પ્રાપ્ત થયેલા છે. તેમ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં અનંત કેતા અનંતવસ્તુના વિષયરૂપ, અણુત્તર કેતા અનુપમ એવું, નિવા ઘા ૦ કેતા વ્યાધાતરહિત, એટલે જીંત, ઠાદડી વિગેરેની સ્વલ્પના રહિત એવું.

નિરાવરણ ૦ કેતા સમસ્ત આવરણથી રહિત એવું. કસિણ ૦ કેતા સર્વ પર્યાયથી યુક્ત એવું અર્થાત્ સર્વ વસ્તુર્જને જણાવનારું, પદ્મિપુણ કેતા પરિપૂર્ણ-સર્વ અવયવોથી સંપૂર્ણ-એવા પ્રકારનું વરં કેતા પ્રધાન એવું કેવલજ્ઞાન અને કેવલ દર્શન જેને સમુપ્પુણ ૦ કેતા ઉત્પન્ન થયેલું છે. વલી ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં તેને પ્રાપ્ત થયા છે અને સાદ્ગુણપરિનિવૃ ૦ કેતા સ્વાતિ નક્ષત્રમાં જગવાન્ શ્રીવીરપ્રજ્ઞ મોદે ગયા છે. હવે વિસ્તારવાલી વાચનાથી શ્રીવીરપ્રજ્ઞનું ચરિત્ર કહેશે-તેણે સમણં શ્યાદિનો અર્થ પૂર્વની જેમ જાણી લેવો.

જેસે ગિહ્યા ૦ કેતા જે ગ્રીષ્મઋતુના સમયનો ચતુર્થમાસે કેતા ચોથો માસ, અષ્ટમે પચ્ચે કેતા આઠમો પદ્મ અર્થાત્ આષાઢ માસનો શુક્લપદ્મ. તસ્સણ આષાઢ ૦ કેતા તે આષાઢ માસના શુક્લ પદ્મની ઠઠી પચ્ચે ૦ કેતા ઠઠીરાત્રી. રાત્રિ અર્થ લેવાનું કારણ એ છે કે, દિવસ અને રાત્રિવડે અહોરાત્રીના બંને પદ્મ ગણાય છે. પુવરત્તાવરત્ત ૦ કેતા પૂર્વરાત્ર અને અપરરાત્રનો સમય, તે આગલ કહેવામાં આવશે. અહિં પદ્મ શબ્દવડે રાત્રિ અર્થ લેવો. મહાવિજય ૦ કેતા-

જેમાં મહાન્-મોટો વિજય છે તે મહાવિજય કહેવાય. વલી તે કેહેવું છે. પુષ્પત્તર ૦ કેતા પુષ્પોત્તર નામે છે. તે પવર પુંડરીક ૦ કેતા બીજા શ્રેષ્ઠ વિમાનોમાં પુંડરીક કેતા શ્વેતકમલના જેવું અર્થાત્ અતિ

મેહ છે. તે મહાવિમાણાં કેતાં મહાવિમાન કેવું છે. વીસંસાગરોવમં કેતા વીશ સાગરોપમ સ્થિતિ વાહું છે. તેમાં દેવતાઈની ઉલ્કૃષ્ટ સ્થિતિ વિશસાગરોપમની રહે છે. જગવંત શ્રીવીર પ્રજુની સ્થિતિ પણ પટલીજ હતી. હવે તે વિમાનથી આઝક્ષ્ણં કેતાં આયુષ્યના કાયવડે, જવસ્કયેણં કેતાં દેવગતિ નામ કર્મના કાયવડે, તિશ્વરકયેણં કેતા સ્થિતિ પટલે વૈક્રિય શરીરમાં રહેવું તેના કાયવડે, કેતા પૂર્ણ કરવાવડે, અર્ણતરં કેતા અંતર રહિત એવું ચયંચક્ષ્ણં કેતા વ્યવન કરીને ફહેવ જંબુઃ કેતા આજ જંબુ દ્વીપનામના દ્વીપને વિષે, જારહે વાસે કેઽ જરત ક્ષેત્રના દક્ષિણાર્ધ જરતને વિષે અવસર્પિણી કાલ પટલે જે સમયે રૂપ રસ વિગેરેની હાનિ થતી જાય તે અવસર્પિણી કાલ કહેવાય, તે કાલને વિષે સુષમસુષ મા નામનો ચાર કોટાકોટિ સાગરના પ્રમાણવાલો પેહેલો આરો ઝલ્લંઘન થયા પછી સુષમા નામનો ત્રણ કોટાકોટિ સાગર પ્રમાણવાલો બીજો આરો આવે, તે ઝલ્લંઘન થયા પછી સુષમ ડુઃષમા નામનો બે કોટાકોટિ સાગર પ્રમાણવાલો ત્રીજો આરો આવે, તે ઝલ્લંઘન થયા પછી ડુઃષમ સુષમા નામે ચોથો આરો આવે, તે ઘણો ઝલ્લંઘન થયેલો છે કાંઈક ઊણો છે. તે કહે છે—

બેતાલીશ હજાર વર્ષોથી ઊણી એક સાગર કોટા કોટિ ચોથા આરાનું પ્રમાણ છે. તેમાં ચોથા આરાના પંચોતેર વર્ષ અને સાઠાસાત માસ શેષ રહેતાં શ્રીવીરપ્રજુનો અવતાર થયો છે. શ્રીવીરપ્રજુની આયુષ્ય બોતેર વર્ષની છે. શ્રીવીરપ્રજુના નિર્વાણથી ત્રણ વર્ષ અને સાઠાસાત માસ જાતાં ચોથા આરાની સમાપ્તિ થાય છે તેથી પ્રથમ જે બોતેર હજાર વર્ષ કહ્યાં તે એકવિંશ એકવિંશ હજારના પ્રમાણવાલા પાંચમા અને ઊઠા આરાસંબંધી જાણવા.

એકવીશ તીર્થકરો હ્રદવાકુ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને કાશ્યપગોત્રી છે અને બાવીશમાં મુનિસુવ્રત અને ત્રેવીશમાં નેમિજગવંત તે હરિવંશ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને ગૌતમગોત્રી છે. એવીરીતે તે ત્રેવીશ તીર્થકરો અતીત થયા પછી શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર થયા છે જે પ્રજુ ચરમ-ઠેલા તીર્થકર છે અને જે પૂર્વના તીર્થકરોનું નિર્દેશ કરેલા છે.

માંથી શ્રીજગવંત ચવેલા છે. ચક્ષુગચ્છં વક્ષંતે એટલે ત્યાંથી ચવીને ગર્જમાં ઉત્પન્ન થયેલા છે. હૃત્યુત્ત રાહિં એટલે ઉત્તરાષાઢ્યુની નક્ષત્રમાં ગર્જમાંથી ગર્જમાં સંહાર થયેલા અર્થાત્ દેવાનંદાના ગર્જથી ત્રિ શક્તાના ગર્જમાં મુક્ત થયેલા.

ઉત્તરાષાઢ્યુની નક્ષત્રમાં થયેલા; હૃત્યુત્તરાહિં મુંડે એટલે ઉત્તરાષાઢ્યુની નક્ષત્રમાં મુંડ થયેલા. તે દ્રવ્ય અને જાવથી મુંડ થયેલા. દ્રવ્યથી મુંડ કેશનો લોચ કરવાથી અને જાવથી મુંડ રાગ દ્વેષના અજાવથી અગાર એટલે ઘરમાંથી નીકલીને અનગારિપણાને-સાધુપણાને પવ્વડ કેતા પ્રાપ્ત થયેલા છે. તેમ ઉત્તરાષાઢ્યુની નક્ષત્રમાં અનંત કેતા અનંતવસ્તુના વિષયરૂપ; અણુત્તર કેતા અનુપમ એવું, નિવા ઘા કેતા વ્યાધાતરહિત, એટલે જીંત, ઠાદડી વિગેરેની સ્વલ્પના રહિત એવું.

નિરાવરણ કેતા સમસ્ત આવરણથી રહિત એવું. કસિણ કેતા સર્વ પર્યાયથી યુક્ત એવું અર્થાત્ સર્વ વસ્તુર્જને જણાવનારું, પદ્મિપુણ કેતા પરિપૂર્ણ-સર્વ અવયવોથી સંપૂર્ણ-એવા પ્રકારનું વરં કેતા પ્રધાન એવું કેવલજ્ઞાન અને કેવલ દર્શન જેને સમુપ્પુણ કેતા ઉત્પન્ન થયેલું છે. વલી ઉત્તરાષાઢ્યુની નક્ષત્રમાં તેને પ્રાપ્ત થયા છે અને સાશ્વતાપરિનિવૃત્ત કેતા સ્વાતિ નક્ષત્રમાં જગવાન્ શ્રીવીરપ્રજ્ઞ મોક્ષે ગયા છે. હવે વિસ્તારવાલી વાચનાથી શ્રીવીરપ્રજ્ઞનું ચરિત્ર કહેવું-તેણે સમણં ઇત્યાદિનો અર્થ પૂર્વની જેમ જાણી લેવો.

જેસે ગિહ્યા કેતા જે ગ્રીષ્મઋતુના સમયનો ચતુર્થમાસે કેતા ચોથો માસ, અષ્ટમે પર્ણમે કેતા આઠમો પદ્મ અર્થાત્ આષાઢ માસનો શુક્લપદ્મ. તસ્સણ આષાઢ કેતા તે આષાઢ માસના શુક્લ પદ્મની ઠઠી પર્ણમે કેતા ઠઠીરાત્રી. રાત્રિ અર્થ લેવાનું કારણ એ છે કે, દિવસ અને રાત્રિવડે અહોરાત્રીના બંને પદ્મ ગણાય છે. પુવરત્તાવરત્ત કેતા પૂર્વરાત્ર અને અપરરાત્રનો સમય, તે આગલ કહેવામાં આવે શે. અહિં પદ્મ શબ્દવડે રાત્રિ અર્થ લેવો. મહાવિજય કેતા-

જેમાં મહાન્-મોટો વિજય છે તે મહાવિજય કહેવાય. વલી તે કહેવું છે. પુષ્પત્તર કેતા પુષ્પોત્તર નામે છે. તે પવર પુંડરીય કેતા વીજા શ્રેષ્ઠ વિમાનોમાં પુંડરીક કેતા શ્વેતકમલના જેવું અર્થાત્ અતિ

શ્રેષ્ઠ છે. તે મહાવિમાણાં કેતાં મહાવિમાન કેવું છે. વીસંસાગરોવમં કેતા વીશ સાગરોપમ સ્થિતિ વાહું છે. તેમાં દેવતાઁની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ વિશસાગરોપમની રહે છે. જગવંત શ્રીવીર પ્રજુની સ્થિતિ પણ એટલી જ હતી. હવે તે વિમાનથી આઁકલ્પં કેતાં આયુષ્યના કાયવડે, જવસ્કયેણં કેતાં દેવગતિ નામ કર્મના કાયવડે, ઁશ્વરકયેણં કેતા સ્થિતિ એટલે વૈક્રિય શરીરમાં રહેવું તેના કાયવડે, કેતા પૂર્ણ કરવાવડે, અણંતરં કેતા અંતર રહિત એવું ચયંચક્ત કેતા ચ્યવન કરીને ઁહેવ જંબું કેતા આજ જંબૂ દ્વીપનામના દ્વીપને વિષે, જારહે વાસે કેં જરત. દ્વેત્રના દક્ષિણાર્દ્ધ જરતને વિષે અવસર્પિણી કાલ એટલે જે સમયે રૂપ રસ વિગેરેની હાનિ થતી જાય તે અવસર્પિણી કાલ કહેવાય, તે કાલને વિષે સુષમસુષ મા નામનો ચાર કોટાકોટિ સાગરના પ્રમાણવાલો પેહેલો આરો ઉલ્લંઘન થયા પઠી સુષમા નામનો ત્રણ કોટાકોટિ સાગર પ્રમાણવાલો ત્રીજો આરો આવે, તે ઉલ્લંઘન થયા પઠી સુષમ દુઃષમા નામનો બે કોટાકોટિ સાગર પ્રમાણવાલો ત્રીજો આરો આવે, તે ઉલ્લંઘન થયા પઠી દુઃષમ સુષમા નામે ચોથો આરો આવે, તે ઘણો ઉલ્લંઘન થયેલો છે કાંશ્ક ઁણો છે. તે કહે છે—

બેતાલીશ હજાર વર્ષોથી ઁણી એક સાગર કોટા કોટિ ચોથા આરાનું પ્રમાણ છે. તેમાં ચોથા આરાના પંચોતેર વર્ષ અને સાઁસાત માસ શેષ રહેતાં શ્રીવીરપ્રજુનો અવતાર થયો છે. શ્રીવીરપ્રજુની આયુષ્ય બોંતેર વર્ષની છે. શ્રીવીરપ્રજુનાં નિર્વાણથી ત્રણ વર્ષ અને સાઁસાત માસ જાતાં ચોથા આરાની સમાપ્તિ થાય છે તેથી પ્રથમ જે બોંતેર હજાર વર્ષ કહ્યાં તે એકવિશ એકવિશ હજારના પ્રમાણવાલા પાંચમાં અને ઁઁઁ આરાસંબંધી જાણવા.

એકવીશ તીર્થકરો ઁદ્વાકુ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને કાશ્યપગોત્રી છે અને વાવીશમાં મુનિસુવત અને ત્રેવીશમાં નેમિજગવંત તે હરિવંશ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને ગૌતમગોત્રી છે. એવીરીતે તે ત્રેવીશ તીર્થકરો અતીત થયા પઠી શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર થયા છે જે પ્રજુ ચરમ-ઁદ્ધા તીર્થકર છે અને જે પૂર્વના તીર્થકરોએ નિર્દેશ કરેલા છે.



॥ ३० ॥

પદ્મ-કમલથી ઉપલક્ષિત એવું સરોવર. વિમાન એટલે દેવસંબંધી જીવન. એટલે ધર-અહિં જે પ્રજાનો જીવ સ્વર્ગથી અવતરે તેની માતા વિમાન જુવે છે અને જે પ્રજાનો જીવ નરકમાંથી આવે તેની માતા જીવ ન ધરને જુવે છે. તે બંનેમાંથી એકનું દર્શન હોય તેથી ચૌદજ સ્વપ્ન થાય છે શિખી એટલે ધુમાડા વગરનો અગ્નિ લેવો. એવીરીતે તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી યથોક્ત ચૌદ સ્વપ્નોને જોઈ જાગ્રત થયાં.

तेषु ते देवानंदा ब्राह्मणी हर्ष तथा विस्मय पाभ्यां अने परम संतोषने प्राप्त थया. वली चित्तमां  
आनंद पाभ्यां. तेमना हृदयमां प्रीति थइ, मनमां परम तुष्टि थइ, हर्षना वशथी तेमनुं हृदय विस्तार

# चित्र २





પામી ગયું. મેઘના જલની ધારાથી સિંચન થયેલું કદંબનું\* પુષ્પ જેમ પ્રફુલ્લિત થાય તેમ જેના રોમકૂપ પ્રફુલ્લિત થયા. આવીરીતે થયેલી મહાનંદા બ્રાહ્મણી તે સ્વપ્નોનું સ્મરણ કરવા લાગ્યાં. તે સ્મરણ કરીને શય્યામાંથી બેઠા થયાં. પઠી તે અત્વરિત ઇટલે માનસિક ઉત્સાહથી રહિત એવી અચપલ ઇટલે કાયા ની ચપલતાથી વર્જિત એવી અસંત્રાંત ઇટલે સ્વલનાવગરની અવિલંબિત ઇટલે વિલંબ રહિત એવી અને રાજહંસના જેવી ગતિવહે જ્યાં રૂષજદત્ત બ્રાહ્મણ હતા, ત્યાં તે આવ્યાં, ત્યાં આવીને રૂષજદત્ત બ્રાહ્મણને જય અને વિજયથી વધાવે છે. ઇટલે આશીષ આપે છે. તેમાં સ્વદેશમાં જય અને પરદેશમાં વિજય સમ જવો તે વધાવીને જડાસન ઉપર બેઠા, તે પઠી શ્રમને ટાલી આશ્વાસન અને ફોજના અજાવથી વિશ્વાસને પ્રાપ્ત કરી તેથીજ સુખે કરી ઉત્તમ આસનને પ્રાપ્ત થયા.

પઠી દેવાનંદાએ પોતાના મસ્તકઉપર અંજલિ કરી આપ્રમાણે કહ્યું, જે અંજલિ બે હાથવડે કરેલી હતી જેમાં દશ નલ્લ ઉદય પામ્યા હતા અને જેનું પ્રદક્ષિણ ત્રમણ મસ્તકઉપર કરેલું હતું. હે દેવાનુપ્રિય, આ ચૌદ સ્વપ્નાનું કલ્યાણકારી શું ફલ થશે તે હું વિચારું છું. અહિં ફલ ઇટલે પુત્રાદિ અને વૃત્તિ જીવનનો ઉપાય પ્રમુખ, તેમાંથી કયું ફલ થશે? તે પઠી તે રૂષજદત્ત બ્રાહ્મણે દેવાનંદા પાસેથી. એ અર્થ સાંજણી મનમાં અવધારી હર્ષાદિ પ્રાપ્ત કરી સ્વપ્નાની ધારણા કરી, ધારણા કરીને અર્થ વિચારણા કરી, અર્થ વિચારણા કરીને પોતાનું સ્વાત્માવિક મતિપૂર્વક એવું જે બુદ્ધિ વિજ્ઞાન તેવડે કરીને અહિં જે અનાગત કાલનો વિષયરૂપ થાય તે મતિ અને વર્તમાન કાલનો વિષય થાય તે બુદ્ધિ કહેવાય છે.

“વિષયને પ્રાપ્ત ન કરે તે મતિ કહેવાય અને સાંપ્રતકાલને દર્શાવનારી તે બુદ્ધિ કહેવાય. જે જૂતા ર્થને બતાવે તે સ્મૃતિ જાણવી અને ત્રણે કાલને દર્શાવે તે પ્રજ્ઞા કહેવાય.” ૧ અતીત-જૂત અને અનાગત-જવિષ્ય કાલની વસ્તુર્જના વિષયમાં આવે તે વિજ્ઞાન કહેવાય. તે પઠી તે સ્વપ્નાના અર્થનો નિશ્ચય કરે છે, તે નિશ્ચય કરીને તેણે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી પ્રત્યે બોલ્યા- તે શું બોલ્યા તે કહે છે- હે દેવાનુપ્રિય,

\* કદંબનું વૃક્ષ મેઘની ધારાથી પ્રફુલ્લિત થાય છે.



તમે ઉદાર, કલ્યાણકારી, ધનદાયક, માંગલ્યરૂપ અને શોજાયુક્ત સ્વપ્ના જોયાં છે. તે સ્વપ્નાં આરોગ્ય, સંતોષ, દીર્ઘઆયુષ્ય, કલ્યાણ એટલે ઉપદ્રવનો અજાવ, મંગલ એટલે વાંચિત ફલની પ્રાપ્તિ એ સર્વ વસ્તુઓને કરનારા સ્વપ્નો તમે જોયા છે. તે આ પ્રમાણે— હે દેવાનુપ્રિયે, તેથી તમને અર્થલાજ, જોગલાજ, પુત્રલાજ અને સુખલાજ થશે. તમને નવમાસ પૂરા અને સામાસાત દિવસ ગયા પછી તમે એક પુત્રને જન્મ આપશો. તે પુત્ર કેવો થશે તે કહે છે.

જેના હાથ અને પગ કોમલ છે અને જેનાં શરીરમાં લક્ષણવાલી અને સ્વરૂપથી પરિપૂર્ણ એવી પાંચ ઇન્દ્રિયો છે તેમજ લક્ષણ અને વ્યંજનના ગુણવાલો છે એવો પુત્ર થશે. અહીં લક્ષણ એટલે ઠત્ર ચામરાદિ જાણવાં. તે ચક્રવર્તી અને તીર્થકરોને એક હજારને આઠ હોય છે. બલદેવ અને વાસુદેવને એકસો આઠ હોય છે અને બીજા જાગ્યવાનને બત્રીશ લક્ષણો હોય છે— તે બત્રીશ લક્ષણો આ પ્રમાણે છે—

“ઠત્ર, કમલ, ધનુષ્ય, રથ, વજ્ર, કાચવો, અંકુશ, વાપિકા, સ્વસ્તિક (સાથીડ) તોરણ, સરોવર, કેશરીસિંહ, વૃક્ષ, ચક્ર, શંખ, હસ્તી, સમુદ્ર, કલશ, મેહેલ, મત્સ્ય, જવ, યજ્ઞસ્તંભ, સ્તૂપ, (ચોતરો) કમંદલ, પર્વત, ચામર, દર્પણ, બલદ, પતાકા, લક્ષ્મીનો અન્નિષેક, ઉત્તમ માલા અને મયુર, એ બત્રીશ લક્ષણો પુણ્યવંત જીવોને હોય છે.” એ લક્ષણવાલા પુરુષનાં સાત લક્ષણ રાતા, ઠ ડંચા, પાંચ સૂક્ષ્મ અને છાંબા, ત્રણ વિશાલ, ત્રણ લઘુ અને ત્રણ ગંજીર—એવી રીતે બત્રીશ લક્ષણો પુરુષ કહેવાય છે. તેમાં તે નખ, પગ, હાથ, જિજ્ઞ, હોઠ, તાલતું અને નેત્રના સૂણા. એ સાત રાતાં શ્રેષ્ઠ છે. કાંઠ, હૃદય, મોક, નાસિકા, નખ અને મુખ—એ ઠ ઉન્નત—ડંચા શ્રેષ્ઠ છે. ડાંત, ચામડી, કેશ, આંગલીના પર્વ અને નખ એ પાંચ સૂક્ષ્મ શ્રેષ્ઠ છે. નેત્ર, હૃદય, નાસિકા, હરુપચી અને ઝુજા— એ પાંચ છાંબા શ્રેષ્ઠ છે. લલાટ, ઠાતી, અને મુખ— એ ત્રણ વિસ્તારવાલા ઉત્તમ છે. મોક, જંઘા અને લિંગ—ઇન્દ્રિય—એ ત્રણ લઘુ સારાં છે. સત્વ, સ્વર અને નાજી—એ ત્રણ ગંજીર સારા છે—એ બત્રીશ લક્ષણો થયાં. શરીરનો અર્ધ જાગ મુખ છે અથવા સર્વ શરીર મુખ કહેવાય છે, તેનાથી નાસિકા શ્રેષ્ઠ છે અને નાસિકાથી લોચન શ્રેષ્ઠ છે. ૧ જેવાં લો

ચન હોય તેવું શીલ સમજવું. જેવી નાસિકા તેવી સરલતા સમજવી. જેવું રૂપ તેવું દ્રવ્ય જાણવું અને જેવું શીલ તેવા ગુણ જાણી લેવા. ૨ જે પુરુષ અતિ ઊંચળો હોય, અતિ લાંબો હોય, અતિ જાડો હોય, અતિ ડુબલો હોય, અતિશે કાલો હોય અને અતિશે ગોરો હોય; તે ઠ જાતના પુરુષોમાં સત્ત્વ રહેલું હોય છે. ૩ સફૂર્મી, સ્વરૂપવાન, નીરોગી, સારા સ્વભાવાલો, સારી નીતિવાલો, અને કવિ થયેલો પુરુષ પોતે સ્વર્ગમાંથી આવ્યો છે અને પોતાને પાતું સ્વર્ગમાં જવાનું સૂચવે છે. ૪ દંતવગરનો દયાલુ, દાની, ઇંદ્રિયોને દમન કરનાર, નાહો, અને હંમેસા સરલ એવો પુરુષ મનુષ્ય યોનિમાંથી આવી પાઠો મનુષ્ય યોનિમાં જાય છે. ૫ માયા, લોજ, ક્રુધા, આલસ્ય, અને ઘણો આહાર ઇત્યાદિ ચેષ્ટાઓથી પુરુષ પોતે તિર્યંચ યોનિમાંથી આવેલો છે એમ સૂચવે છે. ૬

જે પુરુષ રાગી, સ્વજનનો દ્વેષી, ડુર્જાણ બોલનાર, અને મૂર્ખનો સંગ કરનાર હોય તે પોતે નરકમાંથી આવેલો સૂચવે છે, ૭ પુરુષોને દક્ષિણ જાગમાં જો આવર્ત હોય તો તે શુભ ફલ આપે છે. વામ જાગમાં હોય તો તે અતીર્ણિદ વા યોગ્ય છે અને તે શિવાયના જાગમાં હોય તો મધ્યમ ફલ આપે છે. ૮ જે પુરુષોના હાથમાં રેખા થોની હોય અથવા ઘણી હોય તો તેડ અદ્ય આયુષ્ય વાલા, નિર્ધન અને દુઃખી થાય; તેમાં કાંઈપણ સંશય નથી. ૯ જે પુરુષની અનામિકા (તચલી આંગલીની પાંસેની) આંગલીની અંત્યરેખાથી કનિષ્ઠા આંગલી જો અધિક હોય તો તે પુરુષને ધનની વૃદ્ધિ થાય અને મોશાલ પદ્મ ઘણો હોય. ૧૦ મણિબંધથી જે રેખા ચાલે છે તે પિતાની રેખા છે અને કરજ (ટચલી આંગલીની નીચેનો જાગ) થી જે રેખા ચાલે છે તે વૈજવ અને આયુષ્યની રેખા છે, તે ત્રણ રેખાડ તર્જની (અંગોઠાપાંસેની આંગલી) અને અંગોઠાની વચ્ચે જડ મલે છે. ૧૧

જેડને તે ત્રણ રેખાડ સંપૂર્ણ અને દોષ વગરની હોય તેડને ગોત્ર, કુલ, ધન, અને આયુષ્યનું સંપૂર્ણ સુખ મલે છે, જો તેડું ન હોય તો ન્યૂન સુખ મલે છે. ૧૨ આયુષ્યની રેખા જેટલી આંગલીડને ડહ્વધન કરી આગલ જાય તેટલા પચવીશ વર્ષની આયુષ્ય વિદ્વાનોષ જાણી લેવી ૧૩ જો જમણા હાથના

अंगोठाना मध्यमां जव रेखा होय तो विद्या, प्रख्याति अने वैभव प्राप्त थाय ठे अने ते पुरुषनो जन्म शुक्ल पद्ममां समजवो १४ जे पुरुषनी आंखो राती होय तेने स्त्री त्यजी शकती नथी, जेनी आंखो सुवर्णना जेवी पीली होय तेने द्रव्य त्यजतुं नथी जेना हाथ लांबा होय तेने ऐश्वर्य ठोरुतुं नथी अने जेना शरीरमां मांसनी पुष्टि होय तेने सुख ठोडतुं नथी १५ जो नेत्रमां स्नेह ( चीकास ) होय तो सौ जाग्य होय, जो दांतमां स्नेह होय तो सारा जोजनो मळे अने जो शरीरमां स्नेह होय तो सुख मळे अने जो पगमां स्नेह होय तो वाहन प्राप्त थाय. १६

जेनुं उर (ठाली) विशालहोयते धन धान्यनो जोगी थाय, जेनुं मस्तक विशाल होय तेउत्तम राजा थाय, जेनी कटीनो जाग विशाल होय तेने स्त्री अने पुत्रो घणा थाय अने जेना पग विशाल होय ते हंमेसा सुखी थाय १७ आप्रमाणे लक्षणो जाणवा, हवे व्यंजन कहे ठे, व्यंजन एटले शरीर उपर जे मसा अने तिलक वि गेरे होय ठे ते, लक्षण तथा व्यंजनना गुणोथी युक्त एवो तेकुमार हतो. वली ते मान तथा उन्मानना प्रमाण ने प्राप्त थयो हतो. तेमां जलना जरेला कुंरुनी अंदर एक पुरुषने प्रवेश करावे पढी जे जल बाहेर नीकलीजाय तेटलुं जल द्रोण मान थायत्यारे ते पुरुष मान प्राप्त कहेवाय अने जो ताजवा उपर अर्धाजारना मानवालो थाय तो ते उन्मान प्राप्त कहेवाय हवे जे जार कह्यो तेनुं मान आप्रमाणे ठे, “ ठ सर्षवना दाणानो एक जवथाय त्रणजवनी एक चनोठी थाय. त्रण चणोठीनो एक बाल थाय अने सोलवालनुं एक गद्याणुं थाय १ दश गद्याणानो एक पल थाय अने दोढसो गद्याणानो एक मण थाय. दश मणनी एक घटिका थाय एम विद्वानो कहे ठे दश घटिकानो एक जार थाय. प्रथम जे कहुं के ते दोढसोनो एक मण थाय त्यां गदीआणा लेवा पल लेवा नहीं जो दोढसो पलनो मण थाय एम लक्ष तो जारना अढ्योतेर मण थइजाय अने तेना अर्धजागे उगणचाळीश मण थाय एथी एटलुं शरीरनुं मान संजवे नहीं जो दोढसो गद्याणानो मण लक्ष तो जारना चाळीश शेरना मान वडे कांश्क अधिक एवा पो णा आठमण थाय अने तेनुं अर्ध मान एटले पोणाचारमण अने पांचशेरनुं शरीरनुं प्रमाण संजवे ठे.

અને તેથી દોઢસો ગદ્યાણનો મળ પળ સંજવે કોઈ દેશમાં કાંઈક ઝળા ત્રણશેરને પણ મળ કહેવાનો વ્યવહાર છે. હવે પ્રમાણ વિષે કહે છે. પોતાના અંગુલવડે એકસો આઠ અંગુલની ડંચાડવાલો ઉત્તમ પુરુષ કહેવાય છે મધ્યમ અને હીન પુરુષ ઠનુ તથા ચોરાશી આંગલની ડંચાડવાલા હોય છે. અહિં જે ઉત્તમ પુરુષ કહ્યો તે તીર્થંકરથી અન્ય લેવો કારણ કે, જે તીર્થંકર હોય તે બાર આંગલની મસ્તકની પાઘડી સુધા ગણીએ તો એકસોને વીશ આંગલ ડંચા હોય છે. હવે તેવી રીતના માન, ડન્માન અને પ્રમાણથી પરિપૂર્ણ એવા ઉત્પન્ન થયા છે.

સર્વ મસ્તક પ્રમુખ અંગ જેમાં શોજિત છે. એવું સુંદર જેનું શરીર છે એવો વહ્લી તે કેવો બાલક કે જેની આકૃતિ ચંદ્રના જેવી રમણીય છે જે મનોહર છે જેનું દર્શન પ્રિય છે અને જેનું સ્વરૂપ સુંદર છે એવાબાલકને હે દેવાનુપ્રિયે, તમે જન્મ આપશો. એ હવે બાલક કેવો થશે તે કહે છે— જ્યારે તે બાલક જાવને ઠોમી દેશે અર્થાત્ આઠ વર્ષનો થશે, ત્યારે તે કેવો થશે કે જેનામાં સર્વ વિજ્ઞાન પરિણામ પામશે. અનુક્રમે જ્યારે યૌવન વયને પ્રાપ્ત થશે ત્યારે તે ઋગ્વેદ વિગેરેનો સ્મારક થશે. અહિં મૂલમાં ધાતુ આત્મનેપદી છે તે ઠતાં જે આ પ્રયોગ કર્યો છે તે વિચારવા જેવો છે ઋગ્વેદ એ પદમાં ઠઠી વિજ્ઞાતિ ના બહુવચનનો લોપ થયેલો છે. તે ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વવેદ કેવા છે કે જેમાં ઇતિ હાસ એટલે પુરાણ પાંચમો છે અને નિઘંટુ કેતા નામ સંગ્રહ કોશ જેમાં ઠગો છે. તે વેદ કેવા કે જે અંગ તથા ડપાંગોએ સહિત છે. તેમાં શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, ઠંદ, જ્યોતિષ અને નિરુક્તિ— એ ઠ અંગ કહેવાય છે. ડપાંગ એટલે અંગના અર્થને વિસ્તાર કરનારા, વહ્લી તે વેદ કેવા છે, તાત્પર્યથી યુક્ત છે, એવા પૂર્વે કહેલા ચાર વેદના જે સ્મારક એટલે બીજાડને વિસ્મરણ થયેલ તેમને સ્મરણ કરાવનાર છે, વહ્લી તે બાલક વારક છે એટલે બીજાડ અશુદ્ધ પાઠ જાણે તેમને નિષેધ કરનાર છે. તેમજ તે બાલક તે વેદોના ધારક છે. એટલે ધારણ કરવાને સમર્થ છે. હે દેવાનુપ્રિયે, તે બાલક એવો થાશે.

વહ્લી તે બાલક કેવો થશે કે પૂર્વે કહેલા ઠ અંગને વિચાર કરનાર થશે અહિં વિદૂ ધાતુનો અર્થ

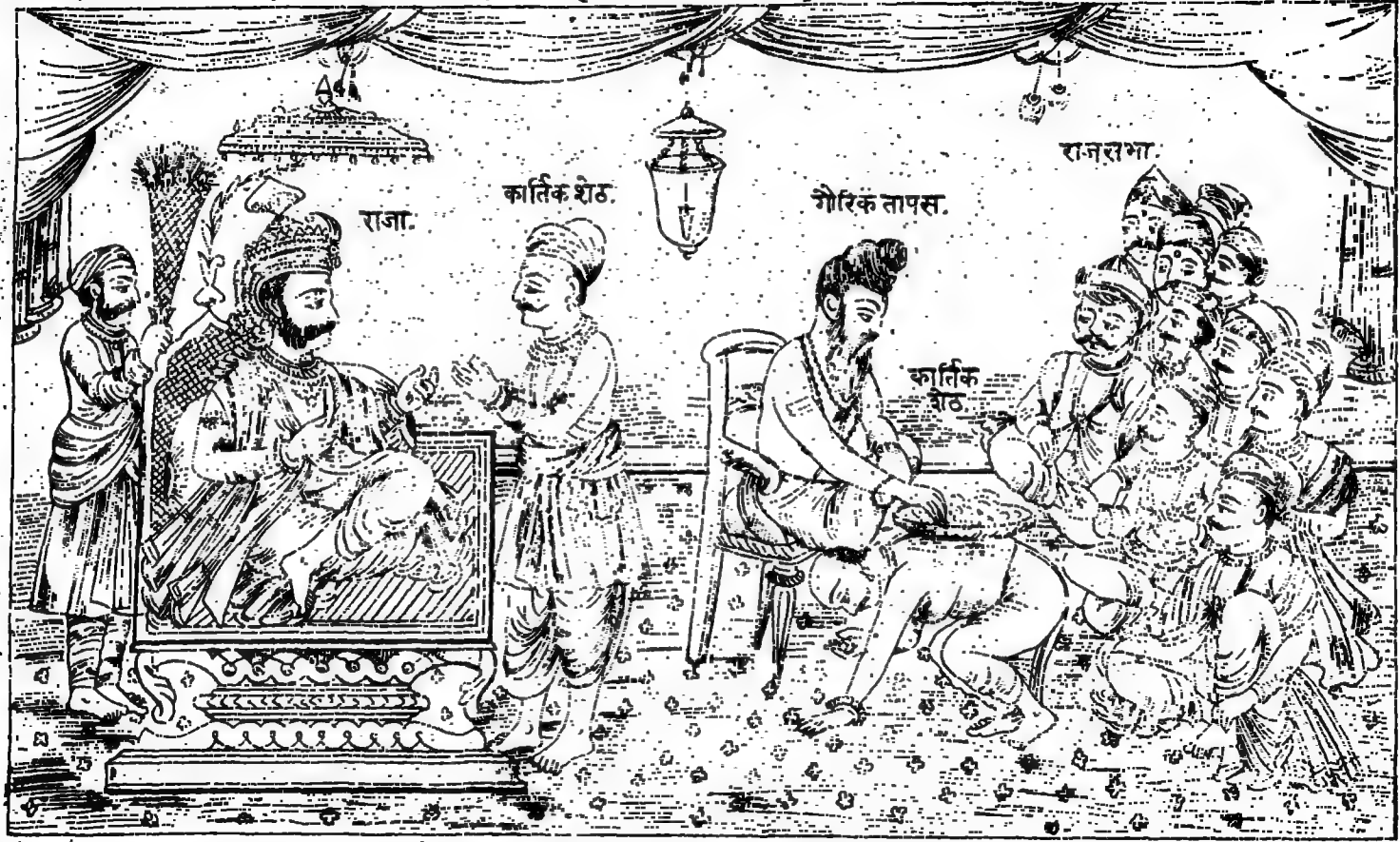


જાણવું લઈએ તો પુનરુક્તિ દોષ આવે છે. બહી તે પ્રષ્ટિતંત્ર એટલે કપિલ શાસ્ત્રી ( સાંખ્ય ) માં પંક્તિ થશે. તેમજ ગણિત શાસ્ત્રમાં નિપુણ થશે. ગણિત શાસ્ત્રી એટલે ગણિત વિદ્યા જેમ કે, “એક સ્તંજ એવો છે કે, જે અર્ધો પ્રાણિમાં છે તેનો ચારમો જાગ કાદવમાં છે, ઠગો જાગ રેતીમાં દબાયો છે અને તે દોઢ હાથ બાહરે દેખાય છે. તે સ્તંજનું માન કેટલું હોવું જોઈએ તે વિચારીને કહે ? તેના જવાબમાં ગણિત ઉપરથી સિદ્ધ થાય કે, તે સ્તંજ ઠ હાથનો છે. અહિં મૂલમાં કોઈ ઠેકાણે ‘૧૬૦’ એવો પણ પાઠ છે. સિદ્ધાંત શબ્દવડે આચાર ગ્રંથ જાણવો. શિદ્ધા એટલે અક્ષરોની મર્યાદાના ગ્રંથ. કલ્પ એટલે ય જ્ઞાદિવિધિનું શાસ્ત્ર તેમાં તે નિપુણ થશે વ્યાકરણ એટલે શબ્દશાસ્ત્ર તે વિશ વ્યાકરણો છે તે આ પ્રમાણે— ઐંદ્ર વ્યાકરણ, જૈનેંદ્ર વ્યાકરણ, સિદ્ધ હેમચંદ્ર વ્યાકરણ, ચાંદ્ર વ્યાકરણ, પાણિનીય વ્યાકરણ, સારસ્વત વ્યાકરણ, શાકાયન વ્યાકરણ, વામન વ્યાકરણ, વિશ્રાંત વ્યાકરણ, બુદ્ધિસાગર વ્યાકરણ, સ રસ્વતી કંઠાજરણ વ્યાકરણ, વિદ્યાધર વ્યાકરણ, કલાપક વ્યાકરણ, જીમસેન વ્યાકરણ, શૈવ વ્યાકરણ, ગૌર વ્યાકરણ, નંદિ વ્યાકરણ, જયોત્પલ વ્યાકરણ, મુષ્ટિ વ્યાકરણ અને જયદેવ વ્યાકરણ— એ વીશ વ્યાકરણો છે.

તે વ્યાકરણોમાં, ઠંદ શાસ્ત્રમાં, નિરુક્ત એટલે પદની વ્યુત્પત્તિવાલી ટીકા વિગેરેમાં, જ્યોતિષ શાસ્ત્ર માં અને બીજા બ્રાહ્મણોને હિતકારી એવા ઘણાં શાસ્ત્રોમાં તેમજ પરિવ્રાજક—સંન્યાસ સંબંધી નય એટલે આ ચાર શાસ્ત્રોમાં તે ઘણો નિપુણ થશે. હે દેવાનુપ્રિયે, તમે તેવાં ઉદાર સ્વપ્નાં દીઠાં છે.

એમ કરીને તે સ્વપ્નાની વારંવાર અનુમોદના કરે છે. તાણ એ વાક્યથી માંની વયાસિ ત્યાંસુધી સુ ગમ છે. તે પછી તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી આ પ્રમાણે બોલ્યા—હે દેવાનુપ્રિય, તમે કહ્યું તે એમજ છે, હે દેવા નુપ્રિય, તે યથાર્થ છે અને તે સંદેહવગરનું છે. તે ઇહેલું છે, તે અર્થમાં પ્રતિષ્ઠિત છે. તે ઉજ્જય ધર્મ એટલે ઇષ્ટિત અને પ્રતિષ્ઠિત છે. આ તમે કહેલો અર્થ સત્ય છે. તમારા મુખમાંથી પડતાંજ મેં ગ્રહણ કર્યો છે. તમે કહેો છો તે તેમજ છે—એમ કહીને તે દેવાનંદા તે સ્વપ્નાને સારી રીતે અગીકાર કરે છે. પછી

# चित्र ३





ब्राह्मणनी साथे उदार एवा मनुष्य संबंधी जोगने जोगवता थंका विहार करे ठे. १३ ते स-  
 मये ते शक्रनामे इंद्र विहार करवाने तत्पर थयो ए संबंध जाणवो. ते इंद्र केवो ठे ते कहेठे, ते शक्र  
 नामना सिंहासननो अधिष्ठाता ठे. ते देवताउनो स्वामी ठे. ते देवताउने विषे राजा एटखे कांतिप्रमुख  
 गुणोथी विराजमान ठे. ते वज्रपाणि एटखे हाथमां वज्रने धारण करनार ठे. ते पुरंदर एटखे दैत्योना  
 नगरोने विदारण करनार ठे. वल्ली ते शतक्रतु ठे एटखे श्रावकनी पांचमी प्रतिमा वहेवारूपी सोक्र-  
 तु—यज्ञ जेणे करेला ठे. कार्तिक श्रेष्ठीना जवनी अपेक्षाए आ कहेल ठे. ते कथा आ प्रमाणे ठे— पृ-  
 थिवीजूषण नगरमां प्रजापालनामे राजा ठे अने कार्तिक नामे श्रेष्ठी ठे तेणे श्रावकनी सोपनीमा वही  
 हती तेथी ते शतक्रतु एवा नामथी विख्यात थयो हतो. एक वखते गैरिक नामे एक संन्यासी एक  
 मासनो उपवासी त्यां आवी चड्यो. एक कार्तिक श्रेष्ठीविना सर्वेलोको तेना जक्त थया. ते जाणी पेलो  
 गैरिक संन्यासी कार्तिक श्रेष्ठीनी उपर रोष पाम्यो एक वखते राजाए ते संन्यासीने जोजन माटे नि-  
 मंत्रण कर्युं त्यारे तेणे कहुं के, जो कार्तिक श्रेष्ठी पीरसे तो हुं तारे घेर पारणुं करुं राजाए ते प्रमाणे  
 अंगीकार करी कार्तिक श्रेष्ठीने कहुं के, तुं मारे घेर आवी ते गैरिक संन्यासीने जोजन कराव्य. का-  
 र्तिक श्रेष्ठीए कहुं, हे राजा तमारी आज्ञाथी हुं जोजन करावीश. पढी ते कार्तिक शेठे गैरिकने जो-  
 जन करावामांड्युं. जोजन करतां गैरिके (तुं निर्लज हुं) एम जणावा नासिकानो आंगळीथी स्पर्श  
 करी चेष्टा करी, ते वखते कार्तिक श्रेष्ठीए विचार्युं के, 'जो में प्रथमथी दीक्षा लीधी होत तो आ सं-  
 न्यासी मारो पराजव न करत.' आ प्रमाणे चितवी ते श्रेष्ठि एक हजारने आठ वणिक पुत्रोनी श्रीमु-  
 निसुव्रत स्वामीनी पासे चारित्र लीधुं. पढी द्वादशांगी जणीने बार वर्षेने पर्यायें ते सौधर्म इंद्र थयो.  
 जे गैरिक संन्यासी हतो तेपण पोताना धर्ममां तत्पर रही ते इंद्रतुं वाहन ऐरावण नामे थयो. ते ऐ-  
 रावण आ कार्तिक श्रेष्ठ ठे एवं जाणी नाशवा लाग्यो एटखे शक्रेंद्र तेने पकमी तेना मस्तक उपर आ  
 रुढ थइ गयो. ऐरावणे तेने जय, पमारुवाने बे रूप कर्या. इंद्रे पण बे रूप कर्या. पढी तेणे चार रूप



કલ્પ

॥ ૧૪ ॥

કર્યા એટલે ઇંદ્રે પણ ચાર રૂપ કર્યાં. પઠી અવધિજ્ઞાનથી તેનું સ્વરૂપ જાણી લઈ તેણે તેનો તિરસ્કાર કર્યો. જ્યારે તિરસ્કાર કર્યો. એટલે તેણે પોતાનું સ્વાજ્ઞાવિક રૂપ કરી દીધું. એવી રીતે કાર્તિક શ્રેષ્ઠીની કથા છે. સહસ્રાક્ષ એટલે તેને પાંચસો મંત્રીરૂપે દેવતાઈ છે તેડનાં નેત્રોંદ્રનું કાર્ય કરે છે તેથી તે પણ ઇંદ્રસંબંધીજ સમજવા તેથી ઇંદ્ર સહસ્રાક્ષ ( હજાર નેત્રવાલો ) કહેવાય છે. વલ્લી તે મધવાન છે એટલે મધ કેતાં મોટા મેધ જેને વશ છે તેવો છે

વલ્લી તે પાક નામના દૈત્યને શિક્ષા કરનારો છે. તે મેરુથી દક્ષિણમાં આવેલા લોકાર્દ્રનો અધિપતિ છે ઉત્તર લોકાર્દ્રનો સ્વામી ઇશાન છે તેથી. તે ઐરાવતના વાહનવાલો છે. તે સુર, દેવતાઈને આનંદ આપનાર છે. તે બત્રીશ લાખ વિમાનનો અધિપતિ છે. રજ વગરના અને સ્વહૃપણથી આકાશ જેવા બારીક વસ્ત્રને ધારણકરનારો છે. જેણે ઘટતા સ્થાન ઉપર માલા અને મુગટ ધારણ કર્યાં છે નવીન, સુવર્ણના મનોહર આશ્ચર્ય કરનારા અને આમ તેજ કંપતા એવા બે કુંડલો તેના ગાલ ઉપર અથગાતા હતા. વલ્લી તે કેવો થશે જેને ઠત્રાદિ રાજચિન્હરૂપ મોટી સમૃદ્ધિ છે વલ્લી જેની શરીરાદિકની કાંતિ મોટી છે. જે મહાબલવાન છે. જે મોટો યશવાલો છે જેનો મહિમા મોટો છે. જે મહાસુખી છે. જેનું શરીર દેદીપ્યમાન છે. જે પગસુધી લટકતી પંચવર્ણી પુષ્પની માલાને ધારણ કરે છે. તે હાલ ક્યાં રહે છે તે કહે છે. તે સૌધર્મ કલ્પને વિષે છે,

તે સૌધર્મ દેવલોકના આત્મરૂપ વિમાનમાં છે ત્યાં સુધર્મા નામની સત્તામાં શક્ર નામના સિંહાસનને વિષે રહે છે. ત્યાં રહી તે ઇંદ્ર શું કરી વિહાર કરે છે તે કહે છે તે ઇંદ્ર બત્રીશ લાખ વિમાનનો અધિપતિ છે. તેમજ ચોરાશી હજાર સામાનિક દેવતાનો અધિપતિ છે તે સામાનિક દેવતાની સમૃદ્ધિ ઇંદ્રના જેવી છે.

ત્રયચ્ચિંશત્ અને ત્રાયચ્ચિંશક દેવતા તે ઇંદ્રને પૂજ્ય એવા મહત્તર દેવ છે તેમનો જે અધિપતિ છે. ચાર લોકપાલ કે જેમના નામ સોમ, યમ, વરુણ, અને કુબેર છે તેમનો જે અધિપતિ છે. પદ્મા, શિવા, શર્ચી, અંજૂ, અમલા, અપ્સરા, નવમિકા, અને રોહિણી એવા નામે આઠ અગ્રમહિષી (પટરાણી) કે જે

સુખ

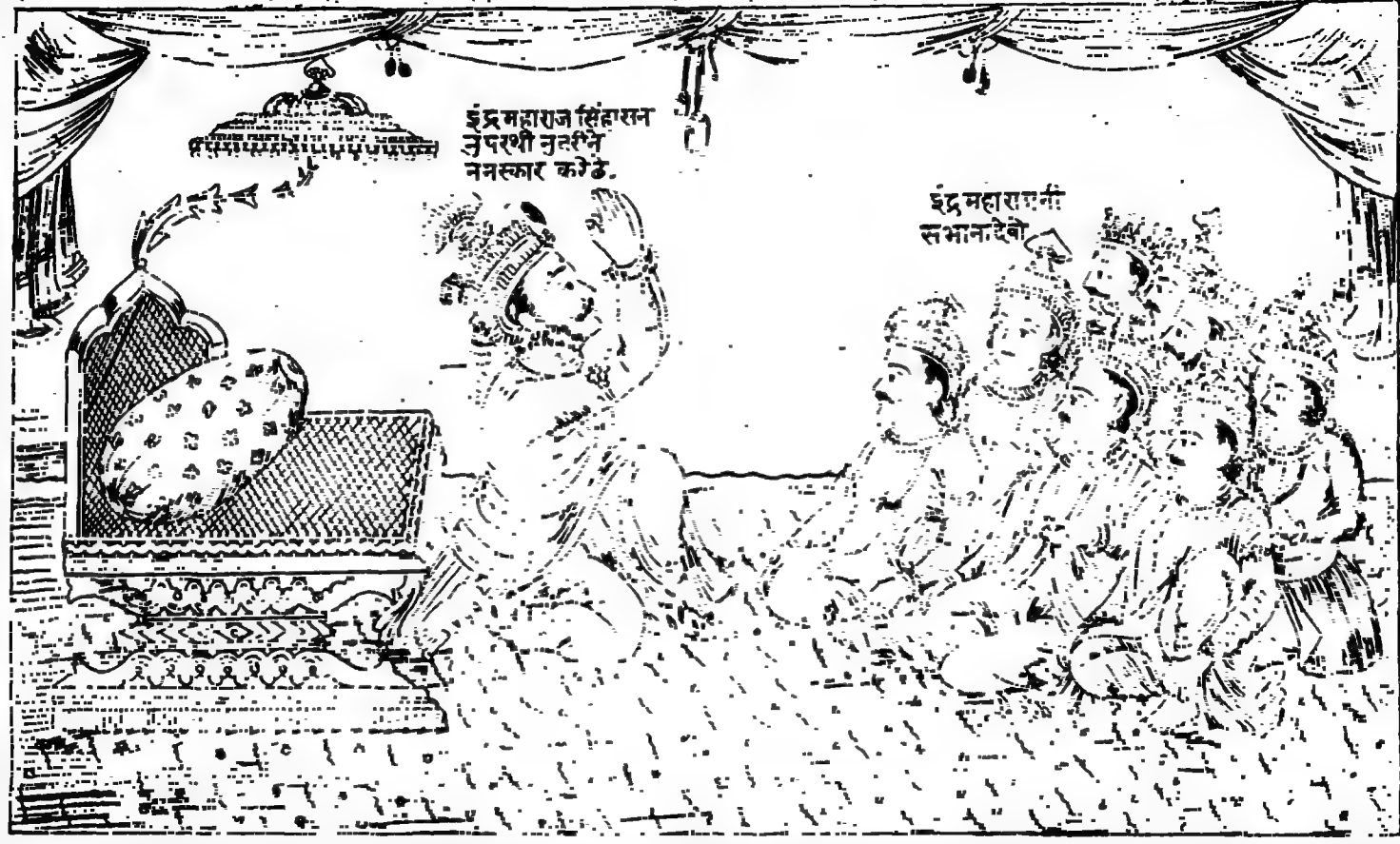
॥ ૧૪ ॥

પ્રત્યેક સોલ હજાર દેવીઝના પરિવારવાલી છે તેમનો જે સ્વામી છે. બાહ્ય, મધ્યમ અને આજ્યંતર એવી  
 ત્રણ પર્વદાનો જે અધિપતિ છે. ગંધર્વ, નાટક, અશ્વ, હાથી, રથ, સુત્રટ અને વૃષજ એવા નામના સાત  
 સૈન્યનો જે સ્વામી છે. જવનપતિ વિગેરે વૃષજને સ્થાને મહિષ લેવા. તેમજ સાત સેનાપતિઝ ચારે દિશા  
 ઝમાં પ્રત્યેક ચોરાશી હજાર આત્મરક્ષક દેવતા એકંદર સંખ્યાએ ત્રણ લાખ અને ઠત્રીશ હજાર થાય  
 તેમનો જે અધિપતિ છે. તે શિવાય બીજા ઘણાં સૌધર્મ કલ્પના નિવાસી વૈમાનિક દેવ અને દેવીઝનું  
 આધિપત્ય એટલે અધિપતિનું કર્મ અર્થાત્ રક્ષાને, અગ્રેસરપણાને, નાયકપણાને પોષક સ્વામિપણાને અને  
 અતિશે ગૌરવતાવાળા પોતાના સૈન્યપ્રત્યે અદ્ભુત આજ્ઞા ના પ્રધાનપણાને નિમેલા પુરુષોની પાંસે જે ક-  
 રાવે છે, વલી પોતે તેમનું પાલન કરે છે વલી તે શું કરે છે કે અવિચ્છિન્ન એવા નાટક, ગીત અને વા-  
 જિત્રો, તેમાં વીણા કરતાલ, બીજા વાદ્યને તોડે તેવા મેધ ધ્વનિ વાળા માદલ અને મોટા ઢોલ, તેમના  
 મોટા શબ્દ વડે દિવ્યજોગને જોગવતા વિહાર કરે છે ૧૪ વલી તે આ સંપૂર્ણ જંબૂઘીપને વિશાલ એવા  
 અવધિ જ્ઞાનવડે અવલોકન કરતા વિહાર કરે છે તે ઇંદ્ર જગવંત મહાવિર પ્રત્યુનો જન્મ જાણી હર્ષરૂપ  
 ધનથી સમૃદ્ધિવાન થઈ ગયો અતિહર્ષની સમૃદ્ધિને પામ્યો એથી ચિત્તમાં હર્ષના ત્રારથી મેધની ધારાથી  
 હણાણા કદંબ વૃક્ષ સુગંધી પુષ્પની જેમ રોમાંચિત થયેલ છે તેથી જેના રોમકૂપ ઝલ્લાસ પામેલા છે વલી  
 જેનું મુખ અને નેત્રો વિકાશ પામેલા ઉત્તમ કમલના જેવા છે કારણ કે તે હર્ષથી પરિપૂર્ણ છે. તેમ શ્રી-  
 જગવંતના દર્શનથી અધિક સંત્રમ થવાને લીધે તેના ઉત્તમ કંકણ કંપીચાલતા હતા. બેહેરલા અને  
 બાજુબંધ તુટી જતા હતા. મુગટ અને કુંડલ જે લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે. એ સર્વ આત્મજૂષણો જેના પ્રચલિત  
 થયેલાં છે એવો વલી જેનું હૃદય હારવડે વિરાજમાન છે. જે લંબાયમાન ઝુંમણાને હીંચકા લાતા આ-  
 ત્મજૂષણોને ધારણ કરે છે. એવો ઇંદ્ર અકસ્માત્ સંત્રમ, આદરથી ઉત્સુકપણાથી અને કાયાની ચપલતાથી  
 એકદમ સિંહાસન ઉપરથી બેઠો થયો. બેઠો થઈને પાદપીઠ એટલે પગ મુકવાના બાજોઠ ઉપર પોતાની  
 બે પાડુકા નીચે મુકી તે પાડુકા મરકત મણિ તથા રિષ્ટ અને શ્રંજન નામના રત્નો વડે નિપુણ એવા

કારીગરે રચેલી હતી અને દેદીપ્યમાન એવા ચંદ્રકાંત વિગેરે મણિઉં અને કકેતન વિગેરે રત્નોથી મંદિત હતી તે પાણીકાને ઉતારી તે ઇંદ્ર એક પટ ઉત્તરાસંગ કરે છે. તે કર્યા પછી અંજલિ કરવાને બંને હાથ યોજે છે. તેવો થઈ તે ઇંદ્ર પ્રજુની સન્મુખ સાત આઠ પગલાં પાઠલ જાય છે પછી માથા ઢીંચણને ઉપાડે છે એટલે પ્રથ્વીને લગ્ન ન થાય તેમ સ્થાપે અને દક્ષિણ જાનુને પૃથ્વી ઉપર મુકે પછી ત્રણવાર પૃથ્વી ઉપર મસ્તક નમાવે, નમાવીને જરા ઉત્તરાઈ અંગથી ઉઠો થાય તેમ કરી કંકણ અને બેરેલાથી સ્તંભન કરેલી જુજાઉંને વાલે, તે વાલીને હાથના સંપુટમાં રચેલી દશ નલ સહિત દક્ષિણાવર્તપણે મસ્તક પર જમાવા તી એવી અંજલિ મસ્તકપર કરીને આપ્રમાણે બોલ્યો તે શું બોલ્યો તે કહે છે, મૂલમાં 'ણ' એ અક્ષર સર્વ ઠેકાણે વ્યાખ્યા લંકારને માટે છે. ત્રણ જુવનને પૂજવા યોગ્ય એવા અર્હત પ્રજુને નમસ્કાર હો કર્મરૂપ વૈરીને હણવાથી અરિહંતાણં એવોપણ પાઠ છે અથવા અરુહંતાણં એવો પાઠ લઈએ તો રાગદ્વેષ રૂપ કર્મ બીજનો અજાવ કરનાર એવો અર્થ થાય એટલે જવદેત્રમાં તે બીજ ઊગવાનોજ અજાવ થાય છે. વલી તે પ્રજુ જગવંત એટલે જ્ઞાનાદિવાલા છે તેમજ તે આદિકર એટલે પોતપોતાના તીર્થની અપેક્ષા એ ધર્મના આદિકતા છે. વલી જે તીર્થ એટલે સંઘ અથવા પ્રથમ ગણધર તેને સ્થાપન કરનારા છે. જે સ્વયંબુદ્ધ છે એટલે પરોપદેશથી બોધ પામેલા નથી પોતાનીમેલે બોધપામેલા છે જે અનંત ગુણોના નિધાનરૂપ હોવાથી પુરુષોમાં ઉત્તમ છે. જે કર્મરૂપી વૈરીજમાં નિર્દય શૂરવીરહોવાથી પુરુષસિંહ છે. વલી જે પુરુષોમાં પ્રધાન એવા પુંઠરીક, શ્વેત કમલની જેવા છે. જેમ પુંઠરીક, કમલ કાદવમાં થાય છે અને જલવડે વધે છે પછી તે જલ તથા કાદવને ઢોડી ઉપર રહે છે.

એવી રીતે જગવંત પણ કર્મરૂપી કાદવમાં ઉત્પન્ન થયા છે અને જોગરૂપી જલથી વૃદ્ધિ પામ્યા છે. તેજ કર્મ અને જોગનો ત્યાગ કરી પછી જુદા રહે છે વલી તે ઉત્તમ પુરુષોમાં ગંધહસ્તી એટલે મદગંધી હસ્તી જેવા છે જેમ ગંધહસ્તિના ગંધથી બીજા હાથીજ પલાયન કરી જાય છે તેમ જગવંતના પ્રજાવથી

# चित्र ४



इंद्र महाराज सिंहासन  
उपरशी नुत्तम  
नमस्कार करेते.

इंद्र महाराजनी  
समान देवी





બીજા ડુકાલ વિગેરે ઉપડ્રવો પણ નાશપામીજાય છે તેમજ જે લોક ઇટલે જવ્ય પ્રાણીર્જના સમૂહમાં  
ચોત્રીશ અતિશયોષ્ યુક્ત હોવાથી ઉત્તમ છે વહી જવ્ય પ્રાણીર્જના નાથ છે અર્થાત્ યોગ દેમ કરનારા છે.

તેમાં યોગ ઇટલે અપ્રાપ્ત એવા જ્ઞાનાદિની પ્રાપ્તિ અને દેમ ઇટલે પ્રાપ્ત થયેલ જ્ઞાનાદિકનું રક્ષણ,  
તેને કરનારા લોક ઇટલે સર્વ જીવોના હિતકારી કારણ કે, દયા સ્વરૂપી છે. વહી તે મિથ્યાત્વરૂપ  
અંધકારને નાશ કરનાર હોવાથી લોકમાં પ્રદીપ રૂપ છે. વહી સૂર્યની જેમ સર્વ વસ્તુર્જના પ્રકાશક  
હોવાથી લોકમાં ઉદ્યોત કરનારા છે. તેમ વહી અજય ઇટલે જયનો અજાવ તેને આપનારા છે. તે જય  
સાત પ્રકારના છે તે આ પ્રમાણે—જે મનુષ્ય થકી જય તે પેહેલું શ્લોક જય કહેવાય છે.

મનુષ્યને દેવાદિકનો જય તે બીજું પરલોક જય. ધન વિગેરે લઈ લેવાનો જય તે ત્રીજું આદાન  
જય. બાદેરના કોઈ નિમિત્તની અપેક્ષા વગર ઉત્પન્ન થયેલ જય તે ચોથું અકસ્માત્ જય કહેવાય છે.  
પાંચમું આજીવિકાનું જય, ઠટું મરણ જય અને સાતમું અપકીર્તિનું જય—એમ સાત પ્રકારના જય છે. તેવા  
જયમાંથી નિર્જય કરનારા વહી તેને નેત્રસમાન શ્રુત જ્ઞાનને આપનારા છે. તેમજ માર્ગ ઇટલે સમ્યગ્  
દર્શન વિગેરે મોક્ષ માર્ગને આપનારા છે અર્થાત્ બતાવનારા છે—જેમ કોઈ લોકો મુસાફરીએ જતા હતા,  
તેમનું ડ્રવ્ય ચોરોષ્ હુંટી લીધું અને પછી તેમને આંખે પાટા બાંધીને અવલે માર્ગે ચલાવી લીધા. તેવા  
માં કોઈ આવી તેમના નેત્ર ઉપરથી પાટા ઢોળી લઈ ધન આપી માર્ગ બતાવી ઉપકારી થાય તેમ જગ  
બંત પણ કામક્રોધાદિ કષાયોષ્ જેમનું ધર્મરૂપ ધન હુંટી લીધું છે અને મિથ્યાત્વરૂપ પાટાથી જેર્જના  
વિવેકરૂપી નેત્ર બંધ કર્યા છે એવા પ્રાણીર્જને શ્રુતજ્ઞાન, સદ્ધર્મ તથા મુક્તિમાર્ગને બતાવી ઉપકારી થાય  
છે. વહી તે પ્રજુ કેવા છે કે જે આ સંસારથી જય પામ્યા છે તેમને શરણ આપનારા છે. વહી જીવ ઇટ  
લે મૃત્યુનો અજાવ—જીવન તેને આપનારા છે. કોઈ ઠેકાણે બોહિદયાણં એવા પાઠ છે ઇટલે બોધિ ઇટ  
લે સમક્ષિત તેને આપનારા, વહી તે ચારિત્રરૂપ ધર્મને આપનારા છે. ધર્મનો ઉપદેશ આપનારા અહીં ધ  
ર્મનું ઉપદેશકપણું તેર્જને ધર્મના સ્વામીપણાને લીધે કહ્યું છે નટની જેમ ફોગટ નથી તે દર્શાવવાને કહે છે

કદ્દપ

॥ ૧૬ ॥

કે તે ધર્મના નાયક છે વલી ધર્મના સારથિ છે જેમ સારથિ ઝનમાર્ગે જતા એવા રથને પાઠો માર્ગમાં લાવે છે તેમ જગવંત પણ માર્ગ ઝ્રષ્ટ થયેલા માણસને પાઠો માર્ગે લાવે છે, તે ઉપર મેઘકુમારનું દૃષ્ટાંત છે—  
 એક વખતે શ્રીવીરપ્રજુ રાજગૃહ નગરીમાં સમોસર્યા હતા. તેમની દેશના સાંજલી શ્રેણિક રાજા અને ધારિણી રાણીનો પુત્ર મેઘકુમાર પ્રતિબોધ પામ્યો. તેણે માતાપિતાની માંઠ માંઠ રજા લઈ પોતાની આઠ પ્રિયાનો ત્યાગ કરી દીક્ષા ગ્રહણ કરી પ્રજુએ શિક્ષા આપવાને તે સ્થવિર સાધુઝને સોંપ્યો. એક વખતે ઉપાશ્રયમાં અનુક્રમે સાધુઝના સંસ્થારા કરતાં મેઘકુમારનો સંસ્થારો દ્વારજાગની પાંસે ઘેઘો આવ્યો. ત્યાં માત્રુ કરવાને જતા આવતા સાધુઝ ચરણના રજથી જરાઈ ગયેલા મેઘકુમારને આંખી રાત દાણવાર પણ નિદ્રા ન આવી. ત્યારે તેણે ચિંતવ્યું કે, મારે ઘેર સુખશય્યા ક્યાં ! અને આવીરીતે જૂમિઉપર આલોટવું ક્યાં ! અરે ! આંતું ડુઃખ મારે ક્યાં સુધી સહન કરવું ? માટે પ્રાતઃકાલે પ્રજુની રજા લઈ પાઠો ઘેર જઈશ. આંતું ચિંતવી પ્રજાત કાલે પ્રજુની પાંસે આવ્યો. પ્રજુએ મધુર વચનથી બોલાવ્યો. હે વત્સ ! તેં રાત્રે એવું ડુઃખ્યાન કર્યું પણ તે વિચાર્યા વગર કરેલું છે. નરકાદિકના ડુઃખની આગલ એ ડુઃખ કોણ માત્ર છે. તેવા અનેક સાગરોપમ ડુઃખ પ્રાણીઝે ઘણી વાર સહન કર્યા છે. વલી કહ્યું છે કે, “અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવો સારો અને શુદ્ધ કર્મથી મૃત્યુ પામવું તે સારું પણ ગ્રહણ કરેલા વ્રતનો જંગ અને શીલની સ્વલ્પના કરવી તે સારું નહીં.” ૧ તેમ આ ચારિત્રાદિક કષ્ટનું આચરણ મોટા ફલને આપે છે, તેં પોતેજ પૂર્વ જવે ધર્મને અર્થ કષ્ટ અનુજવ્યું હતું, તેનું આ ફલ પ્રાપ્ત થયેલું છે— તારા પૂર્વ જવને સાંજલ—આથી ત્રીજે જવે વૈતાલ્ય પર્વતની જૂમિઉપર તું સુમેરૂપ્રજ નામે હાથી થયો હતો. તે ઠેકાં દાંતવાલો, ધોલો, અને એક હજાર હાથિણીઝનો સ્વામી થયો. એક વખતે દાવાનલથી જય પામી નાશી જતાં તૃષા લાગવાથી એક ઘણાં કાદવવાલા સરોવરમાં આવી પડ્યો. માર્ગનો અજાણ હોઈ તે કાદવમાં ડુબી જઈ જલ અને તીર બંનેમાંથી ઝ્રષ્ટ થયો. પછી તારા પૂર્વના વૈરવાલા હાથોઝ આવી તને દંતોહલનો માર માર્યો. તેની વેદના સાત દિવસ સુધી જોગવી અંતે એકસો વિશવર્ષની આયુષ્ય પૂરી કરી (મૃત્યુપામી) વિંધ્યાચલ ઉપર પાઠો

હાથી થઈ અવતર્યો. તે વચ્ચે તે રાતા વર્ણનો, ચાર દાંતવાલો અને સાતસો હાથિણીનો સ્વામી થયો. અ  
 નુક્રમે એક વાર દાવાનલને જોઈ તને જાતિસ્મરણ થયું. ઇટલે પૂર્વજવનું સ્મરણ કર્યું. પઠી તે દાવાન  
 લના પરાજવમાંથી બચવાને એક યોજનના પ્રમાણવાળું મંડલ કર્યું. તેમાં વર્ષને આરંભે, મધ્યે અને અંતે  
 જે કાંઈ તૃણ વેલ વિગેરે થાય તે સર્વ ઉલ્લેખી નાલે. એક વચ્ચે દાવાનલથી જય પામેલા વનના પ્રાણી  
 તે હાથીના મંરુપમાં વ્યાપી રહ્યા તે વચ્ચે તે પળ સત્વર આવીને તે મંરુપમાં આવી રહ્યો. કોઈ વાર  
 દેહને સુજલી કરવાની ઇચ્છાથી તે એક પગ ઉપાડ્યો, તે પગ ઉપાડતાં જ કોઈ સસલો સંક્રામણથી પીડા  
 ઇને તેની નીચે જરાયો. શરીરને લંબવાલી તે પગ નીચે મુકતાં તે સસલો તારા જોવામાં આવ્યો. તેની  
 ઉપર દયા લાવી બે દિવસ સુધી તે તે પગ રાખી ઉઠ્યો રહ્યો. જ્યારે દાવાનલ શાંત થયો અને સર્વ  
 જીવો પોત પોતાના સ્થાનમાં ચાલ્યા ગયા ત્યારે તે હસ્તી પોતાનો પગ ગલી પરવાથી પૃથ્વી ઉપર પડી  
 ગયો. પઠી ત્રણ દિવસ સુધી દુઃખ અને તૃષ્ણાથી પીડિત થઈ તે કૃપાળુ હાથી સો વર્ષની આયુષ્ય પૂરી  
 કરી અહિં તે આ શ્રેણિક રાજા અને ધારિણી રાણીનો પુત્ર થયો હું. હે મેઘકુમાર, તે વચ્ચે તિર્યચના  
 જવમાં પણ તે ધર્મને અર્થે તેવું કષ્ટ સહન કર્યું હતું તો આ જગતને વંદન કરવા યોગ્ય સાધુઠના ચર  
 ણથી અથક્ષતા તે કેમ દૂર થઈ ? આવો ઉપદેશ આપી જગવંતે તેને ધર્મમાં સ્થિર કર્યો. પઠી જેને  
 જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયેલું હે એવા મેઘકુમારે 'એક નેત્રો શિવાય બીજું બધું શરીર હું વોસરાવું હું' એવો  
 અજિગ્રહ કર્યો. અનુક્રમે અતીચાર રહિત ચારિત્રને આરાધી અંતે મહિનાની સંલેખના કરી તે શ્રી વિ  
 જય વિમાનમાં દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને મહાવિદેહ દેત્રમાં સિદ્ધિને પામશે. ઇતિ મેઘકુમાર કથા ॥

મહામહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણીના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી વિનય વિજય ગણિય રચેલા કલ્પ  
 સૂત્રની સુલ્લબોધિકા ટીકાનો આ પ્રથમ ક્ષણ સમાપ્ત થયો. ૧

ઇતિ પ્રથમ ક્ષણ સમાપ્ત.

ત્રણ સમુદ્ર અને ચોથો હિમાલય એ ચાર અંત (ઢેડા) માં પ્રજુપણે થયેલા ધર્મના શ્રેષ્ઠ ચક્રવર્તી



એવા અર્થાત્ ધર્મના નાયક એવા સમુદ્રમાં ઘુસતા એવા પ્રાણીને ધ્રીપ જેવા એટલે સંસાર સાગરમાં  
 આધારરૂપ એવા વલી તાણ એટલે અનર્થનો નાશ કરવાના હેતુરૂપ એવા વલી કર્મના ઉપદ્રવથી જય-  
 પામેલા પ્રાણીને શરણ રૂપ એવા અર્થાત્ ગતિ રૂપ એવા સ્વસ્થતાને માટે જેને દુઃખી માણસો આશ્રિત  
 થાય તે ગતિ કહેવાય વલી આ સંસારરૂપી કુવામાં પડતા એવા પ્રાણીને અવલંબનરૂપ એવા મૂલમાં  
 દીવોતાણં શ્યાદિ પદ પ્રથમાંત છે તે ઢતાં પણ તે ઢઠી અને ચતુર્થી વિજક્તિ ઢેઢે હોય તેમ વ્યાખ્યા  
 કરવી વલી જે અપ્રતિહત એટલે ઢાદમી કે ત્રીંત વિગેરેથી અસ્વલિત એવા ઉત્તમ પ્રધાન જ્ઞાન દર્શનને  
 ધારણ કરનારા વલી ઢદ્મઘાતિ કર્મ જેનાથી નિવૃત્ત થયા છે એવા. વલી રાગ દ્વેષને જીતનારા છે. વલી  
 તે ઉપદેશ દાન વિગેરે આપી જવ્ય પ્રાણીને જીવાનનારા છે. આ સંસાર સમુદ્રને તરેલા છે અને સેવકો-  
 ને તારનારા છે વલી તેડ તત્વના બોધવાલા છે અને બીજાંને તત્વના બોધક છે પોતે કર્મના પાંજરામાં-  
 થી મુક્ત છે અને સેવકોને મુકાવનારા છે વલી પોતે સર્વજ્ઞ તથા સર્વ વસ્તુને જોનારા છે. તેમજ ઉપ-  
 દ્રવ રહિત, અચલ, રોગરહિત, અનંત વસ્તુ વિષયનું જ્ઞાન સ્વરૂપ આદિ અંત રહિતપણાથી હાયરહિત,  
 એવું તેમાં અંત એટલે સર્વથી નાશ અને હ્ય દેશથી નાશ તેણે રહિત એવું. વલી બાધારહિત, તથા  
 પુનરાવૃત્તિ, પુનરાગમન તેણે રહિત એવું સિદ્ધિગતિ નામનું સ્થાન છે, તે સ્થાનને પ્રાપ્ત થયેલા જયને  
 જિતનારા શ્રીજિનજગવંતને નમસ્કાર છે. આવી રીતે સર્વ જિનોને નમસ્કાર કરી શકે છે શ્રીવીરપ્રજુને  
 નમસ્કાર કરે છે,

તે શ્રમણ જગવંત શ્રીમહાવીર પ્રજુ કે જે આદિકર અને સિદ્ધિગતિ નામના સ્થાન પ્રત્યે જવાની ઇચ્છા  
 વાલા છે, તેમને નમસ્કાર હો. શ્રીવીરપ્રજુ હવે મુક્તિ જવાના છે તેથી આ વિશેષણ આપ્યું છે. આ  
 સર્વ વિશેષણો ઢઠીના એક વચનાંત છે તે ઢતાં પણ તે ચતુર્થીના અર્થમાં લેવા છે કહે છે, તે દેવાનંદા  
 બ્રાહ્મણીની કુદ્દિમાં રહેલા તે વીરપ્રજુને હું વંદના કરું હું અહીં રહ્યો હું અને પ્રજુતે કુદ્દિમાં રહ્યા છે  
 તેમને અહિં રહેલાને જુવે એમધારી છે પ્રજુને વંદના કરે છે,

ते करीने इंद्र पूर्वाभिमुखे सिंहासन उपर बेठो ते पढी देवताना राजा एवा ते शक्र इंद्रने आवा  
आत्मविषय संकल्प उत्पन्न थयो जे चिंतात्मक, अजिज्ञाषरूप, अने मनोगत संकल्प हतो ते वचनथी  
प्रकाशित कयो न हतो ते केवो संकल्प थयो ते कहे ठे

आ बनाव कोइ दिवस नूतकालमां थयो नथी, वर्त्तमान कालमां थतो नथी अने जविष्य कालमां थयो  
नथी के जे अर्हंत, चक्रवर्ती, बलदेव, अने वासुदेव अंत्य एटले शूद्रकुलमां, अधम कुलमां, तुष्ट अल्प कुल  
मां, निर्धन कुलमां कृपण एटले लोत्री, अदाता कुलमां, जिह्मकोना कुलमां, ब्राह्मण कुलमां कारण के तेउं  
जिह्मक ठे. ए कुलमां तेउं नूतकालमां, वर्त्तमान कालमां के जविष्य कालमां उत्पन्न थयानथी त्यारे ते केवा  
कुलमां उत्पन्न थाय ठे ते कहे ठे, ते आ प्रकारे निश्चये करीने उग्र एटले श्रीआदिनाथ प्रजुए रक्षकपणे स्थापन  
करेला लोको तेउंना कुलमां जोग एटले गुरुपणे स्थापन करेला तेउंना कुलमां, राजन्य एटले श्रीरुषजदेव  
प्रजुए मित्र तरीके स्थापन करेला तेउंना कुलमां, इद्राक एटले श्रीरुषजदेवना वंशमां उत्तम थयेला  
तेउंना कुलमां क्षत्रिय एटले श्रीआदिनाथे प्रजाना दर्शन तरीके स्थापन करेला तेउंना कुलमां हरि  
एटले पूर्वजवना वैरी देवताए आणेला बे हरिवर्षना क्षेत्र तेनां वंशजना कुलमां ते शिवाय बीजा  
शुरू जाति अने कुलवाला वंशमां. अहिं जाति एटले मातानो पद अने कुल एटले पितानो पद स-  
मजवो. एवा कुलमां आवेला, आवे ठे अने आवशे—ते शिवाय पूर्वे कहेला नीचादि कुलमां ते अर्हता  
दि अवतरता नथी. त्यारे ते प्रजु केम अहीं उत्पन्न थया ते कहे ठे— जवितव्यता नामे एक लोकमां  
आश्चर्यकारी जाव—बनाव रहेलो ठे. अनंत उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी काल उल्लंघन थतां जे एवो कोइ  
पदार्थ उत्पन्न थाय ठे. तेमां आचलता अवसर्पिणी कालमां आवा दश आश्चर्य थयेला ठे. ते आ प्रमाणे—  
उपसर्ग १ गर्जनं हरण, २ स्त्री तीर्थकर, ३ अजावित पर्षदा, ४ कृष्णनुं अपरकंकामां जवुं, ५ चंद्र-  
सूर्यनुं उतरवुं ६ हरिवंश कुलनी उत्पत्ति ७ चमरेंद्रनो उत्पात, ८ आठसोनं सिद्ध थवुं, ९ तथा असंय  
तिनी पूजा, १० ए दश आश्चर्य थयेला ठे. तेनी व्याख्या आ प्रमाणे ठे—

उपसर्ग एटले उपद्रव ते श्रीवीर प्रभुने ब्रह्मस्थावस्थामां घणा थयेला ठे ते आगल कहेवामां आवशे. वली ए जगवंतनी केवली अवस्था के जेमां प्रजावथीज सर्व उपद्रव शमी जाय तेमां पण पोताना शिष्याज्ञा-स एटले अधमशिष्य गोशाले उपद्रव कयों हतो. ते आ प्रमाणे वृत्तांत ठे. एक वखते श्रीवीरप्रभु विहार करता आवस्ती नगरीमां समोसया. तेवामां गोशालो 'हुं जिन जगवंत हुं' एम लोकोमां ख्याति करतो त्यां आव्यो. तेथी 'आवस्ती नगरीमां बे जिन जगवंत आव्या ठे' एवी लोकोमां प्रसिद्धि थइ. ते सांजली गौतमे जगवान् वीर प्रभुने पुढ्युं—स्वामी, 'हुं जिन जगवंत हुं' एम पोताने विख्यात करनार आ बीजो कोण ठे ? जगवंते कह्युं, ते जिन नथी पण शरवण गामनो रेहेवासी मंजली अने सुजडा थकी घणी गायोवाली ब्राह्मणनी गोशालामां उत्पन्न थवाथी गोशाल एवा नामने धारण करनार एक मारो शिष्य ठे. ते मारी पांसेथीज जरा बहुश्रुत थइ पोतानुं जिन नाम व्यर्थपणे वीख्यात करे ठे. ते पढी आ वात सर्व ठेकाणे प्रसिद्ध थयेली सांजलीने ते गोशालो अति रोष पाम्यो. तेवामां गोचरीए गयेला आनंद नामना जगवंतना शिष्यने कह्युं, हे आनंद एक दृष्टांत सांजल, कोइ वणिक लोको धन मेलववाने जात जातना करीआणा गामामां जरी परदेश जवा नीकल्या. तेउ कोइ अरण्यमां पेठा त्यां जल न मलवाथी तृषातुर थइ जलनी गवेषणा करवा लाग्या. तेवामां चार राफमाना शिखर जोवामां आव्यां. तेमणे एक शिखर फोड्युं त्यां तेमांथी घणुं जल नीकड्युं. ते जलथी तृषा रहित थइ बाकी ना जलथी पात्र जरी लीधा. पढी एक वृद्ध वणिके कह्युं के, आपणुं धारेलुं कार्य सिद्ध थयुं.

हवे बीजुं शिखर फोडशो नहीं. तेम वार्या तो पण तेउए बीजुं शिखर तोमी पाड्युं. तेमांथी सुवर्ण प्राप्त थयुं. पढी वृद्धे तेवी रीते वार्या तो पण तेउए त्रीजुं शिखर फोड्युं. तेमांथी रत्न प्राप्त थया. पढी घणा वार्या तो पण ते लोकांघ व्यापारीओए चोथा शिखरने फोड्युं तेमांथी दष्टिविष सर्प प्रगट थयो. तेणे पोतानी दृष्टिनो पात करी सर्वने पंचत्व पमाही दीधा. जे पेलो वृद्ध हितो पदेशक हतो ते न्यायी होवाथी नजिक रहेल देवताए तेने स्वस्थानमां मुकी दीधो. हे आनंद, आ

પ્રમાણે તારો ધર્માચાર્ય આટલી સંપત્તિ પ્રાપ્ત થઈ તો પણ તેથી સંતોષ ન પામી જેવા તેવા જાણ કરી મને કોપાવે છે. તેથી હું મારા તપના તેજથી તેને જન્મ કરી નાખીશ. માટે તું સત્વર જઈ આ સ્થળે તેને નિવેદન કર્યું. પેલા વૃદ્ધ વણિકની જેમ તને હિતોપદેશક જાણી તારી રક્ષા કરીશ—આ સાંજલી આનંદ સાધુજી જય પામી તે સર્વ વૃત્તાંત જગવંતની આગલ કહ્યો. જગવંતે કહ્યું, હે આનંદ, તું સત્વર જઈ ગૌતમાદિ મુનિઓને જણાવ કે આ ગોશાલો અહીં આવે છે. તો તેની સાથે કાંઈ જાણ કરવું નહીં. સર્વને આત્મા અવલા ચાલ્યા જવું. પછી તેમણે તેમ કર્યું—ગોશાલે આવી જગવંતને કહ્યું, હે કાશ્યપ ગોત્રી, આમ કેમ બોલે છે ? કે આ મંચલીનો પુત્ર ગોશાલો છે. તે તારો શિષ્ય મંચલિપુત્ર તો મૃત્યુ પામી ગયો છે. હું તો જુદોજ હું. પરીવહોને સહન કરવામાં સમર્થ એવું તેનું શરીર જાણી તેમાં અધિષ્ઠાન કરી રહ્યો હું. આ પ્રમાણે ગોશાલે કરેલા જગવંતના તિરસ્કારને નહીં સહન કરતા સુનક્ષત્ર અને સર્વાનુચૂતિ નામે બે મુનિ વચમાં ઉત્તર આપવા લાગ્યા એટલે ગોશાલે તેજોલેશ્યાથી તેમને બાલી નાખ્યા. તેડું દગ્ધ થઈને સ્વર્ગે ગયા. પછી જગવંતે કહ્યું, હે ગોશાલા, તું તેજ ગોશાલો હું. બીજો નથી. શામાટે વૃથા આત્માને ગોપવે છે ? આપ્રમાણે આત્મા ગોપવી શકાતો નથી. જેમ કોઈ ચોર રક્ષકોના જોવામાં આવ્યો પછી તે તૃણથી કે આંગલીથી પોતાના દેહને આઘાતન કરે તેથી શું તે આઘાતિત થાય છે ?

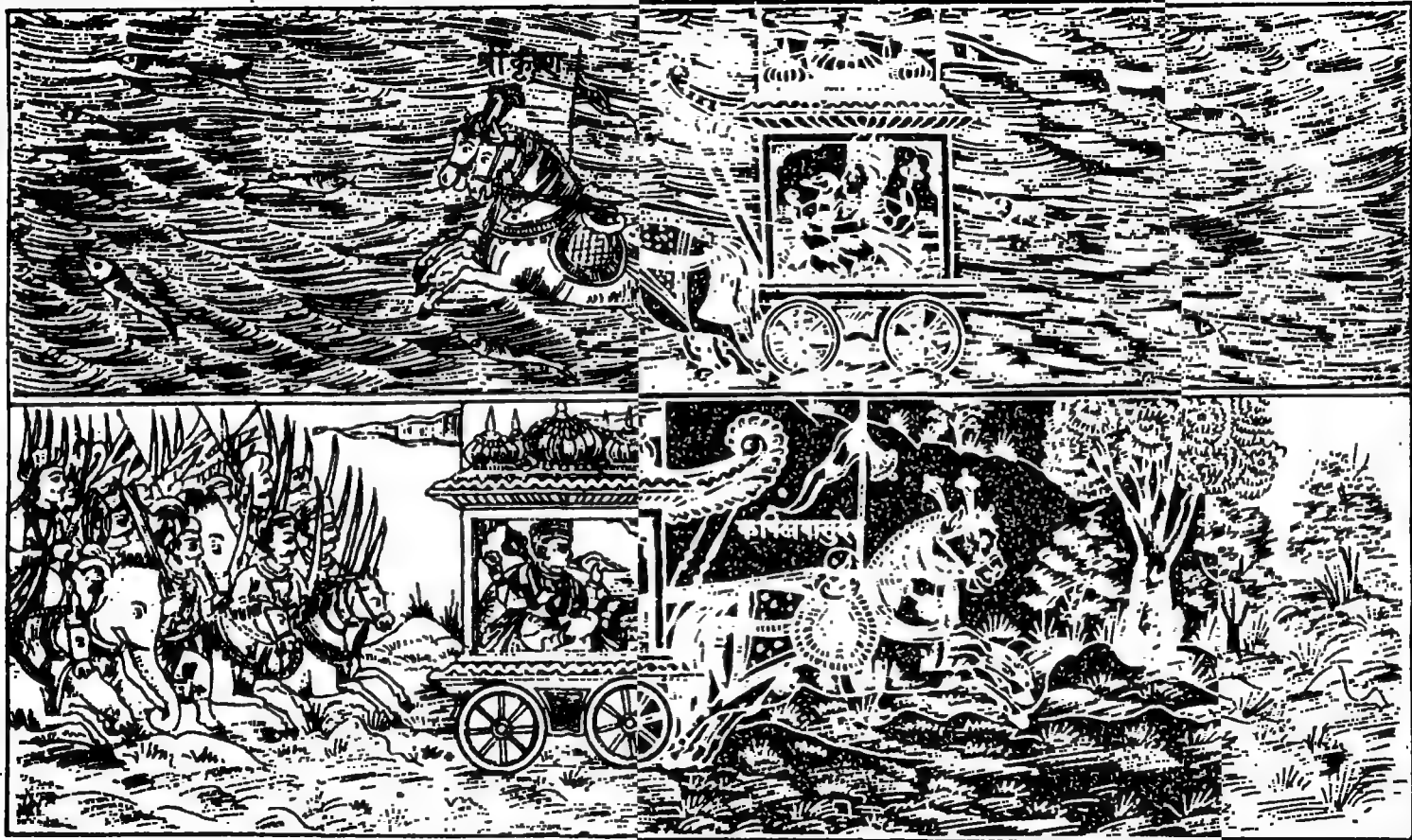
આવી રીતે પ્રજુષ્ટ યથાર્થ કહ્યું એટલે તે દુરાત્માજી જગવંતની ઉપર તેજોલેશ્યા મુકી. તે લેશ્યા જગવંતને પ્રાણ પ્રદક્ષિણા કરી તે ગોશાલાનાજ શરીરમાં પેઠી. તેનાથી શરીર દગ્ધ થઈ ગયું અને વિવિધ વેદના અનુજવી તે સાતમી રાત્રે મૃત્યુ પામી ગયો. જગવંતે પણ તેના તાપથી ઠ માસસુધી રાતી ચોલ કાંતિ ધરી બાધાને અનુજવી. આ પ્રમાણે જેના નામના સ્મરણથી સર્વ દુઃખ શમી જાય તેવા વીરજગવંતને પણ જે આ ઉપસર્ગ થયો તે પ્રથમ આશ્ચર્ય છે. ગર્જનું હરણ એટલે બીજા ઉદરમાં મુકી દેવું તે પણ કોઈ જિનને પૂર્વે થયું નથી શ્રીવીર પ્રજુષ્ટે થયું છે એ બીજું આશ્ચર્ય છે. પ્રતીતીર્થકરો હંમેશા ઉત્તપુરુષોજ થાય છે, સ્ત્રી થતા નથી. આ અવસર્પિણીમાં મિથિલા નગરીના પતિ કુંજરાજનાં પુત્રી મલ્લિકા



नामे उगणीशमा तीर्थकर थइ तीर्थने प्रवर्त्ताव्युं हतुं. ए त्रीजुं आश्चर्य ठे. ३ अज्ञाविता पर्षदा एटले जगवंतनी देशना कदिपण निष्फल थती नथी. पण ज्यारे श्रीवर्द्धमान स्वामीने केवलज्ञान थयुं त्यारे तेमणे प्रथमना समोवसरणमां देसना आपी हती पण तेथी कोशने विरतिना परिणाम थया नहीं ए चोथुं आश्चर्य. ४ नवमा वासुदेव कृष्णने द्रौपदी निमित्ते अपर कंकामां जवुं पड्युं ते पण आश्चर्य ठे. ते आ प्रमाणे कथा ठे— पूर्वे पांडवनी स्त्री द्रौपदीए नारदने आवता जोइ ते संयमी न होवार्थी तेने सामा उज्ञा थइ मान आप्युं नहीं. तेथी तेणे रोष धरी द्रौपदीने कष्टमां पारुवाने घातकी खंरु जरतक्षेत्रमां आवेली अपर कंका नामे राजधानीनो स्वामी पद्मोत्तर के जे स्त्रीजमां बुब्ध हतो तेनी आगल आवी द्रौपदीना रूपनुं वर्णन कर्युं. तेणे पोताना मित्ररूप कोइ देवतानी पांसे द्रौपदीने पोताने घेर आणी. अहीं पारुवोनी माता कुंतीए ते खबर जाणी कृष्णने विज्ञप्ति करी एटले कृष्ण द्रौपदीनी गवेषणा क रवामां व्यग्र थया. तेमणे नारदना मुखथी ते समाचार प्राप्त थया एटले तेमणे सुस्थित देवनी आराधना करी. देवताए तेने कृष्णने मार्ग बताव्यो एटले ते एक लाख योजन विस्तारवाला लवण समुद्र ने उल्लंघन करी पद्मोत्तरनी अपर कंका राजधानीमां गया. त्यां पारुवोनो तिरस्कार करनारा ते पद्मोत्तरने नरसिंहरूप करी जिती लइ पढी द्रौपदीना वचनथी तेने जीवतो मुकी पोते द्रौपदी साथे पाठा वळ्या. चालता चालता शंखनो नाद कर्यो. ते सांजली “त्यां विहार करता मुनिसुव्रत प्रजुना वचनथी कृष्णने आवेला जाणी मलवाने उत्सुक एवा कपिल वासुदेवेपण समुद्र कांठे आवी शंखनो नाद कर्यो. पढी ते बंनेना शंखना नाद परस्पर मली गया. आ प्रमाणे आ अवसर्पिणीमां कृष्णनुं अपर कंका राजधानीमां गमन थयुं हतुं ए पांचमुं आश्चर्य ठे. ५ कौशांबी नगरीमां जगवंत श्री वर्द्धमान स्वामीने वांदवाने सूर्य अने चंद्र पोताना मूल विमानथी उतर्या हता—ए ठतुं आश्चर्य. ६

हरिवंश कुलनी उत्पत्ति पण एक आश्चर्य ठे. ते आ प्रमाणे—कौशांबी नगरीमां सुमुख नामे राजा हतो. तेणे शालापति वीरक राजानी वनमाळा नामनी स्त्री घणी स्वरूपवान जाणीने पोताना अंतःपुर-

# चित्र ५





मां नास्ती. ते शाखापति तेना वियोगथी विकल थइ गयो. जे कोइ जोवामां आवे तेने वनमाला वन-  
 माळा कही बोलावतो हतो. एवी रीते कौतुकथी अनेक लोकोथी वींटाएलो शाखापति नगरमां जमवा  
 लाग्यो. वनमालासाथे क्रीडा करता राजाए तेने जोयो. तेनी एवी स्थिति जोइ 'आपणे आ अनुचित  
 काम कर्यु' एम ते दंपती चिंता करवा लाग्या. तेवामां तेमनी उपर विजली पडवाथी ते मृत्यु पामी ग  
 या. त्यांची तेउ हरिवर्ष क्षेत्रमां जुगलीआ पणे अवतर्या. शाखापति तेउने मृत्यु पामेला सांजली अरे  
 ते बंने पापीने पाप लाग्युं-एम कही सावधान थइ गयो ते पढी ए वैराग्यथी तपस्या करी सौधर्म क-  
 ल्पमां किष्टिविषिक व्यंतर थयो. विजंग ज्ञानथी ते बंनेने जोइ चिंतववा लाग्यो अहो, आ मारा वैरी  
 जुगलीयानुं सुख अनुजवी देवता थशे. तेथी ते बंनेने हुं पुर्गतिमां पाडुं-आवुं चिंतवी पोतानी श-  
 क्तिथी देह संक्षेप करी तेउने अहीं लाव्यो. लावीने राज्य आपी तेमने सात व्यसनो शीखलाव्या.  
 ते पढी तेउ तेवा व्यसनी थइ मृत्यु पामी नरके गया. तेनो जे वंश ते हरिवंश कहेवाय. अहीं जुग-  
 लीयाने अहीं लाववा, शरीर तथा आयुष्यनो संक्षेप करवो अने नरकमां जवुं-ए सर्व आश्चर्य ठे-आ  
 सातमुं आश्चर्य. ४ चमर नामना असुर कुमारनो उत्पात ए पण आश्चर्य ठे-ए आ प्रमाणे-पूरण ना-  
 मना एक मुनि तपस्या करी चमरेंद्रपणे उत्पन्न थया. ज्यारे ते नवा उत्पन्न थया त्यारे सौधर्म  
 जने पोताना शिर उपर रहेला जोइ कोप पाम्या पढी परिघ लइ श्रीवीरनुं शरण करी सौधर्मना अं  
 गरहकोने ग्रास पमानी सौधर्म विमाननी वेदिकामां पग मुकी शक्रेन्द्र उपर आक्रोश कर्यो. तेथी क्रोध  
 पामी शक्र जाज्वल्यमान वज्र तेनी उपर मुक्युं. तेथी ए जय पामीने जगवंतना चरणमां संताइ गयो.  
 ते वृत्तांत जाणी इन्द्र तरत त्यां आव्यो चार आंगल पेशी गयेहुं वज्र लइ लीधुं अने कशुं के, जगवं  
 तना प्रसादथी तने ठोनी मुक्यो ठे. एम कही चमरने ठोनी मुक्यो. आ चमरनुं जे उर्ध्वगमन ते  
 आठमुं आश्चर्य ठे. ५ एक समयमां उत्कृष्ट अवगाहनावाला एकसो आठ जीव सिद्धिए न जाय ते ठतां  
 आ अबसर्पिणीमां तेटला सिद्धिए गया ठे. जेम के श्रीवृषजनाथ, तेमना जरत शिवाय नवाणु पुत्रो



અને આઠ ઝરતના પુત્ર એક સમયે સિદ્ધિને પામ્યા—એ નવમું આશ્ચર્ય છે. એ અસંયત એટલે સંયમ વગરના જે આરંજ પરિગ્રહમાં આસક્ત છે તેવાની પૂજા—જે સંયત—સંયમવાલા છે તે તો સર્વદા પૂજાય પણ આ અવસર્પિણીમાં એટલે નવમા અને દશમા જિનની અંતરે અસંયત એવા પણ બ્રાહ્મણાદિકની પૂજા પ્રવર્તી એ દશમું આશ્ચર્ય. ૧૦ આ દશ આશ્ચર્યો અનંતકાલ ગયા પઠી આ અવસર્પિણીમાં થયેલા છે. એવી રીતે કાલની સમાનતાથી બાકીના ચાર ઝરતમાં અને પાંચ એરાવતમાં એમ પ્રકારાંતરે દશ દશ આશ્ચર્યો જાણવા. હવે તે દશ આશ્ચર્યો કોના કોના તીર્થમાં થયા તે સ્પષ્ટ કરે છે—એકસોને આઠ સિદ્ધિ એ ગયા એ આશ્ચર્ય શ્રીકૃષ્ણ દેવના તીર્થમાં થયું હતું. હરિવંશની ઉત્પત્તિનું આશ્ચર્ય શીતલનાથના તીર્થમાં થયું હતું. અપર કંકા રાજધાનીમાં થવાનું આશ્ચર્ય શ્રીનેમિનાથના તીર્થમાં થયું હતું. સ્ત્રી તીર્થકર થવાનું આશ્ચર્ય શ્રીમદ્દ્વિનાથના તીર્થમાં થયું હતું. અસંયત—બ્રાહ્મણાદિકની પૂજાનું આશ્ચર્ય શ્રીસુવિધિ નાથના તીર્થમાં થયું હતું, બાકીના ઉપસર્ગ, ગર્જનું હરણ, અજાવિત પર્ષદા, ચમરનું ઉર્ધ્વગમન અને સૂર્ય ચંદ્રનું અવતરણ—એ પાંચ આશ્ચર્ય શ્રીવીરતીર્થમાં થયા છે.

એ દશ આશ્ચર્ય સમાપ્ત થયા. હવે એક આશ્ચર્ય થયું બીજું આ આશ્ચર્યકે જે નામ ગોત્ર એટલે નામ વડે ગોત્ર અર્થાત્ જે ગોત્ર નામનું કર્મ છે તે વલી તે કેવું છે કે જે અદ્વીષ્ટ એટલે સ્થિતિના અદ્યથી રહેલું છે વલી તે રસના પરિજોગથી અજ્ઞાત છે વલી અનિર્જીર્ણ એટલે જીવના પ્રદેશથી નહીં સહેલું એવું છે એવા ગોત્ર અર્થાત્ નીચ ગોત્રના ઉદયથી જગવાન્ મહાવીર પ્રજુ બ્રાહ્મણીની કુદિમાં ઉત્પન્ન થયા. તે નીચ ગોત્ર જગવંતે સત્યાવીશ સ્થૂલ જવની અપેક્ષાએ ત્રીજા જવમાં બાંધ્યું હતું, તે આપ્રમાણે વૃત્તાંત છે. પેહેલા જવમાં પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં નયસાર નામે એક ગ્રામપતિ હતો. એક વચ્ચે તે કાષ્ઠ લેવાને વનમાં ગયો. મધ્યાન્હકાલ થતાં તે વનમાં ઝોજન સમયે સાર્થમાં જુદા થયેલા સાધુર્જ તે ના જોવામાં આવ્યા. તેમને જોઈ તે હર્ષ પામી ચિંતવન કરવા લાગ્યો અહો મારા મોટા જાગ્ય! આ સમયે અતિથિનો સમાગમ થયો. પઠી ઘણા હર્ષથી તે સાધુર્જને અશન પાનાદિકથી પ્રતિલાજ્યા ઝોજન

કર્ણાપઢી તે સાધુઝને નમીને બોલ્યો, મહાજાગ, ચાલો આપને માર્ગે બતાવું. પઢી માર્ગમાં ચાલતા સાધુઝે 'આ યોગ્ય છે' એમ ધારી ધર્મનો ઉપદેશ આપી તેને સમક્ષિતની પ્રાપ્તિ કરાવી.

અંતકાલે નવકાર સ્મરણ કરતા મૃત્યુ પામી તે વીજે સૌધર્મ દેવ લોકમાં પહોંચ્યા પછી આયુષ્યવાલો દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને ત્રીજે જવે મરીચિ નામે જરત ચક્રવર્તીનો પુત્ર થયો. વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરી શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રજુનીપાંસે તેણે દીક્ષા લીધી અને સ્થવિરપાંસે એકાદશાંગીનું અધ્યયન કર્યું. એક વખતે તે પ્રીત્મશત્રુમાં તાપાદિકની પીડા પામી ચિંતવન કરવા લાગ્યો કે, "આ સંયમનો જાર અતિવહન કરવો મુશ્કેલ છે. તે મારાથી નિર્વાહ કરી શકાશે નહીં અને હવે આવેશ ઠોડી ઘેર ચાલ્યા જવું તે સર્વથા અનુચિત છે' આવી વિચારી તેણે એક અજિનવ વેષ ધારણ કર્યો તે આપ્રમાણે, આ સાધુઝે મન વચન અને કાયાના ત્રણ દંડથી વિરત છે અને હું તેવો નથી તો મારે ત્રણ દંડનું ચિન્હહો. આ સાધુઝે ડ્રવ્ય અને જાવથી મુંડિત છે.

હું તેવો નથી મારા મસ્તક ઉપર શિખા અને ફોર મુંડન હો. સર્વ શ્રમણોને પ્રાણાતિપાતથી વિરતિ છે અને મારે તો સ્થૂલ હિંસાથી વિરતિ હો. સાધુઝે શીલ વ્રતથી સુગંધી છે અને હું તેવો નથી મારે તો ચંદનાદિકનું વિલેપન હો મુનિઝે મોહ વગરના છે અને હું તો મોહથી આછાદિત હું. પટલે મારે ઢાંચીનું આછાવન હો મુનિઝેના ચરણઉપાન વગરના છે અને મારા બે ચરણમાં ઉપાન હો શ્રમણ મુનિઝે કષાય રહિત છે અને હું કષાય સહીત હું. તેથી મારે કષાય વચ્ચે હો. મુનિઝે જ્ઞાનથી વિરત છે અને મારે તો પરિમિત (માપવાલાં) જલથી જ્ઞાન હો. તેમજ પાન હો. એવી રીતે સ્વબુદ્ધિથી પરિવ્રાજકનો વેષ કદપી લીધો. પઢી ચિરૂપ વેષવાલા તેને જોઈ સર્વલોકો તેને ધર્મ પુઠવા લાગ્યા. ત્યારે તેઝની આગલ સાધુ ધર્મની પ્રરૂપણા કરવા લાગ્યો. દેશના શક્તિથી અનેક રાજપુત્રોને પ્રતિબોધ પમાડી જગવંતને શિષ્યપણે વર્તવા લાગ્યો. અને જગવંતની સાથેજ વિહાર કરવા લાગ્યો. એક વખતે જગવંત અયોધ્યામાં સમોસર્યા, ત્યાં ચંદના કરવાને આવેલા જરતે પ્રજુને પુછ્યું કે, સ્વામી, આ પર્યદામાં આ ચોવિંશીની અંદર જરતદેવને

વિષે કોઈ જિન થાય તેવો પુરુષ છે ? જગવંતે કહ્યું, હે જરત, આ તારો પુત્ર મરીચિ આ ચાલતી અવ-  
સર્પિણીમાં વીર નામે ચોવીશમા તીર્થંકર, વિદેહ ક્ષેત્રની મૂકારાજધાનીમાં પ્રિયમિત્ર નામે ચક્રવર્તી અને  
આ જરતક્ષેત્રમાં પ્રથમ વાસુદેવ થશે—આ સાંજલી હર્ષ પામેલા જરતે મરીચિ પાસે જઈ ત્રણ પ્રદક્ષિ-  
ણા અને વંદના કરી કહ્યું, હે મરીચિ, જેટલા લાજ છે તેટલા તંજ મેલવ્યા છે કારણ કે, તું તીર્થંકર,  
વાસુદેવ અને ચક્રવર્તી થઈશ. હું તારા આ પરિવાજક પણાને વાંદતો નથી પણ તું તીર્થંકર થઈશ એમ  
ધારો તને વંદના કરું હું. એમ વારંવાર સ્તુતિ કરી જરત પોતાના સ્થાનમાં ગયો. મરીચિ પણ તે સાં-  
જલી હર્ષના અધિક્યથી ત્રિપદી બતાવી નૃત્ય કરતાં આ પ્રમાણે કહ્યું, “હું પેહેલો વાસુદેવ થઈશ. મૂ-  
કાપુરીમાં ચક્રવર્તી થઈશ અને ઢેલ્લો તીર્થંકર થઈશ અહો, મારું કુલ ઘણું ઉત્તમ છે. બધા વાસુદેવોમાં  
હું પેહેલો વાસુદેવ થઈશ. મારા પિતા જરત બધા ચક્રવર્તીમાં પેહેલા ચક્રવર્તી છે અને મારા પિતા-  
મહા રૂષજદેવ સર્વ તીર્થંકરોમાં પેહેલા તીર્થંકર છે—અહો, મારું કુલ કેવું ઉત્તમ છે.” આ પ્રમાણે મદ-  
કરવાથી મરીચિ નીચ ગોત્ર બાંધ્યું. કહ્યું છે કે, “જે માણસ જાતિ, લાજ, કુલ, ऐश्वर्य, વલ, રૂપ, તપ  
અને વિદ્યા એ સર્વનું અજિમાન કરે તો તેને પુનઃ તે બધા હીન મલે છે.” તે પઠી જ્યારે જગવંત નિર્વા-  
ણ પામ્યા. એટલે તે પૂર્વની જેમ લોકોને પ્રતિબોધ કરી સાધુજના શિષ્ય કરી તેજની સાથે વિહાર કરવા  
લાગ્યા. એક મરીચિના શરીરે વ્યાધિ થયો કોઈ તેની વૈયાવચ્ચ કરતું નહીં ત્યારે તેણે ચિંતવ્યું કે, અહા,  
આનિર્ગ્રંથો ઘણાં પરિચિત છે તથાપિ તે પારકાં છે. તેથી જો હું નીરોગી થાઉં તો એક વૈયાવચ્ચ કરનારો  
શિષ્ય કરું—આમ વિચાર્યું અનુક્રમે તે નીરોગી થયો. એક વચ્ચે કપિલ નામનો કોઈ રાજપુત્ર મરીચિની  
દેશના સાંજલી પ્રતિબોધ પામ્યો—એટલે મરીચિ કહ્યું, હે કપિલ તું સાધુજની પાસે જઈ ચારિત્ર ગ્ર-  
હણ કર્ય. ત્યારે કપિલે કહ્યું, સ્વામી, હું તો તમારા દર્શનનું વ્રત લઈશ. મરીચિ બોલ્યા—હે કપિલ, તે  
સાધુજ ત્રણ પ્રકારના દંડથી વિરત છે અને હું તો ત્રણ દંડવાલો હું. શ્યાદિ સર્વ પોતાનું સ્વરૂપ કહી  
બતાવ્યું. તથાપિ તે જારે કર્મી કપિલ ચારિત્રથી વિમુક્ત થઈ બોલ્યો—શું તમારા દર્શનમાં સર્વથા ધર્મ



# चित्र ६







નથી ? તે સાંજલી મરીચિય વિચાર્યું કે, આ મારો યોગ્ય શિષ્ય થશે. એવું વિચારીને કહ્યું કે, કપિલ  
 જૈન માર્ગમાં પણ ધર્મ છે અને મારા માર્ગમાં પણ છે. તે સાંજલી કપિલે તેની પાંસે દીક્ષા લીધી. મરી-  
 ચિય આવા ઉત્સૂત્ર વચનથી કોટાકોટી સાગરોપમ સંસાર ઉપાર્જન કર્યો. જે અહિં કિરણાવલીકાર ક-  
 હેઠે કે, કપિલાદિત્ય એ વચન ઉત્સૂત્ર મિશ્રિત છે. તેવા ઉત્સૂત્ર જાણીને નિયતપણે અનંત સંસાર છે  
 એમ કહી, પોતાના મતનું સ્થાપન કરવાની રસિકતા છે એમ જાણવું. તેઓનો મત આ પ્રમાણે છે—કે ઉ-  
 ત્સૂત્રને કહેનારાને નિયતપણેજ અનંત સંસાર થાય છે. જો આ મરીચિનું વચન ઉત્સૂત્ર કહીએ તો એ-  
 નેપણ અનંત સંસાર પ્રાપ્ત થવાનો પ્રસંગ આવે, પણ તેને અનંત સંસાર થયો નથી તેથી તે ઉત્સૂત્રમિ-  
 શ્રિત છે એવો તેમનો મત યુક્ત નથી કારણ કે, ‘ઉત્સૂત્ર કહેનારાને અનંત સંસાર છે’ એવો નિયમ નથી.  
 શ્રીજગવતી સૂત્ર વિગેરે ઘણા ગ્રંથોને અનુસારે ઉત્સૂત્ર કહેનારાઓમાં શિરોમણિરૂપજ માલિનિહવને પણ  
 પરિમિત સંસાર જોવામાં આવ્યો છે. વલી ઉત્સૂત્ર મિશ્ર કહેવાથી પણ આ મરીચિના વચનનું ઉત્સૂત્ર-  
 પણું વાળ્યું હતું નથી. વિષમિશ્રિત અન્ન વિષજ ગણાય છે. હવે એ વિષે વધારે કહેવું યોગ્ય નથી. ઇટ-  
 હુંજ થસ છે. તે કર્મની આલોચના કર્યા વગર ચોરાશી પૂર્વલાઘવનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી મૃત્યુ પામી ચોથે  
 જન્મે બ્રહ્મલોકમાં દશ સાગરોપમની સ્થિતિવાલો દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને પાંચમે જન્મે કોહ્વાક ના-  
 મના ગ્રામમાં ૫૨ી પૂર્વલાઘવ આયુષ્યવાલો બ્રાહ્મણ થયો. તે અતિવિષયાસક્ત અને શૂંગવગરનો થયો.  
 ઢેચડે ત્રિદંડી યજ્ઞ બહુકાલ સુધી સંસારમાં જન્મ્યો.—આ તેના જન્મ સ્થૂલ જન્મની અંદર ગણાતા નથી.  
 ત્યાંથી ઠઠે જન્મે સ્થૂળા નગરીમાં ઘોંતેર પૂર્વ લાઘવની આયુષ્યવાલો પુષ્પ નામે બ્રાહ્મણ થયો તે ત્રિદંડી  
 યજ્ઞ મૃત્યુ પામ્યો. સાતમે જન્મે સૌધર્મ કલ્પમાં મધ્યસ્થિતિ દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને આઠમે જન્મે ચૈ-  
 ત્ય ગ્રામમાં સાઠ પૂર્વલાઘવની આયુષ્યવાલો અમિચ્યોત નામે બ્રાહ્મણ થયો. તે ત્રિદંડી યજ્ઞ મૃત્યુ પામ્યો.

નવમા જન્મમાં હશાન દેવલોકે મધ્યસ્થિતિવાલો દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવી દશમે જન્મે મંદર ગ્રામે ઠ-  
 પન પૂર્વલાઘવની આયુષ્યવાલો અમિચ્યુતિ નામે બ્રાહ્મણ થયો. અંતે ત્રિદંડી યજ્ઞ મૃત્યુ પામ્યો અગીયારમાં

कटप०

॥ ११ ॥

जवमां त्रीजा कटपनी अंदर मध्यस्थितिवालो देवता थयो. त्यांथी चवी बारमे जवे श्वेतांबी नगरीमां चुंम्मादीश पूर्वलाखनी आयुष्यवालो नारदाज नामे ब्राह्मण थयो. ते त्रिदंभी थइ मृत्यु पामी तेरमे जवे माहेंद्र कटपमां मध्यस्थिति देवता थयो. त्यांथी चवीने केटलोक काल संसारमां जमी चौदमे जवे राजगृह नगरमां चोत्रीश पूर्वलाखनी आयुष्यवालो स्थावर नामे ब्राह्मण थयो. ते त्रिदंडी थइ मृत्यु पामी पंनरमा जवमां ब्रह्मलोकमां मध्यम स्थितिवालो देव थयो. शोलमां जवमां कोटिवर्षनी आयुष्यवालो विश्वचूति नामे युवराज पुत्र थयो. ते संचूति मुनिपांसे चारित्र लइ एक हजार वर्ष दुस्तप तपस्या क रवा लाग्यो. एक समये मासोपवासना पारणा माटे मथुरापुरी गोचरी करवा गयो त्यां कोइ एक गाये तपस्याथी कृश थवाने दीधे तेने पृथ्वी उपर पामी नाख्यो. तेने पडेलो जोइ त्यां परणवाने आवेला वि- शाखनंदी नामना तेना काकाना पुत्रे तेनुं उपहास्य कर्तुं. तेथी कोप पामी तेणे ते गायने बे सींगडे प- कडी आकाशमां जमावी अने एवुं नियाणुं कर्तुं के, में करेला उग्रतपथी हुं जवांतरे घणो पराक्रमी था जं. त्यांथी मृत्यु पामी सत्तरमे जवे महाशुक्र विमाने उत्कृष्ट स्थितिवालो देवता थयो. त्यांथी चवीने अठारमे जवे पोतनपुरनो राजा प्रजापति के जे पोतानी पुत्री उपर कामी थयो हतो. तेनी पत्नीरूप मृ- गावती पुत्रीनी कुक्षिमां चोराशी लाख वर्षनी आयुष्यवालो त्रिपृष्ठ नामे वासुदेव थयो. त्यां बाढ्यवयमां पण प्रतिवासुदेवना शालि क्षेत्रमां विघ्न करनारा सिंहने शस्त्र ठोडी विदारण कर्यो. अनुक्रमे वासुदेव- पणाने प्राप्त थयो. एक वखते ते वासुदेवे पोताना शय्यापालकने आज्ञा करी के, ज्यारे अमे सुइ ज- इए त्यारे तुं आ गायकोने गायन करता अटकावजे. तेवी आज्ञा कर्या ठतां गीतरसमां आसक्त थये- ला ते शय्यापालके वासुदेव सुता हता अने तेउने वार्या नहीं. ते पढी कृण्वारे जाग्रत थइ वासुदेवे कह्युं—“अरे पापी, मारी आज्ञा पालवाथी पण तने गीत श्रवण प्रिय लाग्युं, तो बे तेनुं फल जोग- व्य—” एम कही तेना बंने कानमां तपेलुं सीसु रेड्युं. आ कृत्यथी तेणें पोताना कानमां खीळा नखा-

मिष्टुह नासुदेव.

बासी

शाय्यापालक.

बिणा मृदंग  
पजावनार.





કર્મ ઉપાર્જન કર્યું. એવી રીતે અનેક દુષ્કર્મ કરી ત્યાંથી મૃત્યુ પામી ઊગણીશમે જવે સાતમી નારકે નારકીપણે ઉત્પન્ન થયો. ૧૯

ત્યાંથી નીકલ્લી વિશ્વમા જવમાં સિંહ થયો. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી એકવીશમાં જવમાં ચોથી નારકીમાં ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી નીકલ્લી ઘણા જવ જમી બાવીશમે જવે મનુષ્યપણું પ્રાપ્ત કરી શુભ કર્મ ઉપાર્જન કરી ત્રેવીશમે જવે મૂકા રાજધાનીમાં ધનંજય રાજાની ધારિણી દેવીની કુદ્દિમાં ચોરાશી પૂર્વે લાલ્લની આયુષ્યવાલો પ્રિયમિત્ર નામે ચક્રવર્તી થયો. તે પોટિલાચાર્યની પાંસે દીક્ષા લઈ એક કોટિવર્ષ સુધી દીક્ષા પાલી સોવિશમે જવે મહાશુક્ર દેવલોકમાં દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને પચવીશમે જવે આ જરતદેવની ઢત્રિકા નગરીમાં જિતશત્રુ રાજાની જડ્રા નામે દેવીની કુદ્દિમાં પચવીશવર્ષની આયુષ્યવાલો નંદન નામે પુત્ર થયો. તે પોટિલાચાર્યની પાંસે ચારિત્ર લઈ જાવ જીવ સુધી માસરૂપણ કરી વીશ સ્થાનકની આરાધના થઈ તીર્થંકર નામકર્મ નિકાચિત કરી એક લાલ્લવર્ષ સુધી ચારિત્ર પર્યાયપાલી માસિક સંલેલનાથી મૃત્યુ પામી ઢવીશમે જવે પ્રાણત કલ્પમાં પુષ્પોત્તરાવતંસક વિમાનમાં વિશ્વસાગરોપમની સ્થિતિવાલો દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને પૂર્વે મરીચિ જવમાં બાંધેલા અને જોગવવાને બાકી રહેલા નીચેગોત્રના કર્મથી સત્યાવીશમે જવે બ્રાહ્મણ કુંડ ગામમાં રૂષજદત્ત બ્રાહ્મણની દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુદ્દિમાં તે ઉત્પન્ન થયો. તેથી શક્ર ઇંડ્ર આપ્રમાણે ચિંતવે ઢે-કે એવી રીતે નીચગોત્ર કર્મના ઉદયથી અર્હત, ચક્રી બાસુદેવ વિગેરે અંત પ્રમુલ્લ નીચકુલોમાં આવ્યા ઢે, આવે ઢે અને આવશે. પણ જન્મ લેવાને માટે તે ઊંડું યોનિમાંથી નીકલવું થતું નથી. તેડ યોનિમાંથી નીકલ્યા નથી, નીકલતા નથી અને નીકલશે નહીં. જાણાર્થે એવો ઢે કે, કદાચિત્ કર્મના ઉદયથી તે અર્હત વિગેરેનો અવતાર તુલ્લ પ્રમુલ્લ નીચ ગોત્રમાં જાય પણ યોનિથી જન્મતો થયું નથી, થતું નથી અને થશે નહીં. અયંચણ ત્યાંથી માંદીને ગલ્લજત્તા એ વલ્લત ત્યાં સુધી સુગમ અર્થ ઢે. તે માટે આશો આચાર ઢે-તે કોનો આચાર ઢે તે કહે ઢે-

દેવતાડના રાજા શક્રાદિ ઇંડ્રોનો આચાર ઢે. તે અતીત, વર્તમાન અને અનાગત એવા ઇંડ્રોનો આ-

चार ठे. ते कयो आचार—ते कहे ठे. तेवा प्रकारना पूर्वे कहेला स्वरूपवाला अंत्यादि कुलथी तेवा प्रकारना उग्र विगेरेथी बीजी जातना कुलमां अर्हत प्रचुठ थाय ठे. ते श्रेय—कल्याण ठे, मने पण घटे ठे के, झात एटले श्रीरुषनस्वामीना वंशना क्षत्रीयोमां प्रख्यात एवा काश्यप गोत्री सिद्धार्थ राजानी जार्या त्रिशला क्षत्रियाणीनी कुक्षिमां गर्जपणे प्रचुने मुकवा जोइए. जे त्रिशला क्षत्रियाणीनो पुत्रीरूप गर्ज ठे, शक्रइंद्र विचारे ठे के ते प्रचुने त्यांथी लक्ष देवानंदा ब्राह्मणीनी कुक्षिमां मुकी देवा मारे युक्त ठे. एम करीने ते विचारे ठे विचारीने पदाति सेनाना नायक एवा हरिणे गमेसीदेवने बोलावे ठे. बोलावीने आ प्रमाणे कहे ठे—हे देवानुप्रिय, त्यांथी मांडीते साहरावित्त त्यां सुधीना चार सूत्रो वडे शक्रइंद्र पो-  
तानुं चितवेळुं हरिणेगमेषी देवने कहे ठे. वली कहे ठे के, हे देवानुप्रिय—इंद्रोनो आचार ठे ते कारण माटे तुं जा अने देवानंदाब्राह्मणीनी कुक्षिमांथी जगवंतने त्रिशला क्षत्रियाणीनी कुक्षिमां मुकी दे. अने त्रिशलानो जे गर्ज ठे तेने देवानंदानी कुक्षिमां मुकी दे.

ए प्रमाणे करीने आ मारी आझाने सत्वर अर्पण कर्य. कार्य करीने आवी, आकार्यमें कर्यु, एम शीघ्र निवेदन कर्य. ते पढी ते हरिणेगमेषी देव के जे पेदल सेनानो अधिपति ठे तेने देवेंद्र अने देवराज एवा शक्रइंद्र आ प्रमाणे कळुं—एटले हृदयमां हर्ष पामी रोमांचित थई गयो.

एवो हरिणेगमेषी देव मस्तके अंजलि करी बोळ्यो. जेवी आप देवनी आझा एम कही आझानुं वचन विनयथी सांजले अने अंगीकार करे अंगीकार करीने इशान कोणमां जाय. त्यां जइने. वैक्रिय-समुद्रघात एटले वैक्रिय शरीर करवामाटे प्रयत्न करे. ते करीने संख्येय योजन प्रमाण दंमनी आकृति-वाला उपर अने नीचे विशाल जीव प्रदेशना कर्म पुद्गलना समूहने बाहेर काढे. ते करवा वखते आवा प्रकारना पुद्गलोने ग्रहण करे ते आ प्रमाणे— कर्केतनादि रत्नोना, जो के, पुद्गलो औदारिक ठे तेथी ते वैक्रिय शरीर करवामां असमर्थ ठे. तेमां तो वैक्रिय वर्णणाना पुद्गलोज उपयोगमां आवे. तो पण रत्नोनी जेम ते सार पुद्गलो ठे—एम जाणवुं. ते रत्नो जेवा के हीरा, वैडूर्य, सोहिताक्षम, सारगम, हं-

# चित्र ८







# चित्र ९

निशला राणी सुता

दासी

हरणी गमेभी  
देव गर्भ  
संकमण  
करेवे





सगर्ज, पुष्पक सौगंधिक, ज्योतिरस, अंजन, अंजनपुष्पक, जालरूप, सुजग, अंक, स्फटिक, रिष्ट नामनी  
रत्नजातिउं ठे. तेउंना जे बांदर-स्थूल अर्थात् असार पुद्गलो ठे तेमने ठोकीने.

जे सूक्ष्म एटले साररूप पुद्गलो होय तेने ग्रहणकरे फरीवार वैक्रियसमुद्घात वडे पूर्वनी जेम  
प्रयत्न करे तेकरीने उत्तर वैक्रिय एवा जवने धारण करवानी अपेक्षाए बीजु एवुं रूप करे ते करीने अ  
न्यगतिउंथी उत्कृष्ट मनोहर चित्तना उत्सुपणावाली कायानी चपलतावाली, तीव्र, बाकीनी गतिउंने  
जितनारी, शीघ्र कोइ ठेकाणे ठेयाए एवो पाठ ठे एटले तेनो विघ्ननो परिहार करवामां दह एवी अने  
देवता योग्य एवी देवगति वडे अतिक्रमण करतो ते तिर्यच् असंख्य द्वीप समुद्रोना मध्यजागे थइ ज्यां  
जंबूद्वीप ठे तेमां जारत क्षेत्रने विषे ब्राह्मण कुंरु नामे नगर ठे तेमां रुषजदत्त ब्राह्मणने घेर ज्यां दे-  
वानंदा ब्राह्मणी ठे त्यां इंद्र आवे, आवीने जगवंत महावीरनु दर्शन यतां तेमने प्रणाम करे प्रणाम  
करी परिवार सहित देवानंदा ब्राह्मणीने अवस्थापनी निद्रा आपे ते निद्रा आपी अशुचि पुद्गलोने  
हरीले अने शुज पुद्गलो नाखे ते नाखीने पढी 'जगवंत मने आझा आपो' एम कहे तेम कहीने  
व्याबाधा रहित एवा जगवंतने अव्याबाध सुखवडे दिव्य प्रज्ञावथी करतलना संपुटमां ग्रहण करे. तेने  
ग्रहण करती वखते गर्जने कांइ पीडा यती नथी. ते विषे पञ्चणंजंते ए जगवतीनी गाथामां कछुं ठे.  
ठबिठेद एटले त्वचानो ठेद कर्थावगर गर्ज प्रवेश करवो अशक्य ठे. ते गर्जने लइ जेणेवे इत्यादिथी  
सुजे पुग्गले पस्किवेइ त्यां सुधी प्रथमनी जेम अर्थ जाणी लेवो पढी ते श्रमण जगवंत श्रीमहावीरने  
बाधा रहितपणे त्रिशला ह्मत्रियाणीनी कुक्षिमां गर्ज पण मुके ठे. अहिं गर्जने संहरण करवामां चार  
जांगा ठे गर्जाशयथी गर्जाशयमां १ गर्जाशयथी योनिमां २ योनिथी गर्जाशयमां ३ अने योनिथी यो-  
निमां ४ तेमां अहिं योनिमार्गे लइ गर्जाशयमां मुके ए त्रीजो जांगो अनुज्ञात ठे बाकीना जांगानो  
निषेध कर्यो ठे. तेविषे जगवती सूत्रमां लख्युं ठे. वली जे त्रिशला ह्मत्रियाणीनो पुत्रीरूप गर्ज हतो  
तेने पण देवानंदा ब्राह्मणीनी कुक्षिमां मुके ठे तेम करीने पढी जे दिशामांथी पोते आव्यो ते दिशा



પ્રત્યે જાય પઠી અસંખ્ય દ્વીપસમુદ્રોના મધ્યમાં થઈ લક્ષ્યયોજન પ્રમાણ દિવ્ય ગતિર્જયી ઉત્તરો તે જ્યાં સૌધર્મ કલ્પમાં સૌધર્માવતંસક નામના વિમાનવિષે શક્ર નામના સિંહાસન ઉપર દેવેન્દ્ર, દેવરાજ શક્રેન્દ્ર રહેલો છે ત્યાં આવે. ત્યાં આવીને ઇન્દ્રની આજ્ઞાને પ્રત્યર્પિત કરે છે. તે કાલે તે સમયે શ્રમણ જગવંત મહાવીર વર્ષાકાલ સંબંધી ત્રીજા માસનું પાંચમું પક્ષવામીયું જે આશ્વીન માસનું કૃષ્ણપક્ષ ત્રયોદશીનો પક્ષ પાઠલનો અર્ધ અર્થાત્ રાત્રિ એકંદર બાંશી અહોરાત્ર અતિક્રાંત થયા પઠી ત્રાશીમા અહોરાત્રનો અંતરાકાલ એટલે રાત્રિનો કાલ પ્રવર્તતા તે હરિણૈગમેષી દેવતાએ ત્રિશલ્લામાતાની કુક્ષીમાં તે જગવંતનો ગર્ભ સંહર્યો. તે હરિણૈગમેષી દેવ કેવો હતો કે જે પોતાનો અને ઇન્દ્રનો હિતકારી છે વહ્લી અનુકંપક એટલે જગવંતનો જન્મ છે અનુકંપા શબ્દ જ્ઞાતિવાચક છે તે વિષે 'આયરિય' એ વચનનું પ્રમાણ છે. અહિં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે—“શ્રીજગવંત સિદ્ધાર્થરાજા રાજાના આલ્લકુલના ઘરમાં પ્રવેશ કરવાને દાણવાર મુદૂર્ત આવવાની રાહ જોતા હોય તેમ જે બ્રાહ્મણના ઘરમાં બ્યાંશી અહોરાત્ર સુધી રહ્યા હતા, તે શ્રીચરમતીર્થકર પ્રજા પવિત્ર કરો. ૧ શેષ સૂત્રનો અર્થ સ્પષ્ટ છે તે સંહરણ કાલે શ્રમણજગવંત શ્રીમહાવીર ત્રણ જ્ઞાને યુક્ત હતા.

તેથી પોતાનું સંહરણ થવાનું છે તે જાણે છે. પણ સંહરણ થતી વખતે જાણતા નથી અને મારું ગર્ભ માંથી સંહરણ થયું એ જાણે છે અહીં શંકા થાય છે કે, સંહરણ થતી વખતે તે જાણતા નથી તે વાત કેમ સંજવે? કારણ કે, તે સંહરણ અસંખ્ય સમયનું છે વહ્લી જગવંતને અને સંહરણ કરનાર હરિણૈગમેષી દેવના જ્ઞાનનો તે વિષય છે. તેમ તેની અપેક્ષાએ જગવંતમાં વિશિષ્ટ જ્ઞાન છે. તેના ઉત્તરમાં કહે છે કે આ વાક્ય સંહરણ કરનાર દેવની કુશલતાને જણાવે છે તે દેવતાએ જગવંતનું એવી રીતે સંહરણ કર્યું કે જેથી જગવંતે જાણ્યું તોપણ જાણે જાણ્યુંજ ન હોય તેમ લાગ્યું કારણ કે, કાંઈ પણ પીડાનો અજાવ હતો. જેમ કોઈ કહે છે કે, તમે મારા પગમાંથી એવી રીતે કાંટો કાઢ્યો કે જે મારા જાણવામાં જ આવ્યું નહીં. જ્યાં અતિશે સુખ લાગે ત્યાં આવો વ્યપદેશ થાય છે સિદ્ધાંત માંપણ જોવામાં આવે છે કે,

જે વ્યંતર દેવતા છે તેજ ઉત્તમ સ્ત્રીજનાં ગીત અને વાચના શબ્દથી નિત્યે સુખી અને પ્રમુદિત થઈ પોતાના ગતકાલને પણ જાણતા નથી. વહી આચારાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે, તે હરણ કરાતાં જાણે. એ વિરોધ પણ ન આવે એમ માનવું. જે રાત્રે શ્રમણ જગવંત મહાવીર દેવામંદાની કુદિમાંથી ત્રિશલાની કુદિમાં સંહરણથી આવ્યા, તે રાત્રે તે દેવાનંદાએ પૂર્વે કહેલા ચૌદ સ્વપ્નો ત્રિશલાએ હરીલીધેલા જોયા. તે જોઈ જાગી જઈ જે રાત્રે જગવંતને કુદિમાં મુક્યાં તે રાત્રે ત્રિશલા કુત્રિયાળી જે વર્ણવી શકાય નહીં તેવા વાસણમાં આવે. જે વાસણ—શયનગૃહ કેવું છે. મહા જાગ્યવંતને યોગ્ય છે. જે ચિત્રકર્મવડે રમણીય છે. જેનો બાહેરનો જાગ ચુના વિગેરેથી ધવલિત કર્યો હતો. જે કોમલ પાષાણાદિકથી ચણેલું, તેથી સુકોમલ હતો. જેનો ઉપરનો જાગ વિવિધ ચિત્રોથી યુક્ત હતો.

જેનો અધો જાગ—તલીયું દેદીપ્ય માન હતું. પઠી કર્મ ધારણ સમાપ્ત કરવો. મણિરત્નોથી જે અંધ કારને નાશ કરતો હતો. જે પંચવર્ણી મણિજથી નિબદ્ધ હોવાથી અત્યંત સમ તથા વિષમ હતો. જેની ઝૂમિનો જાગ વિવિધ સ્વસ્તિક વિગેરેની રચનાથી મનોહર હતો. પંચવર્ણી, સરસ સુગંધી અને આમતેમ વેરેલા પુષ્પપુંજના ઉપચાર—પૂજાથી જે વ્યાપ્ત હતો.

કૃષ્ણાગુરુ, ચીરુ જાતના, સિદ્ધહક નામના અને દશાંગ વિગેરે ધૂપ જેમાં થતા હતા. અનેક સુગંધી દ્રવ્યના સંયોગથી ઉત્પન્ન થયેલો એ સર્વ વસ્તુ સંબંધી મધ મધીને પ્રગટ થયેલ સુગંધવડે જે આદ્ધા હતો. વહી જેમાં ઉત્તમ સુગંધીનો ગંધ પ્રસરતો હતો.

વાસજવન ગંધ દ્રવ્યના જેવું અર્થાત્ અતિસુગંધી હતું. એવા વાસ જવનમાં શય્યા—પલંગ ઉપર, તે કેવી શય્યા છે. જેમાં શરીરના પ્રમાણ જેટલી તલાઈ છે. ઉજવ તરફ એટલે મસ્તકાંત તમાં બે ઝંશીષા છે, તે શિવાય બંને પમુલે ઝંશીસા છે તેથી તે શય્યા બંને જાગમાં ઝંચી લાગે તેને લીધે મધ્યમાં નમેલી અને ગંજીર છે. જેમ ગંગાતટની રેતીમાં પગ વિગેરે મુકવાથી તે પગ

નીચે ઉતરી જાય તેમ તે શય્યામાં પણ અતિકોમલપણને લીધે તેમ હતું. અતિકોમલ રેશમી વસ્ત્રના પટથી તે આઘાદિત છે.

વલી જેમાં રજ પડે નહીં તેવું આઘાદન છે. રાતા વસ્ત્રોની મઠરદાનીથી તે ઢાંકેલી છે. કપાસની રૂંવાંટી, ટુર જાતની વનસ્પતિ, માંચણ, અને આકડાના રૂના જેવો જેનો સ્પર્શ છે. સુગંધી, પ્રધાન એવા પુષ્પથી અને વાસચૂર્ણથી જેમાં ઉપચાર કરવામાં આવ્યો છે.

વાકીનો અર્થ સુગમ છે. પઠી મધ્યરાત્રે તે ત્રિશલા ક્ષત્રીયાણી પ્રથમ સ્વપ્નામાં હાથી જોવે—અહીં ‘પ્રથમ હસ્તી જુવે’ એમ જે કહ્યું તે ઘણી જિનમાતાઁ તેમ જોવે છે, તેથી પાઠાનુક્રમની અપેક્ષા કહ્યું છે. અન્યથા શ્રીકૃષ્ણ દેવની માતા પ્રથમ કૃષ્ણ અને વીરમાતા પ્રથમ સિંહને જોવે. હવે તે કેવો હાથી જોયો કે જેને ચાર દાંત છે. કોઈ ઠેકાણે તરૂંચ ચઢદંતં એવો પાઠ છે તો એવો અર્થ થાય કે, તેજથી ઘણા બલવાન એવા ચાર દાંતવાલો. તે હાથી કેવો છે. અતિઁચો છે. વલી વર્ણ્યા પઠી ડુગ્ધવર્ણી થયેલો વિશાલ મેઘ, મોતીનો હાર, હીરસમુદ્ર, ચંદ્રના કીરણો, જલના બિંદુઁ, અને રૂપાનો મહાન્ પર્વત વૈતાલ્ય તેના જેવો ઉજ્જ્વલ છે. ગંધના લોચ્છથી જેમાં ઝમરાઁ આવે છે.

એવા વિશિષ્ટ ગંધવાલા મદજથી જેના ગંદસ્થલ સુગંધી થયેલા છે. ઇંદ્રના હસ્તી ઐરાવત જેવું જેના દેહનું શાસ્ત્રોક્ત પ્રમાણ છે—એવા હાથીને ત્રિશલા માતા જુવે છે. વલી તે કેવો હાથી છે. જલ પૂર્ણ મેઘની ગર્જના જેવો ગંઝીર અને મનોહર જેનો ધ્વનિ છે.

વલી તે શુભ એટલે પ્રશંસવા યોગ્ય છે. જેનામાં સર્વ લક્ષણોના સમૂહ છે. અને જે પ્રધાન અને વિશાલ છે. એવા ઉત્તમ હસ્તીને ત્રિશલા માતા પ્રથમ સ્વપ્નામાં જુવે. તે હસ્તીના દર્શન થયા પઠી તે વૃષ્ણને જુવે છે. તે વૃષ્ણ કેવો છે—ઉજ્જ્વલ એવા કમલ પત્રના સરગ્રહથી જેની અધિક રૂપકાંતિ છે. જે પોતાની કાંતિઁના સમૂહને વિસ્તારી સર્વ તરફ દશે દિશાને નિશ્ચય પાળે શોજાડે છે. વલી જેનો સ્કંધ જાગ શોજાના સમૂહે કરેલી પ્રેરણાથી હોય તેમ ઉદ્ઘાસ પામતી કાંતિવડે પ્રકાશિત, સુશોજિત અને

चित्र १०

पहिले स्वप्ने  
द्रस्ति



बीजे स्वप्ने  
वृषभ.





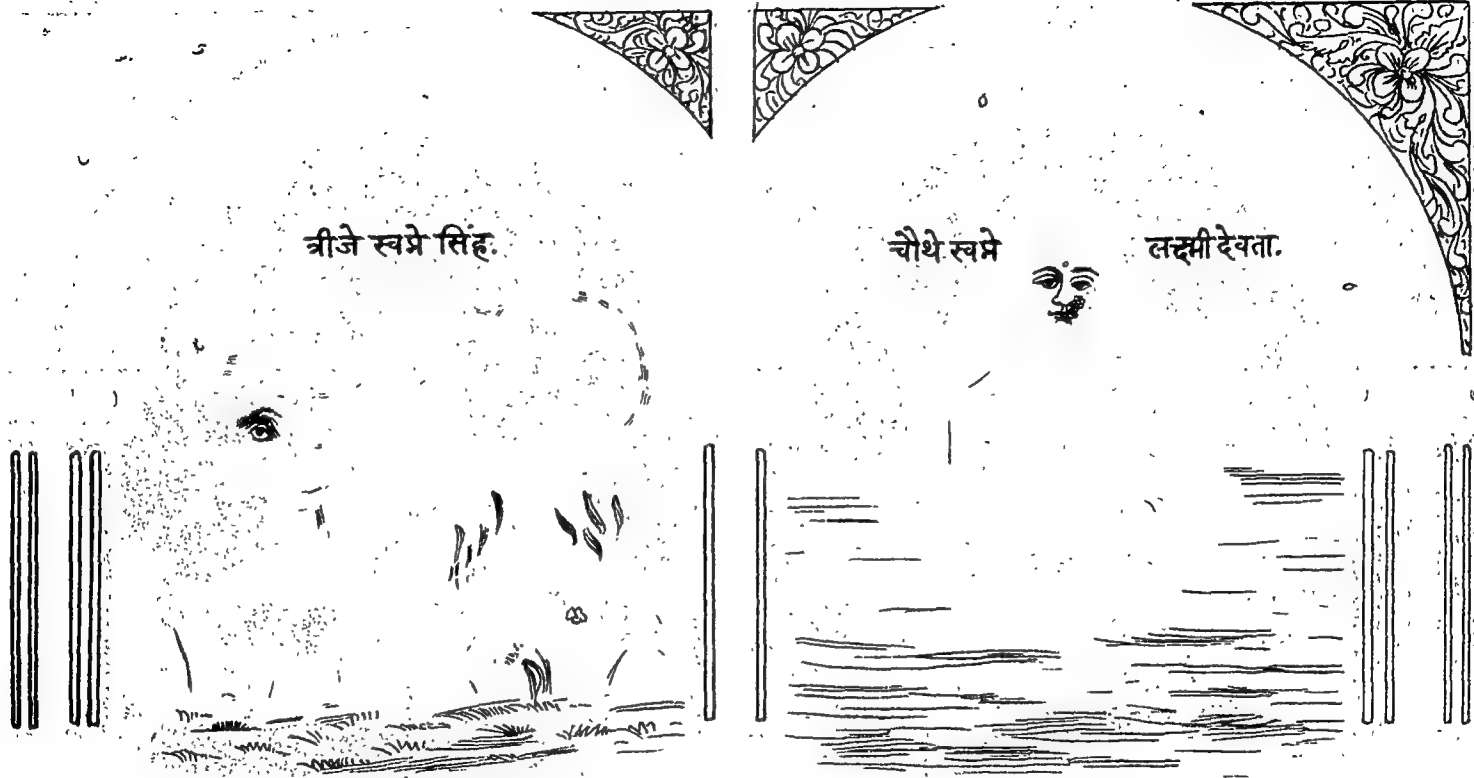


# चित्र ११

त्रीजे स्वप्ने सिंह.

चौथे स्वप्ने

लक्ष्मीदेवता.





મનોહર હતો. જો કે સ્કંધનો જાગ ઉન્નત હોવાથી સ્વયમેવ ઉદ્ધાસ પામે તથાપિ લક્ષ્મીના સમૂહની પ્રેરણાથી જાણે ઉદ્ધાસ પામતા હોય તેવી ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે. સૂદમ, શુરુ અને સુકુમાલ રોમવડે સ્નિગ્ધ એવી જેની કાંતિ છે. જેનું અંગ દૃઢ બાંધાદાર, માંસવાલુ, ઈથીજ પુષ્ટ, પ્રધાન અને યથાસ્થાને રહેલા યોગ્ય અવયવવાલું હોવાથી ઘણું સુંદર લાગે છે. જેના બે શીંગળા, ઘાટા વર્તુલ, અતિ ઉત્કૃષ્ટ, ચીકાશવાલાં અગ્રજાગે યુક્ત, અને તીક્ષ્ણ છે. વલી તે વૃષજ દાંત ઇટલે કૂર નથી, ઉપડ્રવને હરનારો છે તેના દાંત સરખા પ્રમાણ વાલા, સુશોજિત અને શ્વેત-નિર્દોષ છે. જેઝના અપરિમિત ગુણ છે એવા મંગલોનું જે મુખ દ્વાર ઇટલે આવવાનું કારણ છે તેવા વૃષજના દર્શન કર્યા પછી આકાશમાંથી ઉતરતો અને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો એક સિંહ ત્રિશલા માતાએ સ્વપ્નામાં જોયો. તે સિંહ કેવો છે.

હાર, હીરસાગર, ચંદ્રકીર્ણ, રૂપું અને વૈતાલ્યના જેવો ઉજ્જ્વલ છે. વલી તે મનોહર હોવાથી દર્શનીય છે. તેના બે પોંહોચા-પંજા દૃઢ અને પ્રધાન છે. વર્તુલાકાર, પુષ્ટ, પરસ્પર જમ્માએલી પ્રધાન અને તીક્ષ્ણ દાઢોથી તેનું મુખ અલંકૃત થયેલું છે.

જાણે સુધાર્યા હોય તેવા કમલ જેવા કોમલ અને પ્રમાણથી સુશોજિત તથા પ્રધાન એવા તેના બંને હોઠ છે. રાતા કમલના પત્ર જેવું કોમલ તાલવું છે અને લપ્ લપ્ થતી પ્રધાન જિવ્હા છે-એ તાલવું અને જિહ્વા બંનેથી તે શોજતો હતો.

સોની જેમાં સોનું નાખીને ગાલે છે તેવી કુરમીમાં રહેલું, તપી ગયેલું અને પ્રદક્ષિણા ફરતુ એવું જે ઉત્તમ સુવર્ણ તેના જેવા ગોલ અને નિર્મલ વિજલી જેવા ચલકતા જેના બે નેત્રો છે. વિશાલ, પુષ્ટ, અને પ્રધાન જેના બંને સાથોલ છે. પરિપૂર્ણ અને નિર્મલ જેની કાંધ છે. કોમલ, ઉજ્જ્વલ, સૂક્ષ્મ શ્રેષ્ઠ લક્ષણ વાલી અને દીર્ઘ એવી જે કેશવાલ છે તેના ઉદ્ગતપણાથી જે સુશોજિત છે. ઉન્નત, કુંડલાકારે શોજાયમાન કરી જે પોતાના પુઠડાને અફલાવે છે. જે મનથી કૂર નથી, જેની આકૃતિ સુંદર છે અને જે વિલાસ સહિત ગતિ કરે છે-એવા સિંહને આકાશમાંથી ઉતરી પોતાના મુખમાં પેશતો જોવે.



( એ ચાર પદ પૂર્વના સંબંધથી યોજવા. ) ગાઢ અને તીક્ષ્ણ અગ્રવાલા જેના નલ છે એવો અને રતા-  
શ અનેકોમલતાથી પલ્લવ જેવી મનોહર જિહ્વા જેણે પ્રસાર કરેલી છે. એવા કેશરીને જુવે. તે પઠી એ-  
ટલે સિંહના દર્શન થયા પઠી પૂર્ણચંદ્ર જેવા મુલવાલા ત્રિશલા દેવી પદ્મહૃદના કમલમાં વસનારા જગ-  
વતી લક્ષ્મીને દેવતાને હિમાલયના શિખર ઉપર દિગ્ગજેન્દ્રે પોતાની પુષ્ટ સોંઢથી અન્નિષેક કરાતાં જોયા-  
તે લક્ષ્મી કેવા છે. ઝંચા હિમાલય પર્વત ઉપર થયેલા પ્રધાન કમલસ્થાન ઉપર બેઠા છે-તે આ પ્રમાણે  
એ હિમાલય પર્વત એકસો યોજન ઝંચો છે. બાર કલાણ અધિક એક હજારને બાવન યોજન વિશાલ  
અને સુવર્ણનો છે તેનીઉપર દશ યોજન ઝંચો, પાંચસો યોજન વિશાલ અને એક હજાર યોજન લાંબો  
વજ્રમય તલીઆવાલો પદ્મહૃદ નામે ધરો છે.

તેના મધ્યજાગે એક કમલ છે-તે જલથી બે કોશ ઝંચું છે, એક યોજન વિશાલ, છે એક યોજન લાંબું  
છે. તેનું નીલ રત્નમય નાલવું દશ યોજનનું છે. તેનું મૂલ વજ્રમય છે. તેનો કંદરિષ્ઠ રત્નમય છે. તેની બાહ્ય  
પાંચમીઝ રક્ત કનકમય છે. તેની વચલી પાંચમીઝ સુવર્ણની છે. તે કમલની કનકમય કર્ણિકા છે જે  
બે કોશ વિશાલ, બે કોશ દીર્ઘ અને એક કોશ ઝંચી છે. તેના કેશરા રક્ત સુવર્ણમય છે. તેની મધ્યમાં  
અર્ધ કોશ વિશાલ એક કોશ દીર્ઘ, કાંઈ ઝણું એક કોશ ઝંચું શ્રીદેવીનું જવન છે. તેને પાંચસો ધનુષ્ય  
ઝંચા, અઢીસો ધનુષ્ય વિશાલ, પૂર્વ દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશામાં રહેલા ત્રણ દ્વાર છે. તેના મધ્યજાગે  
અઢીસો ધનુષ્યના માપવાલી રત્નમય વેદિકા છે. તેની ઉપર શ્રીદેવીને યોગ્ય એવી શય્યા છે. હવે તે મુખ્ય  
કમલની ચારે તરફ શ્રીદેવીના આચરણે જરેલા, વલયાકારે રહેલા પ્રથમ કહેલા માપથી અર્ધા માપે  
ઝંચાં, લાંબાં અને વિશાલ એવાં એકસો આઠ કમલો છે. એવી રીતે સર્વ પણ વલયોમાં અનુક્રમે અર્ધું  
અર્ધું માન જાણવું.-એવી રીતે પ્રથમ વલય થયું. ! બીજે વલયે વાયવ્ય, ઇશાન અને ઉત્તર દિશામાં ચાર  
હજાર સામાનિક દેવતાનાં ચાર હજાર કમલો છે. પૂર્વદિશામાં ચાર મહત્તરા કમલો છે. અગ્નિદિશામાં

૨ પર્ષદાનાં દેવતાનાં આઠ હજાર કમલો છે. દક્ષિણ દિશામાં મિત્રસ્થાને રહે  
૧ દશ હજાર કમલો છે.

નૈરુતદિશામાં કિંકરસ્થાને રહેલા બાહ્યપર્ષદાના દેવતાનાં બાર હજાર કમલો છે. પશ્ચિમદિશામાં  
હાથી, અશ્ર, રથ, પેદલ, પાના, ગંધર્વ અને નાટ્યરૂપ સાત કટક નાયકોનાં સાત કમલ. એવીરીતે  
બીજું વલય થયું. ૨ ત્રીજે વલયે તેટલા અંગ રક્તક દેવતાનાં સોલ હજાર કમલો છે. ૩ ત્રીજું વલય  
૩ ચોથે વલયે અન્યંતર આજિ યોગિક દેવતાનાં બત્રીશ લાખ કમલો છે ૪ ચોથું વલય છે. ૪ પાંચ  
મે વલયે મધ્યમ આજિયોગિક દેવતાનાં ચાલીશ લાખ કમલો છે ૫ પાંચમું વલય ૫ ઠઠે વલયે બાહ્ય  
આજિયોગિક દેવતાનાં અરુતાલીશ લાખ કમલો છે. ૬ મૂલ કમલ સાથે સર્વ સંખ્યા  
૬ એક કોટી, વિશ લાખ. પચાશ હજાર એકસોનેવિશ કમલો થાય છે. એવી જાતના કમલ લક્ષણસ્થાન  
ઉપર જે શ્રીદેવી રહેલાં છે વહી તે કેવાં છે. મનોહર રૂપવાલાં છે તેમના બંને ચરણ સારીરીતે સ્થાપિત  
કરેલા કનકમય કાચબાજેવા છે અતિ ઉન્નત અને પુષ્ટ એવા અંગોઠા ઉપર રહેલા શ્રીદેવીના નલ સ્વા  
જાવિક તેવા રાતા છે કે જાણે, લાખ વિગેરેથી રંગ્યા હોય, તેવા પુષ્ટ મધ્યે ઝંચા સૂક્ષ્મ તામ્રવર્ણી અને  
સ્નિગ્ધ નલો હતા. તેમની આંગલીઝ કોમલ હોવાથી શ્રેષ્ઠ હતી. કુરુવિંદ જાતના આવર્તથી અથવા તે  
વા આજૂષણથી શોજિત, અને વૃત્તાનુપૂર્વ એટલે હાથીની સોંઢની જેમ પૂર્વથી ઉત્તરોત્તર સ્થૂલ એવી  
જેની બે જંઘા હતી જેના જાનુ ગુપ્ત હતા જેના બંને ઝરુ ગજેંડની સુંઢ જેવા હતા. સુવર્ણની મેલલા  
યુક્ત હોવાથી મનોહર અને વિસ્તારવાળું જેનું કટીતટ હતું ઝંચીજાતનું કાજલ, ઝમરા અને મેઘના  
સમૂહના જેવાવર્ણવાલી, સરલ, સરખી, ઘાટી, સૂક્ષ્મ, સુંદર, વિલાસથી મનોહર, શિરીષ પુષ્પાદિ  
વસ્તુઝંથી કોમલ અને રમણીય એવી તેની રોમરાજી હતી. તેનું જઘનસ્થલ નાજિ મંડલથી સુંદર, વિ  
શાલ અને શ્રેષ્ઠ લક્ષણોવાળું હતું. તેના શરીરનો મધ્ય જાગ મુષ્ટિમાં આવે તેવો અને શ્રેષ્ઠ ત્રિવલ્લીની  
હતો. વિવિધ જાતના ચંદ્રકાંત વિગેરે મણિ, વૈદૂર્ય વિગેરે રત્નો, કનક એટલે પીતલવર્ણી સુવ

ર્ણ અને નિર્મલ, મોટી જાતનું રક્તવર્ણી સુવર્ણ તેના રચેલા આજરણ ઇટલે અંગ ઉપર પેહેરવાના ગલ ચવા કંકણ વિગેરે અને ઝૂષણ ઇટલે ઉપાંગ ઉપર પેહેરવાના મુઢ્રિકા વિગેરે તેજી જોના મસ્તકાદિ અંગ અને અંગુલિ વિગેરે ઉપાંગ શોજતા હતા અર્થાત્ તે શ્રીદેવીના અંગ આજરણોથી અને ઉપાંગ આ ઝૂષણોથી વિરાજિત હતા વલી મોતીના હારથી શોજાયમાન, મોલર વિગેરેનાં પુષ્પોથી વ્યાપ્ત અને દે દીપ્યમાન એવા સ્તન યુગલની સમાન આકૃતિવાલા બે કલશ તેણીના ધારણ કર્યા હતા.

વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે યથાયોગ્ય સ્થાનકે સ્થાપન કરેલાં જે મરકતપત્ર કેતાં પાનાં, તે-  
 ઝવડે કરીને શોજાયુક્ત થયેલા, તથા આંખોને અત્યંત આનંદ આપનારા, એવા જે મોતીઝનાં ગુઢા, તે  
 ઝળ કરીને મનોહર થયેલો જે મોતીઝનો હાર, તેણે કરીને શોજાયુક્ત થયેલી. (અહીં “શોજા યુક્ત  
 થયેલી” ઇટલું પદ મૂલ સૂત્રમાં નથી આપ્યું, તે અધ્યાહાર તરિકે લેખવું, અને એવી રીતેજ આગલનાં  
 પાળ બન્ને વિશેષણોમાં લેઈ લેવું.) વલી તે લક્ષ્મી કેવી છે, તો કે, ઝદરસ્થ કેતાં હૃદયમાં રહેલી જે દી  
 નારમાલા કેતાં સોનાનાં સિક્કાઝની જે માલા તેણે કરીને શોજાયુક્ત થયેલી, એવી. વલી તે લક્ષ્મી દેવી  
 કેવી છે, તો કે, મનોહર અને કંઠમાં રહેલો જે મણિસૂત્ર કેતાં મણિઝનો જે રત્નમય ઢોરો, તેણે કરીને  
 શોજાયુક્ત થયેલી, એવી. વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે, આવી રીતનાં શોજાગુણનાં સમુદયથી,  
 ઇટલે કાંતિગુણનાં અતિશયપણાંથી શોજિત થયેલી, હવે તે શોજાગુણસમુદય કેવો છે, તેનાં વિશેષણો  
 કહે છે. અંસ કેતાં જે યજ્ઞા તેઝનાં પર લાગીને રહેલું જે કુંમલનું યુગ્મ, તેની ઝલસાયમાન થતી. શો-  
 જતી, અને સમીચીન છે, કાંતિ જેમાં, એવો, વલી તે શોજાગુણસમુદય કેવો તો કે, લક્ષ્મી દેવીનાં મુ-  
 યનો જાણે કુટુંબીજ હોય નહીં, એવો. અર્થાત્ જેમ રાજા કુટુંબીઝ અને સેવકોથી શોજે છે, તેમ લક્ષ્મી  
 દેવીનું મુખ, તે શોજાગુણસમુદયે કરીને શોજે છે. (“અહીં યજ્ઞાસુધિ લટકતા” એ વિશેષણ કુંડલોનું છે.)  
 ત્યારે અહીં કોઈ શંકા કરે કે, શોજાગુણસમુદયનાં બન્ને વિશેષણોની વચ્ચે, કુંડલયુગલનું વિશેષણ શામાટે  
 મુક્યું? તથા તે વિશેષણને પરનિપાત કેમ કર્યો? તેને માટે કહે છે, કે, આ મૂલ સૂત્ર પ્રાકૃત જાણા-



હે અને તેથી તે જાણામાં અન્ય વિશેષણોની વચ્ચે પણ બીજાં વિશેષણો આવે છે, તથા વિશેષણોનો પરનિપાત પણ થાય છે. અને એવી રીતે સર્વ જગોએ વિશેષણના પરનિપાતમાટેનો ખુલાસો જાણી લેવો. હવે વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે, કમલની પેઠે નિર્મલ અને વિસ્તારવાળાં છે, લોચનો જેણીના, એવી. વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે, દેદીપ્યમાન એવા જે હાથો, તેણે કરીને ગ્રહણ કરેલાં જે, બે કમલો, તેડમાંથી ચરતું જે મકરંદરૂપ પાણી, તેણે કરી યુક્ત એવી. અર્થાત્ લક્ષ્મી દેવીએ પોતાનાં બન્ને હાથોમાં બે કમલો ગ્રહણ કરેલાં છે, અને તેડમાંથી મકરંદનાં ઇંટલે પુષ્પોમાં થતા રસનાં બિંદુડાં નીચે પડતાં જાય છે. વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે, કેવલ ક્રીમાણ કરીને, (પણ પસીનો દૂર કરવામાટે નહીં, કારણકે, દેવસંબંધિ શરીરને પસીનો થતોજ નથી.) પવન લેવામાટે હલાવેલો જે તાલ-વૃત કેતાં પંખો, તેણે કરીને શોજાયુક્ત થયેલી. (અહીં પણ) “(શોજાયુક્ત થયેલી)” (એ પદ અધ્યા-હાર જાણવું.) વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે, સારી રીતે ટુટો કરેલો; (પણ જટાજૂટની પેઠે પરસ્પર ચોંટી ગયેલાં વાલવાલો નહીં.) તથા વલી શ્યામવર્ણ ઇંટલે કાલી કાંતિવાલો તથા ઘાટો, (પણ વચ્ચે આંતરાવાલો નહીં.) અને સૂક્ષ્મ કેતાં કોમલ, (પણ મુક્કરનાં વાલની પેઠે જામા કેશવાલો નહીં) તથા અત્યંત લંબાયમાન થયેલો, એવો છે વેણિદંત કેતાં ચોટલો જેણીનો, એવી રીતની લક્ષ્મી દેવીને ત્રીશલા ક્ષત્રિયાણીએ ચોથા સ્વપ્નમાં જોઈ.

એવી રીતે મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણી, શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયગણીએ રચેલી કલ્પ-સૂત્રની સુખબોધિકા નામની ટીકાનાં ગુજરાતી નિષાંતરમાં બીજો દ્વિતીય સમાપ્ત થયો. શ્રીરસ્તુ ॥

॥ શ્રી જિનાય નમઃ ॥

તૃતીયં વ્યાખ્યાનં પ્રારંભ્યતે

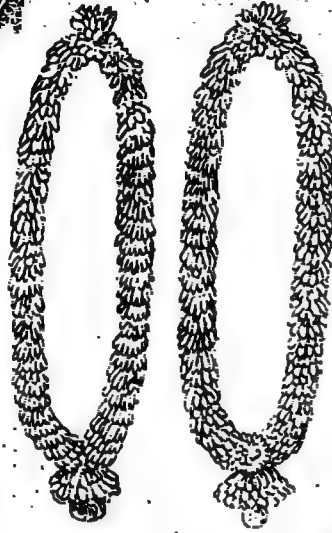
હવે એવી રીતનું લક્ષ્મીનું સ્વપ્ન જોયાબાદ, ત્રીશલા ક્ષત્રિયાણીએ નજસ્તલ કહેતાં આકાશતલમાંથી



પરુતી એવી જે દામ કહેતાં પુષ્પની માલાનું, પાંચમું સ્વપ્ન જોયું. તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે, સ-  
 રસ કહેતાં મકરંદે કરીને યુક્ત છે પુષ્પો કહેતાં ફુલો જેમાં, એવા જે કલ્પવૃક્ષોનાં પુષ્પો, તેજવડે કરી-  
 ને રમણીય કહેતાં મનોહર થયેલી, એવી. વલી, તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે, ચંપો, અશોક, તથા  
 સહકાર આદિકનાં પુષ્પોની છે, સુગંધિ જેમાં એવી, વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે, અનુપમ એ-  
 ટલે જેને કંઈ પણ ઉપમા આપી શકાય નહીં, એવો અદ્વિતીય, અને મનને અત્યંત આનંદ ઉપજાવે એવો  
 જે સુગંધ, તેણે કરીને આસપાસ દશે દિશાએ સુગંધ યુક્ત કરતી એવી. વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી  
 છે, તો કે, સર્વર્તુકં કહેતાં સઘલી ઋતુમાં મલતાં જે પુષ્પો તેણે કરીને યુક્ત થયેલી, એવી. અર્થાત્ તે  
 પુષ્પમાલામાં ઠણ ઋતુમાં થતાં પુષ્પો ગુંથેલાં હતાં. વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે, અત્યંત દેદી  
 પ્યમાન થતાં, અને તેથીજ અત્યંત મનોહર લાગતાં, એવાં જે જુદી જુદી જાતનાં લાલ, પીલા વિગેરે  
 રંગોનાં જે પુષ્પો, તેજા કરીને વચ્ચે વચ્ચે કરેલી જે રચના કેતાં ગુંથણી, તેથી ચિત્ર કહેતાં આશ્ચર્ય ક-  
 રનારી, એવી. આ વિશેષણથી એવો જાવાર્થ કહ્યો કે, તે પુષ્પમાલામાં ઘણો સફેદ વર્ણ વર્તે છે, અને  
 અંદર થોડા થોડા બીજા પણ વર્ણો છે, એમ સૂચવ્યું. વલી તે માલા કેવી છે, તો કે, ગુમગુમાયમાન એ-  
 ટલે કર્ણને મધુર મધુર લાગે એવો, જે, શબ્દ, તેને કરતો, અને અન્ય સ્થાનકેથી ત્યાં આવીને, તે પુષ્પો  
 ની માલામાં અત્યંત આસક્ત થતો, તથા ન સમજી શકાય એવા ગુંજારવને કરતો, એવો જે, ષટ્પદ, મ-  
 ધુકરી (મધમાલ) તથા ઝમરોનો જે સમૂહ તે છે, અગ્ર જાગમાં, બન્ને પરુખાંના જાગમાં, તથા નીચેના  
 જાગમાં જેને, એવી અર્થાત્ તે પુષ્પમાલાનો વિસ્તાર પામતો જે અત્યંત સુગંધ, તેથી કરીને, તે માલાનાં  
 સઘલા જાગોપર ઝમરાડ આવીને વલગેલા હતા. અહીં ષટ્પદ (ઠ પગવાલો) મધુકરી, તથા ઝમર  
 વિગેરે જુદા જુદા રંગના ઝમરાડની જાતિડ કહેલી છે, એમ જાણી લેવું. એવી રીતની પુષ્પોની માલાને  
 આકાશમાંથી પરુતી ત્રિશલા કૃત્રિયાણી પાંચમા સ્વપ્નમાં જોઈ.

ત્યાર પછી ઠઠા સ્વપ્નમાં ત્રિશલા કૃત્રિયાણી ચંદ્રને જોયો. તે ચંદ્ર કેવો હતો, તો કે, ગોદીર ક-

पञ्चमे रुद्रे  
वे पुण्डरी माखा.



सातमे स्वप्ने



०

परुनी गरी ने का -- २२ --

હેતાં ગાયનું દૂધ, ફીણ, પાણીના કણીઆ, તથા રજતકલશ કહેતાં રુપાનો કલશ, તેના સરખા સફેદ રંગવાલો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો, તો કે, શુદ્ધ ઇટલે શાંતતા આપનારો, એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો, તો કે, આ ડુનિયામાં રહેતા જે લોકો, તેડનાં હૃદય ઇટલે મન, અને નયન કહેતાં આંખોને કાંત કહેતાં વલ્લજ લાગે, એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો તો કે, સંપૂર્ણ ઢે મંમલ જેનું એવો વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો, તો કે, તિમિર કહેતાં અંધકારોનો જે સમૂહ. તેણે કરીને નિબિરુ અને, ગંજીર એવા જે વનનાં ગહ્વરો કહેતાં જામીઝંથી જરપૂર એવા વનના જાગો, તેડમાં અંધકારનો અજાવ કરનારો, અર્થાત્ જામીઝમાં રહેલા અંધકારનો પણ નાશ કરનારો. કહ્યું ઢે કે,

વિરમ તિમિર સાહસાદમુષ્મા, યદિ રવિરસ્તમિતઃ સ્વતસ્તતઃ કિં ॥

કલ્પયસિ ન પુરો મહોમહોર્મિ, સ્ફુટતરકૈરવિતાંતરિદ્ધમિંડુ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે અંધકાર, આ તારાં સાહસથી તું અટકી જા ? ( ઇટલે વિરમ પામ ) કારણકે, સૂર્યનાં આથમ્યા પછી, તેજનાં મોટાં મોજાંડાં કરીને, પ્રફુલ્લિત થયેલાં ચંદ્રવિકાસી કૈરવસરખું કરેલ ઢે, આ કાશ જેણે, અથવા કાંતિવાલા કિરણો કરીને રક્ષણ કરેલું ઢે આકાશનું જેણે એવા આ ચંદ્રને શું, તું અગામી જોતો નથી ?

વલી તે ચંદ્ર કેવો, તો કે, વર્ષ અને માસ આદિકના પ્રમાણે કરનારા, શુદ્ધ અને કૃષ્ણ એવા જે બે પદ્ધો, તેની મધ્યમા રહેલી જે પૂર્ણિમા, તેને વિષે રાજતી કહેતાં શોજતી ઢે, લેખા કહેતાં કલા જેની, એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો ઢે, તો કે, કુમુદ કહેતાં ચંદ્રવિકાસી જે કમલો, તેડને વિકસ્વર કરનારો કહ્યું ઢે કે.

દિનકરતાપવ્યાપ, પ્રપન્નમૂર્ઢાનિ કુમુદગહનાનિ ॥ ઉત્તસ્થુરમૃતદીધિતિ, કાંતિસુધાસેકતસ્ત્વરિતં ॥ ૧ ॥

અર્થ—દિનકર કહેતાં સૂર્યના તાપની જે વ્યાપ્તિ કહેતાં ફેલાવું, તેથી પ્રાપ્ત થયેલી ઢે, મૂર્ઢા જેડને, અર્થાત્ કરમાઈ ગયેલાં, એવાં જે કુમુદગહનાનિ કહેતાં ચંદ્રવિકાસિ કમલોનાં જે વનો, તે, અમૃતદી



ધિતિ કેહેતાં ચંદ્રની જે કાંતિ, તે રૂપી જે અમૃત, તેનાં સિંચાવાથી, અર્થાત્, તેડનાંપર ચંદ્રના કિરણો પડવાથી, એકદમ પાઠાં વિક્ષરપણાને કેહેતાં પ્રફુલ્લિતપણાને પામ્યાં.

વલી તે ચંદ્ર કેવો તો કે, નિશા કહેતાં જે રાત્રિ, તેને શોજાવનારો, વલી તે ચંદ્ર કેવો, તો કે, સુ-  
પરિમૃષ્ટ કહેતાં રાશ આદિકથી માજીને ઉજાવલ કરેલો. જે અરિસો, તેના તલીયાંની છે, ઉપમા જેને  
એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો છે, તો કે, હંસની પેઠે પડુ કહેતાં સફેદ છે, વર્ણ કહેતાં રંગ જેનો, એવો. વલી  
તે ચંદ્ર કેવો, તો કે જ્યોતીષ કહેતાં જે તારાડું, તેડનાં મુખોને શોજાવનારો, અર્થાત્ તેડનો ઉપરી,  
એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો, તો કે, તમ કેતાં જે અંધકાર, તેનાં પ્રતે રિપુ કેતાં વૈરી સરખો, એવો. વલી  
તે ચંદ્ર કેવો તો કે, મદન કહેતાં જે કામદેવ, તેના શરાપૂર કહેતાં જાથાં (જેમાંતીરો રખાય છે, તથા  
જેને પીઠપાઠલ યોદ્ધાડું બાંધી રાખે છે તે સરખો. અર્થાત્ ધનુષને ધારણ કરનારો માણસ, તુળીર કહેતાં  
જાથાંને મેલવીને, હર્ષિત થયો થકો, જેમ હરીણ આદિકનો વધ કરે છે. તેમ મદન કેહેતા કામદેવ  
પણ ચંદ્રના ઉદયને પામીને જરા પણ શંકા રાખ્યા વિના માણસોને પોતાના પુષ્પોરૂપી બાણોથી વ્યા-  
કુલ કરે છે. વલી તે ચંદ્ર કેવો તો કે, જલધિ કહેતાં જે સમૂદ્ર, તેની જે વેલા, કેહેતાં પાણીની ઢોલ,  
તેને વધારનારો, એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો તો કે, પ્રાણવદ્વજ કહેતાં જે ઝરતાર, તેનાથી થયેલો છે વિ-  
રહ જેણીને, અને તેથી કરીને દુર્મનસ્ક કહેતાં વ્યગ્રચિત્તવાલી એવી જે સ્ત્રી, તેને પોતાના કિરણો  
કરીને શોષમાં (શોકમાં) ગરકાવ કરતો, અર્થાત્ સ્ત્રીનાં ઝરતારનાં વિયોગરૂપી દુઃખને ડાલટો વૃદ્ધિ  
કરતો. વલી તે ચંદ્ર કેવો, તો કે, સૌમ્ય કેહેતાં મનોહર છે, રૂપ જેનું એવો, વલી તે ચંદ્ર કેવો તો કે,  
ગગનમંડલ કેહેતાં આકાશમંડલ પ્રતે વિશાલ, અને સુંદર આકારવાલું તથા ચંક્રમ્યમાણ કેહેતાં ચલ-  
નસ્વજાવવાલું, એવું શોજા કરનારું જાણે તિલકજ હોય નહીં, એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો છે, તો કે, રોહિ-  
ણી નામની જે પોતાની સ્ત્રી તેનો સ્વામી છે, તથા તેણીને હિત કરનારો છે, હિતકારી એવું વિશેષણ એક  
પદનાં પ્રેમને દૂર કરવા માટે છે. (અર્થાત્ બન્ને પદના પ્રેમને બતાવનારું છે) આવી રીતનો ચંદ્ર અને રો

હિણી વચ્ચે સ્ત્રીજરતારનો સંબંધ કવિસમયની અપેક્ષાથી છે. કેમકે રોહિણી તો એક નક્ષત્રવિશેષ છે, અને  
 ચંદ્ર તથા નક્ષત્રની વચ્ચે તો સ્વામિસેવકપણાનો જાવ સિદ્ધાંતમાં પ્રસિદ્ધ છે. પણ કંઈ સ્ત્રીજરતારપણાનો  
 જાવ કહેલો નથી. એવી રીતે ઢાઠા સ્વપ્નમાં ત્રિશલા દુત્રિયાણી એ ઉદ્ભસાયમાન થતા એવા સંપૂર્ણ ચંદ્રને જોયો.  
 તેવાર પઠી સાતમા સ્વપ્નમાં ત્રિશલા દુત્રિયાણી એ સૂર્યને જોયો. હવે તે સૂર્ય કેવો હતો, તેનું વર્ણન કરે  
 છે. નિશ્ચયે કરની તમઃપટલ કેહેતાં અંધકારનો જે સમૂહ, તેને પરિફોટક કેહેતાં નાશ કરનારો,  
 એવો. વહી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, તેજવડે કરીને પ્રજ્વલત કેહેતાં જાજ્ઞાલ્યમાન છે, રૂપ જેનું એવો. હવે  
 સૂર્યનાં બિંબમાં રહેલાં બાદર એવા જે પૃથ્વીકાય. તે તો હમેશાં શીતલ કેહેતાં ઠંઠક આપનારાં છે, પણ  
 આતપનામ કર્મનો તેને ( સૂર્યને ) ઉદય હોવાથી તેજે કરીને, તેઓ માણસોને વ્યાકુલ ઇટલે પીના-  
 યુક્ત કરે છે, એવી રીતે જાણવું. વહી તે સૂર્ય કેવો છે, તો કે, રક્તાશોક કેહેતાં લાલ રંગવાળું અશોક  
 જાતનું કોઈ વૃદ્ધવિશેષ, તથા પ્રફુલ્લિત થઈતું જે કિંચુક કેહેતાં કેસુમાનું પુષ્પ, તથા શુક્રમુખ કેહે-  
 તાં પોપટનું મુખ, ( ચાંચ ) તથા ઘુંજાર્થ કેહેતાં ચણોઠીનો અરધો જાગ, કે જે લોકોમાં પ્રસિદ્ધ છે;  
 ઇટલી વસ્તુઓની જે રતાશ, તેનાં સરખો છે, લાલ વર્ણ જેનો, એવો. વહી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, કમલો-  
 નાં જે વનો, તેઓને અલંકરણ કેહેતાં શોજા કરનારો, અર્થાત્ તેઓને વિકસ્વર કરનારો. કારણકે વિક-  
 સ્વર ઇટલે પ્રફુલ્લિત થઈલાં, એવાં જે તે કમલો, તે જાણે કે, અલંકારોજ હોય નહીં તેવાં શોજી નિકલે  
 છે. વહી તે સૂર્ય કેવો તો કે, જ્યોતિષનું જે ચક્ર, તે પ્રતે અંકન કેહેતાં ચિહ્નરૂપ, અર્થાત્ મેષ આદિક જે  
 રાશિઓ, તેઓમાં જે પોતાનું સંક્રમણ, તેણે કરીને જ્યોતિષનાં લક્ષણને જણાવનારો. વહી તે સૂર્ય કે-  
 વો છે, તો કે અંબરતલ કેહેતાં જે આકાશતલ, તેપ્રતે પ્રદીપક કેહેતાં પ્રકાશનો કરનારો. વહી તે  
 સૂર્ય કેવો તો કે, હિમપટલ કેહેતાં બરફનો જે સમૂહ તેને ગલગ્રહ ઇટલે ગલહસ્ત દેનારો, અર્થાત્  
 બરફના સમૂહનો નાશ કરનારો. વહી તે સૂર્ય કેવો છે. તો કે ગ્રહગણ કેહેતાં ગ્રહોના જે સમૂહો તેઓ-  
 નો ઊરુ કેહેતાં મનોહર એવો નાયક કેહેતાં સ્વામિ છે. વહી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, રાત્રિવિનાશ કેહેતાં

કટપ

૨૩૦

રાત્રિને નાશ કરવાના એક કારણરૂપ એવો, વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, ઉદયાસ્ત કહેતાં તેના ઉદય થવાના અવસર વચ્ચે તથા તેના અસ્ત થવાના અવસર વચ્ચે, ફક્ત એક મુહૂર્તવાર સુધિ છે, સુખદર્શન કેહેતાં સુખે કરીને જોવાપણું જેનું, એવો. અને તે શિવાય બીજે વચ્ચે ડુર્નિરીદ્યરૂપ કેહેતાં ડુઃખે કરી ને જોઈ શકાય એવું, છે સ્વરૂપ જેનું, એવો અર્થાત્ જેની સન્મુખ પણ જોઈ શકાતું નથી એવો. વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, રાત્રિને વચ્ચે ઉદ્ભવ કેહેતાં પોતાની ઇલા પ્રમાણે ચાલનારા, અર્થાત્ સ્વેચ્છાચારી એવા જે અન્યાય કરનારા ચોર આદિકો, તેઓનો જે પ્રચાર, એટલે ચોરીમાટે આમતેમ ઝટકવું, તેને નિવારક કેહેતાં અટકાવ કરનારો, વલી તે સૂર્ય કેવો તો કે શીતવેગ, કેહેતાં ઠંડીનો જે વેગ, તેને મથન કરનારો, અર્થાત્ પોતાના તાપથી ઠંડીને દુર કરનારો, એવો, વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, મેઘ નામનો જે પર્વત તેનો આશ્રય કરીને પ્રદક્ષિણાવડે કરીને, ( તેની ) મેઘની આસપાસ ઝમનારો, એવો. વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, વિશાલ કેહેતાં વિસ્તારવાળું છે, મંડલ કેહેતાં માંડલું જેનું, એવો. વલી તે સૂર્ય કેવો છે, તો કે રશ્મિસહસ્રેણ કેહેતાં દશ સો, અર્થાત્ એક હજાર એવાં જે પોતાનાં કિરણો તેણે કરીને પ્રદક્ષિત કેહેતાં નાશ કરેલી છે, દીપ્તિવંત કેહેતાં ચલકાટવાલા, એવા જે તારા આદિકો, તેઓની શોષા જેણે, એવો; અર્થાત્ તેણે પોતાના કિરણો કરીને સઘલા તેજસ્વી પદાર્થોની કાંતિનો નાશ કરેલો છે. હવે અહીં જે સૂર્યના એક હજાર કિરણો કહ્યાં, તે તો, ફક્ત લોકમાં એવી રીતે પ્રસિદ્ધ હોવાથી કહ્યાં છે પણ તેનાં કિરણો તો, કાલ વિશેષની અપેક્ષાએ અધિક પણ થઈ શકે છે. લૌકિક શાસ્ત્રોમાં પણ કહ્યું છે કે,

ઋતુઝેદાત્પુનસ્તસ્યા, તિરિચ્યંતેપિ રશ્મયઃ ॥ શતાનિ દ્વાદશ મધૌ, ત્રયોદશ તુ માધવે. ॥ ૧ ॥

અર્થ-ઋતુઓનાં ઝેદો પ્રમાણે વલી તે સૂર્યનાં કિરણો વૃદ્ધિ પણ પામે છે, જેમ કે, ચૈત્ર માસમાં તેનાં બારસો કિરણો થાય છે, અને વૈશાખ માસમાં તેનાં તેરસો કિરણો પણ થાય છે. ॥

ચતુર્દશ પુનર્જ્યેષ્ઠે નજોનજસ્યયોસ્તથા, ॥ પંચદશૈવ ત્વાષાઢે, ષોઢશૈવ તથાશ્વિને ॥ ૨ ॥

અર્થ-વલી જેઠ મહિનામાં તેના કિરણો ચૌદસો થાય છે, તેમ શ્રાવણ અને જાદરવામાં પણ તેટલાં

જાણે ચૌદસો થાય છે, અને આઠ માસમાં તેના કિરણો પંદરસો થાય છે, અને આસુ મહિનામાં તેનાં કિરણો સોલસો થાય છે. ॥

કાર્તિકેત્વેકાદશ ચ, શતાન્યેવં તપસ્યપિ ॥ માર્ગે ચ દશસાર્ધાનિ, શતાન્યેવં ચ ફાલ્ગુને ॥ ૩ ॥ પૌષે  
એવ પરં માસિ, સહસ્રકિરણા રવેઃ ॥

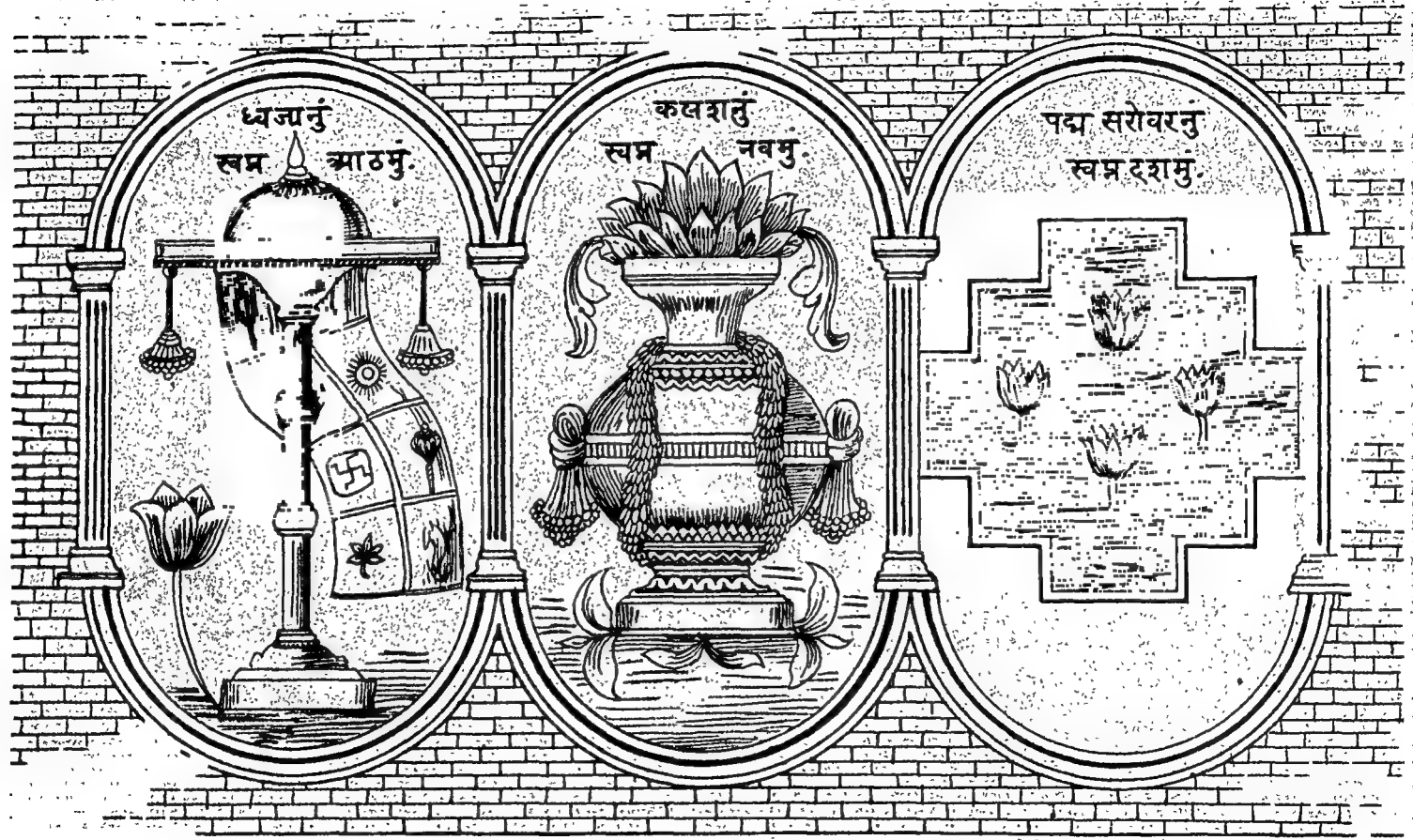
અર્થ—કાર્તિક માસમાં તેનાં કિરણો અગ્યારસો થાય છે; અને માઘ મહિનામાં પણ તેટલાંજ ઇટલે અગ્યારસો કિરણો થાય છે. અને માગશર મહિનામાં એક હજાર અને પચાસ કિરણો તેના હોય છે, અને ફાગણ મહિનામાં પણ તેટલાંજ, ઇટલે એક હજાર અને પચાસ કિરણો હોય છે. વલી પોસ મહિનામાં તેનાં એક હજાર કિરણો હોય છે. એવી રીતે સૂર્યનું યંત્ર જાણવું.

એવી રીતે સાતમા સ્વપ્નમાં સૂર્યને જોયા બાદ ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણી આઠમાં સ્વપ્નમાં ધ્વજને જોયો. તે ધ્વજ કેવો, તો કે, જાલ્ય કેહેતાં ઉત્તમ જાતિનું ઇટલે સો ટચનું જે, કનક કેહેતાં સુવર્ણ તેનો બનાવેલો જે દંડ, તેનાપર રહેલો; અર્થાત્ સુવર્ણમય જે દંડ તેનાં શિખરપર રહેલો. વલી તે ધ્વજ કેવો, તો કે, સમૂહીજૂત કેહેતાં જંથાબંધ રહેલાં, એવાં, અને લીલાં, કાલાં રાતાં, પીલાં, અને સફેદ, એવી રીતે પાંચે જાતિનાં રંગવાલાં, અને તેથી મનોહર લાગતાં અને વલી સુકુમાલ કેહેતાં કોમલ, તથા ઉલ્લસાયમાન થતાં, ઇટલે આમ તેમ ફરકતાં એવી રીતના જે મયૂરપિષ્ઠ, કેહેતાં મોર નામના પદ્મિના જે પીઠાં, તેજે કરીને જાણે ધ્વજપર વાલ્લ બનાવેલા હોય નહીં, એવી રીતે તે પીઠાંજેનાપર શોજી રહ્યાં છે, એવા ધ્વજને, અર્થાત્ જેમ માણસના મસ્તકપર ચોટલો શોજે છે, તેમ આ ધ્વજપર પણ વેણિની જગોળ મોર પીઠનો ગુણો સ્થાપેલો છે. વલી તે ધ્વજ કેવો, તો કે, અધિકશ્રી કેતાં અત્યંત શોજાણ કરીને યુક્ત એવો. વલી તે ધ્વજ કેવો, તો કે, નીચે વર્ણન કરેલાં વિશેષણોવાલા સિંહે કરીને શોજાયુક્ત થયેલો. તે સિંહ કેવો, તેનું વર્ણન હવે કરે છે. સ્ફટિક ઇટલે, સ્ફટિક જાતિનું રત્નવિશેષ, શંખ ઇટલે સમુદ્રમાં જે થાય છે, તે, અને વલી જે લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે તે, અંક પણ રત્નની જાતિવિશેષ છે, તે, કુંદ, એ સફેદ પુષ્પની



જાતિ છે, જેને મોલર પણ કહે છે, તે, કરજસૂ એટલે પાણીના કળીયા, તે, રજતકલશ કેહેતાં રૂપાનો બનાવેલો જે કલશ, તે, એવી રીતે ઉપર જણાવેલી સઘલી વસ્તુઝની પેઠે ઉજ્જ્વલ વર્ણવાલો; વલી તે સિંહ કેવો, તો કે, મસ્તકપર રહેલો, અર્થાત્, ચિત્રામણરૂપે ધ્વજના ઉપરના ઝાગપર ચિત્રી રાખેલો, એવો. વલી તે સિંહ કેવો તો કે, રાજમાન કેહેતાં પોતાનાં સુંદરપણાથી અત્યંત શોજાયુક્તથણો, એવો; વલી, તે સિંહ કેવો, તો કે આકાશતલનાં મંડલને ફોની નાખવાનેજ જાણે ઉદ્યમવાલો થયો હોય નહીં, એવો. અર્થાત્ પવનનાં કપાટાથી ધ્વજા આકાશ માર્ગમાં ઝંચે ઝંચે ઉડ્યા કરતી હતી, અને તેથી કરીને તેમાં ચિત્રામણ રૂપે કરેલો સિંહ પણ આકાશપ્રતે ઉડ્યા કરતો હતો; તેનાપર કવીએ ઉત્પ્રેક્ષા કરી કે, આ સિંહ જે આકાશતરફ ઉડ્યા કરે છે, તે શું આકાશને ફોની નાખવાનોજ ઉદ્યમ કરે છે શું ? એવો જાવાર્થ જાણવો. એવી રીતે ઉપર વર્ણન કરેલા સિંહના ચિત્રામણવાલો ધ્વજ. વલી તે ધ્વજ કેવો, તો કે, મંદ મંદ અને સુખકારી એવો જે મરુત કેતાં પવન, તેનું જે આશ્રેષ્ઠ કેતાં મલબું, તેણે કરીને જે આંદોલન કેહેતાં ચલાયમાન થવું, તે છે સ્વજાવ જેનો, એવો. અર્થાત્ મંદ મંદ વાતા એવા વાયુથી ચલાયમાન થણો. વલી તે ધ્વજ કેવો, તો કે, અતિ પ્રમાણવાલો એટલે મોટો, એવો. વલી તે ધ્વજ કેવો તો કે, માણસોને જોવાને લાયક છે સ્વરૂપ જેનું, એવો; એવી રીતનો આઠમાં સ્વપ્નમાં ત્રિશલા ક્ષત્રિયા ણીયે ધ્વજને જોયો. હવે તે જોયાબાદ નવમાં સ્વપ્નમાં તેણીએ રજતપૂર્ણકલશ, એટલે રૂપાના બનાવેલા અને સંપૂર્ણ ઝરેલા એવા કલશ એટલે કુંજને જોયો. તે કલશ કેવો, તો કે જાલ્ય કેહેતાં અત્યંત ઝંચી જાતિનું જે કાંચન કેહેતાં સોનું તેની પેઠે અત્યંત દેદીપ્યમાન છે, રૂપ જેનું, એવો. અર્થાત્ જેમ ઉત્તમ જાતિનાં સુવર્ણનું તેજ અત્યંત નિર્મલ હોય છે, તેમ તે કલશનું તેજ પણ અત્યંત નિર્મલ જાણવું. વલી તે કલશ કેવો, તો કે, નિર્મલ એટલે બીલકુલ મેલ વિનાનું જે પાણી, તેનાથી સંપૂર્ણ રીતે ઝરેલો. અને તેથીજ કલ્યાણને સૂચવનારો, એવો. વલી તે કલશ કેવો, તો કે, દેદીપ્યમાન છે શોજા કેહેતાં કાંતિ જેની, એવો; વલી તે કલશ કેવો, તો કે, કમલોનો કલાપ કેહેતાં જે સમૂહ, તેવડે કરીને આસપાસ સર્વ બાજુ

# चित्र १३





ડુંબી , એવો: વહી તે કલશ કેવો, તો કે, પ્રતિપૂર્ણ ઇટલે જરા પળ ન્યુન નહીં, એવા જે મંગલ  
 ખેવો, કેહેતાં મંગલના પ્રકારો, તેડનો જે સમાગમ કેહેતાં સંકેત તેના સ્થાનકરૂપ; અર્થાત્ જેમ સંકેત  
 કરી રાખેલાં સ્થાનકપ્રયે માણસો અવશ્ય દાખલ થાય છે, તેમ આ કલશ પળ દૃષ્ટિગોચર થયાથી સર્વ  
 પ્રકારના જે મંગલો, તે પળ પ્રાપ્ત થાય છે; એવો જાવ જાણવો. વહી તે કલશ કેવો, તો કે, પ્રવરરલો  
 ઇટલે અત્યંત ઉત્તમ ઉત્તમ જાતિનાં જે રલો, તેડે કરીને શોજતું જે કમલ તેનાંપર રહેલો, એવો. અ  
 ર્થાત્ રલો કરીને વિકસ્વર ઇટલે પ્રફુલ્લિત થઇતું જે કમલ, તેનાંપર તે કલશ મુક્યો હતો; એવો જા  
 વાર્ય જાણવો. વહી તે કલશ કેવો, તો કે, નયન કેહેતાં જે આંખો, તેડપ્રતે જૂષણ કરનારો, ઇટલે  
 આંખોને આનંદ આપનારો કારણકે, કમલનું વિકસ્વર થતું, તે જેમ કમલનું જૂષણ છે, તેમ આંખોને  
 આનંદ થવો તે પળ તેનું જૂષણ છે. વહી તે કલશ કેવો, તો કે, અત્યંત દેદીપ્યમાન, એવો. વહી તે ક  
 લશ કેવો, તો કે, સર્વતઃ કેહેતાં સર્વ જે દિશાડ, તેડપ્રતે નિશ્ચયે કરીને દીપતો, એવો. વહી તે કલશ  
 કેવો, તો કે, સૌમ્ય ઇટલે અત્યંત પ્રશસ્ત કેહેતાં અત્યંત ઉત્તમ પ્રકારની જે લક્ષ્મી, તેના તો સ્થાનક  
 સમાન, એવો. વહી તે કલશ કેવો, તો કે, સર્વે પ્રકારનાં જે પાપો કેહેતાં અમંગલો, તેડે કરીને પરિ  
 વર્જિત, કેહેતાં બિલકુલ રહિત, અને તેથી કરીનેજ શુદ્ધ અને દેદીપ્યમાન દેખાતો, એવો. તથા શ્રી  
 ઇટલે જે શોજા, તેથી કરીને પ્રધાન કેહેતાં અત્યંત મનોહર લાગતો, એવો. વહી તે કલશ કેવો, તો  
 કે, સર્વર્તુજ ઇટલે સઘલી રતુડમાં ઉત્પન્ન થતાં જે સુગંધયુક્ત પુષ્પો, તેડની ગુંથેલી જે માલાડ, તેડને  
 સ્થાપન કરેલી છે, જે કલશનાં કંઠનાં જાગમાં, એવા કલશને ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ નવમા સ્વપ્નમાં  
 જોયો. પઢી વશમા સ્વપ્નમાં તેણીએ પદ્મસરોવરને જોયું. હવે તે પદ્મસરોવર કેવું છે તો કે, તરૂણ કેતાં નૂતન  
 નવો ડગેલો જે સૂર્ય, તેના જે કિરણો, તેડે કરીને બોધિત ઇટલે વિકસ્વર થઇલાં જે સદસપત્રો  
 મોટાં મોટાં જે કમલો, તેડે કરીને અત્યંત સુગંધિવાલું, તથા જરા પીલાશ અને રતાશ મારતું છે,  
 જેનું, યતું. વહી તે પદ્મસરોવર કેવું છે, તો કે, જલચર કેહેતાં પાણીમાં વસનારા જે પ્રાણી, તેડનોજે



સમૂહ, તેણે કરીને પરિપૂર્ણ કેતાં ચારે બાજુઝંથી વ્યાસ થયું, એવું. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું છે, તો કે મત્સ્ય કેહેતાં માઢલાં કરીને વપરાઈ રહેલો છે, પાણીનો સમૂહ જેનો એવું. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું છે, તો કે જ્વલત કેહેતાં દેદીપ્યમાન એવું. શાથી દેદીપ્યમાન, તે હવે કહે છે. કમલો એટલે સૂર્યના પ્રકાશથી વિકસર થતાં કમલવિશેષો, કુવલયો કેહેતાં ચંદ્રનાં પ્રકાશથી વિકાસને પામતાં કમલજાતિવિશેષો, ઉત્પલ એટલે લાલ રંગનાં કમલો, તામરસ એટલે મોટાં મોટાં કમલો, તથા પુંઠરીક એટલે સફેદ રંગનાં કમલો, એવી રીતેં જુદી જુદી જાતિઓનાં કમલોનો, વિસ્તીર્ણ અને ફેલાવો પામતો, એવો જે શ્રીસમુદય કેહેતાં શોજાનો જે સમૂહ; ( કમલોને તો શોજાનાં સમૂહથીજ શોજાપણું મલે છે; પણ કંઈ તેમને સૂર્યનાં બિંબ આદિકની પેઠે દેદીપ્યમાનપણું હોતું નથી. ) તેણે કરીને જાણે દેદીપ્યમાનજ લાગતું હોય નહીં, એવું પદ્મસરોવર; ( એવી રીતેં કવિએ એટલે શ્રી ઋદ્રબાહુસ્વામિજીએ અત્રે ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર મુખ્યો છે ) વલી તે પદ્મસરોવર કેવું, તો કે, રમણીય કેહેતાં મનને અત્યંત આનંદ ઉપજાવે એવી છે, રૂપની શોજા જેની; એવું. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું તો કે, પ્રમુદિત કેહેતાં અત્યંત હર્ષિત થયું છે, અંતઃકેતાં અંતઃકરણ જેઝનું એવા જે ઝમરાનાં અને મત્ત કેતાં મદોન્મત્ત થયેલીઝં, જે ઝમરીઝં, તેઝનાં સમૂહો, તથા બીજી જાતીઝના પણ ઝમરાના જે સમૂહો, તેઝે કરીને અવલિહ્યમાન કેતાં ચુંબન કરાતાં છે, કમલો જેમાં, એવું. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું છે, તો કે, કાદંબ જાતિનાં પદ્મિઝં, બલાકા કેતાં બગલાંઝં, ચક્ર કેતાં ચક્રવાક નામનાં પદ્મિઝં, કલહંસ, એટલે કલ કેતાં મધુર છે શબ્દ જેઝનો એવા જે હંસો, એટલે રાજહંસો, તથા સારસ કેહેતાં લાંબાં છે ઘુંટણો જેઝના એવા એક જાતિનાં પદ્મિઝં, શ્યાદિક, ગર્વિત, એટલે આવાં મનોહર સ્થાનકની પ્રાપ્તિથી થયેલો છે, અહંકાર જેઝને, એવા જે શકુનિગણ કેહેતાં પદ્મિઝની જાતિઝનાં જે સમૂહો, તેઝના જે ઇંદ્ર કેહેતાં સ્ત્રીચરતારોનાં જે જોરલાં, તેઝે કરીને, સેવાતું છે પાણી જેનું, એવું. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું છે તો કે, પદ્મિની, એટલે જે કમલિની, તેઝનાં જે પત્રો કેહેતાં પાંદખાંઝં, તેઝપર લાગેલાં એટલે ચોટેલાં જે જલબિંદુનિચય કેહેતાં પાણીઝનાં બિંદુઝના જે સમૂહો તેણે કરીને, જાણે

चित्र १४





મંડળ બુદ્ધ થયું હોય નહીં; અર્થાત્ તેમાં રહેલાં કમલિનીનાં પાંદડાં, જાણે કે નીલ રત્નોમય હે, અને તેઝપર મુક્તાફલ કેહેતાં મોતીઝનું અનુકરણ કરનારા, પહેલા જે પાણીના વિંદુઝ, તેઝ કરીને, કમલો અત્યંત શોજા આપનારાં દેસાય હે. એવાં પત્રો કરીને તે તલાવ કૃતચિત્રંશ્વ, કેહેતાં કરેલું હે આશ્ચર્ય જેણે, એવું હોય નહીં, જેમ, તેમ દેસાય હે. વહી તે પદ્મસરોવર કેવું હે, તો કે, હૃદય કેતાં જે અંતઃકરણ, અને નયન કેહેતાં જે આંખો, તેઝને અત્યંત વદ્ધન કેહેતાં મનોહર લાગે, તથા “પદ્મસરોવર” હે નામ જેનું, એવું. વહી તે પદ્મસરોવર કેવું હે, તો કે, સરસ્સુ કેહેતાં તલાવોને વિષે પૂજ્ય કેહેતાં પૂજા કરવાને લાયક એવું, અને તેથીજ અજિરામ કેહેતાં અત્યંત રમણીય લાગે હે. એવી રીતના પદ્મ સરોવરને ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણીય દશમાં સ્વપ્ને વિષે જોયું. પઠી અગ્યારમે સ્વપ્ને શરદ નામની જે રુતુ, તેના ચંદ્રમા સરલું હે, વદન કેહેતાં મુલ્ક જેનું, એવી તે ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણીય દ્વીરસમુદ્રને જોયો; તે દ્વીરસમુદ્ર કેવો તો કે, ચંદ્રકિરણરાશિ કેહેતાં ચંદ્રના જે કિરણો, તેઝનો જે સમૂહ, તેના સરલ્લી જે, શ્રી કેહેતાં શોજા, તે સરલ્લી હે, વક્ત્રસ્થલની શોજા જેની એવો. હવે વક્ત્રઃ શબ્દનો અર્થ તો હૃદય થાય હે, અને તે હૃદય તો પ્રાણીઝને હોય હે, પણ કંઈ સમુદ્રને હોતું નથી. માટે અહીં હૃદય શબ્દ વડે કરીને મધ્ય જાગ કહ્યો હે, એમ જાણવું. વહી તે દ્વીરસમુદ્ર કેવો, તો કે, ચતુર્ધુ દિગ્માર્ગેષુ કેહેતાં ચારે દિશાઝના જે માર્ગો, તેઝને વિષે પ્રકર્ષે ઇટલે અત્યંત વેગવડે કરીને પ્રવર્ધમાન કેહેતાં વૃદ્ધિ પામતો હે. જલસંચય કેહેતાં પાણીનો સમૂહ જેનો, એવો. અર્થાત્ ચારે દિશાઝમાં. તે સમુદ્રમાં, અત્યંત ઝંઘો એવો જલનો પ્રવાહ હે, એવો જાવાર્થ જાણવો. વહી તે દ્વીરસમુદ્ર કેવો હે, તો કે, ચપલ અને અત્યંત ચપલ એવા, અત્યંત મોટા મોટા જે કલ્પોલો કેહેતાં મોજાઝ, તેઝ કરીને ચલાયમાન થતું, તથા વહી પાહું એકલું ચઢને જુડું પડતું, એવી રીતનું હે, તોય કેહેતાં પાણી જેનું, એવો. વહી તે દ્વીર સમુદ્ર કેવો, તો કે, ઇંદુ ઇટલે જરા પણ મંદતા વિનાનો, એવો જે પવન, તેણે કરીને આહત કેહેતા હણાણા, અને તેથી કરીનેજ, ઊપરા ઊપરી દોમવાને પ્રવૃત્ત થયલા, અને તેથી કરીનેજ ચપલ જણાતા, અને પ્રકટ

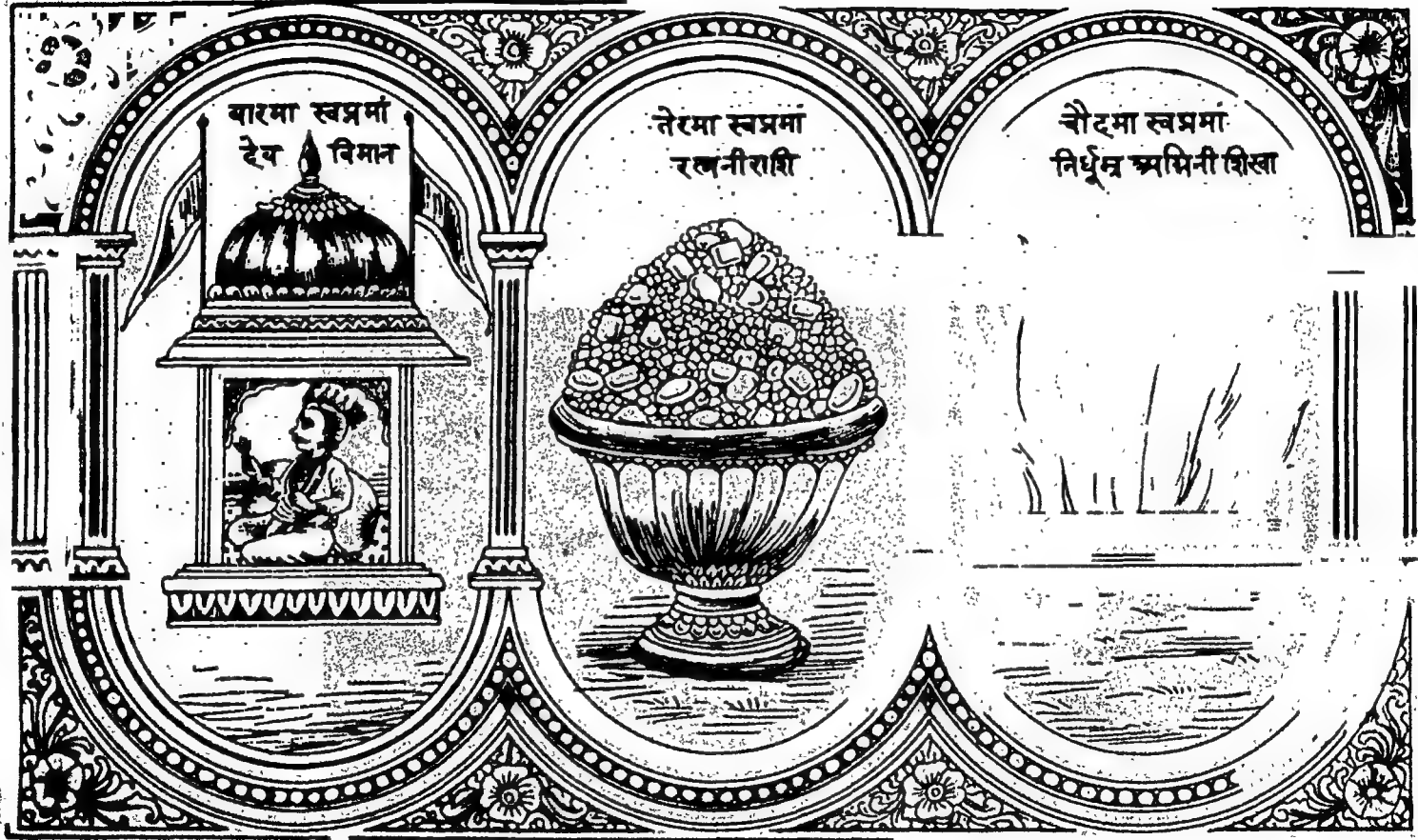


રીતેં દેખાતા, એવા જે તરંગો કેતાં કલ્લોલો, તથા આસપાસ (આજુ બાજુ) નાચતા, એવા પણ જે કલ્લોલવિશેષો, તથા અત્યંત દોઝ પામેલા, અર્થાત્ જાણે જયઘ્રાંતજ થયા હોય નહીં, જેમ તેમ ચારે કોરે ઝ્રમણ કરતા, અર્થાત્ અથમાતા અને તેથી કરીને શોજાવાલા થયેલા, તથા નિર્મલ એટલે જરા પણ મલીનતા વિનાના, અને ઉત્કટ એટલે ઊંચે ઊઠલતા, એવા જે ઊર્મિઉં કેહેતાં તરંગો (મોજાંઉં) (એવી રીતેં તરંગ, ઝંગ, કલ્લોલ, ઊર્મિ વિગેરે મોજાંઉંના પ્રકારો જાણવા.) એવી રીતના મોજાંઉંનો જે સંબંધ કેહેતાં પરસ્પર મલવું, તેણે કરીને, અત્યંત ઉતાવળથી તીરાજિમુખ કેહેતા કાંઠાની સન્મુખ દોમતો તથા અપનિવર્તમાન કેહેતા કાંઠાથી પાઠો વલતો થકો, જાસુરતર કેહેતાં અત્યંત દીસિવાલો લાગતો અને તેથી કરીને અઝિરામ કેહેતાં મનને આદ્હાદ ઉપજાવતો, એવો, વલી તે હીર સમુદ્ર કેવો, તો કે મહાન્ કેહેતાં મોટા મોટા જે મગરમઠો, તથા પ્રસિદ્ધ એવાં જે માઠલાંઉં, તથા તિમિ, તિમિંગલ, નિરુદ્ધ, તિલિતિલિકા, વિગેરે જુદી જુદી જાતિના જલચર પ્રાણી વિશેષો, તેડના જે અઝિઘાતો કેહેતાં પુંઠમીડના પાણીપર કરવામાં આવતા જે પઠામોડ, તેણે કરીને ઉત્પન્ન થયેલો, અને કર્પૂરવત્ કેહેતાં કર્પૂરની પેઠે ઊજ્જ્વલ કેહેતાં સફેદ ઠે, રંગ જેનો, એવો જે ફીણનો સમૂહ તે ઠે, જેની અંદર, એવો વલી તે હીરસમુદ્ર કેવો ઠે, તો કે, મોટી મોટી એવી જે ગંગા આદિક નદીડ, તેડના અત્યંત વેગથી જોસઝર દોમી આવતા જે પ્રવાહો. તેડથી ઉત્પન્ન થતું જે ગંગાવર્ત નામનું ઝ્રમણ એટલે આવર્તવિશેષ (પાણીની ધૂમરી અથવા વંટોલીડ) ત્યાં વ્યાકુલ થતું એટલે મુંજાડ જતું, અને તેથીજ ઊંચા ઊઠાલા મારતું, અને બીજી જગોતરફ જવાને અવકાશ નહીં મલવાથી પાહું ફરીને તેના તેજ આવર્તમાં પરતું, અને તેથી પાહું ઊઠલી નિકલતું, અને એવી રીતે ઊંચું ઊઠ્યાવાદ પાહું પણ ત્યાંજ પરતું; અને તેથી કરીનેજ તે આવર્તની અંદર ઝ્રમણપણાને પ્રાપ્ત થયેલું, અને તેથી કરીનેજ, તથા સ્વજાવથી પણ ચપલ થયેલું, એવી રીતનું ઠે, પાણી જેની અંદર, એવા હીરસમુદ્રને ત્રિશલા રાણીએ અગ્યારમા સ્વપ્નની અંદર તે અગ્યારમું સ્વપ્ન જોયાવાદ તેણીએ બારમાં સ્વપ્નમાં એક અતિ ઉત્તમ એવાં વિમાનને જોયું. હવે

તે વિમાન કેવું હતું તો કે, તરુણ કહેતાં નવો, ઝગેલો જે સૂર્ય, તેનું જે મંરુલ કહેતાં બિંબ, તેના સર-  
 સ્ત્રી છે, પ્રજા કેતાં કાંતિ જેની, વહ્લી તે વિમાન કેવું છે. તો કે, દેદીપ્યમાન કેતાં, અત્યંત તેજયુક્ત છે,  
 શોજા જેની એવું. વહ્લી તે વિમાન કેવું છે, તો કે, ઉત્તમ પ્રકારનું જે કંચન કેતાં સુવર્ણ, અને મણિઉનો  
 જે સમૂહ તેણે કરીને બહુજ મનોહર થયેલા જે, એક હજાર ને આઠ સ્તંભો, તેઝે કરીને અત્યંત દે-  
 દીપ્યમાન હોવાથી નજ કહેતાં આકાશને પણ કાંતિયુક્ત બનાવતું, એવું, વહ્લી તે વિમાન કેવું, તો કે,  
 કનકપ્રતર કહેતાં સોનાનાં બનાવેલાં જે પત્રાં, તેઝમાં છટકતાં જે મોતીં, તેણે કરીને ઝજ્જલ થ-  
 યેલું, એવું. વહ્લી તે વિમાન કેવું છે, તો કે, અત્યંત જાજ્વલ્યમાન થયેલીં, અને દેવતાંને લાયકની,  
 લંબાયમાન થયેલીં એટલે છટકેલી છે, એવી રીતની પુષ્પની માલાં જેનાપર એવું. વહ્લી તે વિમાન કેવું  
 છે, તો કે હરિણ, ઘૂક કહેતાં વરગદાં, તુરગ કહેતાં ઘોડા, નર કહેતાં માણસો, મકર કહેતાં મગર-  
 મઘો, વિહગ કહેતાં પક્ષિં, વ્યાલ કહેતાં સર્પો, કિન્નર કહેતાં દેવજાતિવિશેષ, રુઠ કહેતાં હરિણ-  
 જાતિ વિશેષ, શરજ કહેતાં અષ્ટાપદ નામના જીવો, ચમરી, કહેતાં જેનાં ઢેડાનાં વાલનાં ચમર બને છે  
 એવી ગાયો, સંસક્ત કેતાં કોઈ જંગલી પ્રાણિવિશેષ, કુંજર કહેતાં હાથીં, વનલતા કહેતાં અશોક ઘૂ-  
 કની છતાં આદિક છતાં, તથા પદ્મલતા કહેતાં કમલિનીં, તે સઘલાંનાં ચિત્રોની જે વિચિત્ર પ્ર-  
 કારની રચના, તેઝે કરીને, ચિત્રકારી કહેતાં મનને અત્યંત આશ્ચર્ય ઉપજાવનારું. વહ્લી તે વિમાન  
 કેવું છે તો કે ( “ગાંધર્વ” શબ્દે કરીને અહીં ગીતનો અર્થ કરવો, તથા “ઉપવાદ્ય માનશબ્દનો ” અર્થ  
 વાજીત્રો કરવો ) ગાંધર્વો કરીને ગવાતાં જે ગાયનો, તથા વગાદાતાં જે વાજીત્રો તેઝનો સંપૂર્ણ રીતે  
 છે, ઘોષ કહેતાં નાદ જેમાં, એવું. વહ્લી તે વિમાન કેવું છે, તો કે, નિત્ય કહેતાં જરા પણ આંતરારહિત,  
 સજલ કહેતાં વરસાદનાં પાણી કરીને સંપૂર્ણ કહેતાં ઝરેલો, અને નિબિડ, તથા પૃથુલ એટલે વિસ્તા-  
 રવાલો, એવો જે જલધર કેતાં મેષ, તેનો જે ગર્જિત શબ્દ, કેતાં ગર્જારવ, એટલે ગર્જના વલતે થતો જે  
 ધ્વનિ, તેનો અનુનાદિ કહેતાં તેનાં તુલ્ય નાદવાલો, એવો જે, દેવસંબંધિ ડુંડુજિનો મોટો શબ્દ, તેવડે

કરીને સમસ્ત એવો જે આ જીવલોક, તેને પુરતું, અર્થાત્ ડુંડુજિના નાદથી સમસ્ત જગતને વ્યાપ્ત કરતું, એવું. વલી તે વિમાન કેવું, તો કે, કાલાયુરુ એટલે કૃષ્ણાયુરુ, પ્રવરકુંડુરુક, ( કોઈ સુગંધવાલો દ્રવ્યવિશેષ ) તથા તુરુષ્ક, ઇત્યાદિ, કે, જેઝનાં નામો અગાડી આવી ગણ્યાં છે, તેઝનો, અને બીજાં પણ સુગંધિઝનાં અંગઝૂત દ્રવ્યો, તથા દશાંગ આદિક ધૂપોનો બલાતો, અને તેથી મધમધાયમાન થઈ રહેલો, અને વલી આજુબાજુ ફેલાવો પામતો જે ગંધ, તેણે કરીને અઝિરામ, કેહેતાં મનોહર થઈ, એવું. વલી તે વિમાન કેવું છે, તો કે, સુરવર કેતાં ઉત્તમ ઉત્તમ જાતિનાં જે દેવો, તેઝણે કરીને ઝરપૂર થઈ, એવું, પણ ખાલી નહીં રહેલું એવું. વલી તે વિમાન કેવું છે, તો કે, શાતાવેદનીય નામનું જે કર્મ, તેનો છે, ઉપજોગ જેની અંદર એવું. વલી તે વિમાન કેવું છે, તો કે, વિમાનવરપુંરુરીક કેહેતાં બીજાં સઘલાં વિમાનોમાં પુંરુરીકની પેટે અતિઉત્તમ, એવું. એવી રીતનાં વિમાનને ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ સ્વપ્નની અંદર જોયું. અને તે જોયા બાદ તેણીએ તેરમાં સ્વપ્નની અંદર રત્નનિકરરાશિ, કેહેતાં રત્નોનાં સમૂહનો ઢગલો જોયો. તે રત્નનો ઢગલો કેવો હતો, તો કે, પુલક જાતિનાં રત્નો, વજ્ર કેહેતાં હીરાની જાતિઝનાં રત્નો, ઇંદ્રનીલ કેહેતાં લીલમની જાતિનાં રત્નો, સમ્યક જાતિનાં રત્નો, કક્કેયણ કેતાં કરકેતન જાતિનાં રત્નો, લોહિયરુલ કેહેતાં લોહિતાદ્ર જાતિનાં રત્નો, મરગય કેહેતાં મરકત જાતિનાં રત્નો, મસારગદ્ધ જાતિનાં રત્નો, પ્રવાલ જાતિનાં રત્નો, સ્ફટિક જાતિનાં રત્નો, સૌગંધિક જાતિનાં રત્નો, હંસગર્જ જાતિનાં રત્નો, અંજણ કેહેતાં અંજનજાતિનાં રત્નો, તથા ચંદ્રકાંતમણિની જાતિનાં રત્નો, ઇત્યાદિ અનેક જાતિઝનાં રત્નોએ કરીને, મહીતલ કેહેતાં પૃથ્વીતલપર રહ્યા ઢતાં પણ ગગનમંરુલ કેતાં આકાશનાં મંરુલનાં અંત જાગને પણ પ્રજાણે કરીને યુક્ત કરતો, એવો. અર્થાત્ લોકમાં પ્રસિદ્ધ એવો જે, આકાશ, તેના શિખરને પણ પોતાની કાંતિથી શોજાવતો એવો. વલી તે રત્નોનો ઢગલો કેવો, તો કે, તુંગ કેહેતાં ઝંચો, એવો, તે કેટલો ઝંચો ? તે હવે કહે છે. મેરુ ગિરિસદૃશં કેતા મેરુ નામનો જે પર્વત, તેના સંસ્થો, એવો ઝંચો થઈ લો રત્નોનો સમૂહ તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ તેરમાં સ્વપ્નની અંદર જોયો.

# चित्र १५







હવે “સિંહિ” ચેલ્યાવિતઃ સિંહિ યાવત્” ઇટલે શિલ્પિ કેતાં અગ્નિથી માંનીને શિલ્પિ કેહેતાં અગ્નિ  
 સુધિનું પદ ગ્રહણ કરવું. હવે અહીં કોઈ શંકા કરે કે, પેહેલાં પણ શિલ્પિ પદ અને પાતું પણ શિલ્પિ પદ  
 ગ્રહણ કરવાથી પુનરુક્તિ દોષ શું ન આવે? તેને માટે કહે છે. પેહેલાં “શિલ્પિ” (“સિંહિ”) એવું પદ  
 કહેલું છે, તે પદ “ગયવસદેતિ” ગાયામાં કહેલું જે “સિંહિ” પદ તેનાં ગ્રહણ માટે છે. અને અંતે રહેલું  
 “સિંહિ” પદ સ્વરૂપના ગ્રહણ કરવામાટે છે. માટે તેનો જાવાર્થ એ કે, “ગયવસદ્” એ ગાયામાં જે “સિ-  
 હિ” પદ કહેલું છે, તે ચૌદમું સ્વપ્ન જાણવું. અને તેથી આવી રીતનાં “સિંહિ” ( શિલ્પિ ) કેહેતાં અગ્નિ  
 ને જુએ છે, એમ યોજના કરી લેવી. અને તેથી કરીનેજ “તંત્ર પુણો” ઇટલે અને વલી પણ, એવું પદ  
 કહ્યું નથી; કેમકે “સિંહિ” એ પદથી તેનો જાવાર્થ સ્વયમેવજ જણાઈ આવે છે. માટે જે ગાયના અં-  
 તમાં “સિંહિ” પદ રહેલું છે, તેનેજ વિશેષ્યપદ તરિકે તો જાણવું. એવી રીતે ચૌદમા સ્વપ્નમાં ત્રિશલા  
 કાગ્નિયાણી એ અગ્નિને જોયો; તે અગ્નિ કેવો હતો, તો કે, વિપુલ કેહેતાં વિસ્તારવાલી, અને ઝડ્ઝલ  
 એવું જે થી, તથા પીલા રંગનું જે મધુ કેહેતાં મધ, તે બન્નેથી સિંચાતી, અને તેથી કરીનેજ ધુંવામાં બ-  
 નાની અને “ધર્મ ધર્મ” એવી રીતનાં શબ્દને પ્રગટ કરતી, તથા જાડ્ઝલમાન ઇટલે બહુજ તેજવાલી  
 થપ્પલી એવી જે જ્વાલાળ, તેજા કરીને ઝડ્ઝલ લાગતો અને તેથી કરીનેજ અગ્નિરામ કેહેતાં મનને  
 અત્યંત આનંદ આપતો, એવો. વલી તે અગ્નિ કેવો હતો, તો કે, તરતમ યોગે કરીને યુક્ત એવી જે  
 જ્વાલાળ, તેજનો જે સમૂહ, તેણે કરીને, અનુક્રમ પ્રમાણેજ જાણે નિચિત થપ્પલી હોય નહીં, એવી,  
 અર્થાત્ તરતમયોગ ઇટલે એક જ્વાલા ઝંચી, બીજી તેથી પણ ઝંચી, ત્રીજી તેનાથી પણ વધારે ઝંચી,  
 એવી રીતના તરતમયોગે કરીને યુક્ત થપ્પલા જે જ્વાલાઓના સમૂહો તેણે કરીને, અન્યોન્ય કેહેતાં અર-  
 સપરસ સઘલી જ્વાલાઓ જાણે માહે પ્રવેશજ કરી ગઈ હોય નહીં, એવો. ( અર્થાત્ બિલકુલ અંતર  
 વિના જ્વાલાઓ તે અગ્નિમાં હતી. ) વલી તે અગ્નિ કેવો, તો કે, જ્વાલાઓનું જે ઊર્ધ્વ કેહેતાં ઝંચેના  
 જાગોમાં પ્રસરીને જે “જ્વલનક” કેહેતાં ઘસવું, ( અહીં “જ્વલનક” શબ્દને જે “ક” પ્રત્યય લાગેલો

હે, તે “સ્વાર્થેક” એવી રીતનાં વ્યાકરણના સૂત્રે કરીને લાગેલો હે. ) ( વહી અહીં તૃતીયા વિજ્ઞાતિના એક વચનનો લોપ થઈને સમાસ થયેલો હે. ) તે બલવાળે કરીને કોઈ કોઈ પ્રદેશમાં આકાશને પણ પકાવતોજ હોય નહીં જાણે એવો. અર્થાત્ તે અગ્નિની શિખાઓ આકાશપ્રતે પહોંચવાથી, જાણે તેને ( આકાશને ) પણ પકાવવાનીજ તૈયારી કરતો હોય નહીં એવો. ( એવી રીતનો કવિએ ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર મેલ્યો. ) વહી તે અગ્નિ કેવો, તો કે, અતિશય એવો જે વેગ, તેણે કરીને ચંચલપણને પ્રાપ્ત થયેલો, એવો અગ્નિ ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણીએ ચૌદમાં સ્વપ્નોની અંદર જોયો. એવી રીતનાં શુદ્ધ કેહેતાં કલ્યાણના હેતુરૂપ, તથા ઉમયા એટલે કીર્તિએ કરીને પણ સહિત એવાં, તથા પ્રિયદર્શન કેહેતાં ફક્ત જોવા માત્ર થીજ પ્રીતિને ઉત્પન્ન કરનારાં એવાં, તથા ઉત્તમ હે સ્વરૂપ જેનું એવાં તે સ્વપ્નોને, નિદ્રાની અંદર જોઈને, પ્રતિબુદ્ધા કેહેતાં જાગીને ઊઠેલી, તથા અરવિંદ કેહેતાં કમલના સરખાં હે, લોચન કેહેતા આંખો જેની તથા હર્ષે કરીને પુલકિત કેહેતાં રોમાંચયુક્ત થયેલું હે શરીર જેણીનું, એવી તે ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણી, તે ઉપર કહેલાં સ્વપ્નોનું અવગ્રહ કેહેતાં સ્મરણ કરતી હતી. હવે અહીં પ્રસંગ હોવાથી ઉપર કહેલાં સ્વપ્નોને, ગર્જકાલના સમય વચ્ચે સઘલાં જિનેશ્વરોની માતાઓ પણ જુએ હે, એવું દેશ્વારતા થકા ગાથા કહે હે:

एए चउदस सुत्रिणे, सव्वा पासेइ तित्थयरमाया ॥ जं रयणिं वक्कमइ, कुठिंसि महायसो अरिहा ॥ १ ॥

અર્થ—જે રાત્રિએ મહાયશવાલા એવા અરિહંત પ્રજ્ઞાઓ, માતાની કુદ્દિમાં આવે હે, તે રાત્રિએ સઘલાં જિનેશ્વર પ્રજ્ઞાની સઘલી માતાઓ ઉપર કહેલાં ચૌદે સ્વપ્નાંઓ જુએ હે.

એવી રીતે સ્વપ્નોનું પોતાના મનમાં સ્મરણ કર્યા બાદ તે ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણી, જ્યાં સિદ્ધાર્થ દ્વિત્રિય હતા ત્યાં જઈને, તેવી રીતની વાણીઓએ કરીને, બોલતી થકી તેને જંગમવા લાગી. હવે તે વાણીઓ કેવી, તો કે, વિશિષ્ટ કેહેતાં ઉત્તમ ઉત્તમ જાતિઓના જે ગુણો તેઓએ કરીને સંયુક્ત કેહેતાં જરેલી, એવી; વહી તે વાણીઓ કેવી, તો કે, ઇષ્ટ કેહેતાં તે સિદ્ધાર્થ દ્વિત્રિયના મનને વહ્નજ લાગે એવી, અર્થાત્ તેના, મનને વિનોદ કરાવવાવાલી. અને તેથી કરીનેજ મનને ગમે તેવી. વહી તે વાણી કેવી, તો કે કોઈ

चित्र १६







જે જુલો જવાય નહીં, એવી વલી તે વાણી કેવી, તો કે, ઉદાર કેહેતાં સુદર સુદર એવા તે  
 કેતાં અવાજ જેનો એવા જે વર્ણો કેહેતાં અદરો, તેઓએ કરીને સંયુક્ત થયેલી, એવી વલી તે  
 વાણી કેવી. તો કે, કહ્યાં કેહેતાં સમસ્ત પ્રકારની જે સમૃદ્ધિઓ, તેઓને કરનારી. વલી તે વાણી  
 કેવી, તો કે, શિવ કેહેતાં કોઈ પણ પ્રકારના જે ઉપદ્રવો કેહેતાં વિદ્યો, તેઓએ કરીને રહિત એવી. કારણ કે,  
 તે વાણીમાં એવા તો અદરો ગોઠવેલા હતા, કે જેથી બીલકુલ ઉપદ્રવ થવાનો તો સંબંધજ નહોતો,  
 અને તેથી કરીનેજ ધન્ય કેહેતાં ધનની જે પ્રાપ્તિ, તેને કરાવવાવાલી. વલી તે વાણી કેવી, તો કે,  
 મંગલ કેહેતાં જે કહ્યાણ, તે કરવામાં પ્રવીણ એવી, વલી તે વાણી કેવી, તો કે, શોજાણ કરીને યુક્ત,  
 અર્થાત્ અલંકારોએ કરીને વિરાજિત થયેલી. વલી તે વાણી કેવી તો કે, સુકુમાલ કેહેતાં સુખે કરી  
 ને તેનો અર્થ જણાઈ જાય, અને તેથી કરીને હૃદયને અત્યંત પ્યારી લાગે એવી, વલી તે વાણી કેવી તો  
 કે, હૃદયને પ્રહ્લાદ કરનારી, ઇટલે હૃદયમાં રહેલો જે ચિંતા આદિકનો શોક, તેના ઉચ્છેદને કરનારી,  
 વલી તે વાણી કેવી, તો કે, મિત કેહેતાં અદ્વિપ ઇટલે થોડા ઠે શબ્દો જેની અંદર એવી, અને વહુ ઠે  
 અર્થ કેહેતાં જાવાર્થ જેની અંદર એવી, તથા મધુર કેહેતાં કાનને અત્યંત સુખની કરનારી એવી, તથા  
 મંજુલ કેહેતાં ઉત્તમ લાલિત્ય કેહેતાં ઝમઝમકવાલા શબ્દો અને વાક્યો તથા વર્ણોવાલી, (એવી રીતે  
 અહીં ત્રણે પદનો કર્મધારય સમાસ કરી લેવો,) અર્થાત્ મિત, મધુર અને મંજુલ એવી વાણીઉંએ કરી-  
 ને બોલતી થકી તે ત્રિશલા દ્વત્રિયાણી સિદ્ધાર્થ રાજાને જગાડતી હવી. તેવી રીતે તેને જગાડ્યાબાદ,  
 તેની ઇટલે સિદ્ધાર્થ રાજાની આજ્ઞા થવાથી તે ત્રિશલા દ્વત્રિયાણી, નાના પ્રકારના ઇટલે જુદી જુદી  
 જાતિનાં જે મણિ, કનક કેહેતાં સુવર્ણ, તથા રત્નો, તેડની જે રચના, તેણે કરીને ચિત્ર કેહેતાં મનને  
 આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવા ઝડાસન કેહેતાં સિંહાસનપર બેઠી. બેસીને, માર્ગે ચાલતાં થયેલો જે સ્વેદ તેનો  
 નાશ થવાથી, શાંતતાને પામી, અને તેથી કરીનેજ, ઢોજના અજાવેં કરીને, અત્યંત સુખે કરીને તે  
 આસનપર બેઠી થકી સિદ્ધાર્થ રાજાને, આગલ કરેલું ઠે વર્ણન જેનું એવી વાણીએ કરીને કહેવા છાગી

के हे स्वामि ! आजे में चौद माहास्वप्नो जोयां ठे, अने तेथी मनोहर एवां जे ते स्वप्नो, तेउनुं कल्याण एटखे मंगलने करनां, एवं शुं फल तथा वृत्तिविशेष थशे ? त्वारे सिद्धार्थ राजा पण त्रिशला कृत्रियाणीना मुखथी एवो अर्थ ( शुं कल्याणकारी फल वृत्ति विगरे ) सांजलीने, तथा तेने हृदयमां सारी रीतें धारीने हर्षित थयो थको, संतुष्ट थयो थको, मेघनी धारथी सिंचाएलां कदंबना पुष्पनी पेठे प्रफुल्लित थयो थको, तथा रोमांचित थयो थको, ते स्वप्नोने ग्रहण करतो हवो, तथा ग्रहण करीने चित्तने विषे धारण करतो हवो; तथा हृदयमां धारण करीने इहा केहेतां खरा अर्थनी विचारशक्तिमां लीन थतो हवो; अने एवी रीतें लीन थइने, ते स्वप्नोना अर्थोनो निश्चय करतो हवो. अने अर्थनो निश्चय कर्याबाद ते सिद्धार्थ राजा त्रिशला कृत्रियाणीने, आगल जेनुं वर्णन करवामां आवेलुं ठे, एवी उत्तम प्रकारनी वाणीउए करीने बोलतो थको कहेवा लाग्यो के, हे देवानुप्रिये, केहेतां सरल ठे स्वप्नाव जेणीनो एवी हे त्रिशला कृत्रियाणि, तें उदार केहेतां मनोहर स्वप्नां जोयां ठे, कल्याण केहेतां कल्याणना करनां स्वप्नो तें जोयां ठे; शिव केहेतां निरुपद्रव करनां स्वप्नो तें जोयां ठे, धन्न केहेतां धन्य एवां तें स्वप्नो आजे जोयां ठे; मंगल केहेतां मंगलने अर्थात् कल्याणने करनां स्वप्नो तें आजे जोयां ठे; वली लक्ष्मीए करीने युक्त एवां ते स्वप्नो आजे तें जोयां ठे, वली आरोग्यने पण करनां एवां, तें आजे स्वप्नो जोयां ठे, वली तुष्टि केहेतां संतोषने आपनारां एवां तें आजे स्वप्नो जोयां ठे. वली कल्याण अने मंगलिकनां करनां, एवां स्वप्नो तमोए आजे जोएलां ठे. माटे हवे एवां मनोहर स्वप्नोनुं तमोने शुं फल थशे ? ते हवे हुं कहुं बु. हे देवानुप्रिये, ते स्वप्नोथी अर्थनो केहेता मणि माणिक सुवर्ण आदिकनो लाज थशे, वली जोग केहेतां शब्दादिक जे जोग्य पदार्थों तेनो पण लाज थशे, पुत्र एटखे संतान आदिकनो पण लाज थशे, सुख एटखे निवृत्तिनो पण लाज थशे, वली राज्य केहेतां सात लक्षणो युक्त जे राज्य, तेनो पण लाज थशे, राज्यानां ते सात लक्षणो कयां कयां, ते नीचे प्रमाणे जाणीं खेवां. स्वामी एटखे राजा, अमात्य एटखे प्रधान, सुहृद् एटखे मित्र. कोश एट-

લે-ખંડાર, રાષ્ટ્ર એટલે દેશ, દુર્ગ એટલે કિલ્લો, તથા સૈન્ય એટલે ચતુરંગી ( હાથી, ઘોડા, પાલા અને રથ ) સેના. એવી રીતનાં સાત અંગયુક્ત રાજ્યનો હાજ થશે. એવી રીતે સામાન્યપણાથી ફલનું વર્ણન કરીને હવે વિશેષપણાથી તેનું વર્ણન કરે છે.

હે દેવાનુપ્રિયે, આજથી નવ મહિનાઓ સંપૂર્ણ ગયાબાદ, તથા તે ઉપરાંત સાઠ આઠ રાત્રિદિવસો પણ અતિક્રમણ થયે ઢલે, ઉત્તમ છે સ્વરૂપ જેનું, એવા એક પુત્રને તું જન્મ આપીશ. હવે તે પુત્ર કેવો, તો કે, અમારાં કુલને વિષે કેતુ કેહેતાં ધ્વજ સરખો, એવા અતિ અદ્ભુત પુત્રને તું જન્મ આપીશ. વહી તે પુત્ર કેવો, તો કે, અમારાં કુલને વિષે દીપક સમાન, અર્થાત્ કુલને પ્રકાશ કરનારો, તથા મંગલ કરનારો, એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. વહી તે પુત્ર કેવો, તો કે, કુલને વિષે પર્વત સમાન; અર્થાત્ પર્વતની પેઠે જેને કોઈ પણ દુશ્મન પરાજય ન કરી શકે, એવો, તથા સ્થિર અને કુલનાં આધારચૂત એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. વહી તે પુત્ર કેવો, તો કે કુલને વિષે અવતંસ કેહેતાં મુકુટ સમાન, કારણ કે તે યશ અને શોજાને ધારણ કરનારો થશે, વહી તે પુત્ર કેવો તો કે તેથીજ કરીને લોકોને વિષે તિલક સમાન, અને વહી કુલને વિષે કીર્તિનો કરનારો, એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ, વહી તે પુત્ર કેવો તો કે, કુલની વૃત્તિ કરનારો, એટલે કુલનો નિર્વાહ કેહેતાં, આજીવિકા ચલાવનારો, એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ; વહી તે પુત્ર કેવો, તો કે, કુલને વિષે દિનકર કેતાં સૂર્ય સરખો, કારણકે, તે કુલને પ્રકાશ કરનારો થશે; એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. વહી તે પુત્ર કેવો થશે, તો કે, પૃથ્વીની પેઠે કુલને આધારચૂત થશે; એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. વહી તે પુત્ર કેવો, તો કે, પૃથ્વીની પેઠે કુલને આધાર ચૂત થશે, એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. વહી તે પુત્ર કેવો, તો કે. કુલની જે નંદિ કેહેતાં વૃદ્ધિ, તેને કરનારો, એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. વહી તે પુત્ર કેવો તો કે, કુલને વિષે યશ કરનારો, અર્થાત્ સર્વ દિશાઓમાં કુલની પ્રખ્યાતિનો કરનારો કહ્યું છે કે:-



“એકદિગ્ગામિની કીર્તિઃ, સર્વદિગ્ગામુકં યશઃ” ॥ અર્થ—કીર્તિ એક દિશામાં જનારી હોય છે, અને જે સર્વ દિશાઓમાં વ્યાપે તે યશ કહેવાય. ॥

માટે એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ, વલી તે પુત્ર કેવો, તો કે, કુલને વિષે પાદપ એટલે વૃદ્ધ સમાન અર્થાત્ વૃદ્ધ જેમ પંથે ચાલનારાઓને આશ્રયરૂપ થઈને ઢાયા આપે છે, તેમ તું પણ, કુલને આશ્રયચૂત એવા પુત્રને જન્મ આપીશ. વલી તે પુત્ર કેવો, તો કે, સુકુમાલ છે, હાથ અને પગો જેના, તથા જરા પણ ન્યૂનતા વિનાના અને સંપૂર્ણ પાંચે ઇન્દ્રિયો સહિત શરીરવાલા, તથા લક્ષણ અને વ્યંજન આદિક ગુણો કરીને સહિત, તથા માનોપમાને કરીને સુંદર છે સર્વ અંગ જેનું એવા, તથા ચંદ્ર સરખા સૌમ્ય આકારવાલા, તથા કાંત એટલે મનોહર તથા પ્રિય છે દર્શન જેનું એવા, તથા ઉત્તમ રૂપવાલા એવા પુત્ર ને તું જન્મ આપીશ. વલી તે પુત્ર કેવો, તો કે, બાલ્યપણું વિત્યાબાદ, સર્વ જાતના, વિજ્ઞાને કરીને યુક્ત એવા. અર્થાત્ પરિપક્વ થઈને, વિજ્ઞાન જેનું, એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ, વલી તે પુત્ર કેવો, તો કે, યૌવનપણાને પ્રાપ્ત થઈને, તે રાજ્યનો સ્વામિ કેહેતાં રાજા થશે. વલી તે પુત્ર કેવો, તો કે, દાન દેવા માં શૂરો, અર્થાત્ અંગીકાર કરેલાં કાર્યોને નિર્વાહ કરવામાં સમર્થ, એવા પુત્રને તું ઉત્પન્ન કરીશ. વલી તે પુત્ર કેવો, તો કે, વીર કેહેતાં રણસંગ્રામ કરવામાં સમર્થ, એવો, તથા વિક્રાંત કેહેતાં, પરાજયને આક્રમણ કરવામાં સમર્થ, અર્થાત્ મહા પરાક્રમે કરીને યુક્ત, એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. વલી તે પુત્ર કેવો, તો કે, વિસ્તીર્ણથકી પણ અત્યંત વિસ્તારવાલાં એવાં છે બલ અને વાહન જેનાં, એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. તેમાં બલ એટલે સેના, અને વાહન એટલે વેલ આદિક જાણવાં. માટે હે દેવાનુપ્રિયે, ત્રિશલા દ્વત્રિયાણિ, તે અત્યંત મનોહર એવાં સ્વપ્નો જોયાં છે. તે સાંજલીને તે ત્રિશલા દ્વત્રિયાણી, અત્યંત હર્ષયુક્ત થઈને, બન્ને હાથો એકઠા કરીને, તથા મસ્તકે અંજલી કરીને સિદ્ધાર્થ રાજાને કહ્યું કે, સ્વામિ, આપ કહો ઠો, તેમજ છે, તેમાં બિલકુલ સંદેહ નથી, અને મેં જે અર્થ ઇચ્છ્યો હતો, તેજ ॥૩૭॥

इ-सेने अनुज्ञा आपवाथी, एटले तेने स्थानके जवानी तेणीने रजा आपवाथी, ते त्रिशला कृत्रियाणी, नाना प्रकारनां मणी अने रत्नोथी जडेलां एवां ते स्थानकपरथी उठी; तथा उठीने अत्वरित केहेतां चापव्यपणां करीने रहित एवी, तथा संचातविनानी एवी, तथा विलंबविनानी एवी तथा राजहंस जे गतिथी चाले तेवी गतिथी ज्यां पोतानी शय्या हती, त्यां चाली गइ; तथा तेम करीने, एटले त्यां जइने, एम कहेवा लागी के, मारां आ उत्तम केहेतां स्वरूपथीज सुंदर, एवां, तथा प्रधान केहेतां उत्तम फलने देनारां, अने तेथीज मंगलिक करनारां, एवां आ स्वप्नो, बीजां खराब स्वप्नोथी नाश न पामे तो सारुं, एम विचारिने, देवगुरु विगेरेना संबंधवाली, अने तेथी करीनेज प्रशस्त केहेतां महामंगलकारी एवी धर्मसंबंधी कथाओए करीने, स्वप्नजागरिका केहेतां स्वप्नोने रक्षण करवामाटेनुं जे जागरण, तेने करती थकी, तथा स्वप्नोनेज याद करती थकी रहेवा लागी.

हवे ते सिद्धार्थ राजा पण प्रत्युष काले, केहेतां जे वखते प्रजातकाल थयो ते वखते, कौटुंबिक पुरुषो केहेतां, पोतानां गोत्री अने बीजां पण सगांओने, बोलावतो हवो; तथा बोलावीने तेओने ते कहेवा लाग्यो के, हे देवानुप्रिय, आज उत्सवदिन केहेतां मोटा महोत्सवनो दिवस ठे, तेथी एकदम विशेष प्रकारथी जेम थाय तेम, बहारना जागपर रहेली उपस्थानशाला केहेतां बेठकनी जगो, अर्थात् कचेरी, तेने गंधोदक केहेतां सुगंधयुक्त थएलुं जे पाणी, तेनाथी, पवित्र करो, तथा त्यां रहेलो जे कचरो, तेने दूर फेंकावीने, ते साफ करो; तथा ढाण आदिकथी तेने लीपावो; तथा सुगंधि एवां पांच वर्णोनां जे उत्तम उत्तम पुष्पो, ते त्यां पथरावो ? तथा कृष्णागुरु, तुरुष्क विगेरेनां उत्तम, अने मधमघायमान थइ रहेलो जे धूप, तेणें करीने ते कचेरीने अत्यंत सुगंधमय करो; अने त्यां सुगंधवाली गोलीओ पण पथरावो; इ-सघलुं कार्य, तमो पोते जाते जइने करो; बीजाओनी पासे पण करावो अने तेम कर्मा बाद त्यां तमो सिंहासन मंठावो ? अने तेम करीने, आवीने मने कहो के, तमारी आज्ञाप्रमाणे अमो इ-सघलुं तैयार करी राख्युं ठे. ते सांजलीने ते कौटुंबिको पण, एवी रीतें सिद्धार्थ राजाथी आज्ञा करा

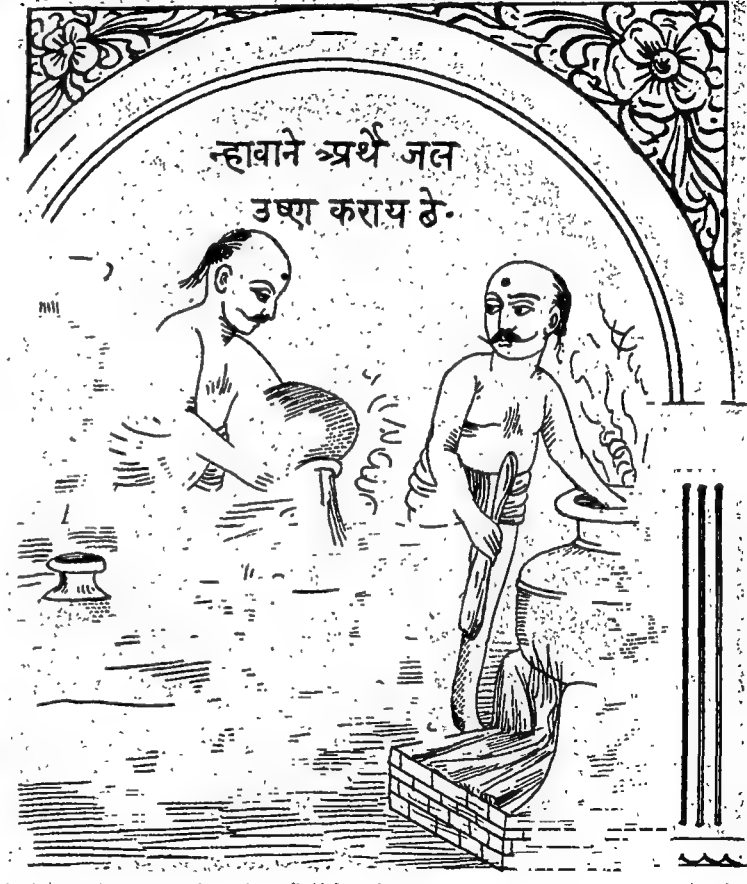
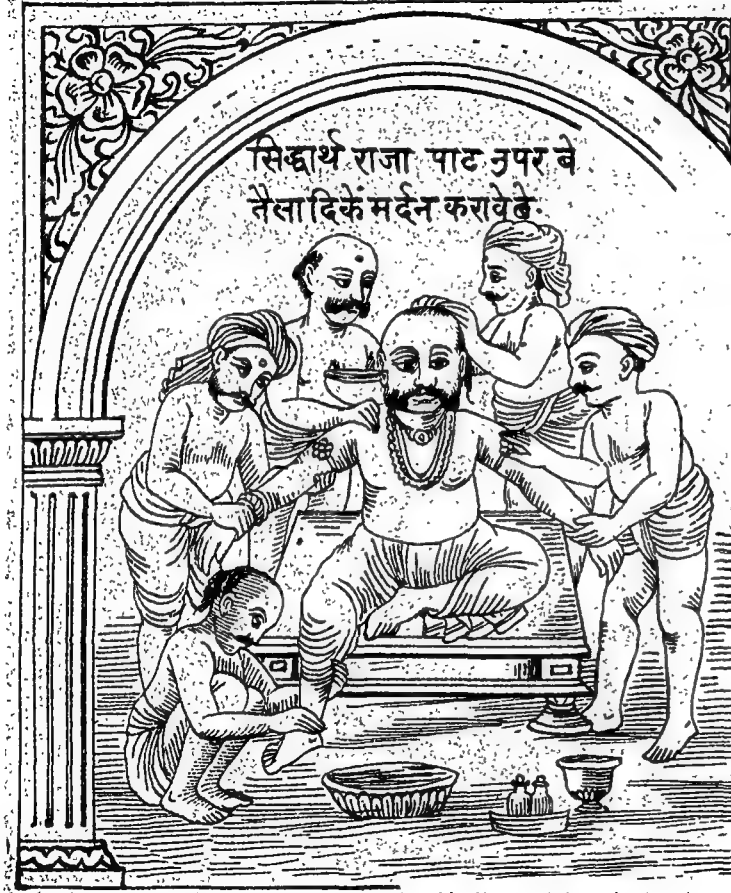
યા ઠતા, અત્યંત હર્ષિત તથા સંતુષ્ટ થયા, અને હાથ જોમીને તથા મસ્તકે અંજલી કરીને, તેઓ સિદ્ધાર્થ રાજાને કહેવા લાગ્યા કે, જેમ આપ કહો ઠો, તે પ્રમાણેજ અમો પણ કરીશું; અને તેમ કરવું તે અમોને લાયકજ છે. એમ કહી, તેઓ ત્યાંથી ગયા. અને તેમના કહેવા પ્રમાણે સઘલી સામગ્રી તૈયાર કરીને તેઓ પાઠા રાજા પાસે આવ્યા, અને કહેવા લાગ્યા કે, હે સ્વામિ, આપના કહેવા પ્રમાણે અમોજ સઘ હું તૈયાર કરી લીધેલું છે.

હવે તેવાર પઠી સિદ્ધાર્થ રાજા પણ રજની કેહેતાં રાત્રિ વીલ્યાબાદ, પદ્મ, તથા “કમલ” ઇટલે હરિણની જાતિવિશેષ, તેનું જે નયન, કેહેતાં લોચન, તે પ્રફુલ્લિત કેહેતાં વિકસ્વર થાતે ઠતે, અર્થાત્ જે વચ્ચે કમલોનાં પત્રો તથા હરિણના નેત્રો પણ વિકસ્વર ઇટલે યુલ્લાં થયા હતા. એવો, પાંડુર કેહેતાં શ્વેત રંગવાલો પ્રજાતકાલ હોતે ઠતે, એવી રીતે રાત્રિના વીલ્યા બાદ, પ્રજાત થવાથી, અનુક્રમે સૂર્ય પણ ઝગતે ઠતે; તે સૂર્ય કેવો, તો કે, રક્ત કેહેતાં લાલ રંગનું જે અશોક નામનું વૃક્ષ. તેની કાંતિ, તેના સમૂહ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, કિંશુક કેહેતાં કેસુમાંનાં પુષ્પ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, શુક કેહેતાં જે પોપટ તેની ચાંચ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, ચણોઠીનો જે અર્ધ જાગ તેના જેવો, ઇટલે ચણોઠીમાં રહેલો કાલો જાગ વર્જિને બાકી જે લાલ જાગ હોય તેના જેવો; વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, બંધુજીવ ઇટલે, એક ફુલની જાતનું નામ છે, કે, જેને લોકો બપોરીયા કહે છે, તેના જેવો, વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, પારાપત કેતાં જે પારેવાં ( કબુતર ) તેના પગ અને રાંચો જેવો, વલી તે સૂર્ય કેવો તો કે પરજત કેહેતાં જે કોયલ, તેણે ક્રોધ આદિકથી લાલ કરેલી જે આંચો, તે આંચોનાં જેવો, વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, જપાપુષ્પ કેતાં જાસુદ નામની જાતિનાં જે પુષ્પો, તેઓ નો જે રાશિ કેહેતાં ઢગલો, તેના જેવો, વલી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, પ્રસિદ્ધ એવો જે હિંગલો તેનો જે ઢગલો, તેના જેવો. ઉપર જે સઘલી લાલ રંગની વસ્તુઓ કહી, તેનાથી પણ અધિક શોજતો. એવો. તેનાથી પણ અધિક શોજતો, એમ શા માટે કહ્યો? એમ જો કોઈ શંકા કરે, તો તેને માટે સુલ્લા

સો એવો કે, રતાશમાં તો તેના સરખો, પણ કાંતિણ કરીને તો તેનાથી પણ અધિક, સૂર્ય શોજે છે, એમ વૃદ્ધ આચાર્યોનો મત છે. અથવા લાલ રંગમાં અશોકથી માંદીને ઢેક હિંગલાના ઢગલા સુધિનાં જે વિશેષણો, તેંડનો શોજતો એવો જે અતિરેક કેતાં પ્રકર્ષે, તેના જેવો સૂર્ય એવો અર્થ પણ કરવો. વહી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, કમલોના જે આકરો, કેહેતાં ઉત્પત્તિનાં સ્થાનકો, અર્થાત્ પદ્મની ઉત્પત્તિ થવાનાં જે તલાવો, તેને વિષે રહેલાં જે કમલોનાં વનો, તેંડને વિકસ્વર કરનારો, એવો. વહી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, હજાર છે, કિરણો જેનાં, એવો. વહી તે સૂર્ય કેવો છે, તો કે, દિનકર કેતાં દિવસને ઉત્પન્ન કરવામાં સમર્થ એવો વહી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, તેજેં કરીને દેદીપ્યમાન એવો, વહી તે સૂર્ય કેવો, તો કે, તેનાં (સૂર્યનાં) કિરણોનાં જે અગ્નિઘાત તેણે કરીને, અપરાધી એટલે દુશ્મનરૂપ, એવો જે અંધકાર, તેનો નાશ હોતો બેતે, નવો એવો જે તેનો લાલ રંગનો તાપ, તે જાણે કે, કુંકુમજ હોય નહીં તેનાથી તમામ મનુષ્ય લોક વ્યાપ્ત હોતો બેતે, અર્થાત્ જેમ કુંકુમેં કરીને કંઈક વસ્તુને પિંજરી કરાય છે, તેમ, તે સૂર્યનાં તેજેં કરીને પણ સમસ્ત મનુષ્ય લોક પણ પિંજરા રંગનો (કંઈક રાતો અને કંઈક પીલા રંગનો) કરાતો બેતે, તે સિદ્ધા ર્થ રાજા શયનીય કેહેતાં પોતાની શય્યામાંથી ઉઠતો હવો. તે શય્યામાંથી ઉઠીને તે પાદપીઠપરથી (પલંગપરથી નીચે ઉતરવામાટે મુકેલી સીંદી ઉપરથી) નીચે ઉતર્યો. નીચે ઉતરીને જ્યાં અદ્વનશાલા કેહેતાં કસરતશાલા હતી, તે તરફ ચાલ્યો. તે તરફ ચાલીને, તે તેની અંદર દાખલ થયો. ત્યાં દાખલ થઈને, અનેક પ્રકારનાં જે કસરતને લાયકનાં સાધનો, (મુજલ આદિક) તે તેણે લીધાં. તથા તેથી વલ્ગન, વ્યામર્દન તથા મલ્લયુદ્ધ આદિક તેણે કર્યાં. વલ્ગન એટલે કુદકા મારવા વિગેરે. વ્યામર્દન એટલે પરસ્પર હાથ આદિક અંગોને મોડવા તે. તથા મલ્લયુદ્ધ તો લોકોમાં પ્રસિદ્ધ છે. એ સઘલી ક્રિયાઈ કરીને, શ્રાંત થઈલો, એટલે સામાન્ય પ્રકારેં શ્રમને પ્રાપ્ત થયો થકો, તથા પરિશ્રાંત એટલે સર્વ અંગો પ્રતે શ્રમને પ્રાપ્ત થયો થકો, મર્દન કરાવવા લાગ્યો. તે મર્દન કેવા પ્રકારનું? તેનું વર્ણન હવે કરે છે. શતપાકતૈલ કેહેતાં સો વખત નવી નવી ઔષધિઉંનાં રસોણ કરીને પકાવેલું, અથવા જેને પકાવવામાં



एक सो सोनामोहोरो लागे एवं; अने एवीज रीतें सहस्रपाकतैल केहेतां एक हजार औषधीजना रस श्री पकावेवुं, अथवा जेने पकावतां एक हजार सोनामोहोरो लागे एवं. एवी रीतनां अत्यंत सुगंधि उण करीने युक्त अएलां जे तैल आदिको, (आदि शब्दथी कपूरनां पाणी आदिकनुं पण ग्रहण करवुं.) तेउण करीने तेणे मर्दन कराव्युं हवे ते तैल आदिको केवां, तेनुं वर्णन करे ठे. प्रीणनीय केहेतां, रस, रुधिर एटले लोही, इत्यादि शरीरनी अंदर रहेली धातुजने समता करनारा; वली ते तैलादिक केवां, तो के, दीपनीय केहेतां जठराग्निने प्रदीप्त करनारां; वली ते तैलादिक केवां, तो के, मदनीय के हेतां कामने वृद्धिकरनारां; वली ते तैलादिक केवां, तो के, बृंहणीय केहेतां, मांसने पुष्टि करनारां; वली ते केवां तो के, दर्पणीय केहेतां बलने करवावालां, वली ते केवां तो के, सघलां इद्रिय अने अंगोने प्रह्लादनीय केहेतां आनंद उपजावनारां; एवी रीतनां तैल आदिकथी तेणें माणसो पासे पोतांना अंगनुं मर्दन कराव्युं. अने तेथी तेनो थाक पण उतरी गयो. हवे ते मर्दन करनारां माणसो केवां, तो के, निपुण केहेतां सघला प्रकारना उपायोमां विचक्षण एवा. वली ते माणसो केवां, तो के, संपूर्ण ठे, हाथ अने पगो जेउनां, अर्थात् हाथ पगमां कंइ पण खोरुखापणविनाना. वली ते माणसो केवां तो के, जेउनां हाथनां तलीओउं पण अत्यंत सुकुमाल ठे, एवां. (अहीं किरणावली नामनी टीका करनार श्री धर्मसागर उपाध्याये, तथा दीपिका नामनी टीका करनारें पण “पाणिपादस्य” ने बदले “पाणिपादानां” एवो प्रयोग लख्यो ठे, ते विचारवा जेवो ठे; अर्थात् ते व्याकरणनां नियमथी विरु ऋ ठे. कारणके “प्राणितुर्यागाणां” एवी रीतनां हेमचंद्र माहाराजें कहेलां व्याकरणनां सूत्रने अनुसा रे तेनो “एकवद्भाव” थवो जोइए. अर्थात् “पाणिपादानां” एम पद नहीं मुकतां “पाणिपादस्य” एवं पद मुकवुं जोइए. वली ते पुरुषो केवा, तो के, अज्यंगन केहेतां तैल आदिकनुं चोपवुं ते, तथा मर्द न केहेतां तेने चोखवुं ते, तथा उछलन केतां तेज तेखने चोखीने तेनी वाटो करीने पावुं कहामी नाखवुं ते, इत्यादिक जे प्रकारो, तेओमां उत्कृष्ट अज्यासवाला, एवा. वली ते माणसो केवां, तो के,





અવસરને, ઇટલે ઉચિત કાલને જાણનારા, એવા, વલી તે માણસો કેવાં, તો કે, અવસરને, ઇટલે ઉચિ  
 ત કાલને જાણનારા, એવા, વલી તે માણસો કેવાં, તો કે, દક્ષ કેહેતાં તુરતાતુરત કાર્ય કરનારા, એવા  
 વલી તે માણસો કેવાં તો કે, મર્દન કરનાર માણસોમાં પણ અગ્રેસર એવા. વલી તે માણસો કેવાં તો  
 કે, કુશલ કેહેતાં વિવેકેં કરીને યુક્ત એવા. વલી તે માણસો કેવાં તો કે, મેધાવી કેહેતાં અપૂર્વ, ઇટ  
 લે અતિ ઉત્કૃષ્ટ જે ચતુરાશ્ તેને ગ્રહણ કરવામાં સમર્થ એવા, વલી તે માણસો કેવાં તો કે, જિતેલો છે  
 પરિશ્રમ જેને એવા, અર્થાત્ જે થાક લાગેલો હોય, તેને દૂર કરનારા, એવા પુરુષોએ કરીને ચતુર્વિધ  
 કેતાં ચાર પ્રકારની, ઇટલે અંગને કેહેતાં શરીરને સુખ કરનારી જે ચાર પ્રકારની દાબવા આદિકની  
 શુશ્રુષા તેણે કરીને ચંપાવેલું છે શરીર જેનું, એવો તે સિદ્ધાર્થ રાજા. તે ચાર પ્રકારો કયા કયા તેનું  
 હવે વર્ણન કરે છે. પેહેલો અસ્થિસુખયા કેહેતાં જે ચંપીએ કરીને શરીરમાં રહેલાં હાઠકાંઓને સુખ  
 ઉપજે એવો પ્રકાર. બીજો માંસસુખયા કેહેતાં જે ચંપીએ કરીને શરીરમાં રહેલા માંસને પણ સુખ ઉપ  
 જે, એવો પ્રકાર. ત્રીજો ત્વચાસુખકારિણ્યા કેહેતાં જે ચંપીથી ત્વચા કેહેતાં ચામડીને પણ સુખ ઉપજે,  
 એવો પ્રકાર, તથા ચોથો રોમસુખકારિણ્યા કેહેતાં, જે ચંપીથી રોમોને પણ સુખ ઉપજે, એવો પ્રકાર,  
 એવી રીતની ચાર પ્રકારની ચંપીથી, ચંપાણલા થઈને તે સિદ્ધાર્થ રાજા તુરત અદ્વનશાલા કેહેતાં કસ  
 રતશાલામાંથી બહાર નિકળ્યા. ત્યાંથી નિકળ્યાબાદ તુરતજ તે, જ્યાં મહાનગર કેહેતાં જ્ઞાન કરવાનું  
 ગૃહ ઇટલે સ્થાનક હતું, તે તરફ તે સિદ્ધાર્થ રાજા ચાલ્યા. તે તરફ જઈને તેણે તેમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં  
 પ્રવેશ કરીને મુક્તાફલ કેહેતાં મોતી આદિકથી વ્યાપ્ત ઇટલે જડેલાં, એવાં જે ગવાહો કેહેતાં ઝરુલા  
 ઓ, તે છે જેની અંદર, અને તેઓએ કરીને અજિરામ કેહેતાં મનને અત્યંત આનંદ આપનારા, એવા,  
 તથા વિચિત્ર ઇટલે જુદી જુદી જાતિના અથવા આશ્ચર્ય ઉપજાવનારાં, એવાં જે મણિ અને રત્નો, તેઓ  
 એ કરીને જડેલો છે, કુદ્દિમતલ કેહેતાં તલીઆનો જાગ જેનો, એવી છે, જૂમિ જ્યાં, એવા પ્રકારનાં  
 જ્ઞાનમંરુપ કેહેતાં જ્ઞાન કરવાને માટે બનાવેલા માંરુવામાં તે દાખલ થયા, ત્યાં દાખલ થઈને, નાના



પ્રકારના કેહેતાં વિચિત્ર પ્રકારનાં જે મણિઓ તથા રત્નો, તેઓએ કરીને જડેલા, અને તેથી મનને આશ્રય ઉપજાવનારા, એવા સ્નાનપીઠ કેહેતાં સ્નાન કરવા માટે તૈયાર કરી રાखेલાં બાજોઢપર તે સુખે કરીને બેઠા અને એવીરીતે સુખે સમાધે ત્યાં બેઠા બાદ પુષ્પોદક કેહેતાં ફુલોના રસથી મિશ્રિત થયેલાં જે જલો કેહેતાં પાણી, તેડે કરીને, તથા ગંધોદક એટલે, શ્રીલંકા કેહેતાં જે સુલક, તેનો જે રસ, તેણે કરીને મિશ્રિત થયેલાં જલ, તેડે કરીને, તથા ઉષ્ણોદક કેહેતાં અગ્નિએ કરીને વાસણ આદિકોમાં ગરમ કરેલાં પાણીઓથી, તથા શુદ્ધોદક કેહેતાં પવિત્ર એવાં જે તીર્થો, ત્યાંથી મગાવેલાં એવાં જે પાણી, તેઓએ કરીને, તથા શુદ્ધોદક એટલે સ્વચ્છાવથીજ નિર્મલ કેહેતાં જરા પણ મેલ વિનાનાં, એવાં જે પાણી તેઓએ કરીને, એવી રીતનાં વિવિધ કેહેતાં જુદા જુદા પ્રકારનાં જે પાણી, તેઓએ કરીને, કલ્યાણકરણપ્રવર કેહેતાં મંગલિક કાર્યોને કરવામાં સમર્થ એવો જે સ્નાન કરવાનો વિધિ, તેણે કરીને, મજ્જિતઃ કેહેતાં, ઉપર જેનું વર્ણન કરવામાં આવેલું છે. એવા પુરુષોએ કરીને તે સિદ્ધાર્થ રાજાએ સ્નાન કર્યું. તે સ્નાન કર્યાબાદ, બહુ પ્રકારનાં સેંકડો કૌતુકોએ કરીને યુક્ત થયો થકો, તે રાજા, પદ્મલ કેહેતાં રૂંવાટીવાલાં, અને તેથી કરીનેજ સ્પર્શમાં અત્યંત કોમલ લાગે, એવાં; તથા ઉત્તમ પ્રકારની ઢાંટેલી ઢે સુગંધિઓ જેની અંદર, એવાં લાલ રંગનાં સાડીનાં જે કાપડ, તેણે કરીને, નિર્જલીકૃત કેહેતાં બિલકુલ પાણી વિનાનું પોતાનું અંગ કેહેતાં શરીર કરતો હવો. તથા ત્યારબાદ બહુમૂલ્ય કેહેતાં જેને સ્વરીદવા જતાં, અથવા બનાવતાં ઘણું ડ્રવ્ય લાગે એવું, તથા અત્યંત ઉત્તમ જાતિનું જે વસ્ત્રરત્ન કેહેતાં રેશમી કાપડનું બનાવેલું જે વસ્ત્ર. તેણે કરીને તેણે પોતાનાં શરીરને લપેટી લીધું; અર્થાત્ તેણે તે ઉત્તમ વસ્ત્ર પહેર્યું. વલી તે રાજા કેવો, તો કે, સરસ કેહેતાં રસે કરીને સંયુક્ત થયેલું એવું, તથા સુરજિ કેહેતાં સુગંધયુક્ત થયેલું એવું જે ગોશીર્ષચંદન કેહેતાં ગાયનાં મસ્તકમાંથી નિકલતું એવું જે ગોરુચંદન (ગોરોચન) તેણે કરીને અનુલિપ્ત કેહેતાં લેપનયુક્ત થયેલું ઢે શરીર જેનું એવો; વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો તો કે, માલા એટલે પુષ્પોની માલા, તથા વર્ણક એટલે પીઠી, અને શરીરને શોચાવનારું કુંકુમ આદિકનું વિલેપન, તે સઘળું શુચિ કેહેતાં પવિત્ર ઢે જેને એવો.

રાજા કેવો, તો કે, પરિહિત કેહેતાં શરીરપર પેહેરેલાં છે, મણિ અને સુવર્ણમય કેહે-  
 તાં જૂષણ કેહેતાં અલંકારો જેણે, એવો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો, તો કે કલ્પિત કેહેતાં  
 શરીરપર યોગ્ય સ્થાનકે પેહેરેલાં છે, હાર, કેહેતાં જેમાં જુદી જુદી અઢાર સેરો હોય તે, તથા અર્ધહાર  
 કેહેતાં જેમાં જુદી જુદી નવ સેરો હોય તે, અને ત્રિસરિક ઇટલે જેમાં ત્રણ સેરો જુદી જુદી હોય, એવો  
 હાર, તથા પ્રલંબમાન કેહેતાં લાંબો લટકતો એવો, પ્રાલંબ કેહેતાં ઘુંબનક ( ઝુમણું ) તથા કટીસૂત્ર  
 કેહેતાં કેરુને સ્થાનકે પેહેરવાનું જે આજૂષણ તે, અર્થાત કંદોરો, ઓટલાં ઉપર વર્ણવેલાં જે આજૂષણો  
 તેઓયે કરીને કરેલી છે, ઉત્તમ પ્રકારની શોજા જેણે એવો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો, તો કે પિનડુ  
 કેહેતાં પેહેરેલાં છે, પ્રેવેયક કેહેતાં કંઠમાં પેહેરવાનાં કંઠા આદિક જુદી જુદી જાતિનાં આજૂષણો જે  
 ણે, એવો, વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો, તો કે, અંગુલીયક કેહેતાં આંગલીઓમાં પેહેરવાનાં જુદા જુદા પ્ર-  
 કારનાં આજૂષણો કે, જેઓ વેઢ, વીંટી વિગેરેના નામથી ડુનીયામાં પ્રસિદ્ધ છે, તે, તથા લલિત કેહે-  
 તાં અત્યંત શોજા આપે એવાં કચાજરણ કેહેતાં કેશોને શોજાવનારાં પુષ્પ અધિકનાં આજૂષણો, તે જે  
 ણે યોગ્ય સ્થાનકે પેહેરેલાં છે, એવો; વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો, તો કે, વર ઇટલે અત્યંત ઉત્તમ જાતિ  
 નાં એવાં જે કટક કેહેતાં કમાં તથા ત્રુટિત કેહેતાં પોંચી વાજુબંધ વિગેરે જાતિનાં આજૂષણોથી સ્તંજિત  
 થયેલા છે, હાથો જેના, એવો વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો, તો કે, અધિક એવું જે તેનું પોતાનું સ્વાજા  
 વિક રૂપ, તેણે કરીને અત્યંત શોજાયુક્ત થયેલો, એવો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો, તો કે, કાનમાં  
 જે કુંઠલો, તેણે કરીને અત્યંત પ્રકાશિત થયેલું છે, આનન કેહેતાં મુખ જેનું, એવો વલી  
 રાજા કેવો, તો કે, મસ્તકપર પેહેરવાનો જે મુકુટ તેણે કરીને અત્યંત તેજવાલું થયેલું છે  
 વો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો તો કે હારે કરીને આઘાદિત ઇટલે આઘાદન યુક્ત  
 જોનાર માણસોને પ્રમોદ કેહેતાં અતિશય હર્ષને આપનારું છે, હૃદય કેહેતાં  
 તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો છે ? તો કે મુઢિકા કેહેતાં વીંટી આદિકથી પિંગ

લ કેહેતાં પીલા રંગવાલી થઈલી છે, હાથની આંગલીયો જેની ઇવો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો, તો કે, પ્રલંબ કેહેતાં લાંબો, અને તેથી કરીનેજ નીચે લટકતો ઇવો જે હુપટો તેણે કરીને ઉત્તમ રીતે કરેલું છે, ઉત્તરાસંગ જેણે, ઇવો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો, તો કે, નાના પ્રકારના ઇટલે જુદી જુદી જાતિના જે મણિ અને કનક કેહેતાં જે સુવર્ણો, અને રત્નો, તેણે કરીને દીપ્તિમંત કેહેતાં કાંતિવાલાં, અને તેથી કરીનેજ મહાર્થ્ય કેહેતાં જેને ખરીદ કરતાં અને બનાવતાં પણ ઘણું મૂલ્ય પડે ઇવાં, તથા નિપુણ ઇટલે શિલ્પવિદ્યામાં અત્યંત પ્રવીણ થઈલો, ઇવો જે શિલ્પ કેતાં કારિગર, તેણે ઉપચિત કેહેતાં ઘમીને બનાવેલાં, તથા અત્યંત દીપતાં, તથા ઘણીજ ચીવટ રાખીને બનાવેલાં, તથા કોઈ જાણી ન શકે, તથા ઝલમી પણ ન જાય, ઇવી રીતે જોડેલા છે સાંધાઓ જેઓની અંદર ઇવાં, અને તેથી કરીનેજ વિશિષ્ટ કેહેતાં બીજાં આચૂષણોથી અત્યંત રમણીય લાગે ઇવાં; તથા મનને પણ હરી લીધે ઇવાં, ધારણ કરેલ છે, વીરવલય, કેહેતાં વીરપણાનો જે પોતાનો અહંકાર તેને સૂચવનારાં વલયો કેહેતાં કમાંઓ જેણે, ઇવા. અર્થાત્ જે કોઈ પોતાને વીર તરિકે માનતો હોય, તે મને જીતીને આ કમાંઓ ઉતરાવે, ઇવી બુદ્ધિથી ધારણ કરેલ છે, વીરવલય જેણે, ઇવો સિદ્ધાર્થ રાજા. હવે કવિ કહે છે, કે, વધારે તેનું શું વર્ણન કરવું? તે રાજા તો કલ્પવૃક્ષની પેઠે વિજૂષિત થઈલો હતો; ઇટલે કલ્પવૃક્ષ જેમ પત્ર કેહેતાં પાંદમાં આદિકથી અલંકૃત હોય, અને પુષ્પ ઇટલે ફુલ આદિકથી જેમ જૂષિત હોય, તેમ આ સિદ્ધાર્થ રાજા પણ મુકુટ આદિકથી અલંકૃત હતો, તથા વસ્ત્ર આદિકથી વિજૂષિત થયો હતો. વલી તે રાજા, કોરિંટ નામના વૃક્ષનાં જે પુષ્પો, તેની બનાવેલી જે માલાઓ, તેઓ કરીને સહિત, ઇવું, અને તેનાપર ધારણ કરાતું જે ઠત્ર, તથા શ્વેત વર્ણવાલાં અને મનોહર ઇવાં, અને બન્ને બાજુએ વીંજાતાં ઇવાં જે ચામરો તેઓ કરીને જૂષિત થઈલો, ઇવો. વલી તે રાજા કેવો, તો કે, મંગલજૂત કેતાં કલ્યાણકારી ઇવો જે “જય જય” નો શબ્દ તે કરાઈ રહેલો છે, આલોકમાત્રે, કેહેતાં જેના જોવા માત્રથી, ઇવો. અર્થાત્ જેને જોતાં થકાંજ લોકો જય જય શબ્દ કરી રહ્યા છે, ઇવો. વલી તે રાજા કેવો, તો કે,

અનેક કેહેતાં ઘણા એવા જે ગણનાયકો, કેહેતાં પોતપોતાનાં સમુદાયના સ્વામિઓ કેહેતાં ઉપરીઓ, તથા  
 દંડનાયક, કેહેતાં તંત્રપાલ એટલે દેશની ચિતા કરનારાઓ; તથા રાજાઓ એટલે માંડલિક રાજાઓ,  
 અર્થાત્ પોતાના તાબાતલેના દેશોના સ્થાનિક રાજાઓ, તથા ઈશ્વરો એટલે યુવરાજા; (અહીં કલ્પસૂત્રની  
 કિરણાવલી નામની ટીકા કરનારા ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય, તથા દીપિકા નામની ટીકા કરનાર એ બન્ને  
 એ, ઈશ્વરનો અર્થ “યુવરાજા: ને” બદલે “યુવરાજાન:” એમ કરીને પ્રયોગ મુકેલો છે, તે વિચારવાલાય  
 ક છે, કેમકે, તે વ્યાકરણનાં નિયમથી ઊલટો છે; કારણકે, “અટ્ટ સમાસાંતાગમને” એવી રીતનાં વ્યાક  
 રણના સૂત્રથી “યુવરાજા:” એવી રીતનો પ્રયોગ થાય છે. પણ “યુવરાજાન:” થઈ શકતો નથી; તેથી  
 વિદ્વાનોએ તેઓએ મુકેલો પ્રયોગ વિચાર કરવા જેવો છે ) તથા તલવરા કેહેતાં સંતુષ્ટ થયેલા રાજાઓએ  
 દીધેલો જે પટ્ટબંધ કેહેતાં ચાંદ તેણે કરીને વિઘ્નૂષિત થયેલા એવા રાજસ્થાનીય કેતાં રાજદરબારી માણ  
 સો જાણવા. તથા માંડલિક કેતાં મંડલનાં સ્વામિ એટલે ઉપરીઓ. તથા કૌટુંબિક કેતાં કેટલાંક એવાં  
 જે કુટુંબો, તેઓનાં સ્વામિઓ, તથા મંત્રિઓ કેહેતાં રાજ્યના અધિષ્ઠાયક એવા સચિવો, કે જેઓ તમા  
 મ રાજ્યસંબંધિ કાર્યને ચલાવે છે, તેઓ તથા મહામંત્રિઓ કેહેતાં ઉપર કહેલાં મંત્રિઓ કરતાં પણ  
 જેને વધારે અધિકાર છે, એવા; તથા ગણક એટલે જ્યોતિષ સંબંધિ વિદ્યાનાં શાસ્ત્રોને પાર પહોં  
 ચેલા જ્યોતિષિઓ; તથા દૌવારિક કેહેતાં દ્વારપાસે ચોકી કરનારા પ્રતિહારો એટલે ઠમીદારો; તથા  
 અમાલ્યો કેહેતાં પોતાની સાથેજ જેઓનો જન્મ થયેલો હોય, એવા મંત્રિઓ, તથા ચેટો કેહેતાં  
 ચાકરોનું કાર્ય કરનારાં માણસો; પીઠમર્દકો એટલે, પીઠ કેહેતાં આસનને જે મર્દન કરે, તે  
 અર્થાત્ નજદિકમાં રહી સેવા કરનારા, એટલે મિત્રો, ( કારણકે, તેઓ મિત્રો હોવાથી, તેમને કોઈ  
 ધલતે પોતાના આસનપર પણ જોડમાં રાજાઓ બેસાડે છે. ) તથા નાગરો કેહેતાં નગરમાં વસનારા  
 લોકો, તથા નિગમો એટલે વેપાર કરનારા લોકો, તથા શ્રેષ્ઠિ કેહેતાં નગરના મુખ્ય મુખ્ય વેપાર  
 કરનારા લોકો, તથા સેનાપતિ એટલે ચતુરંગી સેનાના અધિકારીઓ; તથા સાર્થવાહો કેહેતાં સા



र्थना नायको, एटले उपरीउं. तथा दूतो केहेतां बीजा राजाउनी पासे जइ, पोताना राजाउनो संदेशो कहेनारा. तथा संधिपालो केहेतां, अन्य राजाउनी साथे पोतानां राजाउने संधि करावनारा, अर्थात् एलचीउं, ए उपर कहेला सघला माणसोथी विंटाएलो, एवो ते सिद्धार्थ राजा स्नानगृह केहेतां ते स्नान करवाना घरमांथी बहार निकलतो हवो. हवे अहीं तेनां संबंधमां महाकवि श्री जडबा हुस्वामी उपमा अलंकार मुके ठे, के, देदीप्यमान एवो जे ग्रहसमूह केहेतां ताराउनो जे समूह, तेउं वच्चे वर्ततो एवो, जाणे, ते राजा चंद्र होय नहीं जेम, तेम, शोजतो हतो; केमके उपर वर्णवेलो जे परिवार ते ताराउं सरखो हतो, तथा तेउंनी वच्चे राजा चंद्र सरखो शोजतो हतो. हवे ते सिद्धार्थ राजा जे स्नान करवाना घरमांथी बाहेर निकल्यो, तेने माटे कवि उपमाअलंकार मुके ठे. ते राजा स्नानगृहमांथी बाहेर निकल्यो, ते जाणे के, सफेद रंगनां जे वादलाउं, तेउंमांथी गृहोना समूहोनी साथे चंद्र जाणे बहार निकल्यो होय नहीं, एवो ते राजा शोजतो हतो. वली ते राजा केवो, तो के, नरेंद्र केहेतां माणसोना इंद्र केहेतां राजा. तथा नरवृषज केतां माणसोने विषे वृषज समान एटले पृथ्वीनो जार धारण करवामां समर्थ एवो, तथा नरसिंह केहेतां मनुष्योमा सिंहसमान, केमके ते दुःखे करीने सहन थइ शके, एवां पराक्रमवालो हतो. वली ते राजा केवो, तो के, अत्यंत अधिक एवी जे राज्यसंबंधिनी लक्ष्मी, तेणें करीने अत्यंत देदीप्यमान एवो; ते राजा मज्जनगृह एटले स्नानगृहमांथी निकलीने, बहार रहेली जे उपस्थानशाला केहेतां बैठकनी जगो, अर्थात् कचेरी तेनी अंदर आव्यो. त्यां आवी ते पूर्व दिशा तरफ पोतानुं मुख करीने बेगो. एवी रीतें सिंहासनपर पूर्व सन्मुख बेसीने, तेणें पोताथी इशान खुणानी बाजुमां आठ जडासनो केहेतां सिंहासनो मंडाव्यां. तथा तेमना पर श्वेत एटले सफेद वस्त्रो बिठाव्यां. तथा तेउंने सिद्धार्थ केहेता सफेद सरसवोना दाणाउंथी मांगलिक उपचार कराव्यो; अर्थात् ते सफेद सरसवोना दाणाउंथी तेउंनी पूजा करी. तेम कराव्या बाद तेणें पोताना सिंहासनथी नहीं बहु नजदीकमां, तेम नहीं बहु ठेठे, एवी रीते तेणें एक जवनिका केहेतां कना-

ત તળાવી. હવે તે કનાત કેવી તો કે, નાના પ્રકારના ઇટલે જુદી જુદી જાતના જે મણિ માણિક,  
 રત્નો, વિગેરે જવાહીરથી મંડિત થઈ, અને તેથી કરીનેજ અધિક રીતે જેમ થાય તેમ પ્રેક્ષણીય કે-  
 હેતાં જોવા લાયક ઈવી. વહી તે જવનિકા કેહેતાં કનાત કેવી તો કે, મહાર્થ્ય કેહેતાં જેનું અત્યંત  
 મૂલ્ય થાય ઈવી, વહી તે કનાત કેવી, તો કે, વર કેહેતાં પ્રધાન એવું જે, પત્તન કેહેતાં નગર; તે નગર  
 પણ કેવું તો કે, જ્યાં ઉત્તમ ઉત્તમ જાતિનાં વસ્ત્રો વણાય છે, તથા જ્યાં ઉત્તમ ઉત્તમ જાતિનાં રત્નો નિ-  
 પજે છે, એવાં નગરની અંદર બનાવેલી; વહી તે જવનિકા કેહેતાં કનાત કેવી તો કે, અત્યંત કોમલ છે  
 સ્પર્શ જેનો ઈવી; વહી તે કનાત કેવી, તો કે, ઉત્તમ જાતિનાં રુનું બનાવેલું બારિક એવું જે સૂતર, તેની  
 સેંકડો ગમે જે રચનાઈ, તેજા કરીને મનને આશ્ચર્ય ઉપજે એવો છે, તાણું કેહેતાં તાણો જેની અંદર  
 ઈવી. વહી તે કનાત કેવી તો કે, ઇહા કેતાં એક જાતિનાં હરિણો, રૂષજ કેહેતાં બલદો, તુરગ કેહે,  
 તાં ઘોઠાઈ, ત્ર કેહેતાં મનુષ્યો, મગર કેહેતાં મગરમઢો, વિહંગ કેહેતાં જુદી જુદી જાતનાં પક્ષિયો  
 વ્યાલ કેહેતાં સર્પો, કિન્નર કેહેતાં કિન્નરો, રુઠ કેહેતાં એક જાતિનાં હરિણો, સરજ કેહેતાં અષ્ટાપદ  
 નામનાં પ્રાણીં, ચમરી કેહેતાં જેનાં પુંઠમાંનાં વાલોનાં ચામરો બનેછે, ઈવી ચમરી ગાંડ, કુંજર કે  
 હેતાં હાથીં, તથા વનલતા કેહેતાં અટવીમાં થતી ચંપક, આંબા વિગેરેની લતાં, પદ્મલતા કેહેતાં ક  
 મલની લતાં, કે જેડું ડુનિઆમાં પ્રસિદ્ધ છે, ઈવી રીતે ઉપર વર્ણવેલાં સઘલાંની જે રચના કેહેતાં  
 ચિત્રકામો તેજા કરીને ચિત્ર કેહેતાં મનને અત્યંત આશ્ચર્ય ઉપજાવનારી, ઈવી રીતની આચ્યંતર જવ-  
 નિકા કેહેતાં અંતેરને ( રાણીવાસને ) બેસવાની જે કનાત, તેને રચાવીને, તેણે ( રાજા ) તેની અં-  
 દરના જાગમાં એક સિંહાસન મંઠાવ્યું. તે સિંહાસન કેવું, તો કે, નાના પ્રકારનાં જે મણિ માણેકાદિ  
 ઝવેરાત, તેની જે રચના તેણે કરીને ચિત્ર કેહેતાં ચિત્રને આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવું. વહી તે સિંહાસન કેવું,  
 તો કે, મસરુ કેહેતાં જે રેશમી કાપડ તેણે કરીને આઢાદિત કરેલું, અર્થાત્ નિર્મલ અને કોમલ ઇટલે  
 સુકુમાલ ઈવી ગાદીએ કરીને આઢાદિત કરેલું; એવું. વહી તે સિંહાસન કેવું તો કે, શ્વેત કેહેતાં સ-

ફેદ એવું જે મલમલ આદિકનું સુકુમાલ વસ્ત્ર, તેણે કરીને પ્રત્યવસ્તૃત કેહેતાં પાહું ઉપર આઘાદિત ક  
હું એવું. (ઉપર યોલ ચમાવેલું.) વહી તે સિંહાસન કેવું, તો કે, તેથી કરીને (રેશમની ગાદી તેના-  
પર બિઠાવવાવડે કરીને) અત્યંત સુકુમાલ થયેલું એવું. વહી તે સિંહાસન કેવું, તો કે અંગને સુખ આ-  
પનારો છે, સ્પર્શ જેનો એવું; અને તેથી કરીનેજ અત્યંત શોનાણ કરીને યુક્ત થયેલું એવું તે સિંહાસન  
સિદ્ધાર્થ રાજાણ ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણીને બેસવામાટે તૈયાર કરાવ્યું. એવી રીતની સઘલી તૈયારીઝ કર્યા-  
બાદ તેણે કૌટુંબીક પુરુષોને બોલાવ્યા. અને તેઝને બોલાવીને તેણે કહ્યું કે, હે દેવાનુપ્રિયો, તમો દ્વિપ્ર  
કેહેતાં તુરતજ જઈને સ્વપ્નપાઠકો, કેહેતાં સ્વપ્નશાસ્ત્રોમાં પાર પહોંચેલાં એવા પંક્તિને બોલાવી લાવો ?  
તે સ્વપ્નપાઠકો કેવા તો કે આઠ અંગો છે જેની અંદર, એવી રીતનું જે મહાનિમિત્ત શાસ્ત્ર, ઇટલે જિવિ-  
ષ્ય કાલમાં થતા બનાવોને સૂચવનારું જે શાસ્ત્ર તથા જેમાં સ્વપ્નાદિકનાં ફલોનું માહાત્મ્ય કહેલું હોય.  
એવા જે ગ્રંથો, તેઝનાં મૂલસૂત્રો, અને વહી તેઝના જે અર્થો, તેઝને સંપૂર્ણ રીતે જાણનારા, એવા વહી,  
તે સ્વપ્નપાઠકો કેવા તો કે, વિવિધ પ્રકારનાં જે શાસ્ત્રો તેઝને વિષે પળ કુશલ કેહેતા પંડિત એવા. હવે  
તે જ્યોતિષશાસ્ત્રનાં આઠ અંગો કયાં કયાં તે દેખાડે છે.

અંગં સ્વપ્નં સ્વરં ચૈવ, જૌમં વ્યંજનલક્ષણે ॥ ઉત્પાતમંતરિક્કં ચ નિમિત્તં સ્મૃતમષ્ટધા ॥ ૧ ॥

અર્થ—પેહેલું અંગ ઇટલે અંગસ્ફુરણની ચેષ્ટાઝ જાણવી તે, જેમકે પુરુષનું જમણું અંગ સ્ફુરે તો સારું,  
અને સ્ત્રીનું માણું અંગ સ્ફુરે તો, સારું. બીજું સ્વપ્ન ઇટલે ઉત્તમ જાતિનાં, મધ્યમ જાતિનાં તથા અધમ  
જાતિનાં જે માણસોને સ્વપ્નો આવે છે, તેનાં ફલાદિકને જે જાણવાં, તે. ત્રીજું સ્વર કેહેતાં ડુર્ગા (પ-  
દ્ધિવિશેષ) રુપારેલ, કાલી, શિયાલ વિગેરેનાં શબ્દોથી થતાં ફલાદિકને જાણવું તે. ચોથું જૌમ કેહે-  
તાં પૃથ્વીમાં થતા કંપ ઇટલે ધુજારા આદિકનું જે જ્ઞાન જાણવું તે. પાંચમું વ્યંજન કેહેતાં મષા, તલ  
આદિકનાં ફલોનું જે જ્ઞાન જાણવું તે. ષઠું હાથપગોની રેખા આદિકનું, જે જ્ઞાન સામુદ્રિક શાસ્ત્રોમાં  
કહેલું છે, તેનાં વિજ્ઞાનને જાણવું તે. સાતમું ઉત્પાત તથા ઉદ્ધકાપાત કેહેતાં તારા આદિકના સ્વસ્વાથી

નરસા ફલને જે જાણવું તે. તથા આઠમું અંતરિક્ષ કેહેતાં પ્રહોના ઉદય અથવા અસ્ત આદિક  
ચવાથી જે સારા માઠા બનાવો બને તેનું જે વિજ્ઞાન થવું તે.

એવી રીતે સિદ્ધાર્થ રાજાણ કરેલ છે, હુકમ જેઝને એવા તે કૌટુંબિક લોકો અત્યંત હર્ષિત થયા  
રાજાની તે આજ્ઞાને હાથ જોડીને અંગીકાર કરતા હતા. અને પઢી ત્યાંથી તેઝ દ્વત્રિયકુંડગ્રામ-  
માં જ્યાં સ્વપ્નપાઠકોનાં ઘરો હતાં, ત્યાં ગયા, ત્યાં જઈ તે સ્વપ્નપાઠકોને બોલવવા લાગ્યા. ત્યારે તે સ્વપ્ન  
પાઠકો પણ સિદ્ધાર્થ રાજાના, કૌટુંબિકોને બોલવવા આવેલા જાણીને અત્યંત હર્ષિત થયા; તથા પઢી  
તેઓએ જ્ઞાન કર્યું, ત્યારબાદ તેઓએ વલિકર્મ કેહેતાં પૂજા કરી. વલી તે સ્વપ્નપાઠકો કેવા તો કે, કરે  
છાં છે તિલક આદિક જેઓએ એવા; વલી તે સ્વપ્નપાઠકો કેવા તો કે, દધિ કેહેતાં દહીં, ડુર્વા કેતાં  
ધોકરુ, તથા અદત કેહેતાં ચોલા આદિકથી કરેલું છે મંગલ જેઓએ એવા; તે મંગલો શાને માટે તો  
કે ડુઃસ્વપ્ન કેહેતાં ચરાબ એવાં જે સ્વપ્ન આદિક તેઓનો નાશ કરવામાટે. વલી તે સ્વપ્નપાઠકો  
કેવા, તો કે શુદ્ધ પટલે પવિત્ર અને ઉજ્જ્વલ એવાં તથા પ્રવેશ્ય કેહેતાં રાજાની સન્નામાં જેવાં કપડાંઓ  
પેહેરીને જવાય, એવાં પેહેરેલાં છે, કપડાં જેણે એવા. વલી તે સ્વપ્નપાઠકો કેવા, તો કે, અદ્ય કેહેતાં  
થોળાં અને મહાર્થ કેહેતાં મોટી કીમતના જે આજૂષણો, તેઓએ કરીને અલંકૃત કેહેતાં શોજાવેલું છે,  
શરીર જેઓએ, એવા. વલી તે સ્વપ્નપાઠકો કેવા તો કે સિદ્ધાર્થ કેહેતાં જે સફેદ રંગનાં સરસવો તથા  
હલિતાલિકા પટલે જે ડુર્વા તે બન્ને વસ્તુઓને જેઓએ મંગલ કેહેતાં કલ્યાણને માટે ધારણ કરેલી છે,  
મસ્તકમાં જેઓએ એવા. એવી રીતના થઈને તેઓ સઘલા પોતપોતાને ઘેરથી નિકળ્યા. એવી રીતે પોતા  
ના ઘરોમાંથી નિકળ્યાબાદ તેઓ તે દ્વત્રિયકુંડ ગ્રામની મધ્યમાં થઈને, જ્યાં સિદ્ધાર્થ રાજાનું, યુવનવર  
કેહેતાં ઉત્તમ મેહેલોને વિષે પણ અવતંસ કેહેતાં મુકુટ સરખું, એવું જે યુવન છે, તેનાં પ્રતિદ્વાર કેહેતાં  
મૂલ દરવાજાપાસે તેઓ આવ્યા. ત્યાં આવ્યાબાદ તેઓ સઘલા એકઠા થઈને, એક સરખા મતવાલા થયા.  
અને તેઓએ પોતામાંનાં એકને અગાડી કરીને બીજા સઘલાઓ તેના અનુયાયિ કેહેતાં તે ઉપરી કહે તેમ



करनारा तथा बोलनारा थया. अर्थात् तेथो सघला संप करीने एक मतवाला थया. कारणके, कह्युं ठे के, सर्वेऽपि यत्र नेतारः, सर्वे पंक्तिमानिनः ॥ सर्वे महत्त्वमिच्छन्ति, तद्वृंदमवसीदति ॥ १ ॥

अर्थ—ज्यां सघला माणसो उपरी थइने बेसे, तथा ज्यां सघलाउं पोताने पंक्ति माननाराउं होय, तथा ज्यां सघलाउं पोताने मोटाइ मलवानी इच्छा करे, ते टोळुं अंते नाशने प्राप्त थाय.

तेनापर अत्रे पांचसो सुजटोनुं एक दृष्टांत कहे ठे. एक दहामो कोइक पांचसें सुजटो एकठा थइने मांहों माहें संबंधविनाना थया थका, नोकरी माटे एक राजापासे आव्या. ल्यारे राजाए मंत्रिना वचनथी, तेउंनी परीक्षा करवामाटे, तेउंने सुवामाटे एकज शय्या मोकली. हवे तेउंमां सघलाउं अहंकारी हता, अने तेथी तेउं नानामोटानो पण व्यवहार राखता नहोता. तेथी ते एक शय्या आवेली जोइने, ते लेवामाटे मांहोमांहें विवाद तथा क्लेश करवा लाग्या. अंते एवा ठरावपर आव्या के कोइ पण ते शय्यापर सुत्रे नहीं; अने तेथी तेउं ते शय्याने वचमां राखीने तेनीतरफ पोतानां पगो राखीने सुता. हवे राजाए तेउंनुं वृत्तांत जाणवामाटे गुप्त पुरुषोने राखेला हता; तेउंए ते वृत्तांत प्रजातमां राजाने निवेदन कर्युं. ल्यारे राजाए विचार्युं के आवी रीतें ठेकाणाविनाना, अने मांहोमांहें संपविनाना तथा अहंकारी एवा आ सुजटो युद्धादिक शीरीतें करी शकशे? एम विचारी तेउंने निजुंठीने कहामी मेळ्या.

तेथी ते स्वप्नपाठको पण सघला एकठा मलीने तथा एकसंपवाला थईने, ज्यां सिद्धार्थ कृत्रिय बेगो हतो, त्यां आव्या. तथा आवीने हाथ जोमीने राजाने तेउं आशिष देवा लाग्या के हे राजा तुं जय पाम ? विजय पाम ? वली तेउंए कह्युं के

दीर्घायुर्जव, वृत्तवान् जव, जव श्रीमान्, यशस्वी जव, प्रज्ञावान् जव, चूरिसत्वकरुणादानैकशुभो जव, जोगाढ्यो जव जाग्यवान् जव महासौजाग्यशाली जव, प्रौढश्रीर्जव, कीर्तिमान् जव, सदा विश्वो पजीव्यो जव ॥ १ ॥

अर्थ—हे राजा, तुं दीर्घ केहेतां छांवां आयुष्यवालो था ? वृत्तवान् केहेतां, यम, नियमादि व्रतने

ધારણ કરનારો થા ? શ્રીમાન્ કેહેતાં લક્ષ્મીવાન્ થા ? યશસ્વી કેતાં યશવાલો થા ? પ્રજ્ઞાવાન્ કેહેતાં બુદ્ધિ-  
વાલો થા ? જૂરિ કેહેતાં ઘણાં એવાં જે સત્વ કેહેતાં પ્રાણીઉ, તેઉપરતે જે કરુણાદાન કેહેતાં દયાદાન, તેને  
વિષે શું કેહેતાં પરાક્રમી થા ? અર્થાત્ પ્રાણીઉપર દયાલુ થા ! જોગોણ કરીને આઢ્ય કેતાં સહિત થા !  
જાગ્યવાન્ કેતાં જાગ્યવાલો થા ! તથા ઉત્તમ પ્રકારનું જે સૌજાગ્ય તેણે કરીને પણ મનોહર થા ? પ્રૌઢ  
કેતાં મોટી એવી જે શ્રી કેતાં લક્ષ્મી અથવા શોજા તેણે કરીને યુક્ત થા ? વહી કીર્તિણ કરીને પણ તું  
યુક્ત થા ? તથા હમેશાં સમસ્ત જગતને ઉપજીવનિક કેતાં, આજીવિકા દેનારો, અને રક્ષણ કરનારો થા ?

( અહીં કિરણાવહીકારે તથા દીપિકાકારે “ કોટિંજર ” એવો પ્રયોગ મુખ્યો છે, તે વ્યાકરણશ્રી વિ-  
રુદ્ધ હોવાથી વિદ્વાનોને વિચારવાજેવો છે. )

વહી પણ તેઉં બીજા કાવ્યે કરીને પણ રાજાને આશિર્વાદ આપે છે, તે નીચે પ્રમાણે જાણવું.

કલ્યાણ મસ્તુ શિવમસ્તુ ધનાગમોઽસ્તુ, દીર્ઘાયુ રસ્તુ સુતજન્મસમૃદ્ધિરસ્તુ ॥

વૈરિક્ષયોઽસ્તુ નરનાથ સદા જયોઽસ્તુ, યુષ્મત્કુલે ચ સતતં જિનઞ્જકિરસ્તુ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હે નરનાથ, તને કલ્યાણ થાઓ ? નિરુપદ્રવપણું થાઓ ? ધનનું આવાગમન થાઓ ? લાંબું  
આયુષ્ય થાઓ ? પુત્રજન્મની સમૃદ્ધિ થાઓ ? વૈરિક્ષયોનો નાશ થાઓ ? હમેશાં તમારો જય થાઓ  
તથા તમારા કુલમાં હમેશાં જિનેશ્વર પ્રજુનિ જ્ઞકિ રહો ?

એવી રીતે મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજયગણિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયગણિ રચેલી  
કલ્પસૂત્રની સુખબોધિકા નામની ટીકાના ગુજરાતી જાણાંતરમાં ત્રીજો દ્રણ સમાપ્ત થયો. શ્રીરસ્તુ.

શ્રીજિનાયનમઃ ॥

ચતુર્થ વ્યાખ્યાનં પ્રારબ્ધ્યતે ॥

તેવાર પઢી તે સિદ્ધાર્થ રાજાણ તે સ્વપ્નપાઠકોને વાંઘ્યા, તથા તેમના ગુણોની સ્તુતિ કરીને તેમને

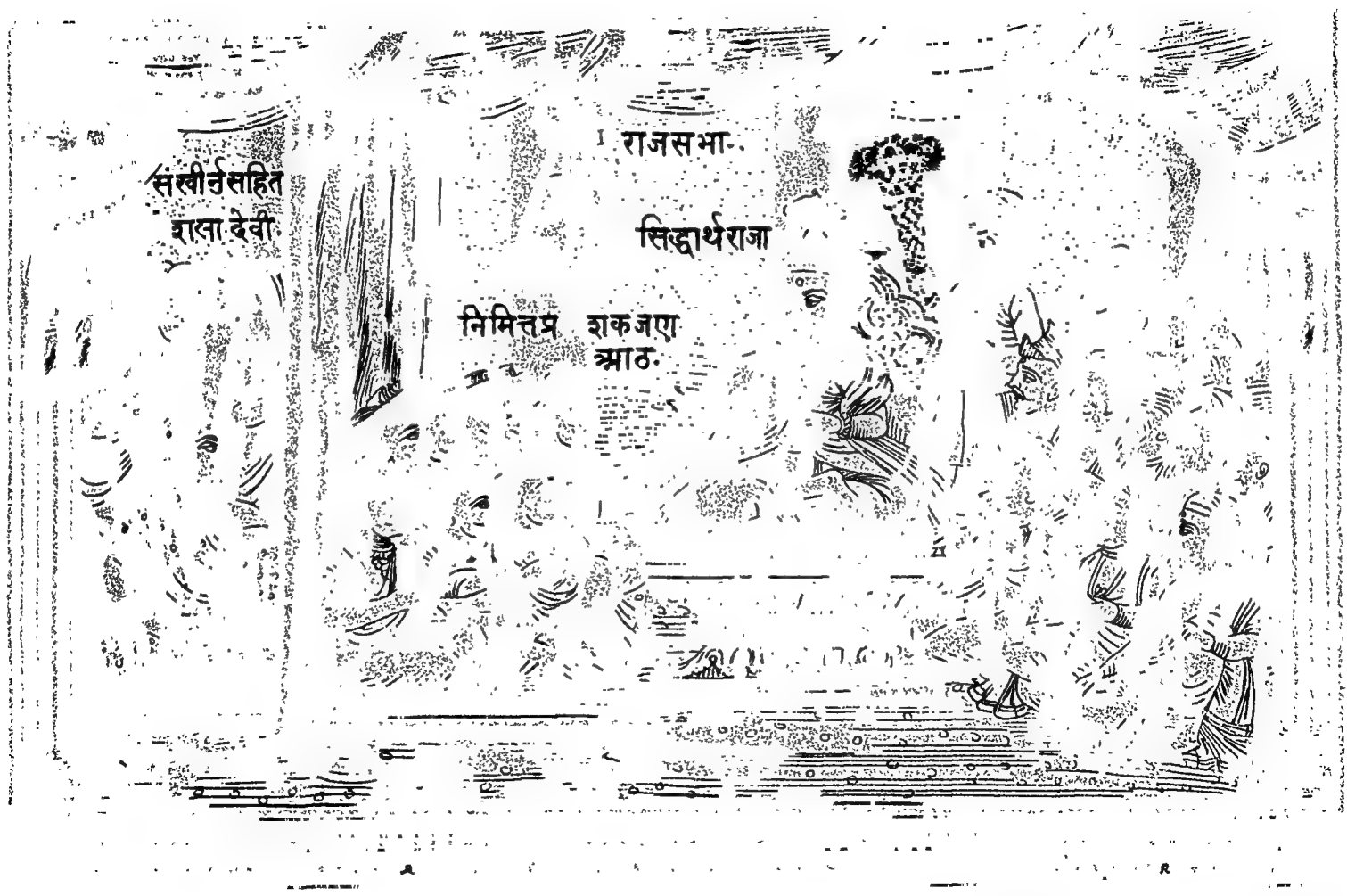
પૂજ્યા, પુષ્પાદિકથી તેમનો સત્કાર કર્યો, ફલ વસ્ત્ર આદિકના દાનથી તેમનું સન્માન કર્યું. એવી રીતે થયા થકા તેઓ અગાધી રાખેલા આસનોપર બેઠા; તેવાર પઠી તે સિદ્ધાર્થ રાજા ત્રિશલા કૃત્રિયાણીને પરુદાની અંદર રાખીને પુષ્પ તથા નાલીઅર આદિક ફલોઈ કરીને, જરેલા છે હાથ જેનાં ( કેમકે ખાલી હાથે દેવ, ગુરુ, રાજા તથા નિમિત્તિઆને મલતું નહીં, કેમકે ફલથી ફલ મલે છે ) એવો રાજા તે સ્વપ્નપાઠકોને એમ કહેવા લાગ્યો કે, આ રાણીએ આવી રીતનાં સ્વપ્નો જોયાં છે; એમ કહી સઘલાં સ્વપ્નો કહી દેખાડ્યાં. તે સાંજલી તેડ માંહોંમાંહેં તે સ્વપ્નોસંબંધિ વિચાર કરવા લાગ્યા; પઠી પોતાની બુદ્ધિથી જાણેલ છે અર્થ જેડેઈ, પરસ્પર ગ્રહણ કરેલ છે, અર્થ જેડેઈ, સંશય પડતે ઠટે પરસ્પર પુઠેલો છે અર્થ જેડેઈ, નિશ્ચિત કરેલો છે, અર્થ જેડેઈ, અવધારણ કરેલ છે, અર્થ જેડેઈ, એવા થયા થકા, સિદ્ધાર્થ રાજાની પાસે સ્વપ્નશાસ્ત્રોને ઉચ્ચારતા થકા એમ કહેતા હવા. અનુજવેલું, સાંજલેલું, દીઠેલું, પ્રકૃતિના વિકારથી ઉત્પન્ન થયેલું, સ્વજાવેં ઉત્પન્ન થયેલું, ચિંતાની પરંપરાથી ઉત્પન્ન થયેલું, દેવતાદિક, ના ઉપદેશથી ઉત્પન્ન થયેલું. ધર્મકાર્યના પ્રજાવથી ઉત્પન્ન થયેલું, તથા પાપના ઉદ્દેગથી ઉત્પન્ન થયેલું. એવી રીતે નવ પ્રકારનું માણસોનું સ્વપ્ન જાણવું. પહેલા ઠ પ્રકારોથી દીઠેલું, શુજ અથવા અશુજ સ્વપ્ન નિરર્થક જાય છે; અને પઠીનાં ત્રણ પ્રકારોથી દીઠેલું સ્વપ્ન સાર્થક થાય છે; રાત્રિના ચારે પહોરમાં દીઠેલું સ્વપ્ન, વાર, ઠ, ત્રણ તથા એક માસે અનુક્રમે ફલદાયક થાય છે. રાત્રિની ઢેઢી બે ઘડીએ જોયેલું સ્વપ્ન દશ દિવસોમાં ફલે છે, તથા સૂર્યોદય વખતે દીઠેલું સ્વપ્ન તુરત ફલે છે. આધિવ્યાધિ તથા મલમૂત્રાદિકની પીનાથી ઉત્પન્ન થયેલું સ્વપ્ન નિરર્થક જાણવું. ધર્મમાં રક્ત, (આસક્ત) સમધાતુવાલો, સ્થિર ચિત્તવાલો, જિતેંદ્રિય તથા દયાલું માણસ પ્રાયેં કરીને પ્રાર્થિત અર્થને સાધે છે. સ્વપ્ન કોઈને સંજલાવવુંજ નહીં; સારું સ્વપ્ન ગુરુ આદિકને સંજલાવવું; અને તે ન હોય, તો ગાયના કાનમાં સંજલાવવું. ઉત્તમ સ્વપ્નને જોઈ બુદ્ધિવાન માણસે સુવું નહીં; કેમકે તેથી તેનું ફલ મલતું નથી, અને તેથી આ સ્ત્રી રાત્ર જિનેશ્વરપ્રજુનાં સ્તવનમાંજ ગુજારવી. સ્વપ્ન જોઈને, ફરીને પાડું સુઈ જડું, અને તે.

संखीर्णसहित  
शाला देवी

राजसभा

सिद्धार्थराज

निमित्तप्र शकजण  
आठ







ઇને કહેવું પણ નહિ; અને તેથી તે ફલવંત થતું નથી. જે માણસ પેદેલાં અનિષ્ટ સ્વપ્નને જોઈને, પાઠ-  
 લથી શુદ્ધ સ્વપ્ન જુએ છે. તે તેને ફલદાયક થાય છે. સ્વપ્નમાં ઘોઠા, હાથી, વાહન, આસન, ઘર, નિવ-  
 સન આદિકનો જે અપહાર, તે, રાજા તરફની શંકા, તથા શોક કરનારો, બંધુડનો વિરોધ કરનારો,  
 તથા પૈસાની હાનિ કરનારો થાય છે. જે પુરુષ સૂર્યચંદ્રનાં સંપૂર્ણ ચિંત્રને ગલી જાય, તે ગરીબ હોય, તો  
 પણ સુવર્ણ અને સમુદ્રસહિત પૃથ્વીને મેલવે છે. પ્રહરણ, આઝૂષણ, મણિ, મોતી, સોનું રુપું તથા ધાતુ  
 ડું જે હરણ, તે ધન અને માનને નાશ કરનારું, તથા ઝગંકર મરણ કરનારું છે. સફેદ હાથીપર ચડે,  
 અથવા નદીને કાંઠે જાતનું ઝોજન કરે, તે જાતિહીન હોય, તો પણ ધર્મરૂપી ધનને ગ્રહણ કરતો થકો  
 આત્મી પૃથ્વીને ઝોગવે. પોતાની સ્ત્રીના હરણથી ધનનો નાશ થાય, પરાજવથી ક્લેશ થાય, અને ગોત્રની  
 સ્ત્રીના હરણ તથા પરાજવથી બંધુડને વધબંધન થાય. સફેદ સર્પથી જે માણસ પોતાની જમણી ઝુજામાં  
 કંચાય, તે માણસને પાંચ રાત્રિમાં સોનામોહોરો મલે. જે માણસની શય્યા તથા પગરલાંનું હરણ સ્વપ્ન  
 માં થાય, તેની સ્ત્રી મૃત્યુ પામે, તથા તેના શરીરે અત્યંત પીડા થાય. જે માણસ મનુષ્યનાં મસ્તક, પગ,  
 તથા હાથનું સ્વપ્નમાં જઢાણ કરે છે, તેને અનુક્રમે રાજ્ય, હજાર સોનામોહોરો, તથા તેથી અરધી સો  
 નામોહોરો મલે છે. જે માણસ બારણાની ઝોગલનો, શય્યાનો, હિંચોલાનો, પાડુકાનો, તથા નિકેતનો  
 ઝંગ જુએ છે, તેની સ્ત્રીનો નાશ થાય છે. જે માણસ તલાવ, સમુદ્ર, જલથી ઝરેલી નદી, તથા મિત્રનું મ-  
 રણ જુએ છે, તે માણસને નિમિત્તવિના પણ અત્યંત ધન મલે છે. ઢાળવાલું ગંઢુલ, તથા ઔષધસહિત તપેલું  
 પાણી જે માણસપિંડે છે, તે માણસ નિશ્ચયે અતિસાર રોગથી મૃત્યુ પામે છે. જે માણસ સ્વપ્નમાં દેવની પ્રતિમાની  
 યાત્રા સ્નાત્ર, ઝેટ તથા પૂજા આદિક કરે છે, તે માણસને સર્વ જગોણથી વૃદ્ધિ થાય છે. જે માણસ સ્વપ્નમાં  
 પોતાના હૃદયરૂપી તલાવમાં ઝસઝ થઈલાં કમલોને જુએ છે, તે માણસ કુટ્ટી થઈને તુરત મૃત્યુ પામે  
 છે; જે માણસ સ્વપ્નમાં મનોહર ઘી મેલવે છે, તેનો યશ વૃદ્ધિ પામે છે; સ્વપ્નમાં હસે તો શોક થાય, નાચ  
 વાથી વધબંધન થાય, ઝણવાથી કલેશ થાય, એમ માહ્યા માણસે જાણવું; સંઘલા કાલા રંગનાં સ્વપ્નો

યરાબ જાણવાં; તેમાં બલદ, ઘોઠો, ચંદ્ર, હાથી અને દેવ શિવાયનાં. વહી સઘલાં સફેદ સ્વપ્ન સારાં જાણ  
 વાં. તેમાં કપાસ અને લવણ શિવાયનાં. યરાબ સ્વપ્ન દેસાય તો દેવગુરુને પૂજવા, તથા શક્તિપ્રમાણે તપ  
 કરવો; કેમકે હમેશાં ધર્મમાં રક્ત થયેલા માણસોને યરાબ સ્વપ્ન પણ ઉત્તમ સ્વપ્નતુલ્ય થાય છે. એવી  
 રીતે હે દેવાણુપ્રિય, અરિહંતની માતા અથવા ચક્રવર્તિની માતા એવા ચૌદ સ્વપ્નો જુએ છે. અને વાસુ  
 દેવની માતા વાસુદેવ ગર્જમાં આવતે ઠતે તેઓમાંથી સાત સ્વપ્નોંઓ જુએ છે. બલદેવની માતા બલદેવ  
 ગર્જમાં આવતે ઠતે ચૌદ સ્વપ્નોમાંહેંથી ચાર સ્વપ્નોને જુએ છે. અને મંડલીકની માતા મંડલીક ગર્જમાં  
 આવતે ઠતે તે ચૌદ સ્વપ્નોમાંહેલા એક સ્વપ્નને જુએ છે. માટે હે દેવાણુપ્રિય! આ ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ  
 તો આ ચૌદે મહાસ્વપ્નો જોયેલા છે. માટે તે મહાસ્વપ્ન હોવાથી મોટાં ફલને દેખાડે છે. તેથી કરીને હે  
 દેવાણુપ્રિય, તમોને અર્થનો લાજ, જોગનો લાજ, પુત્રનો લાજ, સુખનો લાજ, અને રાજ્યનો લાજ થશે.  
 અને એવી રીતે હે દેવાણુપ્રિય, ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી નવ માસ સંપૂર્ણ થઈ આઠ રાત્રિદિવસ જાતે ઠતે,  
 તમારા કુલમાં ધ્વજ સમાન, દીપકસમાન, પર્વત સમાન, અવતંસ સમાન, તિલકસમાન, કીર્તિને કર  
 નાર, ધનને કરનાર, કુલમાં સૂર્ય સમાન, કુલના આધારરૂપ, કુલમાં યશ કરનાર, કુલનો વૃદ્ધનીપેઠે  
 આશ્રયરૂપ, વિગેરે આગલ જણાવેલાં લક્ષણોએ કરીને યુક્ત એવો પુત્ર થશે. વહી તે બાલક બાલ્યપણું  
 તજીને જ્યારે યૌવન અવસ્થાને પામશે, ત્યારે રાજ્યનો સ્વામિ થશે, ઇટલે ચક્રવર્તિ થશે, અથવા ત્રણ  
 લોકના નાયક એવા ધર્મચક્રર્તી, જિન થશે. તેમાં જિનપણામાં તે ચૌદે સ્વપ્નનાં પ્રથક પ્રથક ફલો નીચે  
 પ્રમાણે જાણવાં. ચાર દાંતોવાલા હાથીને જોવાથી ચાર પ્રકારના ધર્મને તે કહેશે. વૃષજને જોવાથી આ  
 જરત ક્ષેત્રમાં તે બોધીરૂપી વીજને વાવશે, સિંહને જોવાથી કામદેવ આદિકરૂપ જે ઉન્મત હાથીઓ  
 તેણે કરીને જંગાતું એવું જે જવ્યજનરૂપી વન, તેનો રક્ષા કરશે. લક્ષ્મીને જોવાથી વાર્ષિક દાન દઈને  
 તીર્થકરની લક્ષ્મીને જોગવશે. માલા જોવાથી ત્રણે જુવનને મસ્તકમાં ધારવાને તે લાયક થશે. ચંદ્રને  
 જોવાથી જવ્યરૂપી જે કુવલય કેહેતાં ચંદ્રવિકાસિ કમલ, તેને વિકસ્વરપણું આપશે. સૂર્યને જોવાથી

કાંતિના મંડલે કરીને તે ઝૂલિત થશે. ધ્વજને જોવાથી ધર્મરૂપી ધ્વજે કરીને તે ઝૂલિત થશે. કલશને જોવાથી ધર્મ રૂપી મેહેલનાં શિખરપર, તે રહેશે. પદ્મસરોવર જોવાથી, દેવોએ સંચાર કરેલાં જે કમલો તેનાપરસ્થાપન કરેલાં છે ચરણો જેણે એવા તે થશે. સમુદ્રને જોવાથી કેવલજ્ઞાનરૂપી રત્નના સ્થાનકસર સ્થા થશે. વિમાન જોવાથી વૈમાનિક જે દેવો તેઓનેપણ પૂજનીય થશે, રત્નના રાશિને જોવાથી રત્નના ગઢોએ કરીને તે ઝૂલિત થશે. ધુંવામા વિનાના અગ્નિને જોવાથી ઝવ્યજનરૂપી સુવર્ણને શુદ્ધ કરનારા થશે. ચૌદે સ્વપ્નનાં એકઠાં ફલરૂપ ચૌદે રજ્વાત્મક લોકનાં અગ્ર જાગપર રહેનારા થશે. માટે હે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણિ ! તૈં અત્યંત ઉદાર વિગેરે આગલનાં વિશેષણોવાલાં એવાં આ ચૌદ મહાસ્વમ્નો જોએલાં છે. પઠી તે રાજા સ્વપ્નપાઠકોને વિપુલ એવા શાલિ આદિકના અશન એટલે જોજનની વસ્તુઓએ કરીને, અત્યંત ઉત્તમ એવાં પુષ્પોએ કરીને, વસ્ત્રોએ કરીને સુગંધિઓએ કરીને, પુષ્પોની ગુંથેલી માલાઓએ કરીને, મુકુટ આદિક આઝૂષણોએ કરીને, તેમનો સત્કાર કરતા હવા, તેમને વિનયપૂર્વક વચનોથી સન્માન કરતા હવા; ઠેક જીવિતપર્યંત તેમનો નિર્વાહ ચાલે એટલું તેમને દાન દેતા હવા. તથા તેમ કરી તેઓને વિસર્જન કરતા હવા. પઠી સિદ્ધાર્થ રાજા સિંહાસનપરથી ઉઠીને જ્યાં ત્રિશલાક્ષત્રિયાણી વેઠાં હતાં, ત્યાં, આવ્યા; તથા તેમને કહેતા હવા કે, હે દેવાનુપ્રિય, ત્રિશલા રાણી ! તૈં અત્યંત ઉત્તમ એવાં આ ચૌદ મહાસ્વમ્નો જોયાં છે. તેથી તને અત્યંત ઉત્તમ ફલપ્રાપ્તિ થશે. તે સાંજલી ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી જે માર્ગે આવી હતી, તેજ માર્ગેથી પોતાના યુવનમાં દાખલ થઈ.

પઠી જેઓ ધનદનાં સ્વાધીનપણાને ધારણ કરે છે, એવાં જે તિર્યક્ લોકમાં રહેનારા જૂંજક દેવતાઓ, તેઓ શક્રનાં વચને કરીને, અર્થાત્ ઇંદ્રે વૈશ્રમણ એટલે કુબેરને કહ્યું, અને કુબેરે તિર્યક્ જૂંજકોને કહ્યું, અને તેથી તે જૂંજક દેવો, જેનું આગલ સ્વરૂપ વર્ણવવામાં આવશે, એવાં પૂર્વે નિધાન રૂપે કાટી રાખેલા અને તેથીજ પુરાણાં એવાં મહાનિધાનો લાવ્યા. તે નીચે પ્રમાણે જાણવા. નાશ થયેલા છે માલિકો જેઓનાં, નાશ થયેલા છે એકઠા કરવાવાલા જેઓના, એવાં નિધાનો, વલી તે નિધાનો કેવાં તોકે,



જે નિધાનોના ગોત્રિયો નાશ પામેલા છે, એવાં, તથા સર્વથા પ્રકારે અજ્ઞાવને પ્રાપ્ત થયેલા છે, સ્વામિઓ જેના; હવે તે નિધાનો કયાં કયાં સ્થાનકોમાં છે ? તે કહે છે. ગામમાં, આકર કેહેતાં લોચન આદિકની ઉત્પત્તિનાં સ્થાનકમાં, નગર એટલે જ્યાં કર ન લેવાતો હોય, તેમાં. ચેટ કેહેતાં જેની આસપાસ ધૂલિનો કોટ છે, તેમાં, કર્બટ એટલે કુનગરોમાં, મંરુપ એટલે ચારે બાજુથી અરધા યોજન દુર રહેલાં ગામોમાં. ડ્રોણ એટલે જ્યાં થલવાટે અને સ્થલવાટે બન્ને વાટે રસ્તાઓ હોય છે, ત્યાં, પત્તન એટલે જલ અથવા સ્થલ બન્નેમાંથી એક માર્ગ જ્યાં હોય, તેમાં, આશ્રમો કેહેતાં તીર્થનાં સ્થાનકો, અથવા કૃષિઓને રહેવાના સ્થાનકોમાં; સંબાહ કેતા સપાટ જૂમિમાં, ચેરુતો જ્યાં ધાન્યને રક્ષામાટે રાખે છે, તે સ્થાનકોમાં; સન્નિવેશ કેતાં જ્યાં સંઘ, લશ્કર વિગેરે આવીને ઉત્તરે છે, તે સ્થાનકોમાં; તથા શૃંગાટક કેતાં સિંધ્યાટક ( સીંધોડાં ) નામેં ફલના આકારે ત્રણ છુણાવાલું જે સ્થાનક હોય તેમાં, ત્રિક એટલે જ્યાં ત્રણ રસ્તાઓ આવીને એકઠા થાય છે, તે સ્થાનકમાં; ચતુષ્ક કેહેતાં જ્યાં ચાર રસ્તાઓ એકઠા થાય છે, તે સ્થાનકમાં. ચત્વર કેહેતાં જ્યાં અનેક રસ્તાઓ એકઠા થાય છે, તે સ્થાનકમાં, ચતુર્મુખ કેહેતાં જેનાં ચાર બારણાઓ હોય, એવા, દેવકુલ કેહેતાં દેવાલયોમાં; મહાપથ કેહેતાં રાજમાર્ગમાં, એટલાં સઘલાં સ્થાનકોમાં, તથા ગ્રામસ્થાન કેહેતાં ગામમાંથી પાણી જવાનાં માર્ગ રૂપ જે ચાલો, તેઓમાં, એવી રીતેંજ નગરનિર્ધમન કેહેતાં નગરમાંથી પાણી જવાના માર્ગ રૂપ જે ચાલો તેઓમાં, એવી રીતેંજ નગર નિર્ધમન કેહેતાં નગરમાંથી પાણી જવાના માર્ગ રૂપ જે ચાલો તેઓમાં આપણ એટલે જે ડુકાનો, તેઓમાં, દેવકુલ કેહેતાં યદ્દ આદિકના જે સ્થાનકો તેઓમાં, સજ્ઞા કેહેતાં માણસોને બેસવાનાં જે સ્થાનકો તેઓમાં, પ્રપા કેહેતાં પાણીનાં જે પર્વો, તેઓમાં, તથા આરામ કેહેતાં કેલ આદિક વૃદ્ધો કરીને આઠાદિત થયેલા, તથા સ્ત્રી પુરુષોને ક્રીમા કરવાનાં સ્થાનકરૂપ એવા બગીચાઓમાં, તથા ઉદ્યાન કેતાં પુષ્પ અને ફલોષ કરીને સહીત એવાં જે વૃદ્ધો, તેઓએ કરીને શોજાયુક્ત

, તથા ઘણાં માણસોને ઉપજોગમાં આવી શકે, એવા ઉચ્ચાનિકાનાં સ્થાનકોમાં, તથા વન કહેતાં જાતિનાં વૃક્ષના સમૂહો છે જેમાં, એવાં સ્થાનકોમાં, તથા વનખંડ કહેતાં અનેક જાતિનાં છે, વૃક્ષો સમુદાયો જેમાં એવા સ્થાનકોમાં, તથા સ્પશાન કહેતાં જ્યાં માણસોની લાસોને અગ્નિદાહ કરવામાં આવે છે, એવાં સ્થાનકોમાં, શૂન્યાગાર કહેતાં જેમાં કોઈની વસ્તી ન હોય, એવાં શૂન્ય ઘરોમાં, તથા ગિરિકંદરા કહેતાં, પર્વતોની જે ગુફાઉં, તેડમાં, તથા શાંતિગૃહ કહેતાં જ્યાં શાંતિનાં કાર્યો થાય છે, એવાં સ્થાનકોમાં, તથા ઉપસ્થાનગૃહ કહેતાં જ્યાં આસ્થાનસજાનાં મકાનો છે, એવાં સ્થાનકોમાં, તથા જવનગૃહ કહેતાં કુટુંબિતને વસવાનાં જે સ્થાનકો તેડમાં, એવી રીતે ગ્રામાદિક અને શૃંગાદિકને વિષે, રહેલાં મહાનિધાનો, કે જેડે ત્યાં પૂર્વે થઈ ગયેલા કૃપણ માણસોએ કાટેલાં છે, તે સઘલાં નિધાનોને લે-  
 ઈને તિર્યક્ જૃંજક દેવો, સિદ્ધાર્થરાજાનાં ઘરમાં સંઘરતા હતા.

હવે જે રાત્રિને વિષે શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર સ્વામી, જ્ઞાતકુલની અંદર સંહરાયા, તે રાત્રિએ, તે જ્ઞાતકુલ હિરણ્ય આદિકથી વૃદ્ધિ પામતું હવું, તે હિરણ્ય એટલે રૂપું અથવા નહીં ઘડેલું સુવર્ણ, સુવર્ણ એટલે ઘડેલું સોનું, ધન ચાર પ્રકારનું એક તો ગણીશકાય તેવું, બીજું ધારી શકાય તેવું, ત્રીજું માપી શકાય તેવું; તથા ચોથું પારિઠેય થઈ શકે તેવું, તેમાં ફલ પુષ્પાદિક ગણી શકાય એવું; કુંકુ-  
 મ ગોલ, આદિક ધરી શકાય તેવું, (જોખી શકાય તેવું.) ચોપડ તથા લુણ વિગેરે માપી શકાય તેવું, તથા રત્નાદિક પારિઠેદી શકાય તેવું જાણવું. તથા ધાન્ય ચોવીસ પ્રકારનું જાણવું. તેનાં નામો નીચે પ્રમાણે જાણવાં.

જવ, ઘઉં, શાલિ, વ્રીહિ, સઘીય, કુદૂવ, ચણુઆ, કંચુ, રાલય, તિલ, મગ, અરુન, અલસી, હરિમંચ તિલકા, નિષ્પાવ, સલિંદ, રાયમાસાય, ઝહુ, મસૂર, નુબરી, કલથી, ધન્નય અને કલાય, એ ચોવીશ પ્ર-  
 કારનું ધાન્ય જાણવું. તથા રાજ્યનાં સાત અંગો જાણવાં, તે નીચે પ્રમાણે. એકતો રાષ્ટ્ર કહેતાં દેશ, બીજું બલ કહેતાં ચતુરંગી સેનાં, ત્રીજું વાહન કહેતાં સ્વચર આદિક વાહનો, ચોથું કોશ કહેતાં જંડાર,

पांचमुं कोष्टागार केहेतां धान्य जरी राखवाना कोठारो. ठुं पुर एटले नगर, तथा सातमुं अंतःपुर केहेतां राणीउने रहेवानुं स्थानक अर्थात् जनानखानुं; तथा जनपद केहेतां देश, तथा यशोवाद एटले कीर्ति, ए सघलाथी ते ज्ञातकुल वृद्धि पामतुं हवुं. तथा विपुल एटले विस्तारवाहुं धन एटले गायो आदिक, तथा कनक एटले घडेहुं अथवा नहीं घडेहुं एवुं बन्ने प्रकारनुं सुवर्ण, तथा रत्न एटले कर्केतन आदिक तथा मणि एटले चंद्राकांत आदिक तथा मौक्तिक एटले मोती के, जे प्रसिद्ध ठे, तथा शंख केहेतां दक्षिणावर्त्तादिकशंखो तथा शिल एटले राजाउ तरफथी मलता ( खिताबो ) उप-नाम पदवीयो, तथा प्रवाल एटले विष्णुमो, तथा रक्तरत्न केहेता पद्मराग आदिक अर्थात् माणिक आदिक, अहीं “आदि” एवा शब्दथी वस्त्र, कंबल विगेरेने ग्रहण करवां. तथा सत् एटले विद्यमान एवुं, पण इंद्रजालनी पेठे असत् नहीं एवुं जे सारस्वपतेय केहेतां प्रधान अर्थात् उत्तम जातिनुं जे द्रव्य, तेणें करीने, तथा प्रीति केहेता मनसंबंधिनी जे तुष्टि, तथा सत्कार केहेतां वस्त्र आदिकथी स्व-जनोए करेली जक्ति, ते सघलाउना समुदायें करीने ते ज्ञातकुल अत्यंत वृद्धि पामतुं हवुं.

हवे श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुनां मातापिताने एवो मनमां अध्यवसाय उपजतो हवो. ते अध्यवसाय केवो ? ते हवे कहे ठे. ज्यारथी अमारो आ पुत्र कुद्धिनेविषे गर्जपणाए, करीने उत्पन्न थ-एलो ठे, त्यारथी मांमीने आपणे सुवर्णथी वृद्धि पामीए ठिए, हिरण्यथी वृद्धि पामीए ठिए, धनथी वृद्धि पामीए ठिए, एवी रीतें उपर कहेलां ठेक प्रीतिसत्कार सूधिनां विशेषणोए करीने अत्यंत वृद्धि पामीए ठिए, तेथी करीने ज्यारे आ पुत्रनो जन्म थशे, त्यारे अमो पण आ धनादिकनी वृद्धिने अनु-रूप एवुं आ बालकनुं, गुणोए करीने निष्पन्न एवुं नाम पाडशुं. ते नाम शुं ? ते हवे कहे ठे. “वर्धमान इति” एटले “वर्धमान” एवुं अमो तेमनुं नाम पामशुं.

तेवार पढी श्रमण जगवंत श्री महावीरस्वामीए गर्जमाज रहीने विचार्युं के, मारा हलनचलनथी माताने कष्ट मा थाउं ? एवी रीतें मातानी अनुकंपामाटे, अर्थात् मातानी जक्ति माटे, तथा बीजाए

पक्ष आवी रीतें मातानी जक्ति करवी, एवुं देखारवामाटे, पोते निश्चल, निष्पंद, अर्थात् कंइ पण हाव्या चाव्याविना, अने तेथी करीनेज निष्कंप केहेता कंपविना, तथा अंगोनां गोपववाथी जरा लीन थएला, तथा अंगोपांगनां गोपववाथी प्रकषें करीने लीन थएला, अने तेथी करीनेज गुप्त रहेला, एवा श्री वीरप्रभु होता हवा. (तेनापर कविण उत्प्रेक्षा करीके, शुं एकांतमां माताना गर्जमां रहीने प्रभु मोहरा जाने जितवामाटे विचार करे ठे ? अथवा परब्रह्ममाटे कंइ अगोचर एवा ध्यानने रचे ठे ? अथवा शुं कव्याण रसने साधे ठे ? अथवा कामनो नाश करवामाटे पोतानां रूपने तेणें लोपी नाखुं ठे शुं ? एवा श्रीवीर प्रभु तमारी लक्ष्मीने माटे थाउ ?

एवी रीतें प्रभुनां निश्चल रहेवाबाद ते त्रिशलाह्मत्रियाणीने एवी रीतनो अध्यवसाय उत्पन्न थयो; ते अध्यवसाय केवी रीतनो ? ते हवे कहे ठे. शुं आ मारो गर्ज कोइ देवादिकें हरी लीधो ठे ? अथवा शुं मारो गर्ज मृत्यु पाम्यो ? अथवा शुं ते मारो गर्ज च्युत थएलो ठे ? अर्थात् गर्जना स्वजावथी शुं परित्रष्ट थएलो ठे ? अथवा शुं ते मारो गर्ज गली गयो ठे ? अर्थात् डवरूप थइने शुं खरी गयो ठे ? के जेथी पेहेलां तो मारो गर्ज कंपायमान थतो हतो, अने हवे तो बिलकुल कंपतो नथी. एवा विचारथी उपहत केहेतां कछुषीभूत थयेल ठे, मननो संकल्प जेणीनो एवी, तथा एवी रीतें गर्जहरणादि कना विकल्पथी उत्पन्न थएली जे आर्त्ति केहेतां पीमा, तेथी थएलो जे शोक, ते रूपी जे समुद्र, तेमां पमी. अर्थात् बुनी; अने तेथीज करतल केहेतां हयेलीमां स्थापन करेल ठे मुख जेणीए एवी, तथा आर्त्तध्यानने प्राप्त थएली; तथा जूमितरफ राखेली ठे दृष्टि जेणीए, एवी त्रिशलाह्मत्रियाणी मनमां विचारवा लागी के,

आवी रीतें मारा गर्जने जो कंइ नुकशानी थइ होय, तो खरेखर हुं पुण्यरहित जीवोनी अवधिरूप प्रख्यात थएली हुं. अथवा चिंतामणिरत्न जाग्यहीन माणसने घेर समृद्धि पामी शकतुं नथी अर्थात् रही शकतुं नथी; केमके रत्ननो जंमार कंइ दरिडीनां घरनी सोबत करतो नथी. वली पृथ्वीनां अजा-



ગ્યનાં વશથી મારવાડ દેશમાં કલ્પવૃક્ષ ઊગતું નથી, તેમ પુણ્યરહિત એવા તૃષાકુલ માણસને પણ અમૃતની સામગ્રી મલતી નથી; અરે !

દૈવ, પ્રતે પણ ધિક્કાર છે, હમેશાં વક્ષ એવા તે દૈવે, અરે ! આ શું કર્યું ? તેણે મારો મનોરથરૂપી વૃક્ષ મૂલ્યમાંથી ઊઘેલી નાંખ્યો. વહી આ પાપી દૈવે મને મેરુ પર્વતનાં શિખરપર ચઢાવીને પાની નાખી; તથા તે નિર્લક્ષે ઝોજનનું ઝાજન પીરસીને સેંચી લીધું. અથવા હે વિધાત્રિ, મેં જવાંતર અથવા આ જવમાં પણ કંઈ તારો શું અપરાધ કર્યો છે? કે જેથી આમ કરતાં તું ઊચિત અનુચિતનો વિચારજ કરતો નથી ! હવે હું શું કરું !! ક્યાં જઉં !!! અથવા કોની પાસે કહું !! આ અધમ ડુદૈવે મને બાલી તથા લાધી. હવે મારે આ રાજની શી જરૂર છે ? અથવા વિષયજન્ય એવાં આ કૃત્રિમ સુખોની પણ મારે હવે શી જરૂર છે ? અથવા ડુકૂલની શય્યામાં શયનથી ઉત્તન્ન થતું છે સુખ જેમાં, એવા આ મેહેલની પણ મારે શી જરૂર છે ? હાથી, વૃષજ આદિક સ્વપ્નથી સૂચિત થયેલા, ઊચિત, પવિત્ર તથા ત્રણ જગતને પૂજનિક, ત્રણ જીવનનાં માણસોપ્રતે અતુલ્ય, એવા પુત્રરૂપી રત્નવિના હવે મારે કશાની શી જરૂર છે ? આ અસાર સંસારને ધિક્કાર છે, તથા ડુઃખથી પ્રાપ્ત થતા એવા વિષયસુખના ક્લેશોને પણ ધિક્કાર છે, તેમ મધથી લેપયુક્ત થયેલી સ્વદ્વની ધારાનેં છાટવાસરલા લાગોને પણ ધિક્કાર છે. અથવા રૂષિઓએ ધર્મ શાસ્ત્રોમાં કહેલું, એવું કંઈક ડુષ્કર્મ મેં પૂર્વ જવમાં કરેલું છે. ( તે ડુષ્કર્મ કયું, તોકે પશુ પંખી અથવા માણસોના બાલકોનો મેં તેમનાં માતૃપિતાથી વિયોગ પમાવ્યો લાગે છે ) અથવા અધમ બુદ્ધિવાલી એવી જે હું, તેણીએ શું નાનાં વાઠરમાંથી તેમની માતાઓથી વિયોગ કરાવ્યો છે ? વહી તેઓને દૂધનો મેં અંતરાય કર્યો છે, અથવા કરાવ્યો છે, અથવા શું બચ્ચાંઓસહિત મેં ઝંદરનાં દરો પાણીથી પુર્યાં છે ? અથવા શું મેં ઇંદા અને બચ્ચાંઓ સહિત પહીંઓનાં માલા નીચે જમીનપર પાની નાખ્યા છે ? અથવા કોયલ, પોપટ તથા કુકડા આદિકના બચ્ચાંઓનો મેં શું વિયોગ કરાવ્યો છે ? અથવા મેં શું બાલ

क्यां ठे ? अथवा में कोइना गर्जोनुं स्तंजन, नाश, अथवा पाइवाप्रमुख शुं कयुं ठे ? अथवा ते  
 संबधिकई में मंत्र अथवा औषधो क्यां ठे ? अथवा जवांतरमां में शुं घणीवार शीलखंन कयुं ठे ?  
 कारणके ते बिना जीवोने आबुं दुःख होय नहीं. एवी रीतें चिंतातुर थएली, तथा तेथी करमाइ गए  
 ला कमलसरखुं ठे मुख जेणीनुं, एवी ते त्रिशला राणीने जोवाथी सखीए तेनुं कारण तेणीने पुठयुं  
 ल्यारे ते त्रिशला द्वात्रियाणी आंखोमां अश्रुलावीने, निःश्वासहित वचने करीने कहेवा लागी के, हुं  
 मंदजाग्य वाली हवे शुं कहुं ? मारुं तो जीवित पण चाह्युं गयुं ठे. ल्यारे सखिओए कह्युं के, हे सखि;  
 बीजुं सघलुं अमंगल शांत थाओ ? पण तारा गर्जने तो कुशल ठे के नहीं ? ते बात हे चतुर सखि,  
 तु सत्य कहे ? ल्यारे तेणीए कह्युं के, हे सखियो ! ज्यारे मारा गर्जनेज कुशल होय ल्यारे तो बीजुं  
 मारे शुं अकुशल ठे ? इत्यादिक कहीने मूर्ख खाइने ते पृथ्वीपर पनी. पठी सखियोए शीतल पवन  
 आदिकथी घणां उपचारो कय्याथी, तेणीने चैतन्य आव्याबाद पाठी ते रक्वा लागी. अपार पाणीवा  
 ला, मोटा, तथा रत्नोनां निधानरूप एवा समुद्रमां पडेलो ठिडवालो घनो ज्यारे जराइ शक्तो नथी,  
 ल्यारे तेमां समुद्रनो शो दोष ठे ? वली वसंत ऋतुमां ज्यारे सघली वनस्पतिओ प्रफुल्लित थाय ठे,  
 अने ते वखते ज्यारे कंघेरने ( केरमानावृहने ) पत्रो आवतां नथी, तेमां वसंत ऋतुनो शो दोष ठे ?  
 उंचुं अने सीधुं एवुं वृह घणां एवां फलोना जारे करीने ज्यारे नमेखुं ठे, अने ते उपरना फलने ज्यारे  
 कुबनो माणस मेलवी शक्तो नथी, ल्यारे ते वृहानो शो दोष ठे ? माटे हे प्रजु ! ज्यारे हुं मारा इन्डि-  
 तने मेलवी शक्ती नथी तेमां तमारो शुं दोष ठे ? तेमां मारा कर्मनोज दोष ठे, केमके घुवरु ज्यारे  
 दिवसैं जोइ शक्तो नथी, ल्यारे तेमां सूर्यनो शो दोष ठे ? माटे हवे तो मारे मरणनुंज शरण लेवुं,  
 केमके फोकट जीववावडे करीने शुं ? एवी रीतें तेणिना विलापने सांजलीने सघली सखीओ आदिक  
 परिवार पण रक्वा लाग्यो. अरे ! ! आ शुं थइ गयुं ? कारणविना दैव बैरीरूप थयो ठे; अरे ! कुल  
 ! तमो क्यां गइयो ? आम उदासीन थइने केम बेठीओ ठो ? हवे एवी रीतें विघ्न आवी पन

તે ઠટે વિચક્ષણ એવીયો કુલની વૃદ્ધ સ્ત્રીયો શાંતિ, તથા મંત્રના ઉપચારો તથા માનતા આલ્પની (બાધા) આદિક કરવા લાગીયો. જોશીઓને બોલાવીને પુઠવા લાગીયો, નાટક આદિકને અટકાવવા લાગીયો. તથા અત્યંત ઊંચા સાદનાં વચનોને નિવારવા લાગીઓ ઉત્તમ બુદ્ધિવાલો એવો રાજા પણ લોકો સહિત ચિંતાતુર થયો, તથા સઘલા મંત્રિઓ પણ હવે શું કરવું ? એવી રીતે અત્યંત વિમૂઢ થયા.

હવે તે અવસરને વિષે સિદ્ધાર્થરાજાનું જીવન કેવું થયું હતું ? તે સૂત્રકાર પોતે વર્ણવે છે. તે સિદ્ધાર્થ રાજાનું જીવન, મૃદંગ કેહેતાં મર્દલ, તંત્રી એટલે વીણા, તાલ એટલે હાથની તાલીઝ, તથા નાટકનાં પાત્રો તેડનું જે મનોરૂપણું તે નિવૃત્ત થઈ હતું જેમાં, એવું થયું. અને તેથી કરીને વિમનસ્ક કેહેતાં ચપલચિત્તવાલું થયું. એવી રીતનો વૃત્તાંત તે શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજુ ગર્જમાં રહ્યા થકા, અવધિજ્ઞાનથી જોડને વિચારવા લાગ્યા કે, હવે શું કરવું ? અથવા કોને કહેવું ? મોહની ગતિ આવી રીતનીજ છે. હુષ્ટ ધાતુની પેઠે અમારો જે ગુણ તે ઝલટો દોષની પુષ્ટિ વાસ્તે થયો. મેં તો મારી માતાના સુખમાટે કર્યું, તે ઝલટું તેણીનાં સુખમાટે થયું. માટે આ જાવી એવો જે કલિકાલ તેને સૂચવવાવાળું આ લક્ષણ છે. માટે જેમ નાલીયરનાં પાણીમાં નાંખેલો કપુર મૃત્યુમાટે થાય છે, તેમ આ પંચમ આરામાં ગુણ પણ દોષને કરનારો થશે. એવી રીતે શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજુ માતાને ઉત્પન્ન થઈ એવી રીતના સંકલ્પને જાણીને, એક દેશ કેહેતાં આંગલી આદિકથી કંપતા હવા. તે જાણીને તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી હર્ષિત થઈ થકી, તથા સંતુષ્ટ થઈ થકી કહેવા લાગી. શું કહેવા લાગી ? તે હવે કહે છે. મારો ગર્જ હણાણો નથી. હરાયેલો નથી, ચલેલો નથી, ઇત્યાદિ આગલની પેઠે સઘલાં વીશેષણો જાણી લેવાં. એવી રીતે તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી કેવી રીતે હર્ષિત થઈ ? તેનું હવે વર્ણન કરે છે. ઝલસા યમાન થયલાં છે, નયનયુગલ જેણીનાં, તથા વિસ્મેર થયલા છે, કપોલ જેણીનાં, તથા પ્રફુલ્લિત થઈ છે મુખરૂપી કમલ જેણીનું, તથા જાણેલ છે, ગર્જને કુશલપણું જેણી, એવી થઈ થકી મધુર વાણીથી, કહેવા લાગી કે, મારા ગર્જને કલ્યાણ છે, અરે ! ધિક્કાર છે ! કે મેં અતિ મોહયુક્ત મતિપણું કરીને

કુલિકલ્પો ચિંતવ્યા; હજુ મારાં જાગ્યો વિચ્છિન્ન છે, તેમ હું ત્રણે જીવનોમાં માનનીય હું, તથા ધન્ય હું. મારું જીવિત વચ્ચાણવાલાયક છે, તથા મારો જન્મ કૃતાર્થપણને પ્રાપ્ત થયો છે. શ્રી જિનેશ્વર પ્રજુ મારાપ્રતે પ્રસાદયુક્ત થયેલા છે, તથા ગોત્રદેવીએ પણ મારાપર કૃપા કરી છે; અને એક જન્મપર્યંત જે મેં જિનધર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષની આરાધના કરી, તે આજ મારી સફલ થઈ છે. એવી રીતે અત્યંત હર્ષયુક્ત ચિત્તવાલી ત્રિશલાદેવીને જોડેને વૃદ્ધ સ્ત્રીનાં મુખ કમલોમાંથી “ જયજય નંદા ” ઇત્યાદિ આશિષના ધ્વનિનું નિકલવા લાગ્યા. વહી કુલાંગનાનું હર્ષ પૂર્વક મનોહર એવાં ધવલો ગાવા લાગીયો. તથા ધ્વજ, પતાકાનું ઝરવા લાગીયો. મોતીઝના સાથીઆનું પુરાવા લાગ્યા, તથા તે વચ્ચે સઘળું રાજ્યકુલ આનંદમય થઈ રહ્યું. તથા વાજિત્ર, ગીત અને નાટકોએ કરીને સમસ્ત રાજકુલ દેવલોક સરખી શોજાવા લાગ્યું. તથા ક્રોડો ગમે ધનનાં વધામણાંને સિદ્ધાર્થ રાજાએ ગ્રહણ કર્યાં, તથા ક્રોડો ગમે ધન આવ્યું અને એવી રીતે સિદ્ધાર્થ રાજા અત્યંત હર્ષયુક્ત થયો થકો કલ્પવૃક્ષની પેઠે શોજવા લાગ્યો. તેવાર પઢી શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર સ્વામિ પ્રજુ ગર્જમાં રહ્યા થકાજ પદાર્થો અધિક ૭ માસ, ઇટલે સામાન મહિનાનું ગયે ઠટે, આવી રીતના અજિગ્રહને ગ્રહણ કરતા હતા. તે કયો અજિગ્રહ ! તે હવે કહે છે. સ્વરેશ્વર મારાં માતાપિતા જ્યાંસુધિ જીવે, ત્યાંસુધિ મારે અણગારપણું, ઇટલે દીક્ષા લેવી નહીં. એવી રીતના અજિગ્રહને તેમણે ગ્રહણ કર્યો. હું ડરમાં હું ત્યારે પણ મારી માતાનો મારાપર જ્યારે આવો સ્નેહ છે, ત્યારે જ્યારે મારો જન્મ થશે, ત્યારે તો તે સ્નેહ કેવો થશે ? એવી રીતની બુદ્ધિ લાવીને તેમણે એવો અજિગ્રહ ગ્રહણ કર્યો. અને વહી બીજાનું પણ માતાને વિષે બહુ માન દેખાડવા માટે તેમણે તેમ કર્યું. કેમકે કહ્યું છે કે, પશુનું જ્યાં સુધિ માતા ધવરાવે છે, ત્યાંસુધિ સ્નેહ રાખે છે, અધમ માણસો જ્યાંસુધિ સ્ત્રી મળે છે, ત્યાંસુધિ માતાપર સ્નેહ રાખે છે, મધ્યમ માણસો જ્યાંસુધિ માતા ઘરનું કામકાજ કરે છે, ત્યાંસુધિ સ્નેહ રાખે છે, તથા ઉત્તમ માણસો એક જીવિત પર્યંત માતાને તીર્થસમાન ગણી તેનાપર સ્નેહ રાખે છે. તેવાર પઢી તે ત્રિશલા દ્વારિયાણીએ સ્નાન કર્યું, તથા ત્યારબાદ પૂજાદિક કર્યું, તથા સર્વ પ્રકારનાં



आचूषणोथी ते चूषित थइ; पठी ते गर्जने ते त्रिशला कृत्रियाणी नहीं अति ठंडां, नहीं अति उष्ण, नहीं अति तिखां, नहीं अति कटवां, नहीं अति कषाएलां, नहीं अति खाटां, नहीं अति मधुरां, नहीं अति चीकणां, नहीं अति लुखां. नहीं अति आर्द्र, नहीं अति सुकेलां, एवी रीतनां चोजन, तथा आढादन तथा सुगंधि पुष्पोए करीने पोषवा लागी. तेमां चोजन तो प्रसिद्ध ठे, आढादन एटले वस्त्र, गंध एटले पटवासादिक, माद्वय एटले पुष्पमालाउं. तेउए करीने गर्जने पोषवा लागी. अति शीतल एवा आहारादिक गर्जने हितकारी होता नथी; केमके, तेउमांथी केटलाक, वायु करनारा होय ठे, केटलाको पित्त करनारा होय ठे, केटलाको, श्लेष्म करनारा होय ठे, ते गर्जने अहितकारी होय ठे. कारणके वायुजट्ट नामना वैद्यक ग्रंथमां पण कह्युं ठे के, वायुवाला पदार्थो खावाथी गर्ज कुबनो, आंधलो, जरु तथा वामनरूप थाय ठे, पित्तवाला पदार्थो जट्टण करवाथी खलति पीलो, तथा चित्रीवालो थाय ठे, तथा कफवाला पदार्थो जट्टण करवाथी पांमुरोगवालो थाय ठे; अति खारुं चोजन नेत्रोने नाश करनारुं ठे, अति ठंडुं पवनने कोपाववावाळुं ठे, अति उष्ण बलने हरे ठे, तथा अति काम सेववाथी जीवितने हरे ठे. वल्ली पण मैथुन, वाहन, मार्गमां जवुं, स्वलना पामवी, पमीजवुं, अत्यंत दोडवुं, अथमावुं, विषम जगोपर सुवापणुं, विषम जगोपर बेसवुं ते, उपवास करवा ते, वेग, विघात, अति लुखां, अति तीखां, तथा अति कडवां चोजन, अति राग, अति शोक, अति खारी वस्तुउनुं सेवन, अतिसार, वमन, जुलाब, हींचकाखावा, तथा अजीर्ण आदिकथी गर्ज तेना बंधनथी मुक्त थाय ठे. माटे एवी रीतें अति शीतल आदिक आहारथी गर्जने पोषवो नहीं. वल्ली केवां चोजन आढादन, तथा गंधमाद्वयथी, ते कहे ठे. सघली रतुउमां चोजन करातां, अने जे सुखनां हेतुउ होय ठे, अने गुणोने करवावालां होय ठे, तेवां. तेनुं हवे वर्णन करे ठे, वर्षा रतुमां लवण खावुं ते अमृततुल्य ठे, शरद रतुमां पाणी अमृत सरखुं ठे, हेमंत रतुमां गायनुं दूध अमृततुल्य ठे, शिशिर रतुमां खादुं चोजन अमृततुल्य ठे, वसंतमां घीनुं चोजन अमृत सरखुं ठे, तथा ठेव्ली रतुमां गोखनुं चोजन अ-

હવે તે ત્રિશલા કૃત્રિયાળી કેવી છે ? તે કહે છે, રોગ પટલે જ્વર આદિક, શોક પટલે  
 હૃદના વિયોગ આદિકથી ઉત્પન્ન થતી દિલગિરિ, મોહ પટલે મૂર્ખા, જય પટલે બીક, પરિશ્રમ પટલે  
 કસરત, હૃત્યાદિક દૂર ગયાં છે, જેળીનાં ઇવી, અર્થાત્ રોગ આદિકથી રહિત થયેલી, કારણ કે તે સ-  
 ઘલાં ગર્જને અદિત કરનારાં છે, સુશ્રુત નામના વૈદ્યક ગ્રંથમાં પણ કહ્યું છે કે. ગર્જવતી સ્ત્રી જો દિવસે  
 ઝંધે તો ગર્જ પણ ઝંધણસી થાય, ઝંજન કરવાથી ગર્જ આંધલો થાય, રોવાથી વિકારવાલી આંખોવા  
 લો થાય, જ્ઞાન અને લેપનથી ડુઃશીલ થાય, તૈલના મર્દનથી કુષ્ઠરોગવાલો થાય, નલ્લ કાતરવાથી ચરા  
 ન નલ્લવાલો થાય, દોડવાથી ચંચલ થાય, હસવાથી કાલા દાંતવાલો, કાલા હોઠવાલો, કાલાં તાલવાં  
 બાલો, તથા કાલી જીજવાલો થાય, બહુ બોલવાથી બકબકીઓ થાય, અતિ શબ્દો સાંજલવાથી બેહે  
 રો થાય, અવલેખનથી, ચલતિ થાય, વીંજણો આદિક હલાવવાથી (પવન લેવાથી) ઉન્મત્ત થાય,  
 ઇવી રીતેં કુલની વૃદ્ધિઓ તેળીને શીખામણ આપતી હવી. વલી તે સ્ત્રિયો તેને કહેતી હવી કે, હે  
 ત્રિશલા કૃત્રિયાળી, તું ધીરે ધીરે ચાલ ? ધીરે ધીરે બોલ, ક્રોધના ક્રમને તજી દે ? પથ્ય વસ્તુઓનું  
 ઝોજન કર ? નાની પોચી બાંધ ? ચમચન હસ નહીં ? આકાશમાં (ખુદ્ધી જગામાં) વેશ નહીં ? પથા  
 રીમાં સુતી રહે ? અતિશય નીચે અથવા બહાર જા નહીં ? ઇવી રીતેં ગર્જના સબબથી મંદ થયેલી ત્રિશ  
 લા કૃત્રિયાળીને સ્ત્રિયો કહેતી હવી. વલી તે ત્રિશલા કૃત્રિયાળી કેવી હતી ? તે કહે છે. તે ગર્જને  
 જે હિત લાગે એવું, અને તે પણ પરિમાણવાળું, ઓળું નહીં, તેમ વધારે પણ નહીં, પથ્ય કેહેતાં આરો  
 ગ્યતાને કરનારું, અને તેથીજ ગર્જને પુષ્ટિ કરે એવું, અને તે પણ ઉચિત એવા સ્થાનકે, પણ આકાશ  
 આદિક જાગમાં નહીં, અને તે પણ સમયે પટલે ઝોજનનો સમય હોતે ઠટે, આહાર કરતી હવી. તથા  
 વિવિક્ત પટલે દોષોષ કરીને રહિત તથા મૃદુ પટલે કોમલ, એવાં જે શયન, અને આસનો, તેઓષ  
 કરીને, તથા પ્રતિરિક્ત પટલે અન્ય માણસોની અપેક્ષા માણસો વિનાની, અને તેથી કરીનેજ સુખ  
 કરનારી, અને તેથી કરીને મનને અનુકૂલ લાગે ઇવી, પટલે મનને હર્ષ ઉપજાવે ઇવી, ઇવી રીત

ના જે વિહારની પૃથ્વી, તેપર વિહાર કરતી હવી. તથા સુખેથી એટલે જેમ ગર્જને બાધા ન આવે, એવી રીતથી, સ્તંજ આદિકનું અવલંબન લેતી હવી. તથા નિદ્રાકરતી હવી, ઝંખી થતી હવી, આસનપર બેસતી હવી, તથા નિદ્રાવિના શય્યાપર સુઝને આલોટતી હવી, કુદ્દીમતલ કેહેતાં જમીનપર વિહાર કરતી હવી, અને એવી રીતે સુખે સુખે ગર્જને ધારણ કરતી હવી. હવે તે ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણી કેવી રીતે ગર્જને ધારણ કરતી હવી ? તે કહે છે. ઉત્તમ પ્રકારના ગર્જનાં પ્રજાવથી ઉત્તમ થયેલા છે દોહદ કેહેતાં મનોરથો જેણીને એવી, તે મનમાં એમ જાણતી હવી કે, હું અમારી પત્નો, એટલે સર્વ જીવોની હિંસા બંધ કરવાનો પટલ વગરનું. દાન દેઉં, ગુરુઓને સારી રીતે પૂજું, તીર્થકરોની પૂજા રચાઉં, સંઘને વિષે ઘણે પ્રકારે વાત્સલ્યતા કરું, સિંહાસનપર બેસું, ઉત્તમ ઢત્ર માથે ધારણ કરાઉં, ઉત્તમ સફેદ ચમરો મારી આસપાસ વીંજાઉં, સઘલાઓપર આજ્ઞા ચલાઉં, તથા રાજાઓ આવીને મારા પાદપીઠને નમે, એવી હું થઉં. વલી હાથીના મસ્તકપર બેસીને પતાકા ઝમકે છે તે તથા વાજીત્રોના નાદોથી દિશાઓના ઝાગો પુરાતે છે, તથા લોકો જયજય શબ્દોથી સ્તુતિ કરતે છે, હર્ષથી હું ઝડપી નની ક્રીડા કરું. વલી તે ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણી કેવી ? તો કે, સિદ્ધાર્થ રાજાએ સર્વ મનોરથો સંપૂર્ણ કરવાથી સંપૂર્ણ થયેલ છે, દોહદ જેણીનો એવી, તથા તેથી કરીને સન્માનયુક્ત કરેલ છે, દોહદ જેણીએ એવી; અને તેથી કરીનેજ, નથી કરેલ કોઈ પણ દોહદની અવગણના જેણીએ એવી; વલી તે કેવી ? તો કે, સંપૂર્ણ રીતે વાંઝિત થયેલ છે, દોહદ જેણીનો એવી, તથા સર્વ પ્રકારે સંપૂર્ણ થયેલ છે, દોહદ જેણીનો એવી, એવી રીતની થઈ થકી, તે ગર્જને ધારણ કરતી હવી.

હવે તે કાલનેવિષે, તથા તે સમયને વિષે શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર સ્વામી ગર્જમાં આવ્યા બાદ, નવ મહીનાનું સંપૂર્ણ હોતે છે, તથા અરધી આઠમી રાત્રિ જાતે છે, એટલે નવ મહીના અને સાડાસાત દિવસો જાતે છે; પુત્રને જન્મ આપ્યો. એવી રીતે સઘલા જિનેશ્વરોનું ગર્જવાસની સ્થિતિનું માન કંઈ તુલ્ય નથી, રૂપજદેવ પ્રજુ નવ માસ અને ચાર દિવસ ગર્જમાં રહ્યા, અજીતનાથ પ્રજુ આઠ માસ

पक्षीस दिवस गर्जमां रक्षा, संप्रवनाथ प्रभु नव मास अने ठ दिवस गर्जमां रक्षा, अजिनदन  
 आठ मास ने अठावीश दिवस गर्जमां रक्षा, सुमतिनाथ प्रभु नव मास अने ठ दिवस गर्जमां  
 रक्षा, पद्मप्रजस्वामी नव मास अने ठ दिवस गर्जमां रक्षा, सुपार्श्वनाथ प्रभु नव मास अने उंगणीस  
 दिवस गर्जमां रक्षा, चंद्रप्रज प्रभु नव मास ने सात दिवस गर्जमां रक्षा, सुविधिनाथ प्रभु आठ म-  
 हिना ने ठवीश दिवस गर्जमां रक्षा, शीतलनाथ प्रभु नव मास अने ठ दिवस गर्जमां रक्षा, श्रेयांस  
 नाथ प्रभु नव मास ने ठ दिवस गर्जमां रक्षा, वासुपूज्यस्वामी आठ महिना ने वीश दिवस गर्जमां  
 रक्षा, विमलनाथ प्रभु आठ महिना ने एकवीश दिवस गर्जमां रक्षा, अनंतनाथ प्रभु नव मास अने  
 ठ दिवस गर्जमां रक्षा, धर्मनाथ प्रभु आठ महिना ने ठवीश दिवस गर्जमां रक्षा, शांतिनाथ प्रभु नव  
 महिना ने ठ दिवस गर्जमां रक्षा, कुंथुनाथ प्रभु नव महिना ने पांच दिवस गर्जमां रक्षा अरनाथ प्रभु  
 नव महिना ने आठ दिवस गर्जमां रक्षा, मल्लिनाथ प्रभु नव महिना ने सात दिवस गर्जमां रक्षा, मु-  
 निसुप्रतस्वामि नव महिना ने आठ दिवस गर्जमां रक्षा, नमिनाथ प्रभु नव महिना ने आठ दिवस  
 गर्जमां रक्षा, नेमनाथ प्रभु नव महिनाने आठ दिवस गर्जमां रक्षा, पार्श्वनाथ प्रभु नव महिना ने ठ  
 दिवस गर्जमां रक्षा, तथा महावीर प्रभु नव महिना ने सात दिवस गर्जमां रक्षा, एवी रीतें  
 श्री सोमतिष्ठक सूरिश्वरें करेला सप्ततिशक स्थानक नामें ग्रंथमां तेनुं यंत्र कहेलुं ठे.

ते वखते सघला ग्रहो उंच स्थानक प्रत्ये आवते ठते; एटले मेषादि राशिमां रहेला सूर्यादिक उंचा  
 जाणवा, तेमां पण दशादिक अंशो सुधि परम उंच जाणवा. तेउनुं फल, जोगी, धनवान, स्वामी, मं-  
 छाधिप, राजा, चक्री एम अनुक्रमें उंच ग्रहोनुं फल जाणवुं. तेउमां त्रण उंचा होय तो राजा थाय,  
 पांच उंचा होय तो अर्धचक्री थाय, ठ होय तो, चक्रवर्त्ति थाय, तथा सात उंचा होय तो तीर्थंकर थाय.  
 एवी रीतें उत्तम चंद्रनो योग आवते ठते, दिशाउ पण सौम्य केहेतां रजनी वृष्टि आदिकथी रहि-  
 त होते ठते; वखी ते दिशाउ केवी ! तो के, अंधकारें करीने रहीत होते ठते, केमके प्रभुना जन्म व-



સ્વતે સર્વ જગોણ ઉદ્યોતજ થઈ રહે છે; તથા દિગ્દાહ આદિકના અજાવથી શુદ્ધ હોતે ઠતે, તથા, કા-  
ગના, ધુવન, ડુર્ગા આદિકનાં પણ જયકારક શુકન હોતે ઠતે, તથા દક્ષિણાવર્તવાલો, અને અનુકૂલ  
કેહેતાં સુગંધિ અને શીતલ, તથા સુખને દેનારો, તથા મંદ હોવાથી પૃથ્વીને સ્પર્શ કરતો, કેમકે પ્રચંદ  
વાયુ તો ઉપરનાં જાગમાં ફેલાય છે, એવી રીતનો વાયુ વાતે ઠતે, તથા જે વચ્ચે સઘલા પ્રકારનાં જ-  
મીનપર ધાન્ય ઊગેલાં છે, એવો કાલ હોતે ઠતે, તથા સુકાલ હોવાથી સુશી થઈ જાય અને વસંતોત્સવા-  
દિકથી ક્રીડામાં પડેલા, એવા દેશના લોકો હોતે ઠતે, અપરરાત્રિના સમય વચ્ચે, ચંદ્રનો ઉત્તરા ફા-  
લ્ગુની નક્ષત્રસાથે યોગ આવતે ઠતે જરા પણ બાધારહિત થઈ જાય તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી, આરોગ્ય કે-  
હેતાં પીમારહિત એવા પુત્રને જન્મ આપતાં હવાં.

એવી રીતે મહોપાધ્યાયશ્રી કીર્તિવિજયગણિના શિષ્યોપાધ્યાયશ્રી વિનયવિજયગણિએ રચેલી શ્રી કલ્પ-  
સૂત્રની સુખબોધિકા નામની ટીકાના ગુજરાતી જાણાંતરમાં ચોથો ક્ષણ સમાપ્ત થયો, શ્રીરસ્તુ.

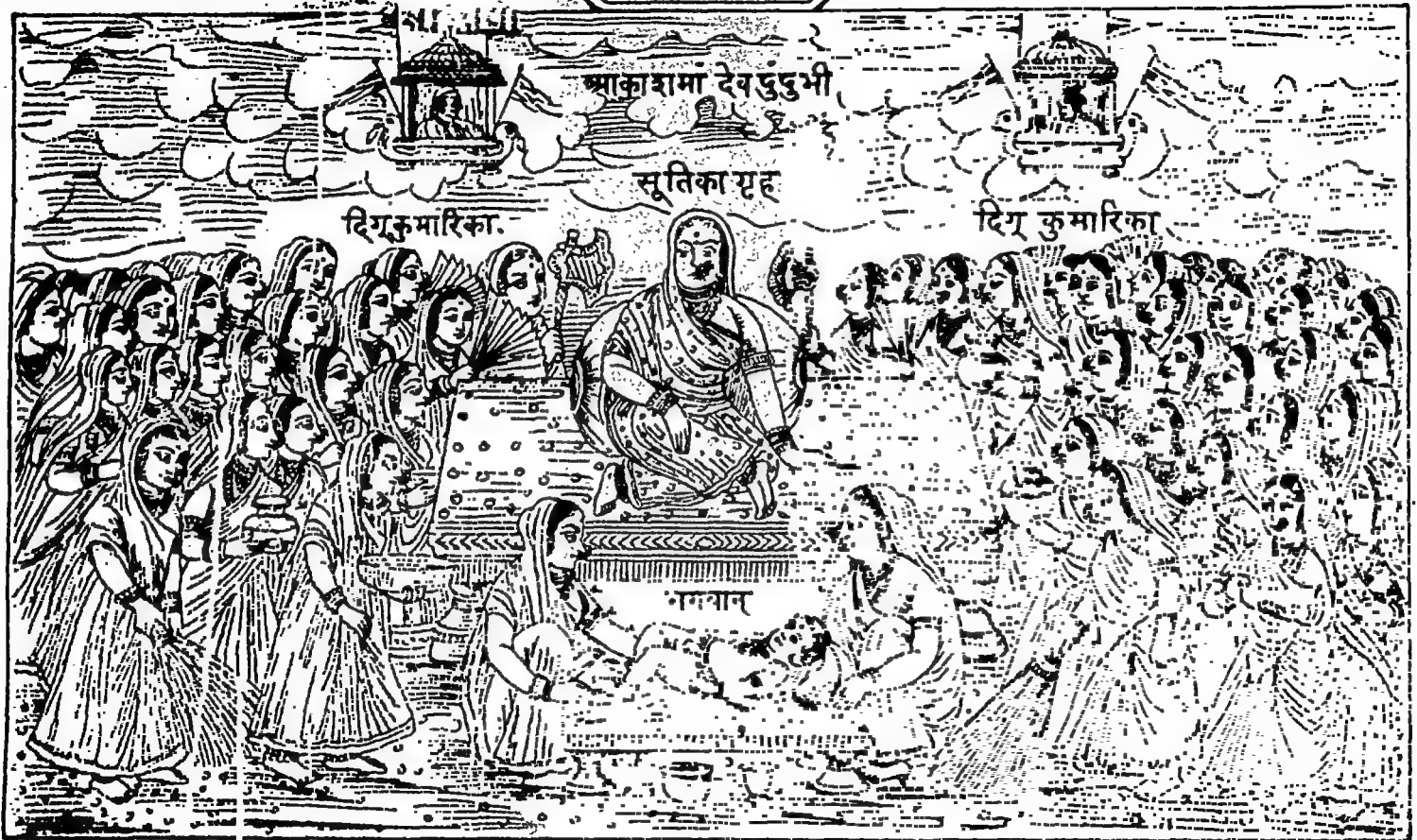
॥ શ્રી જિનાય નમઃ ॥

॥ પંચમં વ્યાખ્યાનં પ્રારંભ્યતે ॥

જે રાત્રિએ પ્રજુનો જન્મ થયો, તે રાત્રિ કેવી હતી ? તેનું હવે વર્ણન કરે છે.

ઇંદ્ર આદિક ઘણા દેવોએ કરીને, તથા પ્રજુના જન્મોત્સવમાટે આવતી એવી ઘણી દિવકુમારિકાંડ  
તથા દેવાંગનાંડાં કરીને, તથા સ્વર્ગથી પૃથ્વીપર આવતા, અને મેરુના શિખરપર જવામાટે ઝંચે ચમતા  
એવા દેવોએ કરીને અત્યંત વ્યાકુલ થઈ. એ સૂત્રે કરીને વિસ્તાર સહિત પ્રજુનો જન્મોત્સવ દેવોએ કર્યો,  
એમ સૂચવ્યું. તે વચ્ચે એવે એવી દિશાંડ પણ જાણે હર્ષિતજ થઈ જાય નહીં, તેમ આનંદ પામવા  
લાગીંડ, તથા તે વચ્ચે સુરેન્દ્ર છે, સ્પર્શ જેડનો, એવા વાયુંડ પણ મંદ મંદવાવા લાગ્યા. ત્રણે જ-  
ગતમાં ઉદ્યોત થઈ રહ્યાં, આદિ ડુંડુજિનાદ વાગવા લાગ્યા, નારકીંડમાં રહેલા જીવો પણ સુશી  
થવા લાગ્યા, તથા પૃથ્વી પણ ઊછવાસને પામી.

# चित्र १९





हवे सां पेहेसां तीर्थकर प्रभुना जन्मना सूतिकर्मने विषे, उपस्र दिक्कुमारिकाउ आवीने, पोतानो  
श्रतो एवो आचार करवा लागी. ते आचार नीचे प्रमाणे जाणवो.

अधोलोकमां रहेनारि आठ दिक्कुमारिकाउ पोताना आसनो कंपवाथी, अवधिज्ञाने करीने अरि-  
हंत प्रभुनो जन्म पएखो जाणीने ते सूतिकागृहने विषे आवीउं. तेउना नामो, जोगंकरा, जोगवती,  
सुजोगा, जोगमाखिनी, सुवत्सा, वत्समित्रा, पुष्पमाखा तथा अनिंदिता. तेउ प्रभुने तथा तेमनी माताने  
नमीने, ईशानदिशामां सूतिका गृहने करती हवी, तथा त्यांथी एक योजन सुधिनी पृथ्वीने संवर्त वा-  
युची शोभती हवी. वल्ली मेधंकरा, मेघवती, सुमेधा, मेघमाखिनी, तोयधारा, विचित्रा, वारिषेणा, अने  
ब्रह्माह्वा नामनी आठ दिक्कुमारिकाउ, उर्ध्व लोकथी आवीने प्रभुने मातासहित नमीने, हर्षपूर्वक  
गंधोदक तथा पुष्पोना समूहनी वृष्टि करती हवी. तथा नंदोत्तरा, नंदा, आनंदा, नंदिवर्धना, विजया,  
जयंती, अने अपराजिता नामनी आठ दिक्कुमारिकाउ, पूर्वरुचकथी आवीने अगामीमां  
जोवामाटे दर्पणने भारण करती हवी. तथा समाहारा, सुप्रदत्ता, सुप्रबुद्धा, यशोधरा, लक्ष्मीवती, शेष-  
वती, चित्रगुप्ता, तथा वसुंधरा नामनी आठ दिक्कुमारिकाउ, दक्षिण रुचकथी आवीने, स्नानने माटे  
चरेखा कलसाउने, भारण करीने गीतगान करवा लागी. तथा इलादेवी, सुरादेवी, पृथिवी, पद्मावती,  
एकनासा, जडा, अने शीता नामनी आठ दिक्कुमारिकाउ पश्चिम रुचकथी आवीने पवनमाटे हाथ-  
मां पंखाउ खेडने उज्जी. तथा अलंबुशा, मितकेशी, पुंरुरीका, वारुणी, हासा, सर्वप्रजा, श्री अने ह्री,  
नामने आठ दिक्कुमारिकाउ उत्तर रुचकाद्रिथी आवीने चामर विंजवा लागी. तथा चित्रा, चित्रकरा,  
शतेरा, वसुधामिनी, वीपहस्ता, ए चार कुमारिकाउ विदिकरुचकाद्रिथी आवीने विदिशामां उज्जी. तथा  
रुचक ह्रीपथी रुपा, रुपासिका, सुरुपा अने रुपवती नामनी चार दिक्कुमारिकाउ रुचकह्रीपथी आवी.  
पढी चार अंगुलथी ठेठे नाखने ठेदीने, खोदेला खामामां दाटी, तथा ते खामाने वैरुर्य मणिथी  
पूरीने, तेनापर पीठ बनाव्युं. तथा तेने दुर्वाथी बांधीने, ते जन्मगृहथी पूर्व दिशामां, दक्षिण दिशा-



मां, अने उत्तर दिशामां एम त्रण दिशाउंमां त्रण केलनां घरो बनाव्यां. तेउंमांथी दक्षिण तरफनां केलीगृहमां तेउं बन्नेने ( मातापुत्रने ) लेइ जइने, तेउंए, तेमने अच्यंग ( तैलमर्दन ) कर्युं. तथा पठी पूर्व तरफना घरमां स्नान करावी कपडां, तथा आचूषणो पहेराव्यां. पठी उत्तर तरफनां केलीगृहमां बे अरणीनां काष्ठो घसीने, तेमांथी अग्नि निपजावी, चंदनथी होम करीने, तेउंए बन्नेने रक्षापोटबी बांधी. तथा पठी मणिनां बे गोलाउं, आस्फालती थकी; “ तमो पर्वत जेटला आयुष्य वाला थाउं ” एम कही, प्रजुने तथा तेमनी माताने जन्मस्थानके मुकीने तेउं पोतपोताने स्थानके गइ. ते दिक्कुमारिउंनी साथे प्रत्येकना चार हजार सामानिक देवो होय, चार महत्तराउं होय, सोल हजार अंगरदको होय, सात लश्कर तथा तेना अधिपतिउं होय, तथा बीजा पण महर्धिक देवो होय; तथा तेउं आ-जियोगिक देवोए योजनप्रमाण करेलां विमानोमां बेसीने त्यां आवे ठे.

एवी रीतें दिक्कुमारिकाउंनो महोत्सव जाणवो.

तेवार पठी पर्वत सरखुं निश्चल एवुं इंद्रनुं आसन चलायमान थयुं, त्यारे इंद्र अवधिज्ञानथी ठेह्वा तीर्थकरनो जन्म थयो, एम जाण्युं. अने तेथी तेणें वज्रमय एवो एक योजननो सुधोषा नामनो घंट नैगमेषिदेव पासे वगडाव्यो, अने तेथी सघला विमानोमां रहेला घंटाउं पण वागवा लाग्या.

पठी ते नैगमेषी देवे उंचे प्रकारे पोतेज इंद्रनो हुकम देवोने जणाव्यो, अने तेथी देवो पण हर्ष-युक्त, थइ चालवानी तैयारी करवा लाग्या. पालक नामना देवें बनावेलां, तथा लाख योजननां मान-वालां, एवा पालक नामना विमानपर इंद्र बेठो; ए पालक नाममा विमानमां इंद्रनी सन्मुख अग्र म-हिषीउंना आठ जड्रासनो हतां, माबी बाजुमां चोराशी हजार सामानिक देवोनां चोराशी हजार ज-ड्रासनो हतां. दक्षिणनी बाजुमां बार हजार आच्यंतर पार्षदाना बार हजार जड्रासनो हतां; तथा चौद हजार मध्य पार्षदोनां चौद हजार जड्रासनो हतां; एवी रीतें सोल हजार बाह्य पार्षदोनां सोल हजार जड्रासनो हतां. पाठवनां जागमां सात सेनापतियोनां सात जड्रासनो हतां. चारे दिशाउंमां

सौधर्मद्वनी  
सभा

हरणी गमेवी  
तथा बीजा देयो  
पंढवजडा वेळे



प्रत्येकमां चोराशी हजार आत्मरक्षक देवोनां चोराशी हजार जडासनो हुतां. तथा एवी रीतें बीजा पण पणा देवोची बीटापखो, तथा सिंहासनपर बेठेखो, तथा गवाता ठे, गुणो जेना, एवो ते इंड त्यांची चाखवा लाग्यो, तथा बीजा देवो पण एवी रीतें त्यांची चाखवा लाग्या. तेथोमां केटसाको तो इंडना हुकमची, केटसाको मित्रना अनुवर्त्तनची, केटसाको स्त्रियोची (देवीयोची) प्रेराएखा, केटसाको पोता नाज जावची, केटसाको कौतुकची, केटसाको विस्मयपणाची, तथा केटसाको जक्तिची, एवी रीतें सघ छा देवो विविध प्रकारनां वाहनोए करीने युक्त थया थका चाखवा लाग्या. ते वखते, विविध प्रकारनां वाजित्रोना शब्दोची तथा घंटाओना नादोची, तथा देवोना कोलाहलची, सघलुं ब्रह्मां गाजी रलुं. तेथोमांची सिंहपर स्वार थएखो देव हाथीपर स्वार थएखा देवने कहेवा लाग्यो के, तारा हाथीने तुं दूर कर ? केमके नहीतर मारो आ जोरावर केसरी सिंह खरेखर तारा हाथीने मारी नाखशे. तथा एवीज रीते पारुपर बेठेखो घोडेस्वारने, गरुडपर बेठेखो सर्पवासाने तथा चित्रापर बेठेखो बकरापर बेठेखाने आदरपूर्वक कहेवा लाग्यो. ते वखते देवोनां क्रोमो गमे विमानो आदिक वाहनोए करीने, विस्तीर्ण एवो पण आकाशमार्ग सांकनो थइ गयो. केटसाक देवो तो मित्रने पण तजीने दक्षपणांए करी अगाडी जता हवा, तथा बीजो देव वल्ली कोइने एम कहेतो हवो, के हे जाइ, तुं जरा मारे माटे थोडीवार तो थोज ? केटसाको तो वल्ली एम कहेवा लाग्या के, हे देवो, पर्वनां दिवसो तो एवी रीते सांकनाज होय ठे, माटे हमणां तो मौन करीनेज चालो. एवी रीतें आकाशमां आवता थका मस्तकोपर चंडनां किरणो पडवाची, तेथो “निर्जर” ठतां पण जाणे जरायुक्त थएखा होय नही, तेम शोजता हवा ( केम के तेमनां मस्तको चंडना किरणोची सफेद लागतां हुतां ) देवोना मस्त-  
 रहेखा ताराओ घटिकासरखा, कंठमां कंठा सरखा, तथा शरीरपर पसीनाना बिडुओ सरखा शोजता एवी रीतें इंड नंदीश्वर छीपपासे विमानने संकेपीने त्यां आव्यो, तथा जिनेंइ अने तेमनी माता-  
 प्रबप्रदक्षिणा करी. तथा तेमने नमस्कार करी ते कहेवा लाग्यो के, हे रखकुकि, तथा जगत्मां



દીપિકા સરસ્વી માતા ! તમારાપ્રતે નમસ્કાર થાઓ ? હું દેવોનો સ્વામિ ઇંદ્ર હું, તથા દેવલોકથી અહિં આવ્યોહું, તથા આ પ્રજુનો હું જન્મમહોત્સવ કરીશ. માટે હે માતા, તમારે મરવું નહીં, એમ કહી તેણીને અવસ્થાપિની નિદ્રા તેણે આપી; તથા જિનેશ્વર પ્રજુનું પ્રતિબિંબ કરીને તે માતાની પાસે રાહ્યું. પઠી તીર્થંકર પ્રજુને તેણે હસ્તસંપુટમાં ગ્રહણ કર્યા, તથા સઘલો લાવો પોતે લેવામાટે તેણે ( ઇંદ્રે ) પોતાના પાંચ રૂપો કર્યા.

એક રૂપેં કરી પ્રજુને ગ્રહણ કર્યા, બે રૂપોએ કરીને પમુલે રહી ચામર ઝમાડ્યાં, એક રૂપેં કરી ઢાળ ધર્યું. તથા એક રૂપેં કરીને વજ્ર ધારણ કર્યું.

હવે દેવોમાંથી જે અગામી હોય છે, તે પઠામી રહેલાને ધન્ય માને છે, તથા પઠામી રહેલો અગાડી રહેલાને ધન્ય માને છે, તથા કેટલાક અગાડીના જાગમાં ગણ્યા દેવો, પ્રજુને જોવા માટે પોતાની પીઠમાં પણ નેત્રને ઇચ્છવા લાગ્યા. એવી રીતે ઇંદ્ર મેરૂપર્વતનાં શિખરપર જઈ, ત્યાં દક્ષિણ જાગમાં રહેલા પાંચુક વનમાં પાંચુકંબલા નામની શિલાપર ગયો. ત્યાં પ્રજુને ધોલામાં લેઈ, પૂર્વ સન્મુખ તે બેઠો; તથા તે વચ્ચે સઘલા દેવો પણ પ્રજુનાં ચરણની સમીપ આવ્યા.

દશ વૈમાનિક, વીશ જવનપતિઓ, બત્રીશ વ્યંતરો, બે જ્યોતિષ્ક એમ મલી ચોસઠ ઇંદ્રો ત્યાં આવ્યા. ત્યાં સોનાનાં, રૂપાનાં, રત્નોનાં, સોનારૂપાનાં, સોનાં અને રત્નોનાં, રૂપા અને રત્નોનાં, સોનાં રૂપાં અને રત્નોનાં, તથા માટીનાં, એવા પ્રત્યેકનાં એક હજારને આઠ યોજનનાં મુખવાલા કલશો તથા એવી રીતે જંગા ર, દર્પણ, રત્નકરંડક, સુપ્રતિષ્ઠક એવા ચાલ, પુષ્પ, ચંગેરિકાદિક પૂજાનાં ઉપકરણો, પ્રત્યેક કુંજની પેઠે એક હજારને આઠ પ્રમાણે જાણવાં; તથા માગધ આદિક તીર્થની માટી, ગંગાદિકનાં જલ, પદ્મસરોવર આદિકના પાણી તથા કમલો, હુદ્રહિમવંત વર્ષધર, વૈતાલ્ય વિજય, તથા વદ્ધસ્કર આદિક પર્વતો પરથી સર્ષવ, પુષ્પ, વિગેરે સર્વ પ્રકારની ઔષધીઓને, અચ્યુતેંદ્ર, આજિયોગિક દેવોની મારફતે મગાવી લેતો હવો. તે વચ્ચે વદ્ધઃસ્થલપાસે રાખેલ છે, દ્વીરસમુદ્રનાં પાણીના ઘડાઓ જેઓએ, એવા દેવો,

# चित्र २१





पाण्डुकवनमा प्रभुजीनो स्नात्रमहोत्सव देवो करेढे चार दृषभना रूपे इन्द्र नवरावेढे







जाणे संसारनो समूह तरवामाटे घनाओनेज तेओए बांध्या होय नहीं, तेम शोजवा लाग्या; तथा जाणे वृक्षने सिंचता होय नहीं, अथवा पोतानो मेळ जाणे धोइ नाखताज होय नहीं; एवी रीते कलशने धारण करता देवो शोजता हवा.

हवे ते वखते इंद्रना संशयने जाणीने वीरप्रभुए जमणा अंगुठाथी चारे बाजुएथी मेरु पर्वतने कंपाव्यो; ते वखते पृथ्वी धुजवा लागी, शिखरो पकवा लाग्यां, तथा समुद्रो द्वाजायमान थवा लाग्या. तथा एवी रीतें ब्रह्मांन फुटी जाय, एवा शब्दो थते उते, इंद्रे अवधिथी जाणी, प्रभुपासे दामा मागी. असंख्या ता तीर्थकरोमांहेथी आजदिनसुधि मने कोइए पगेथी स्पर्श कयों नथी, अने आज्ञे आ वीर प्रभुए कयों, एवा हर्षथी जाणे ते मेरु नाचतोज होय नहीं, तेम देखावा लाग्यो. वली तेणें विचार्युं के, आ स्नात्रनी रनां अजिषेकथी ऊरता सघला ऊरणांऊरुपी में हारो पहेर्या, तथा जिनेश्वररुपी मुकुटने धारीने हुं सघला पर्वतोना राजा थयो हुं. हवे त्यां पेहेलां अच्युतेंद्र प्रभुने नवरावे, तथा एवी रीतें अनुक्रमें ठेक चंद्र सूर्यादिक सुधि सघलाओ अजिषेक करे. अहीं कवि घटना करे ठे. के, स्नात्र महोत्सव वखते चरम तीर्थकरनां मस्तकपर श्वेत उत्रनी पेठे आचरण करतुं, मुखरुपी चंद्रप्रते किरणोनां समूहनी पेठे आचरण करतुं, तथा कंठमा हारनी पेठे आचरण करतुं, तथा समस्त शरीरपर चीन देशनां कपडांनी पेठे आचरण करतुं, एवी रीतें इंद्रोनां समूहोए उंचा करेला घनाओना समूहना मध्य जागमांथी नीचे पडतुं, एवुं क्षीरसमुद्रनुं पाणी, तमारी लक्ष्मीने माटे थाओ ?

पढी इंद्रें पोतें चार वृषजोनुं स्वरूप क्युं, तथा तेना आठ शिंगनांओमांथी पकता दुधथी पोते प्रभुनुं अजिषेचन करवा लाग्यो. ते देवो प्रभुने पाणीथी स्नान करावतां, एवी रीते उलटा पोते निर्मलपणाने प्राप्त थया !! पढी तेओ मंगलदीवो तथा आरात्रिक क्रिया करीने, नृत्य, गीत, वाद्य आदिकथी विविधप्रकारें महोत्सव घेता. गंधकाषाय्य नामना दिव्य वस्त्रथी प्रभुना अंगने खुडीने, इंद्रें चंदन आभूषण घेता. पढी इंद्रें प्रभुनी सन्मुख, रत्ननां पाट-

लापर रुपानां चार

सिंहासन, ए अष्ट

ने मुक्या, तथा पेलुं प्रतिबिब अने अवस्थापिनी निद्राने पोतानी शक्तिथी इंद्रे पाठां ग्रहण करी लीधां.

पढी इंद्रे ओशीकाप्रते कुंरुल अने रेशमी कपडांनी जोमी मुकी, तथा चंद्रवामां श्रीदाम, रत्नदाम अने सोनानो दडो राख्यो. तथा बार क्रोरु रत्न, अने सोना रुपांनी वृष्टि करीने, इंद्रे आज्ञियोगिक देवोने महोडेशी घोषणा करावी के, प्रजु अथवा प्रजुनी माता तरफ जे कोइ अशुज चिंतवशे, तेना मस्तकना अर्जुन वृद्धनी मांजरनी पेठे सात टुकटा थशे. वढी प्रजुना अंगुठापर अमृत मुकीने, तथा नंदीश्वर द्वीपमां अगाइ महोत्सव करीने सघला देवो पोताने स्थानके गया.

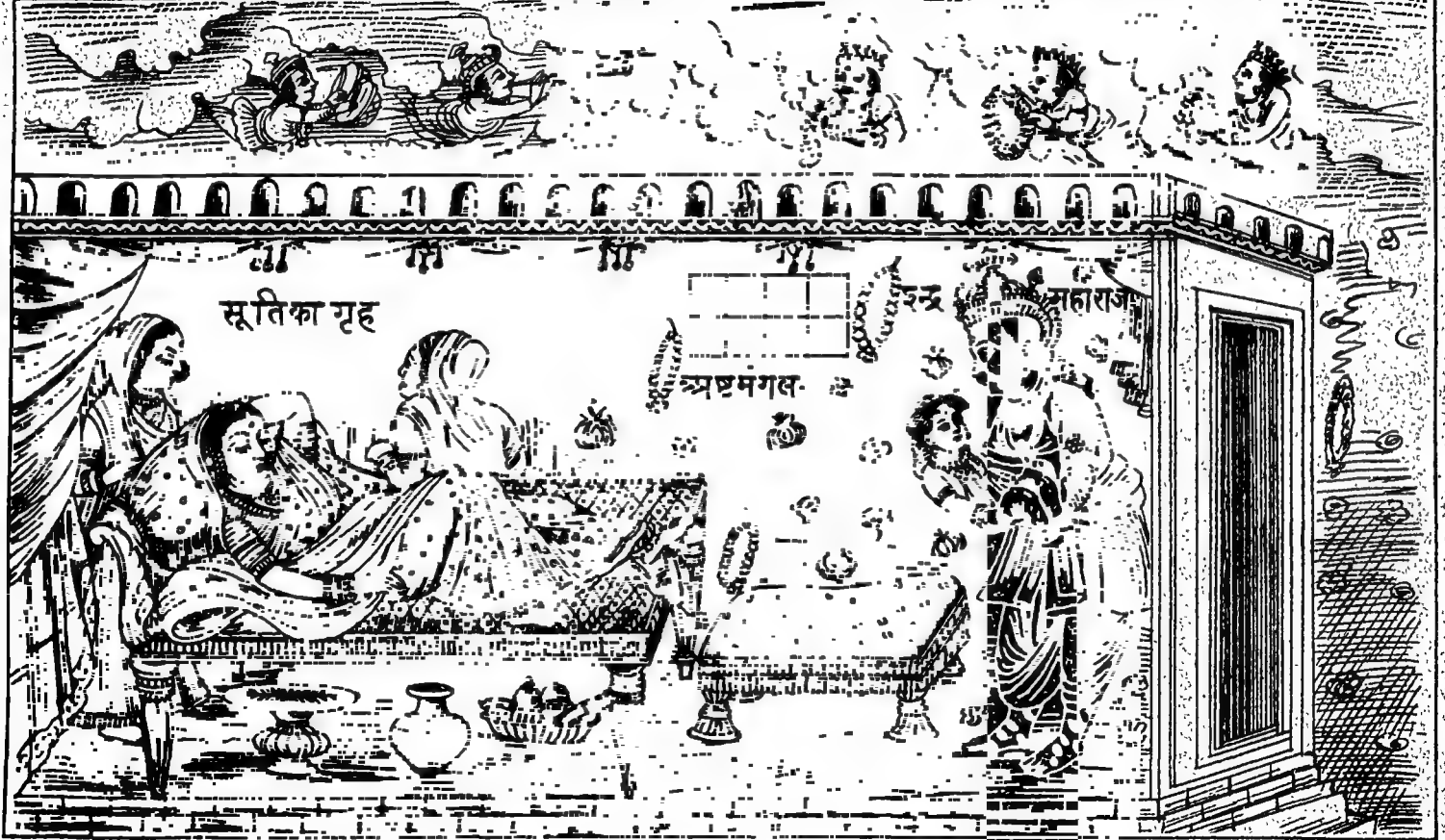
एवी रीतें देवोए करेलो श्री वीरप्रजुनो जन्मोत्सव जाणवो.

हवे ते अवसरने विषे प्रियंवदा नामनी दासी, जलदी राजापासे जइ, ते पुत्रना जन्मना वृत्तांतने कहेती हवी. सिद्धार्थ राजा पण ते वृत्तांतने सांजलीने अत्यंत हर्षित थयो, तथा हर्षथी तेनी वाचा पण गद्-गद् शब्दोवाली थइ, तथा तेनां शरीरपर रोमांच थयां. वढी तेणीने राजाए मुकुट शिवाय सघलां आज्ञूषणो वधामणीमां आप्यां, तथा तेणीने दासीपणांथी मुक्त करी.

हवे सिद्धार्थ राजाए प्रजातमां, रात्रिए देवोए करेला प्रजुना महोत्सवने जाणीने, नगरना आरह-कोने बोलाव्या, तथा तेमने कछुं के, हे देवानुप्रियो, आ हत्रियकुंरुग्राम नामना नगरमां जे केदखा-नाओ होय, तेने साफ करो ? अर्थात् तेमां रहेला केदीओने ठोमी मुको ? केमके कछुं ठे के, युवरा-जना अजिषेक वखते, शत्रुना राज्यनो नाश करती वखते, तथा पुत्रजन्मना महोत्सवने दिवसे केदी-ओने बंधनमुक्त कराय ठे. वढी तमो मान, एटले रस अने धान्यनां विषयरुप, तथा उन्मान एटले जोखाय ते, ते सघलामां वधारो करो ? तथा आ हत्रियकुंरुग्राम नामना नगरने बहारथी अने अंद-रथी पण तमे अत्यंत शोचायुक्त करो ? ते नगरने केवी रीतें शोचायुक्त करो ? ते हवे कहे ठे. सुगंधि

वाए करीने, दर्पण, वर्धमान, कलश, मत्स्यग  
मंगलो आखेखीने प्रजनी

१५५ १८







# चित्र २४





જાણનો ઠંટકાવ કરીને, તેથી આસિત્ત કરો ? તથા કચરો વિગેરે દૂર કરો ? તથા ઢાળ આદિકથી  
 લીંપાવો ? વહી કેવું કરો તો કે, શૃંગાટક કેહેતાં ત્રણ યુનાવાલાં સ્થાનકો, ત્રિક કેહેતાં જ્યાં ત્રણ  
 માર્ગો જોગા થાય એવાં સ્થાનકો, ચતુષ્ક કેહેતાં જ્યાં ચાર માર્ગો જોગા થાય એવાં સ્થાનકો, ચત્વર કેહે-  
 તાં જ્યાં અનુક્રમ માર્ગો જોગા થાય એવાં સ્થાનકો, ચતુર્મુખ કેહેતાં દેવાલય આદિક, મહાપથ કેહેતાં  
 રાજ્યમાર્ગ, પંથ કેહેતાં સામાન્ય માર્ગો, ઇટલાં સ્થાનકોમાં, પાણી કરીને સીંચેલા, અને તેથી કરીને-  
 જ પવિત્ર, તથા કચરો વિગેરે દૂર કરવાથી શોજાયુક્ત કરેલા, એવા જે રથ્યાંતર કેહેતાં માર્ગનાં મધ્ય-  
 જાગો, તથા આપણવીથિ કેહેતાં ડુકાનોના માર્ગો, અર્થાત્ બજારો, તે જે જોની અંદર એવું, તથા વહી  
 તે નગર કેવું ? તો કે મંચ કેહેતાં મહોત્સવ જોવામાટે લોકોએ ઘરની ઉપર કરેલા ઝરુલાઓ, તથા  
 અતિમંચ કેહેતાં તેઓની પળ ઉપર કરેલા ઝરુલાઓ, તેઓએ કરીને શહેરને શોજાયુક્ત કરો ? વહી  
 તે નગર કેવું ? તો કે નાના પ્રકારની રંગબેરંગી જે ધ્વજાઓ, કેહેતાં જોની અંદર સિંહ આદિકનાં  
 ચિત્રામણોએ કરીને સહિત એવાં મોટાં ઘુમ્મણો લટકી રહ્યાં છે, એવી ધ્વજાઓ, તથા પતાકા કેહેતાં  
 નાની ધ્વજાઓ, તેઓએ કરીને શોજાયુક્ત કરો ? વહી તે નગર કેવું ? તો કે, ઢાળ આદિકથી જૂમિપર લેપ-  
 નવાલું, તથા ચાક આદિકથી જીંતોપર કરેલી છે સફેદાઈ જ્યાં એવું કરો ? વહી તે નગર કેવું તો કે,  
 ગોશીર્ષ ચંદન તથા રસયુક્ત એવું જે રક્તચંદન, તથા દર્દર ઇટલે પર્વતમાં ઉત્તમ થયેલું જે ચંદન, તેઓ-  
 એ કરીને, જિંત આદિકપર લીધેલા છે, પાંચ આંગલીયોના હાથાઓ જ્યાં, એવું તે નગર કરો ? વહી  
 તે નગર કેવું ? તો કે, ઘરની અંદર ચોકનીઓપર રાખેલ છે, ચંદનનાં કલશો જ્યાં એવું કરો ? વહી  
 તે નગર કેવું ? તો કે, બારણાંઓનાં જાગોમાં, ચંદનના કલશોએ કરીને કરેલાં છે, તોરણો જેમાં એવું તે  
 નગર કરો ? વહી તે નગર કેવું ? તો કે, જૂમિપર તથા ઉપરના જાગમાં પળ, વિસ્તીર્ણ અને ગોલ આ  
 શાલો, છટકાવેલ છે, પુષ્પોની માલાઓનો સમૂહ જેમાં, એવું તે નગર કરો ? વહી તે નગર કેવું ?  
 કે, પંચ વર્ણના તથા રસે કરીને યુક્ત અને સુરજિ કેહેતાં સુગંધવાલા, એવા જે પુષ્પોના સમૂહો,





લીંપાવો ? વલી કેવું કરો તો કે, શૃંગાટક કેહેતાં ત્રણ છુણાવાલાં સ્થાનકો, ત્રિક કેહેતાં જ્યાં ત્રણ  
 માર્ગો જેગા થાય એવાં સ્થાનકો, ચતુષ્ક કેહેતાં જ્યાં ચાર માર્ગો જેગા થાય એવાં સ્થાનકો, ચત્વર કેહે-  
 તાં જ્યાં અनेક માર્ગો જેગા થાય એવાં સ્થાનકો, ચતુર્મુખ કેહેતાં દેવાલય આદિક, મહાપથ કેહેતાં  
 રાજ્યમાર્ગ, પંથ કેહેતાં સામાન્ય માર્ગો, ઇટલાં સ્થાનકોમાં, પાળીએ કરીને સીંચેલા, અને તેથી કરીને-  
 જ પવિત્ર, તથા કચરો વિગેરે દૂર કરવાથી શોજાયુક્ત કરેલા, એવા જે રથ્યાંતર કેહેતાં માર્ગનાં મધ્ય-  
 જાગો, તથા આપણવીથિ કેહેતાં હુકાનોના માર્ગો, અર્થાત્ બજારો, તે ઠે જેની અંદર એવું, તથા વલી  
 તે નગર કેવું ? તો કે મંચ કેહેતાં મહોત્સવ જોવામાટે લોકોએ ઘરની ઉપર કરેલા ઝરુલાઓ, તથા  
 અતિમંચ કેહેતાં તેઓની પળ ઉપર કરેલા ઝરુલાઓ, તેઓએ કરીને શેહેરને શોજાયુક્ત કરો ? વલી  
 તે નગર કેવું ? તો કે નાના પ્રકારની રંગબેરંગી જે ધ્વજાઓ, કેહેતાં જેની અંદર સિંહ આદિકનાં  
 ચિત્રામણોએ કરીને સહિત એવાં મોટાં ઘુગઠાંઓ છટકી રહ્યાં છે, એવી ધ્વજાઓ, તથા પતાકા કેહેતાં  
 નાની ધ્વજાઓ, તેઓએ કરીને શોજાયુક્ત કરો ? વલી તે નગર કેવું ? તો કે, ઠાણ આદિકથી જૂમિપર લેપ-  
 નવાણું, તથા ચાક આદિકથી જીંતોપર કરેલી છે સફેદાઈ જ્યાં એવું કરો ? વલી તે નગર કેવું તો કે,  
 ગોશીર્ષ ચંદન તથા રસયુક્ત એવું જે રક્તચંદન, તથા દર્દર ઇટલે પર્વતમાં ઉત્પન્ન થયેલું જે ચંદન, તેઓ-  
 એ કરીને, જિંત આદિકપર દીધેલા છે, પાંચ આંગલીયોના હાથાઓ જ્યાં, એવું તે નગર કરો ? વલી  
 તે નગર કેવું ? તો કે, ઘરની અંદર ચોકમીઓપર રાખેલ છે, ચંદનનાં કલશો જ્યાં એવું કરો ? વલી  
 તે નગર કેવું ? તો કે, બારણાંઓનાં જાગોમાં, ચંદનના કલશોએ કરીને કરેલાં છે, તોરણો જેમાં એવું તે  
 નગર કરો ? વલી તે નગર કેવું ? તો કે, જૂમિપર તથા ઉપરના જાગમાં પળ, વિસ્તીર્ણ અને ગોલ આ  
 વાલો, છટકાવેલ છે, પુષ્પોની માલાઓનો સમૂહ જેમાં, એવું તે નગર કરો ? વલી તે નગર કેવું ?  
 કે, પંચ વર્ણના તથા રસે કરીને યુક્ત અને સુરજિ કેહેતાં સુગંધવાલા, એવા જે પુષ્પોના સમૂહો, તેઓ

नो करेल जे उपचार केहेतां शोचा, तेणें करीने ते नगरने युक्त करो ? वली ते नगर केवुं ? तो के, कृष्णागुरु, किंदरु, तुरुष्क विगेरे सुगंधि पदार्थोथी सुगंधि करो ? वली ते नगर केवुं तो के, नट केहेतां नाटक करावनारा, तथा नर्तक केतां पोते नाचनारा, तथा जह्वा एटले दोरीओपर खेल करनारा, तथा मल्ल, तथा मुठीओथी युद्ध करनारा, तथा विडंबक एटले माणसोने हास्यकुतूहल करावनारा विदूषको, अथवा जेओ मोहडांओनां चालाओ करीने कुदे ठे तेओ, तथा रसें करीने युक्त एवी वार्त्ताओना करनाराओ, तथा लासक केहेतां रास रमनाराओ, तथा आरक्षको केहेतां कोटवालो, तथा लंख केतां वांसपर चमी तेनां अग्रजागपर खेल करनाराओ, तथा मंख केतां हाथमां ठवीओ राखी जिह्वा मागनाराओ, के जेओ 'गौरीपुत्रो' एवा नामथी प्रसिद्ध ठे, तेओ, तथा तूण नामनां वाजित्र वगादनाराओ, तथा तुंबवीणिका एटले वीणा वगाडनाराओ, तथा जेओ तालीओ वगाडीने कथाओ कहे ठे, एवां लोको, तेओए करीने संयुक्त, एवा आ कृत्रियकुंडग्राम नामनां नगरने तमो पोते करो ? बीजाओ पासे तेम करावो ? तथा हजारो गमे गानां धोंसरांओ, तथा प्रसिद्ध एवां हजारो गमे मूसलो उत्सवनी अंदर उजां करावो ! ( तेम कराववानो मतलब ए के, ते महोत्सव चालते ठते, तेम करवाथी, गाडां खेदवानी, तथा खांरवा आदिकनी मनाइ करेली ठे, एम वृद्ध आचार्योनो मत ठे. ) एम करीने ते मारी आझा तमो पाठी आपो ? तथा ते पाठी आवीने, आवीने मने कहो के, तमारी आझा प्रमाणे सघलुं तैयार कर्तुं ठे.

एवी रीतें सिद्धार्थ राजाथी आझा कराएला ते कौटुंबिक पुरुषोए, हाथजोमी ते सघलुं अंगीकार करी त्यांथी जइ, राजानां कहेवाप्रमाणे सघली आझाओ पाळीने, ज्यां सिद्धार्थ राजा बेग हता, त्यां पाठा आवीने, तेमने तेमनी आझा पाठी सोंपता हवा.

तेवार पठी ते सिद्धार्थ राजा, ज्यां कसरतशाला हती, त्यां गया; तथा त्यां जइ आवीने सर्व प्रकारनी रुझिए करीने युक्त, तथा सघली उचित वस्तुओना संयोगवाला एवा सर्व सैन्यवडे करीने, तथा

पालखी घोडा आदिक सर्व प्रकारनां वाहनोए करीने, तथा परिवार आदिकना समूहें करीने, तथा  
 सघला अंतःपुरें करीने, तथा सघली, पुष्प, गंध, वस्त्र, माट्य, अलंकार आदिकनी जे शोजा, तेणें करीने  
 तथा सघली प्रकारना वागतां एवां जे वाजित्रो, तेना निनादो केहेतां शब्दोए करीने, तथा वाजित्रो  
 ना एकी बखते यता शब्दोए करीने, तथा शंख, माटीना पटह, तथा जेरी, तथा जालर, तथा खरमु-  
 खी पटले काहला नामनुं वाजित्र, तथा मुरज केहेतां ढोल, तथा मृदंग, तथा डुंडुजि, ए सघलां  
 वाजित्रोनो जे मोटो शब्द, तथा तेना परुघारूप यतो जे प्रतिशब्द, तेणें करीने, तथा एवी रीतें साम-  
 ग्री सहित सिद्धार्थ राजा दश दिवसो सुधि, महोत्सवपूर्वक कुलमर्यादा करतो हवो. हवे ते कुलमर्या-  
 दा केवी ? ते कहेवे. तेणें वेंचाण यती वस्तुओने जगातथी मुक्त करी; वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो  
 के, कर केहेतां दरेक वर्षे राजाओ जे प्रजापासेथी खेते ते करे करीने प्रजाने रहित करी. अर्थात्  
 कर माफ कर्या. अने तेथीज सघलाओने हर्षना हेतुरूप होवथी उत्कृष्ट एवी. वली ते कुलमर्यादा  
 केवी ? तो के, जे जे वस्तुओ जे जे माणसोने जोती होय, ते ते बजारमांथी मूढ्य दीधाविनाज लोको  
 ए ग्रहण करवी, केमके तेनुं मूढ्य राजा आपशे, एवी रीतनी जाहेरखबरवाली, अने तेथी करीनेज  
 अनुपम, केहेतां कोइने पण जेनी उपमा न आपी शकाय एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के,  
 नास्तिकोने घेर पण, राजानी आज्ञाने आपनारा राजपुरुषोनो ठे, प्रवेश जेनी अंदर एवी, वली ते कुल-  
 मर्यादा केवी ? तो के, दंड केहेतां राजाना अपराधथी प्रजापासेथी ग्रहण करातुं जे धन, ते, तथा कुदंरु  
 केहेतां मोटो अपराध होते ठेते पण, अद्वय एवो जे राजा दंरु खेते ते, ते बन्नेथी रहित एवी; वली ते  
 कुलमर्यादा केवी ? तो के, करजे करीने पण रहित एवी, अर्थात् सघलानुं करज पण राजा आपशे  
 एवी, वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के, उत्तम एवी गणिकाओ, तथा नाटकना प्रतिबंधवालां पात्रो-  
 ए करीने सहित एवी, वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के, अनेक एवा जे प्रेक्षकारको, तेओए करीने  
 सेवित थयेखी, वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के, नथी तजाएलां मृदंगो जेनी अंदर एवी; वली ते



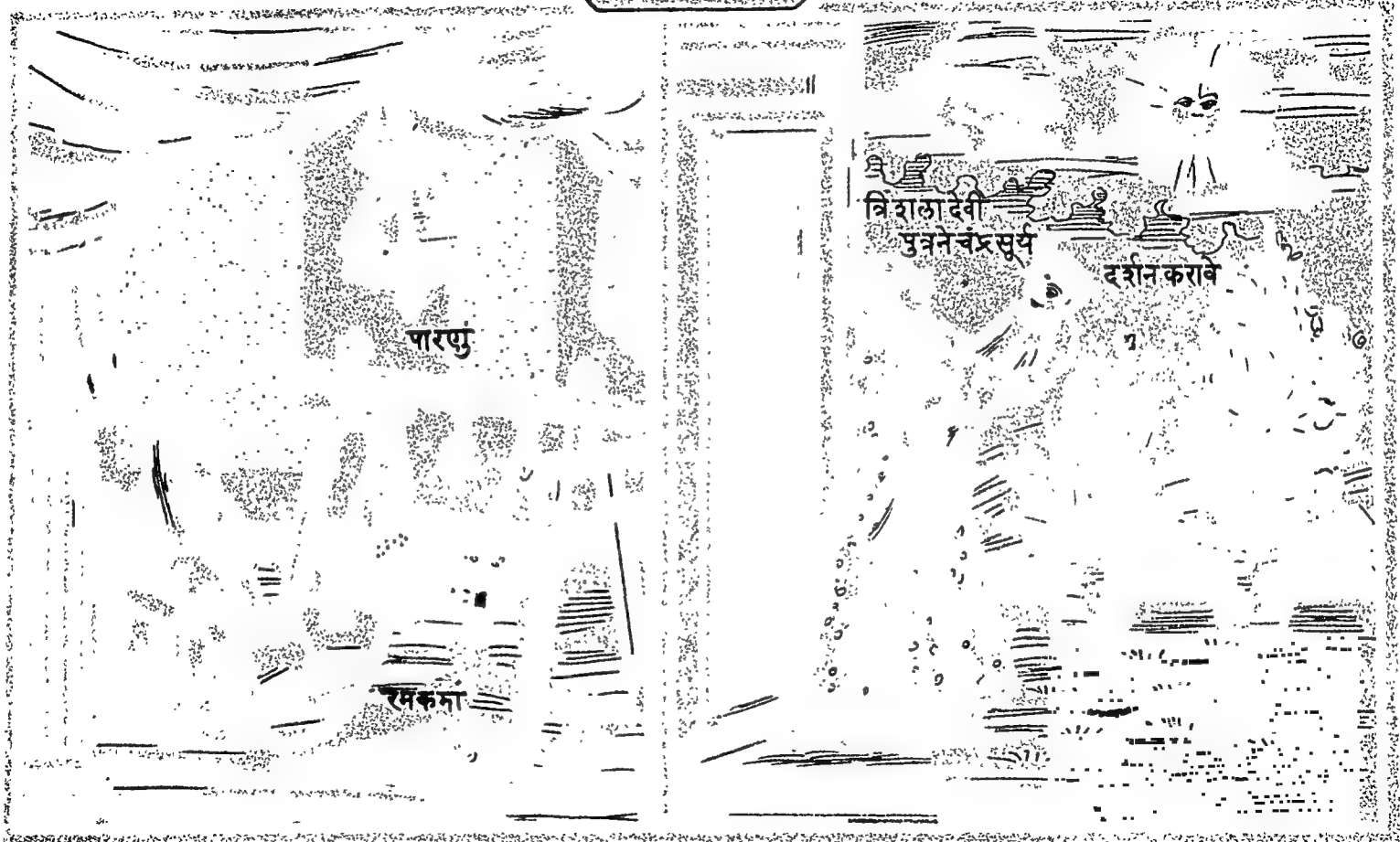
कुलमर्यादा केवी ? तो के, नथी करमाएली पुष्पनी मालाओ जेनी अंदर एवी; वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के, प्रमुदित केतां हर्षवंत, अने तेथी करीनेज क्रीडा करवाने लागेला ठे, नगरना लोको सहित देशना लोको जेनी अंदर एवी, एवी रीतनी कुलमर्यादा सिद्धार्थ राजा पाखवा लाग्या.

पढी ते सिद्धार्थ राजा, तेवी रीतें दश दिवसो सुधि कुलमर्यादा पाखते ठते, सेंकडो, हजारो अने लाखो प्रमाणे अरिहंतप्रभुनी पूजाओ करता हवा. केमके, प्रभुनां मातपिता श्री पार्श्वनाथप्रभुनां संतानना श्रावको हता. “यज” धातु देवपूजाना अर्थने कहेनारी ठे, माटे अही “याग” एवा शब्दथी जननी प्रतिमानी पूजाज ग्रहण करवी. केमके बीजा यज्ञोना असंभव ठे; वली तेओ पार्श्वनाथ प्रभुनां संतानना श्रावको हता, एम आचारांगमां कहेलुं ठे. वली ते राजा पर्वने दहाडे ढव्योनुं दान देता, तथा देवरावता हवा.

तेवारपढी श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुना मातापिताए पेहेले दिवसे, एवी रीतें कुलमर्यादा करी. तथा त्रीजे दिवसे चंद्रसूर्य देखाडवानो महोत्सव करता हवा.

तेनो विधि नीचे प्रमाणे जाणवो. जन्मथी मांकी बे दिवसो जाते ठते, गृहस्थ गुरु, अरिहंत प्रभुनी प्रतिमानी पासे रुपानी चंद्रनी मूर्तिने प्रतिष्ठित करीने, पूजीने विधिपूर्वक स्थापे. तेवारपढी स्नान करे-ली, तथा उत्तम वस्त्राभूषणो पेहेरेली, एवी प्रभुनी माताने पुत्रसहित, चंद्रनो उदय होते ठते, प्रत्यह चंद्रनी सन्मुख लेइ जइने “ॐ अर्ह चंद्रोऽसि, निशाकरोऽसि, नक्षत्रपतिरसि, सुधाकरोऽसि, औषधीग-जोऽसि, अस्य वृद्धिं कुरु कुरु स्वाहा” एवी रीतनो चंद्रनो मंत्र उच्चारण करतो थको चंद्रने देखाडे; पढी माता पुत्रसहित थइ थकी, गुरुने नमे; त्यारे गुरु पण आशिर्वाद आपे के, सघली औषधिओए करी मिश्रित थएल ठे, किरणोनी पंक्ति जेनी, तथा सघली आपदाओने हरवामां जे प्रवीण ठे, एवो आ चंद्र हमेशां प्रसन्न थयो थको, तमारा समस्त वंशने विषे वृद्धि करो ? एवीज रीतें सूर्यनुं पण दर्शन करावे; तेमां मूर्ति, सोनानी अथवा तो त्रांबांनी करे. अने मंत्र नीचे प्रमाणे बोले. “ॐ अर्ह सूर्योऽसि,

# चित्र १५





प्रभुनो नाम नाखती यखते ज्ञातिने भोजन.



ज्ञातिने भोजन.







दिनकरोऽसि, तमोपहोऽसि, सहस्रकिरणोऽसि, जगच्चक्षुरसि प्रसीद ” पढी गुरु आशिर्वाद आपे के सचला देव अने असुरोने वंदनीय, तथा सर्व अपूर्व कार्योंना करनारा, एवा सूर्य, पुत्रसहित तमोने मंगलना देनारा थाओ ?

एवी रीतें चंद्रसूर्यना दर्शननो विधि जाणवो.

हमणाना कालमां तो तेने बदले बालकने आरिसो देखाडे ठे.

तेवार पढी ठठे दहाडे एटले, कुलधमें करीने ठठी रात्रिए जागता थका जागरणमहोत्सव करे. एवी रीतें अग्यार दिवसो गये ठते, अशुचि एवां जे जन्मकायों, जेवां के, नालछेद इत्यादि कार्यों समाप्त होते ठते, बारसो दिवस आवते ठते प्रजुनां मातापिताए घणां एवां जोजन आदिक तैयार कराव्यां; तथा ते बखते मित्रोने, ज्ञाति एटले पोतानी जातवालाउने, पुत्रादिक सगांउने, पित्राईउने, पुत्र तथा पुत्रीनां ससरा आदिकने, दास दासीउने तथा श्री रुषजदेव प्रजुना वंशना कृत्रियोने, तेउए जमवा माटे नोतरुं आप्युं. तेवार पढी पूजा आदिक कार्यों करीने तथा महामूल्यवालां वस्त्राजरणो पेहेरीने, जोजन समये, जोजन मंरुपमां सारां आसनो बीठावी तेपर तेउ बेठा. तथा उपर कहेला खजना दिकनी साथे पीरसेलां जोजनोने, सेलकीनी पेठे थोडुं खाता थका वधारे तजता थका, खजुर आदिकनी पेठे, घणुं खाता अने थोरु तजता थका, एकबीजाने मांहोंमांहें जोजननी वस्तुउं आपता थका जमवा छाग्या; अर्थात् एवी रीतें जोजन करता हवा. एवी रीतें जोजन कर्या बाद तेउ बेठकनी जगोपर आवी बेठा; एवी रीतें रहेता थका त्यां शुद्ध एवं पाणी पीता हवा. तेवार पढी परम पवित्र थइने, ते मित्रादिक वर्गनो, तेउए घणां एवां पुष्प तथा वस्त्र आदिकथी सत्कार कयों. तथा तेम करीने ते मित्रादिक वर्गने प्रजुनां मातापिताए कहुं के, ज्यारथी आ बालक गर्जमां आवेल ठे, त्यारथी अमो, सुवर्ण, धन, हीरा, माणिक विगेरेथी, वृद्धि पास्यां ठिए, तेथी तेमनुं “वर्धमान” एवं गुणनिष्पन्न नाम पारुशुं हवे भ्रमण जगवत श्रीमहावीर प्रजुनां व्रण नामो जाणवा. तेउमांथी माता पिताए “वर्धमान”

एवुं प्रथम नाम पाडयुं; रागद्वेषनां अज्ञावथी “श्रमण” एवुं बीजुं नाम जाणवुं. तथा जय अने जैर-  
वमां निष्कंप रहेवाथी; तेमां जय एटले अकस्मात् बीजली आदिकथी उत्पन्न थएलो जय, तथा जैरव  
एटले सिंह आदिक, तथा जुख, तरस आदिक बावीस परिसहो, तथा देवता संबंधि चार उपसर्गो,  
तथा तेना जुदा जुदा जेदो लेखीए तो सोल उपसर्गो, तेने प्रजुए दमाए करीने सहन कर्या ठे, पण  
असमर्थपणाए करीने नहीं; वली जडादिक तथा एकरात्रिकी आदिक प्रतिमाउना, तथा अजिग्रहोना  
पालनारा, तथा त्रण ज्ञाने करीने मनोहर होवाथी, तेम तेमणे रतिश्ररति पण सहन करेली ठे, अ-  
र्थात् तेमां हर्षशोक तेमणे कर्यो नथी; एवी रीते ते ते गुणोनां ते जाजनरूप ठे, अर्थात् रागद्वेषरहित  
ठे; एम वृद्ध आचार्योंनो मत ठे; तथा वीर्य केहेतां पराक्रमे करीने संपन्न ठे. एवी रीतनां प्रजुने, दे-  
वोए “श्रमण जगवान् महावीर” एवुं, नाम आप्युं ठे. एवुं नाम देवोए केम कर्युं? तेने माटे वृद्ध  
संप्रदायनो मत ठे.

एवी रीतें उपर वर्णवेली युक्तिए करीने सुरासुरनरेश्वरोए करेल ठे, जन्मोत्सव जेमनो एवा ते वीर-  
प्रजु बीजना चंद्रनी पेठे, अथवा कटपवृक्षना अंकुरानी पेठे वृद्धि पामता थका अनुक्रमे केवा थया?  
ते कहे ठे. चंद्रसरखुं तेमनुं मुख थयुं, ऐरावण हाथीसरखी तेमनी चाल थइ, तेमना होठ लाल थया,  
दांतोनी पंक्ति सफेद थइ, केशोनो समूह कालो थयो. हाथो कमलसरखा कोमल थया; श्वासोश्वास सु-  
गंधि थयो, तथा कांतिए करीने पण ते उलसायमान थया. वली ते मति, श्रुत, तथा अवधिज्ञानसंयु-  
त हता, वली तेमने पूर्वजवनुं पण स्मरण हतुं, रोगरहित हता, वली, मति, कांति, धीरज आदिक पो-  
ताना गुणोए करीने जगत्थी पण अधिक हता, तेम जगत्मां तिलक समान हता.

एक दहामो ते वीरकुमार कौतुक रहित हता, तो पण, समान वयवाला कुमारोनां उपरोधथी तेम-  
नी साथे क्रीडा करता थका, आमलकीक्रीडा करवाने माटे नगरनी बाहेर गया; त्यां ते कुमारो वृक्ष-  
पर चढवा आदिके करीने क्रीडा करता हता.







एटखामां सौधमेंड, पोतानी सजामां वीरप्रजुना धैर्यता आदिक गुणोनुं वर्णन करता हवा; तेमणे  
 कथुं के, हे देवो, हमणानां काखमां मनुष्य लोकमां श्री वर्धमान कुमार, बालक ठे, तो पण महा पर-  
 क्रमी ठे; तेने इंद्रादिक देवो पण बीवराववाने समर्थ नथी; ते सांजली कोशक मिथ्यादृष्टि देवें विचार्युं  
 के, अहो ! इंद्रने तो पोताना स्वामिपणाना अजिमाने करीने निरंकुश अने विचारोविनानी, एक पुंढरुं  
 नाखी, नगरने दाटी देवाजेवा नहीं श्रद्धा आवे एवां वचनोनी चतुराइ आवी होय तेम लागे ठे, के,  
 जेथी एक मनुष्यकीटने पण आटली हृदे चढावी दे ठे. माटे आजेज त्यां जइ, तेने बीवरावीने, इं-  
 द्रनां वचनने हुं जूंतुं पांहुं. एम विचारि ते देवें मनुष्यलोकमां आवीने, सांबेलां सरखा जाणा, च-  
 पख एवी बे जीजोवाला, जयंकर फुंफावाला, अत्यंत क्रूर आकारवाला, विस्तार पामता कोपवाला  
 विस्तारवाली फणावाला, तथा चलकता मणिवाला, एवा सपें करीने, तेणे ते क्रीडा करवाना वृद्धने  
 बीटयुं. ते जोइ सर्व कुमारो त्यांथी नाशी गया, त्यारे श्रीवीरकुमारें, जरा पण जय राख्याविना, पोते  
 त्यां जइ, ते सर्पने हाथमां खेइ दूर फेंकी दीधो. त्यारे सघला कुमरो पाठा एकठा थइने, दगानी रमत  
 करते ठते, ते देव पण एक कुमारनुं रूप विकुर्वीने तेमनी साथे क्रीडा करवा लाग्यो. ते रमतमां नीचे  
 प्रमाणे शरत हती. जे कोइ कुमार हारी जाय, ते जीतेला कुमारने पोतानी पीठपर चढावे. पठी ते  
 देवकुमारें जाणीने हारी जइने, प्रजुने पोतानी पीठपर बेसामी, पोतानुं सात ताड जेटयुं उंचुं शरीर  
 कर्युं. त्यारे जगवाने पण तेनुं स्वरूप जाणीने, तेने पोतानी वज्र सरखी कठिन मुठीथी पीठपर मायों.  
 त्यारे ते देव पण ते प्रहारनी वेदनाथी पीडित थयो थको, मशकनी पेठे संकोच पाम्यो. तेवार पठी  
 ते देवें शक्रनुं वचन खरूं मानीने, पोतानुं स्वरूप प्रगट कर्युं, तथा सघलो आगलनो वृत्तांत कही सं-  
 ने बारंवार प्रजुनी तेणें कमा मागी. तथा तेम करीने ते पोताने स्थानकें गयो. ते वखते इंद्र  
 थइने प्रजुनुं “वीर” एतुं नाम कर्युं !  
 रीतें आमखकीक्रीडानुं वृत्तांत जाणवुं.

हवे प्रजुनां मातापिता तेमने आठ वर्षनी उमरना थया जाणीने, अति मोहथी, आचूषणो आदिक पहे रावीने पाठशालामां लेइ गया. ते वखते मातपिताए लग्नस्थितिपूर्वक घणुं धन खरचीने मोटो उत्सव कयो. ते वखते हाथी तथा घोमाओना समूहें करीने, तथा मनोहर एवा बाजुबंध तथा हारोए करीने, तथा सोनानां घडावेलां एवां विंटी, कुंडल तथा कंकण आदिकें करीने, तथा अत्यंत मनोहर एवां पंच वर्णनां रेशमी कापडे करीने, खजन आदिक राजाओनो तेमणे जक्तिपूर्वक सत्कार कयो. तथा पंक्तिने माटे नाना प्रकारनां वस्त्र, आचूषणो, नाळीयेर आदिक तथा निशालीआओने वेंचवामाटे, सोपारी, शींगोडां, खजुर, साकर, खांड, चारोळी, तथा डाक आदिक मनोहर खावानी वस्तुओ पण तेमणे साथे लीधी. तथा सोनां, रुपां अने रत्नोनां मिश्रणथी वनावेलां पुस्तकोनां उपकरणो, तथा मनोहर, खडीया, देखण तथा पाटीयो पण साथे लीधां. वली सरस्वती देवीनी मूर्तिनी पूजा माटे, मनोहर नवुं, तथा घणां रत्नोथी जमित एवुं सोनानुं जूषण, तथा निशालीआओ माटे विविध प्रकारनां वस्त्रो पण साथे लीधां, एवी रीतें सघली जणवानी सामग्रीओ सहित कुलनी वृद्ध स्त्रियोथी, तीर्थो-दकें करीने स्नान कराएला, पेहेरेलां एवा घणा जे अलंकारो, तेजुंए करीने कांतियुक्त थएला, मस्तकपर मेघामंजर सरखुं धारण करेल ठे, उत्र जेणें एवा, चार चामरोथी वींजातुं ठे, अंग जेमनुं एवा, चतुरंगी सेनाथी वींटाएला, वागतां ठे विविध वाजांज जेनी आगल एवा, ते वीरप्रजु पंक्तिने घेर जता हवा. ते वखते पंक्ति पण, राजानां पुत्रने जणाववाने उचित, एवां, हीरसमुद्रना पाणीसरखा उज्ज्वल धोतीयां, सोनानी जनोइ, तथा केसरनां तिलक आदिकनी सामग्री करतो हवो.

हवे ते वखते इंद्रनुं आसन, हालतां पीपलानां पाननी पेठे, तथा हाथीना काननी पेठे, तथा कपटीना ध्याननी पेठे, तथा राजाना माननी पेठे चलायमान थयुं. तेथी अवधिज्ञानें करीने ते वृत्तांत जाण्या बाद इंद्र देवोने कहेवा लाग्या के, अहो! आ तो मोटुं आश्चर्य ठे के, प्रजुने पण निशासे जणवामाटे मोकलाय ठे!!! माटे ते तो, जेम आबांपर तोरण, अमृतमां मिठाश, ब्राह्मीने पाठनी विधि

# चित्र १८

बृद्ध ब्राम्हणेने रूपें इंद्र महाराज.

भयानार मेता.

भयानार निशा लिया.







ચંદ્રમાં સફેદાશ્નું આરોપણ, તથા કુંદનમાં સુવર્ણનું સ્થાપન, ઘટલાની માફક પ્રચુને પણ પાઠશાલામાં  
 જણવામાટે મોકલવાનું કાર્ય છે. તીર્થંકર પ્રચુપાસે જે વચનો બોલ્યાં છે, તે તો માની પાસે મમ્માનું વર્ણ-  
 ન, લંકા નગરીપ્રતે સમુદ્રના મોજાઉનું વર્ણન, તથા સમુદ્રને લવણની ખેટ આપવા જેવું છે. કેમકે જિ-  
 નેશ્વરો તો જણ્યાવિના વિદ્યાવાન, દ્રવ્યવિના પરમેશ્વર, તથા આનૂષણવિના મનોહર છે, માટે એવા પ્ર-  
 ચુઈ તમારું રક્ષણ કરો ? એમ કહી, તે ઇંદ્ર તુરત બ્રાહ્મણનું સ્વરૂપ કરીને, જ્યાં પ્રચુ હતા, તે પંક્તિને  
 ઘેર આવ્યો. તથા ત્યાં પ્રચુને પંક્તિને યોગ્ય એવા આસનપર બેસાડીને, પંક્તિના પણ મનમાં રહેલા સં-  
 પ્રચુને પૂઠતો હવો. તે જોઈ લોકો વિચારવા લાગ્યા કે, આ બાલક તે આનો શો ઉત્તર દેઈ શ-

! એમ વિચારતા હતા, તેટલામાં શ્રી વીરપ્રજૂએ તેના સઘલા ઉત્તરો દીધા. ત્યારથી “જિનેંદ્ર”  
 વ્યાકરણ થયું. એ જોઈ સઘલા લોકો આશ્ચર્ય પામ્યા, તથા પંક્તિ પણ મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો

! આ બાલક એવા વર્ધમાન કુમારેં પણ આટલી બધી વિદ્યાનો ક્યાં અજ્યાસ કર્યો હોશે !!!

શ્રી આ કેટલું બધું આશ્ચર્ય છે કે, બાલપણથી મને પહેલા જે સંદેહોનું કોઈ પણ નિરાકરણ

, તે સઘલા સંદેહો, આ બાલક એવા પણ વીરપ્રજૂએ દૂર કર્યા. વહી આવી વિદ્યા જાણના-

બધું ગંધીરપણું !! અથવા આવા મહાત્માનું તે યુક્તજ છે. કેમકે મેઘ પણ શરદ્ ઋતુમાં

છે, તે વરસતો નથી, અને વર્ષા ઋતુમાં જે ગાજતો નથી તે વરસે છે; એવીજ રીતે નીચ મા

ણસ પણ છે, અને કરતો નથી; અને ઉત્તમ માણસ બોલતા નથી, પણ કરી દેલા છે. તેમજ અ

સાર પદાર્થનો પ્રાયેં મોટો આનંદ થાય, કેમકે જેવો કાંસાનો અવાજ થાય છે, તેવો સોનાનો અવાજ

થતો નથી. ઇત્યાદિક વિચાર કરતા એવા પંક્તિને ઇંદ્રે કહ્યું કે, હૈં વિપ્ર ! તારે મનમાં આમને મનુષ્ય

માત્ર એવા બાલક નહીં જાણવા, પણ આને તો સઘલાં શાસ્ત્રોના પારને પહોંચેલા એવા, શ્રી વીર જિને-

શ્વર તારે જાણવા. ઇત્યાદિક શ્રી વીરપ્રજૂની સ્તુતિ કરીને ઇંદ્ર પોતાને સ્થાનકેં ગયો.

શ્રી વીરપ્રજુ પણ સઘલા જ્ઞાતકુલનાં કશિયોષી પરિવારયુક્ત થયા થકા, પોતાને ઘેર આવ્યા. એવી

रीतें प्रभुने पाठशालामां मोकलवानो अधिकार जाणवो. एवी रीतें प्रभूनी बाळ्यावस्था गयाबाद यौवन युक्त थये ठते; तथा जोगो जोगववाने समर्थ थये ठते, प्रभुने मातापिताए शुभ मुहूर्तमां समरवीर राजानी यशोदा नामें पुत्री परणावी. तेणीनी साथे सुख जोगवतां प्रभूने एक पुत्री थइ. अने तेणीने पण कोइ मोटा राजाना पुत्र, एवा पोताना जाणेज जमाळी साथे परणावी. अने तेणीने पण शेषवती नामनी पुत्री थइ, अने ते प्रभूनी दौहित्री थाय;

हवे दहा केहेतां सकल कलाजमा कुशल, तथा निपुण ठे प्रतिज्ञा जेनी एवा, ते प्रभु पोतानी प्रतिज्ञाने संपूर्ण रीतें पालता हवा.

वढी अत्यंत सुंदर रूपवाला, तथा सर्व प्रकारना गुणोए करीने आलिंगित थएला, तथा सरल, तथा विनयवान्, तथा प्रख्यात, तथा ज्ञात केहेतां जे सिद्धार्थ राजा, तेना पुत्र, तथा केवल पुत्रमात्रज एटलुंज नहीं. पण ज्ञातकुलने विषे चंद्रसरखा, वज्ररुषजनाराच संघयणवाला, तथा मनोहर होवाथी समचतुरस्र संस्थानवाला, तथा मनोहर ठे देह जेमनो एवा, तथा वैदेहदिन केहेतां त्रिशलाना पुत्र, एटले विदेहा केहेतां जे त्रिशला कृत्रियाणी, तेणीनी कुक्षिये उत्पन्न थयेलुं ठे, शरीर जेमनुं एवा, गृहस्थावासमां सुकुमाल एवा, ( केमके दीक्षा वखतें तो परिसहो सहन करवाथी सुकुमालपणाए करीने रहित हता ) श्री वीरप्रभु त्रीस वर्षों सुधि गृहस्थावासमां रहीने, मातापिता ज्यारे देवल्लोके गया, त्यारे नंदिवर्धन आदिक वनीलोनी लीधेल ठे रजा जेमणें एवा; एटले प्रभुए गर्भमांज होते ठतें प्रतिज्ञा करी हती के, मातापिताना बेठां हुं दीक्षा लेइश नहीं; एवी रीतनी प्रतिज्ञा संपूर्ण थइ ठे जेमनी एवा. अहीं आवश्यकसूत्रनां अजिप्रायें, प्रभूने अठावीश वर्षों वीत्याबाद, तेमनां माता पिता चोथे स्वर्गे गयां, अने आचारांगनां अजिप्रायें अनशन करी अच्युत देवल्लोकें गया. तेवार पढी प्रभूए पोता नां मोटा जाइ नंदिवर्धनने कहुं के, हे राजन्, मारो अजिग्रह संपूर्ण थयो ठे, माटे हुं हवे दीक्षा लेइश. त्यारे नंदिवर्धने कहुं के, हे जाइ, मातपिताना विरहथी खिन्न थएला एवा मने, आ वात क-

# चित्र १५

श्रीमहावीर  
भगवान्

तिक  
देव.





हीने, वृं पा पर खार मेखन तेने  
हम बिगेरेको

હીને, તું ધા પર ત્યાર મેલવા જેવું કેમ કરે છે ? ત્યારે પ્રજુષ કશું કે, હે જાણ, પિતા, માતા, જ્ઞાતા, બે-  
 હેન બિગેરેનો સંબંધ આ જીવ અનેકવાર પરસ્પરના સ્નેહથી બાંધી ચુક્યો છે; માટે શામાટે આપે પ્રતિ-  
 બંધ કરવો જોઈએ ? ત્યારે નંદિવર્ધને કશું કે, હે જાણ, તે સઘણું હું જાણું તું, પણ પ્રાણથકી પણ અ-  
 ત્યંત વહાલા એવા જે તમો, તેનો વિરહ મને અત્યંત પીડા ઉપજાવે છે. માટે મારા ઉપરોધથી તમો બે  
 વર્ષોસુધિ ઘેરમાં રહો ? ત્યારે પ્રજુષ કશું કે, ઠીક; પણ હે રાજન્, મારામાટે તમારે કોઈ પણ જાતનો  
 આરંજ કરવો નહીં; હું પ્રાસુક એવો આહાર મહાણ કરીને રહીશ; ત્યારે નંદિવર્ધન રાજાએ પણ તે ક-  
 હુલ્ય કર્યું. તેથી બીજાં બે વર્ષોસુધિ વહાલંકારથી જૂષિત એવા પ્રજુ પણ, પ્રાસુક અને ઇષણીય એવા આ  
 હારથી, સચિત્ત પાણીને પણ નહીં પીતા થકા, ઘરમાં રહ્યા. તેવારથી માંડી પ્રજુષ અચિત્ત પાણીથી પણ  
 સર્વજ્ઞાન કર્યું નહીં, તથા ત્યારથી જીવિતપર્યંત બ્રહ્મચર્ય તેમણે પાલ્યું. પણ દીક્ષોત્સવમાં તો સચિત્ત  
 પાણીથી પ્રજુષ જ્ઞાન કર્યું છે, કેમકે, તેવો કલ્પ કેહેતાં આચાર છે. એવી રીતે પ્રજુને વૈરાગ્યયુક્ત જા-  
 ણીને, ઘોડે સ્વપ્નોથી સૂચિત એવા ચક્રવર્તિપણાની બુદ્ધિથી તેમની સેવા કરતા એવા, શ્રેણિક, તથા ચં-  
 દ્રપ્રયોત આદિક રાજકુમારો પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા.

એવી રીતે પ્રજુની પ્રતિજ્ઞા એક બાજુએ સમાપ્ત થઈ, અને બીજી તરફ લોકાંતિક દેવોએ પ્રજુને વિ-  
 નંતિ કરીકે, હે જગવાન્ તીર્થ પ્રવર્ત્તાઓ ?

લોકાંતિક પટલે સંસારને અંતે રહેલા દેવો, અર્થાત્ એકાવતારી દેવો, કેમકે જો તેમ ન માનીએ,  
 તો બ્રહ્મલોકમાં રહેનારા, એવા તે દેવોને, લોકાંતિકપણું ઘટી શકતું નથી; તે દેવો નવ પ્રકારના છે. તે  
 ઈર્ના નામ, સારસ્વત, આદિત્ય, વહ્નિ, વરુણ, ગર્દતોય, તુષિત, અવ્યાબાધ, અગ્નિજ્વ અને અરિષ્ટ.

હવે પ્રજુ જોકે સ્વયંબુદ્ધ હતા, તો પણ આમ કરવું: એ તેમનો આચાર છે. તેજ કહે છે.

જિત પટલે અવશ્યજાવેં કરીને છે, કલ્પ કેહેતા આચાર જેઁનો, તે જિતકલ્પિક કહેવાય; એવા તે  
 દેવો હ્રદ, મનોહર આદિક ગુણોવાલી વાણીથી પ્રજુને આંતરાવિના અજિનંદતા થકા, તથા સ્તુતિ ક-

રતા થકા એમ કહેવા લાગ્યા કે, હે નંદા ! કેતાં હે સમૃદ્ધિવાલા પ્રજુ તમો જય પામો ? જય પામો ? તમો જડ પામો ? બોધ પામો ? હે જગવાન્, હે લોકના નાથ, સઘલા જગતના જીવોને હિતકારી એવા ધર્મતીર્થને પ્રવર્ત્તાવો ? કેમકે તે તીર્થ હિતને કરનારું તથા મોહરૂપી સુખને કરનારું, થશે, એમ કહી તેજ જય જય શબ્દ કરવા લાગ્યા.

હવે શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજુને તો, મનુષ્યને યોગ્ય એવો જે વિવાહાદિક ગૃહસ્થધર્મ તેથી પેહેલાંજ, અનુપમ, તથા ઉપયોગવાલાં, તથા કેવલજ્ઞાન ઉપજે ત્યાંસુધિ સ્થિર રહે એવાં, અવધિજ્ઞાન અને અવધિદર્શન તો હતાંજ; અને તે આત્મોગિક જ્ઞાન દર્શન કરીને, પોતાના દિક્ષાકાલને જાણતા પણ હતા.

હવે પ્રજુ સુવર્ણ આદિક સઘલું તજીને, તથા વહી શું કરીને, તો કે, વિશેષ પ્રકારે તે સઘલું તજીને, તથા વહી શું કરીને ? તો કે, તે સુવર્ણ આદિકને અસ્થિર માનીને, તે સઘલું યાચકો પ્રતે, જાગે પરતું વેહેંચી આપીને, અથવા આટલું આને દેવું, આટલું આને દેવું, એમ વિચાર કરીને, ગોત્રિયો પ્રતે તેનો જાગ પામી આપીને, પ્રજુ નિકળ્યા. આ સૂત્રે કરીને પ્રજૂનું વાર્ષિકદાન સૂચવ્યું. અને તે નીચે પ્રમાણે જાણવું. જગવાન્ દીક્ષાના દિવસથી પેહેલાનું એક વર્ષ બાકી રહે ત્યારે, વાર્ષિકદાન દેવા માંડે છે; અને તે દાન સૂર્યોદયથી માંડીને, કલ્પવર્તવલાપર્યંત આપે; એવી રીતે હમેશ પ્રતે પ્રજુ એક કોડ ને આઠ લાખ સોનૈયા આપે. વહી “ જેને જે જોશ, તે લો ” ? એવી રીતની ઉદ્ઘોષણાપૂર્વક જે કંઈ જેને જોશ, તે પ્રજુ તેને આપે છે. અને તે સઘલું ડ્રવ્ય ઇંડ્રના હુકમથી સઘલા દેવો પુરું પામી આપે. એવી રીતે એક વર્ષમા ત્રણસો અઘ્યાસી કોડ, અને એંસી લાખ સોનૈયા દેવાય.

તે વર્ષીદાનનું અહીં કવિ વર્ણન કરે છે કે,

વરસતું એવું જે તે વર્ષીદાન, તેથી નાશ થઈ જાય છે, દારિદ્ર્યરૂપી દાવાનલો જેડના, અને તૈયાર કરેલા એવા ધોમડની પંક્તિ, વસ્ત્ર તથા આચુષણોથી નથી ઓલસી શકાતી કાંતિ જેડની, એવા માગણ લોકો જ્યારે પોતાને ઘેર દાન લેશને પાઠા આવ્યા, ત્યારે તેમની સ્ત્રીડંડ પણ ઓલસી નહીં શકવાથી







महोत्सव नो  
वर घोडो.





સોનન આદિક રૂઢને તેઠને સ્નાતરી કરવી પઠી, તથા કેટલાક મરકરા લોકોએ તો પોતાનું  
કીને તેમને કશું કે, હે સ્વામિ, તમો કોણ ઠો ?

एवी रीतें दान देहने फरीने जगवानें नंदिवर्धनने पुढ्युं, के हे राजन्, तमारा कहेवा प्रमाणे हवे  
अवधि संपूर्ण चयो ठे, माटे हवे हुं दीक्षा खेउं हुं. ते सांजली नंदिवर्धनं पण ध्वज, तोरण विगेरेथी  
बजार, तथा आ कुंडपुरनगरने देवलोक सरखुं बनाव्युं. ते बार पठी नंदिवर्धन राजा, तथा इंद्र आ-  
दिके, सोनानां, रुपानां, मणिना, सोनारुपानां, सोनां मणिनां, रुपामणिनां, सोना रूपा मणिना, तथा  
माटीनां, दरेकनां एक हजार ने आठ, कलशो, तथा बीजी पण सघली सामग्री करावी.

ते बार पठी अद्युतेंद्रादिक चोसठ इंद्रें अजिपेक करते ठते, ते देवोए करेला कलशो, देव संबंधि  
प्रजावधी राजाए करावेला कलशोमां पेठा, अने तेथी तेउ अत्यंत शोजवा लाग्या. पठी नंदिवर्धन रा-  
जाए प्रभुने पूर्व सन्मुख बेसानीने, देवोए लावेला क्षीरसमुद्रना पाणीथी, तथा सर्वतीर्थनी मांटीथी,  
तथा सर्व औषधिउंथी अजिपेक कयों. ते वखते इंद्रो हाथमां, जारी तथा आरिसाउं सहित, जय,  
जय शब्द करता थका अगामी उजा रखा. एवी रीतें प्रभुने स्नान कराव्याबाद, गंधकाषाय्य नामना व-  
स्त्राची छुठेछुं ठे, शरीर जेनुं, तथा दिव्य चंदनथी खेपनयुक्त करेलां ठे, गात्रो जेनां, तथा कल्पवृक्षना  
पुष्पोनी माळाउंथी मनोहर थएल ठे, कंठनो जाग जेनो, तथा जेनां ठेकाउंमां सोनुं जडेछुं ठे. एवां  
सह उज्ज्वल, तथा साखोनां मूख्यनां श्वेत वस्त्रोथी बींटाएछुं ठे, शरीर जेनुं तथा हारथी शोजतुं ठे,  
वक्षःस्थल जेनुं, तथा बाजुबंध अने कमांउंथी शोजतो ठे, जुजदंरु जेमनो, कुंडलथी शोजता ठे, गाल  
जेमना, एवा प्रभु, श्रीनंदिवर्धन राजाए करावेली तथा पचाश धनुष लांबी, अने पचीश धनुष पोहो-  
ली, तथा उन्नीश धनुष उंची, तथा घणा स्तंजोथी शोजती, तथा मणि अने सुवर्णथी विचित्र लागती,  
तथा दिव्य प्रजावधी अंदर समाएली ठे, देवोए करेली पण पालखी जेमां, एवी चंद्रप्रजा नामनी पा-  
वेसीने प्रभु दीक्षा खेचामाटे चाखवा लाग्या.

बाकीनुं वर्णन सूत्रकार पोतेज कहे ठे.

ते कालनेविषे तथा ते समयने विषे मागशर वदी दशमीने दिवसे, पूर्व दिशाप्रते ठाया जते पाठ-  
लनी पोरसी संपूर्ण होते ठते, अने ते पण प्रमाणने प्राप्त होते ठते, एटले जरा पण न्यूनाधिक नहीं,  
एवी रीतें होते ठते सुवत नामना दिवसे, विजय नामना मुहूर्ते, करेल ठे, ठठनो तप जेमणें, तथा  
शुरू ठे लेश्या जेमनी, एवा ते प्रजु आगल वर्णवेली चंद्रप्रजा नामनी पाळखीमां, पूर्वदिशासन्मुख  
सिंहासनपर बेठा. त्यां प्रजुनी जमणी बाजुए कुलनी महत्तरिका, हंसना लक्षणे करी युक्त एवा पट-  
शाटकने लेइने बेठी, तथा माबी बाजुए प्रजुनी धावमाता दीक्षानां उपकरणो लेइने बेठी, तथा पाठ-  
लनां जागमां एक तरुण स्त्री, उत्तम शृंगार पेहेरीने, तथा हाथमां श्वेत ठत्र लेइने बेठी. इशान खुणा-  
मां एक स्त्री संपूर्ण जरेळो कलश लेइने बेठी, अग्निखुणमां एक मणिमय एवो हाथमां पंखो लेइने  
सिंहासनपर बेठी; पठी नंदिवर्धन राजाए हुकम करेळा माणसो, जेटळामां ते शिबिका उपाडे ठे, तेट-  
ळामां शक्रेडे दक्षिण तरफनी उपरनी बाहा उपामी, इशानेंडें उत्तर तरफनी उपरनी बाहा उपामी,  
चमरेंडें, दक्षिण तरफनी नीचेनी बाहा उपामी, तथा बलींडें उत्तर तरफनी नीचेनी बाहा उपामी,  
अने बाकीनां जवनपति, व्यंतर, ज्योतिष्क, तथा वैमानिकना इंडो, के जेथो चलायमान थता कुंमल  
आदिक आचरणोए करीने मनोहर लागता हता, तथा पंच वर्णनां पुष्पोनी वृष्टि करता हता, तथा  
डुंडुजि वगारुता हता, तेथो पोतपोतानी योग्यता प्रमाणे ते पाळखीने उपारुता हवा. पठी शक्रेड  
तथा इशानेंड ते बाहाने ठोमीने, प्रजुने चामर वींजवा लाग्या. एवी रीतें प्रजु शिबिकापर चरुते ठते  
गगनतल देवोए करीने शरद् ऋतुमां रहेळां पद्मसरोवर सरखुं, प्रफुल्लित थएळां अलशीनां वन सरखुं,  
करेणना वन सरखुं, चंपानां वनसरखुं, तथा तिलकनां वन सरखुं मनोहर रीतें शोजवा लाग्युं. तेम  
अंतर रहित वागती, एवी जंजा, जेरी, मृदंग, डुंडुजि, तथा शंख आदिक अनेक वाजीत्रोनां नादो  
आकाशतलमां विस्तार पामवा लाग्या, ते नादथी नगरनी स्त्रीथो पोतपोतानां कार्यो तजीने, आवती

, પોતાની વિવિધ પ્રકારની ચેટાઓની માલસોને આશ્ચર્ય કરતી હવી. કેટલીક બાલિકાઓ

, પોતાના માલોપર કાજલના અંકો કરતી હવી, અને આંખમાં કસ્તુરી નાખતી હવી,

નુપુર પેહેરતી હવી, તથા પગમાં કંઠો પેહેરતી હવી. કોઈપણ તો કેનપર હાર પેહેર્યો, તથા પમ-  
ચમતી ધુધરીવાલો કંઠોરો ગલ્લામાં પેહેર્યો, તથા ગોશ્ચીર્ષ ચંદનથી પગને રંગ્યા, અને અલતાથી શરીરને  
રંગ્યું. કોઈક બાલિકા તો અરધી જ્ઞાન કરેલી, અને તેથી જેણીના બુટા ચોટલામાંથી ગલતું ઢે પાળી,  
જેણીનું, ધવી પેહેલાં ત્રાસ, તથા જાણ્યાબાદ કોને હાસ્ય ન કરાવતી હવી ? કોઈક મુગ્ધ બાલાનાં વાલો  
ઢીલાં બહુ લસી જવાથી, તેથી હાથમાં કેવલ નાની પકનીનેજ રહેલી હતી, તો પણ સપલા લોકો  
પ્રજુને જોવામાં લાગતે ઢલે, તેથીને જરા પણ શરમ લાગી નહીં. કોઈક તરુણ સ્ત્રી તો, ઉત્સુકપણાથી  
પોતાના રમતા બાલકને તજીને, તથા હાથમાં તેને બદલે બીલાનાને લેઈને, કેનપર બેસાનીને રસ્તે જતી  
બકી કોને હાસ્ય નહીં કરાવતી હવી ? કોઈક સ્ત્રી તો કહેવા લાગી કે, પ્રજુનું અહો મહારૂપ, અહો  
તેજ, અહો શરીરનું સૌજાન્ય કેતું ઢે !!! હું તો વિધાત્રાના હાથની આ ચતુરાઈ જોઈ, તેનાં ડુલ્લખ  
લેઈ. વિકસર ચણ ઢે કપોલ જેણીના, ધવી કોઈક સ્ત્રી તો, પ્રજુને જોવામાં અત્યંત લોભુપ થવાથી,

ધવી ગણલાં સોનાનાં આચૂપણોને જાણતી પણ ન હતી. કોઈક ચંચલ નેત્રવાસી સ્ત્રી તો, પોતા  
ના હસ્તકમલથી પવિત્ર મોતીઓ ઉઠાવવા લાગી. અને કેટલીકો તો મંગલોને કોમલ સ્વરથી ગાવા લાગી,  
તથા કેટલીકો તો હર્ષથી સંપૂર્ણ થઈને નાચવા લાગી.

ધવી રીતે નગરની સ્ત્રિયોની જોવાતો ઢે, વિજયનો પ્રકર્ય જેમનો, ધવા પ્રજુની અગાની પેહેલાં તો  
રણમય અહ મંગલો ચાલતાં હતાં. તે નીચે પ્રમાણે, સ્વસ્તિક, શ્રીવત્સ, નંદાવર્ત, વર્ધમાનક, જડાસન,  
કલ્પલ, મસ્તકપુગ, અને વર્ષણ; તેની પઢી પૂર્ણ કલશ, જારી, ચામર, પતાકા, ઢગ્ર, મણિ અને સ્વર્ણમય  
પાદપીઠ, સિંહાસન, સ્વારવાદ સ્વાર વિનાના પકસો આઠ હાથી, તેટલાજ ઘોડા, તેટલાજ ઘંટા, અને  
પતાકાઓય કરીને મનોહર લાગતા રથો, તેટલાજ હસમ પુરુષો, તેવાર પઢી અનુક્રમે, ઘોડા, હાથી,



रथ, तथा पालानां सैन्यो, तेवार पढी, एक हजार नानी पताकाओथी मंफित थएलो, तथा एक हजार जोजन उंचो, एवो ध्वज, तेवार पढी, खड्ग धरनाराओ, तेवारपढी जालांवालाओ, तेवारपढी ढालवालाओ, तेवार पढी हास्य करावनाराओ, तेवारपढी मशकराओ, तेवार पढी जय जय शब्द करती कंदर्पिकाओ, तेवार पढी घणां उग्र कुलना, जोगकुलना राजाओ, द्वात्रियो, कोटवालो, मांरुलिको, कौटुंबिको, शेठीआओ, सार्थवाहो, देवो, देवियो विगेरे प्रजुनी अगामी चालता हता, तेवारपढी, देव, मनुष्य अने असुरो सहित, एवी पर्षदाए करीने, सारी रीतें अनुगमन करातुं, तथा अगामी शंख वगारनाराओ, चक्र धारण करनाराओ, हल धारण करनाराओ एटले गलामां सोनानां लांगलना आकारनां आनुषण धरनारा जट्ट विशेषो, मुखथी चाटु वचन बोलनारा माणसो, पोतानी खांधपर बेसाडेल ठे, माणसो, जेओए एवा माणसो, तथा मागध एटले बिरुदावली बोलनारा माणसो, तथा बंटा खेइ चालनारा राजलीआ माणसो, ते सघलाओथी विंटाएला प्रजुने कुलना वनिल आदिक स्वजनो, इष्टादिक विशेषणोवाली वाणीओए करीने प्रजुने अजिनंदता थका बोलवा लाग्या के, “जय जय नंदा, जय जय जेदा” एटले हे आनंद देनारा, तथा कल्याण करनारा प्रजु, तमो जय पामो? तमोने जड थाओ? तथा अजित् एवी इंद्रियोने, अतिचार रहित एवा ज्ञान दर्शन, चारित्र्यथी वश करो? तथा तमोए वश करेल एवा श्रमणधर्मने तमो पालो? वली हे प्रजु, तमोए विघने जीत्या ठे, तो पण तमो सिद्धिमांहे जइ वसो? अर्थात् तमो त्यां मोक्षमां अंतराय रहित रहो? तथा रागद्वेषरूपी मल्लनो तमो निश्चयपूर्वक नाश करो? शार्थी? के बाह्य अने आच्यंतर एवा तपथी, तथा संतोष अने धैर्यतामां प्रवीण थया थका आठ कर्मोरूपी शत्रुओनुं मर्दन करो? शार्थी? तो के, उत्तम एवा शुक्ल ध्यानथी. वली हे वीर, त्रण लोकरूपी जे मल्लयुद्धनो अखामो, तेनी अंदर आराधनपताकाने तमो ग्रहण करो? तथा तिमिर रहित, एवं अनुपम जे केवलज्ञान तेने, अने मोक्षरूपी परम पदने तमो प्राप्त थाउ? केवी रीतें? तो के, जिनेश्वर प्रजुए कहेला मार्गवडे करीने. शुं करीने? तो के परिसहोनी सेनाने हणीने;

हे माससोने विषे वृषजसमान, तथा वषा दिवसो सुधि, वषा पलवानीयांथो सुधि, तथा वषा  
 सुधि, तथा वषी पवी हेमंत आदिक वे मासना परिमाणवाही ऋतुथो सुधि, तथा वषी  
 ठमासीयो सुधि, तथा वषा वषोसुधि, उपसर्गोषी निर्जय वषा वका, विजह्नी, सिंह आदिकनां जयोने  
 इत्माए करीने सहन करता वका तमो जय पामो ? वल्ली तमारा धर्ममां विघ्नो नो अजाव याथो ? एम  
 कही सजन लोको जय जय शब्दो करवा लाग्या. तेवार पढी श्रमण जगवंत श्री महावीरस्वामि कत्रि-  
 पकुंड नगरनी मध्यमां यइने, ज्यां झातखंड नामे वन हतुं, तथा ज्यां अशोक वृक्ष हतुं, त्यां आव्या.  
 केवी रीतें आव्या ? तो के, हजारो एवां नेत्रोनी पंक्तिषी जोवाता, तथा वारंवार जोवातुं ठे, सौंदर्य  
 एवा; वल्ली केवा ? तो के, श्रेणिबंध यपळा लोकोना मुखनी हजारो गमे पंक्तियोषी, वारंवार  
 स्तुति कराता; वल्ली केवा ? तो के, हजारो गमे हृदयनी पंक्तियोषी, तमो जय पामो ? जीवो ? इत्यादि  
 प्याने करीने समृद्धिने प्राप्त यता, वल्ली केवा ? तो के, हजारो गमे मनोरथोनी पंक्तिषी विशेष प्रकारें  
 स्पर्श कराता, अर्थात् आपणे एमना सेवको यइए तो सारुं, एवी रीते लोकोषी चिंतवाता; वल्ली केवा ?  
 तो के, कांति, रूप, अने गुणोए करीने प्रार्थना कराता, अर्थात् स्वामिपणाए करीने वांढा कराता, वल्ली  
 केवा ? तो के, आंगळीओनी हजारो पंक्तिषी देखारता, वल्ली केवा ? तो के, जमणा हाथषी हजारो  
 लीपुरुषोनां नमस्कारोने ग्रहण कराता, वल्ली केवा ? तो के, जवनोनी हजारो गमे श्रेणियोने उल्लंघन  
 कराता, वल्ली केवा ? तो के, वीणा, तखताख, आदिक आगळ वर्णवामां आवेळा गीत वाजित्र विगे-  
 रेना सव्योषी, तथा मनोहर एवा जय जय शब्दषी मिश्रित यपळा, एवा अति कोमल मनुष्योनां शब्दे  
 करीने सावधान यता, तथा समस्त ठागादिक राज्यचिन्हनी रुद्रिए करीने, तथा आजुपण आदिकनी  
 सर्व प्रकारनी कांतिए करीने, तथा हाथी, घोरा आदिक सर्व प्रकारनी सेनाए करीने, तथा शिबि-  
 कादिक सर्व प्रकारनां वाहने करीने, तथा सचळा महाजनोनां मेळावाए करीने, तथा सर्व प्रकारना  
 जादरें करीने, तथा सर्व प्रकारनी संपदाए करीने, तथा समस्त सोजाए करीने, तथा सर्व दुर्षषी यता

उत्सुकपणां करीने, तथा सर्व खजनोना मेलायें करीने, तथा अढार एवा नैगमादिक नगरमां रहेती प्रजाओए करीने, तथा नाटकोए करीने, तथा सर्व तालचरोए करीने, तथा अंतःपुरें करीने, तथा सर्व गंध, मादय अने अलंकारोनी शोजाए करीने, तथा सर्व वाजीत्रोनां एकठा मलता एवा महाशब्दें करीने, एवी रीतनी रुद्धिथी व्रत खेवामाटे जता प्रभुनी पाठल चतुरंगी सेनाथी वींटाएलो, तथा मनोहर ठत्र चामरथी शोजतो, एवो नंदिवर्धन राजा पण जवा लाग्यो. एवी रीतें अनुक्रमें ज्ञातवनखंरुनी अंदर ज्यां अशोकवृद्ध हतुं, त्यां प्रभु आव्या. तथा ते वृद्धानी नीचे प्रभुए शिबिकाने स्थापन करावी. तथा ते स्थापीने तेमांथी प्रभु नीचे उतर्या. एम करीने प्रभु पोतानी मेलेज आजूषण आदिकने तजवा लाग्या. ते एवी रीतें के, आंगलीएथी वींटीओ, हाथपरथी वीरवलयो, जुजापरथी बाजुबंध, कंठथी हार, कानथी कुंरुल, तथा मस्तकपरथी मुकुट पण उतायों. ते सघळां आजूषणो कुलनी महत्तराए हंसलक्षणवाली साडिमां लीधां. ते लेइने तेणीए “इखागकुल समुप्पन्नेसिणं तुमं जाया” इत्यादि पाठ कळो. एम कही प्रभुने वांदीने ते एकबाजु खसी गइ. तेवार पढी प्रभुए एक मुष्टिथी माहाडीमुठना वालोनो, तथा चार मुष्टिथी मस्तकपरना केशोनो, एम पंचमुष्टिथी पोतानी मेलेज लोच कयों. तेम करीने ठठना तपसहित, उत्तराफाट्ठुनी नद्धत्र साथे चंद्रनो योग आवते ठते, इंडे मावा खजापर धारण करेला एक देवदुण्य वस्त्रने लेइने, प्रभुए अणगारपणं लीधुं.

एवी रीतें प्रभु एकला, एटले रागद्वेषना सहाय विना, अद्वितीय एटले, जेम रुषजदेव प्रभुए चोसठ हजार राजाओ साथे, मल्लिनाथ अने पार्श्वनाथजीए त्रणसो साथे, वासुपूज्यजीए ठसो साथे, तथा बाकीना जिनेश्वरोए जेम एक हजार साथे दीहा लीधी हती, तेम वीर जगवाननी साथे कोइ पण नहोतुं, तेथी अद्वितीय एटले एकाकी, तथा डव्यथी केशलोचे करीने मुंफित थएला, तथा जावथी क्रोधादिकने दूर करवाथी मुंफित थएला, प्रभु आगारीपणानो त्याग करी, एटले अनागारताने ( साधुपणा ने ) प्राप्त थया. तेनो विधि नीचेमुजब जाणवो. एवी रीतें उपर कहेवां प्रमाणे कयों ठे, पंचमुष्टि

भगवान् ईश्वर

नदी न  
ता







હોય એવું પણ, તે પ્રજા, આરે સામાયિક કરવાને હજી હવા, ત્યારે હું સઘણો વાજીત્ર આદિકનો કોણાહજી રૂપ કરાવ્યો. ત્યારે પ્રજા “નમો સિદ્ધાર્થ” હયાદિક કથનપૂર્વક “કરેમિ સામાયિક સઘણ સાચાં ઝોગ પચાસામિ” હયાદિ પાઠ ઠચારણ કર્યો. પણ “જંતે” એવો પાઠ બોલ્યા નહીં, કેમકે એવો તેમનો કલ્પ કેહેતાં આચાર ઢે. પરી રીતે ચારિત્ર પ્રહણ કર્યું કે, તુરતજ પ્રજાને ચોથું મન પર્યવ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. તેવાર પછી હંજાદિક દેવો પ્રજાને બાંધીને, નંદીશ્વર દ્વીપમાં યાત્રા કરીને પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા.

પરી રીતે મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિત્રિજયગણિના શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયગણિય રચેલી કલ્પ-સૂત્રની મુલબોધિકા નામની ટીકાના ગુજરાતી જાણાંતરમાં પાંચમો કણ સમાપ્ત થયો. શ્રીરસ્તુ.

॥ બધા વ્યાખ્યાન પ્રારંભ્યતે ॥

તે વાર પછી ચાર જ્ઞાનવાણા જગવાન, બંધુવર્ગની રજા લેહને, વિહાર કરવા લાગ્યા. બંધુ વર્ગ પણ જ્યાંસુધિ પ્રજા દષ્ટિગોચર રહ્યા, ત્યાંસુધિ, ત્યાં ઠેરીને “હે વીર” હવે અમો તમારા વિનાં શૂન્ય વનસ-રહ્યા ઘેરપ્રતે કેમ જહશું? વહી હે બંધુ, કોની સાથે અમો વાતચિત કરીને સુખ જોગવીશું? તથા હવે કોની સાથે જોજન કરીશું? વહી સઘણાં કાર્યોમાં હે વીર, હે વીર, એમ બોલાવી અમો તમારો આશ્રય લેતા, હવે અમો કોનો આશ્રય લહશું? વહી હે બાંધવ, અમારી આંખોને અમૃતાંજન સરખું તમારું રસાન હવે અમોને ક્યારે ઘશે? વહી રાગરહિત ચિત્તવાણા એવા પણ તમો, અમોને ક્યારે સં-જાણશો? એમ બોલતા થકા, અશ્રુસહિત આંખોવાણા થયા થકા, કેટલાક કષ્ટથી પોતાને ઘેર ગયા.

હવે, પ્રજાને, રીક્ષા મહોત્સવ વચ્ચે, દેવોએ જે ગોશીર્ષચંદન આદિકથી, તથા પુષ્પોષ કરીને જે ધૂળા હતા, તેનો સુગંધ ચાર મહિનાથી પણ અધિક પ્રજાનાં શરીરપર રહ્યો હતો, અને તે ગંધથી સંજાહને જમરાઈ આવીને પ્રજાને ઈંચ દેવા લાગ્યા. કેટલાક યુવાનીઆઈ પ્રજાપાસે તે સુગંધ માગવા લાગ્યા, પણ પ્રજા તો મૌન રહ્યા, તેથી તેઈ ક્રોધાયમાન થઈને પ્રજાને આકરા ડપસર્ગો કરતા હવા.

પણ પ્રજાને અકુત રૂપવાણા તથા સુગંધયુક્ત શરીરવાણા જોહને, કામાતુર થઈ થકી અનુકુલ

उपसर्गों करती हती. पण प्रभु तो मेरूनी पेठे स्थिर थया थका, ते सघलुं सहन करता थका विहार करवा लाग्या. हवे ते दिवसे बे घनी दिवस बाकी हतो, त्यारे प्रभु कुमार नामे ग्रामप्रते पहुँच्या, तथा त्यां रात्रिए कायोत्सर्गध्यानमां रह्या.

एटलामां कोइ गोवालीउं, आखो दिवस हलमां बलदोने जोकीने, संध्यावखते, तेउने प्रभुनी पासे मुकीने, गायो दोवामाटे घेर गयो. अने ते बेलो तो वनमां चरवामाटे चाढ्या गया. पढी ते गोवालीए आवीने प्रभुने पुढ्युं के, हे आर्य; मारा बलदो क्यां ठे? पण प्रभु बोल्या नहीं, त्यारे तेणें जाण्युं के, आने खबर नथी, तेथी तेउनी वनमां ते शोध करवा लाग्यो. पढी बलदो तो थोकी रात्रि बाकी रही, त्यारे पोतानी मेलेज प्रभुपासे आव्या. ते वखते गोवालीउं पण त्यां आव्यो, अने बलदोने जोइ तेणें विचार्युं के, अहो! आने खबर होती, तो पण तेणें मने आखी रात जमाव्यो; एम विचारि क्रोधथी, रासनी लेइ मारवामाटे ते प्रभु तरफ दोड्यो. एटलामां इंडे ते वृत्तांत अवधिज्ञानथी जाणीने गोवालीआने आवीने शिक्षा करी.

पढी इंडे प्रभुने विनंति करी के, हे प्रभु, तमोने घणां उपसर्गों थवाना ठे, माटे बार वर्षोसुधि वैयावढमाटे हुं आपनी पासेज रहुं. त्यारे प्रभुए कह्युं के, हे देवेंद्र, एवुं कदापी थयुं नथी, थतुं नथी, अने थशे पण नहीं, केमके तीर्थकरो कोइ देवेंद्र अथवा असुरेंद्रना सहायथी केवलज्ञान उपार्जन करता नथी. पण फक्त पोतानांज पराक्रमथी केवलज्ञान उपार्जन करे ठे. त्यारे इंद्र पण मरणांत उपसर्गने टालवामाटे प्रभुनी मासीनां पुत्र सिद्धार्थ व्यंतरने प्रभुनी वैयावढ माटे, स्थापीने पोते देवल्लोके गयो.

तेवार प्रढी प्रभु सवारमां कोद्वाराग नामना सन्निवेशमां, बहुल नामनां ब्राह्मणने घेर “मारे पात्रसहित धर्म प्ररूपवो” एम विचारि पेहेलुं पारणुं त्यां गृहस्थनां पात्रमां परमान्नथी कर्युं. ते वखते चेह्लो-त्क्षेप, गंधोदकनी वृष्टि, डुंडुजिनो नाद, “अहोदानमहोदानं” इत्यादि उद्घोषणा, तथा वसुधारानी वृष्टि, एम पांच दिव्यो प्रगट थयां.





त्यांची प्रभु विहार करीने मोराक नामना सन्निवेशमां, दुश्जंत नामनां तापसना आश्रममां गया-  
 त्यांनो, सिद्धार्थ राजानो मित्र एवो ते कुलपति प्रभु पासे आव्यो. प्रभुए पण पूर्वाच्यासथी मलवा-  
 माटे हाथो पोहोला कर्या. पठी तेनी प्रार्थनाथी प्रभु पण एक रात्रि तीहां रहीने पोते निरागी चित्त-  
 वाला हता, पण तेना आग्रहथी, त्यां चोमासुं रहेवानुं कबुल करीने, प्रभु बीजी जगोए विहार करवा  
 लाग्या. आठ माससुधी विहार करीने पाठा प्रभु वर्षारुतु गालवामाटे त्यां आव्या. तथा त्यां कुलपतिए  
 आपेक्षी घासनी जुंपडीमा रह्या. त्यां बहारनां जागमांथी घास नहीं मलवाथी अन्य तापसोए पोतपो-  
 तानी जुंपडीउमांथी निवारण करेली गाइओ, प्रभुथी मंरित थएली जुंपडीने निःशंकपणाथी खावा  
 लागीउं. त्यारे ते जुंपडीना स्वामीए कुलपति आगल तेनी राव खाधी. त्यारे कुलपति पण प्रभुने आवी  
 कहेवा लाग्यो के, हे वर्धमान ! पक्षिओ पण पोतपोताना मालानुं रक्षण करवामां दक्ष होय ठे, अने  
 तुं तो राजपुत्र थइने पोताना आश्रमनुं रक्षण करवाने केम अशक्त थाय ठे ? त्यारे प्रभुए विचार्युं  
 के, मारा अहीं रहेवाथी आमने अप्रिती थाय ठे, एम विचारि वर्षाकालनां असाडशुदि पूनमथी  
 मांकी पंदर दिवसो गया बाद, प्रभु, पांच अजिग्रहो लेइने अस्थिक ग्रामे गया. ते पांच अजिग्रहो  
 नीचे प्रमाणे जाणवा. अप्रिती उपजे एवा घरमां मारे वास करवो नहीं, हमेशां प्रतिमा धारीने रहेवुं,  
 गृहस्थीनो विनय करवो नहीं, मौन रहेवुं, तथा हाथमांज आहार करवो.

हवे एवीरीते श्रमण जगवंत श्री महावीर स्वामी, एक वर्ष अने एक माससुधि वस्त्रधारी रह्या, तथा  
 तेवार पठी वस्त्ररहित रह्या. तथा हाथरूपीज पात्रवाला रह्या. प्रभुनुं वस्त्ररहितपणुं नीचेना वृत्तांतथी जाणवुं.

प्रभुए दीक्षा लीधाबाद एक वर्ष अने एक मास गयाबाद दक्षिणवाचाल नामनां नगरनी पासे,  
 सुवर्णवालुका नामनी नदीने किनारे, कांटामां जरावाथी अरधुं देवदुष्य वस्त्र पमीजते ठते, प्रभुए  
 सिंहावलोकथी, तेनी पाठल दृष्टि करी. अहीं केटलाको कहे ठे के, ममताथी प्रभुए पाठल जोयुं; अने  
 बीजा केटलाको कहे ठे के, ते स्थंडिल जगोपर पळ्युं के, अस्थंडिल जगोपर पळ्युं, ते जोवामाटे



प्रभुए पाहुं वाली जोयुं. अने केटलाको कहे ठे के, अमारी संततिमां वस्त्रपात्र सुलज या दुर्लज थरो, ते जोवामाटे पाहुं वाली जोयुं. तथा केटलाक वृद्धो वली एम कहे ठे के, कांटामां वस्त्र जरायुं, तेथी पोतानुं शासन कंटकबहुल थरो; एम विचारि पोते निर्लोजि होवार्थी ते अर्थ वस्त्र प्रभुए पाहुं लीधुं नहीं.

हवे ते वस्त्र प्रभुना पिताजीना मित्र, एवा कोइ ब्राह्मणे लीधुं. अने अरधुं तो प्रभुए तेने पेहेलांज आपी दीधुं हतुं. ते वृत्तांत नीचे प्रमाणे जाणवुं.

ते ब्राह्मण दरिद्री हतो, पण प्रभु ज्यारे वार्षिक दान देता हता, त्यारे ते परदेशमां गयो हतो. त्यां पण दुर्जाग्यपणार्थी कंइ नहीं मलवार्थी, घेर पाठो आव्यो, त्यारे स्त्रीए तेनी तर्जना करी; के, हे अजाग्यमां शिरोमणि, ज्यारे श्रीवर्धमान प्रभुए सुवर्णनों वरसाद वरसाव्यो, त्यारे तुं परदेश गयो हतो, अने पाठो पण तुं निर्धनज रहीने आव्यो, माटे दूर जा ? मोहोरुं देखारु मां ? अथवा तो हजु पण ते जंगम कटपवृद्धसरखा प्रभु पासे जइ याचना कर ? के जेथी ते तारुं दरिद्रपणुं हरे; केमके, जेणे पेहेलां दान दीधां ठे, ते फरी पण आपवाने समर्थ थरो, केमके, पाणीनां अर्थी माणसो सुकाइ गएलो एवो पण नदीनो मार्ग खोदे ठे. एवी रीतनां स्त्रीनां वाक्योथी प्रेराएलो ते ब्राह्मण प्रभुनी पासे आवीने विनंति करवा लाग्यो के, हे जगतना उपकारी प्रभु, तमोए सघलानुं दारिद्र्य निर्मूल कर्तुं ठे, अने हुं निर्जागी ते वखते त्यां नहीं हतो, अने मने परदेशमां जमतां थकां पण कंइ मढ्युं नहीं. माटे पुण्य रहित तथा आश्रय विनानो, अने निर्धन, एवो हुं, जगतनां वांछितने आपनार एवा आपने शरणे आव्यो हुं. अने आखा जगतनुं दारिद्र्य हरनार एवा आपने मारुं दारिद्र्य हरवुं, ए शुं हिसाबमां ठे ? केमके जरी दिधेल ठे, सघलुं महीतल जेणे, तथा अद्भुत शक्तिवाला एवा वरसादने एक तुंबडुं जरवामाटे शुं प्रयास पनी शके तेम ठे ? एवी रीते याचना करता करता एवा ते ब्राह्मणने करुणावंत जगवाने अरधुं देवदुष्य वस्त्र आप्युं. अहीं केटलाक आचार्यों कहे ठे के, एवा दानेश्वरी जगवाने पण प्रयोजनविनानां वस्त्रनुं पण जे अरधुं दान दीधुं, ते प्रभुनी संततिमां थनारी वस्त्रपात्र-

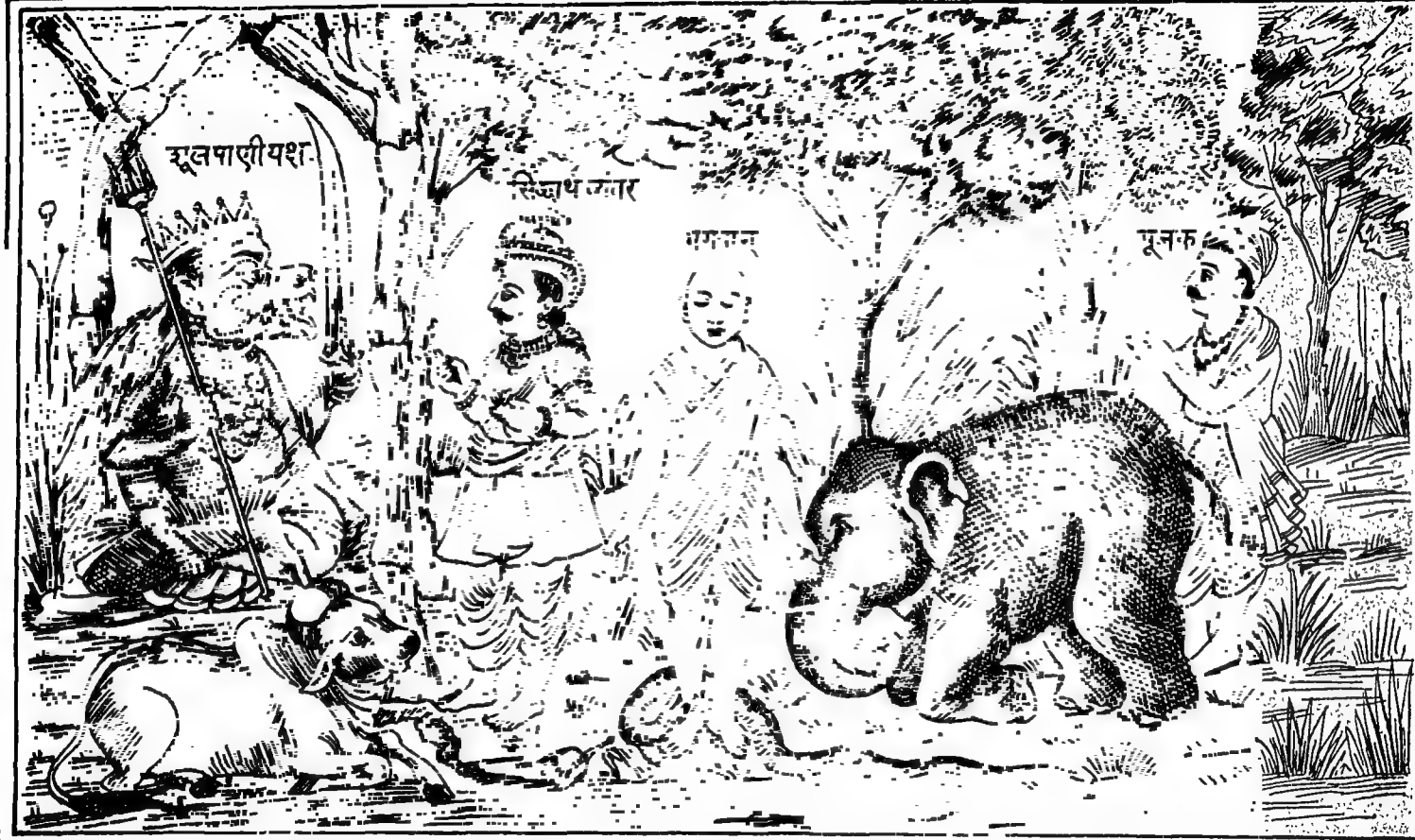
ની મૂર્ઠા સુચવે છે. અને બીજાં કહે છે કે, પેહેલાં જે વિપ્રકુલમાં उत्पन्न થયા હતા, તેના તે સંસ્કાર છે. હવે તે બ્રાહ્મણે તે અર્ધું વસ્ત્ર લેશને, તેનાં ઢેઠાં વણવામાટે, એક વણકરને બતાવ્યું. ત્યારે તે વણકરે પણ કહ્યું કે, હે વિપ્ર, તું તેજ પ્રજુની પાઠલ હજુ જા ? તે નિર્મમ, અને કરુણાવંત એવા પ્રજુ, તને બીજું પણ અર્ધ વસ્ત્ર આપી દેશે, અને પઠી હું તને તે એવી રીતે જોડી આપીશ કે, જેથી તેનું એક લાલ્લ સોનામોહોર જેટલું મૂલ્ય થશે. અને પઠી આપણે તે ધન વહેંચી લેશું, તેથી આપણ બન્નેનું દારિદ્ર્ય ચૂર્ણ થશે. એવી રીતે તેણે પ્રેરણા કરેલો બ્રાહ્મણ ફરીને પાઠો પ્રજુપાસે આવ્યો, પણ લજ્જાથી માગણી કર્યાવિના એક વર્ષસુધી પ્રજુની પાઠલ જમ્યો. અને પઠી પોતાની મેલે પરી ગયેલું તે અર્ધ વસ્ત્ર લેશને ચાલતો થયો. માટે એવી રીતે પ્રજુએ સવસ્ત્રધર્મ પ્રરૂપવામાટે, એક વર્ષ અને એક માસસુધી વસ્ત્ર ધારણ કર્યું. અને સપાત્રધર્મ સ્થાપવામાટે પેહેલું પારણું પણ, ગૃહસ્થનાં પાત્રમાં પ્રજુએ કર્યું. અને ત્યાર પઠી ઢેક જીવિતપર્યંત પ્રજુ વસ્ત્ર તથા પાત્ર વિના રહ્યા.

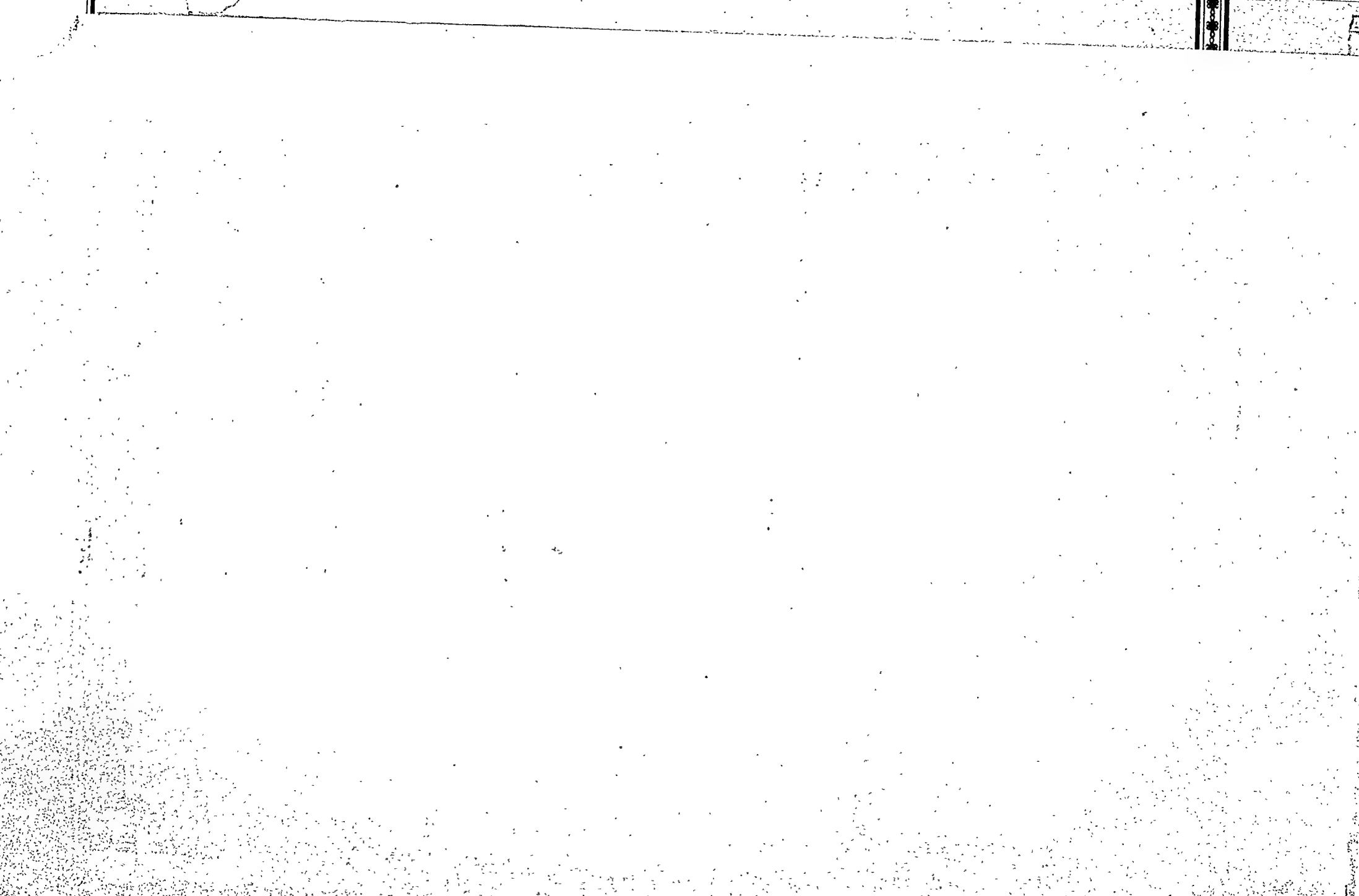
એવી રીતે વિહાર કરતા એવા પ્રજુની, કોઈ દિવસે ગંગાને કાંઠે, સૂક્ષ્મ માટીવાલા કાદવમાં પ્રતિ-  
બિંબિત થયેલી પદપંક્તિમાં, ચક્ર, ધ્વજ, શંકુશ આદિક લક્ષણોને જોશને, પુષ્પક નામનો સામુદ્રિક વિચારવા લાગ્યો કે, અહીંથી કોઈ ચક્રવર્તિ એકાંકી ચાલ્યો જાય છે, માટે જશને હું તેની સેવા કરું, કે, જેથી મારો મોટો ઉદય થાય. એમ વિચારિ તુરત તુરત તે પગલાંને અનુસારે ચાલીને તે પ્રજુની પાસે આવ્યો. અને તેમને જોઈ વિચારવા લાગ્યો કે, અરે! હું તો ફોકટજ મોટું કષ્ટ વેઠીને પણ સામુદ્રિક શાસ્ત્ર જણ્યો; જે આવી રીતનાં લક્ષણયુક્ત થશે પણ, સાધુ થઈ વ્રતકષ્ટને આચરે છે; માટે સામુદ્રિક શાસ્ત્રનું પુસ્તક તો હવે મારે પાણીમાં જ બોલવું.

પટલામાં દીધેલ છે, ઉપયોગ જેણે, એવો ઇંદ્ર, તુરત ત્યાં આવીને પ્રજુને નમસ્કાર કરીને, તે પુષ્પ-  
કને કહેવા લાગ્યો કે, હે સામુદ્રિકવેત્તા ! તું લેદ કર નહીં; તારું શાસ્ત્ર સત્યજ છે; આ લક્ષણથી આ પ્રજુ ત્રણે જગતને પૂજનીક, તથા સુરાસુરનાં પણ સ્વામી, તથા સર્વ પ્રકારની ઉત્તમ નવી સંપદાનાં

आश्रयजुत, एवा तीर्थकर थशे; केमके आ प्रजुनो आसोश्वास सुगंधि ठे, रुधिर तथा मांस गायना दूध सरखां श्वेत रंगनां ठे, तथा इत्यादिक बाह्य अने अच्यंतर एवां एमनां अनेक सुलक्षणोने गणवाने कोण समर्थ ठे ? इत्यादिक तेने कह्तीने, तथा तेने मणि, सुवर्ण आदिकथी समृद्धिवान करीने इन्द्र पोताने स्थानके गयो. ते सामुद्रिकवेत्ता पण हर्ष पामीने पोताने देश गयो, तथा प्रजु पण बीजी जगोए विहार करवा लाग्या. हवे प्रजुए देव संबन्धि, मनुष्य संबन्धि तथा तिर्यच संबन्धि, अनुकूल प्रतिकूल विगेरे जे उपसर्गों सहन कर्या ठे, तेनुं वर्णन करे ठे.

प्रजु पेहेलुं चोमासुं मोराक नामनां सन्निवेशथी आवीने शूलपाणि यक्षनां चैत्यमा रह्या. ते यक्ष पूर्व जवमां धनदेव नामे वेपारीनो बलद हतो. ते वेपारी नदी उतरतो हतो, तेवारे तेनां पांचसो गामां कादवमां खुंची बेठां. त्यारे जलसायमान थयुं ठे वीर्य जेनुं, एवा ते वृषभे, डावी बाजुए जोमाइने, विचार्युं के, जो माराज कडका करीने, बन्ने पकखे मने जोडे, तो हुं एकलोज सघलां गामां खेंची लावुं, एम विचारतां तेणे सघलां गामांउं कादवमांथी खेंची कहाड्यां. एवी रीते पराक्रम कर्याथी ते बलद, शरीरनां सांधाउं टुटी जवाथी अशक्त थइ गयो. त्यारे तेने अशक्त जोइने धनदेवे वर्धमान नामे गाममां जइ, गामनां मुखीउंने, तेने माटे घास पाणी विगेरेनां पैसा आपीने, ते बेलने त्यां मुक्यो. पण ते मुखीउंए तेनी साखसंजाल लीधी नहीं. तेथी जुख अने तृषाथी पीकीत थइ शुभ्र अध्यवसाय नां योगथी मृत्यु पामीने व्यंतर थयो. त्यां तेणे आगला जन्मनो व्रतांत याद लावीने, क्रोधथी ते गाममां मरकी फेलावीने अनेक माणसोने मारी नाख्या. “केटलाकनो ते संस्कार थाय,” एम विचारि मरुदां तेमनां तेम पकी रहेवाथी, तेउंनां हाडकांउंनां समूह उपरथी ते गामनुं अस्थिक ग्राम एवुं, नाम प्रसिद्ध थयुं. पढी बाकी रहेला लोकोए, तेनुं आराधन करवाथी, तेणे प्रत्यक्ष थइने पोतानुं देवल तथा प्रतिमा करावी. त्यां माणसो तेनी हमेशां पूजा करता हुता. जगवान पण तेने प्रति बोधवावास्ते तेज चैत्यमां आब्या. लोकोए प्रजुने कथुं के, आ यक्ष, पोतानां चैत्यमां जे रात्रि रहे ठे, तेने







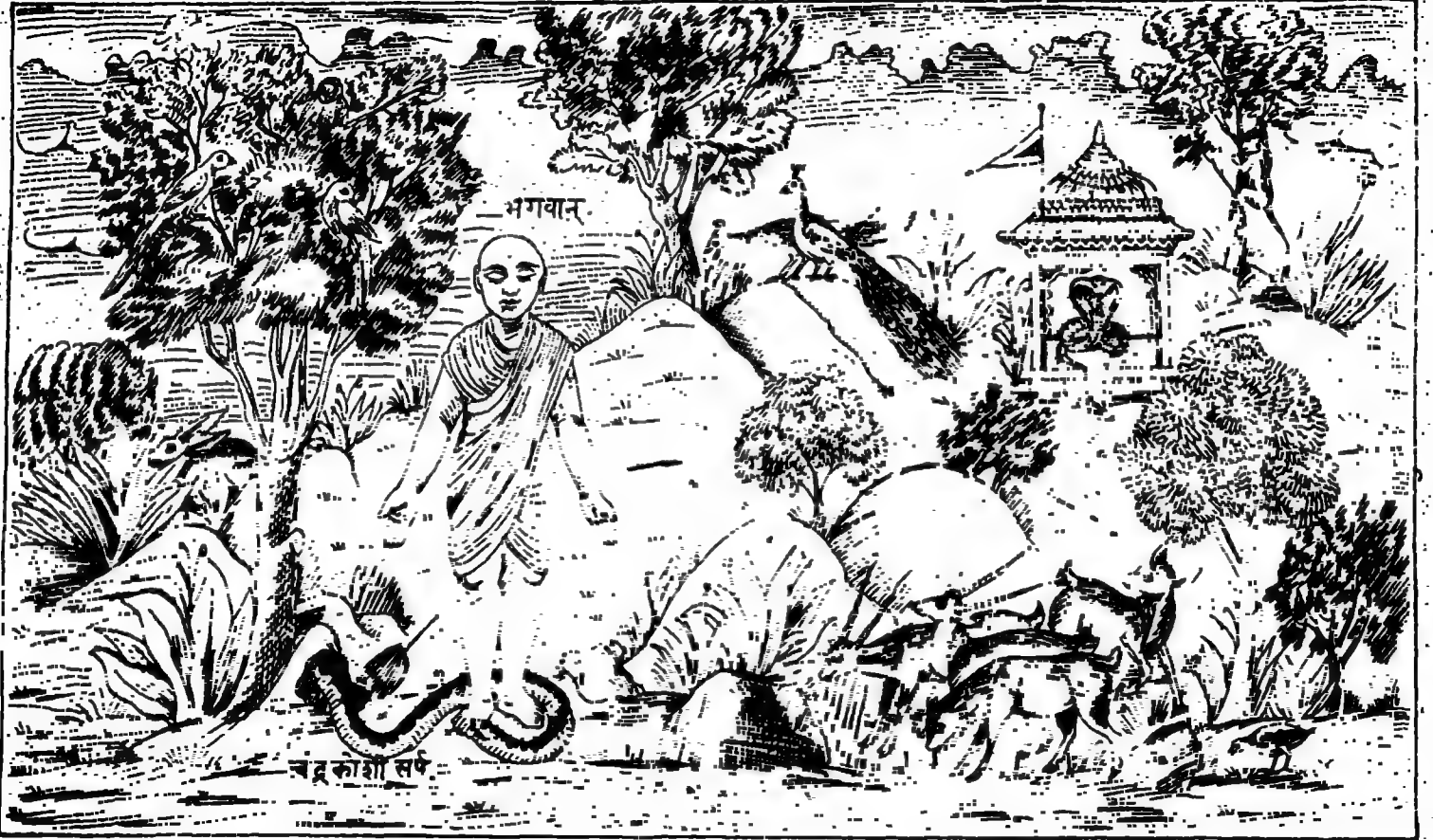
मारी नाखे ठे, एम कक्षा ठतां पण, प्रजु त्यांज रात्रि रद्यां. तेणे प्रजुने होज पमारुवामाटे, पृथ्वी फाटी जाय, एवो अट्टहास कर्यो. पढी हाथीनुं रुप, पढी सर्पनुं, तथा पढी पिशाचनुं रुप करीने दुःसहउपसर्गो कर्या. तो पण प्रजु तो जरा पण होजायमान थया नहीं. पढी अन्यनो जीव जाय, एवी तेणे प्रजुने, मस्तकमां, कानमां, नासिकामां, चक्षुमां, दांतमां, पीठमां, नखमां विगेरे अनेक सुकुमाख स्थानकोमां वेदना करवा मांकी, तेथो पण प्रजुने निष्कंप जोइने ते प्रतिबोध पाम्यो, तेज वखते सिद्धार्थ व्यंतर पण त्यां आवी, तेने कहेवा लाग्यो के, हे निर्जागि, दुष्ट, शुखपाणि, तें आ शुं आचर्युं? जे तें इंद्रने पण पूजनिक एवा प्रजुनी आशातना करी. जो आ वात ईंद्र जाणशे, तो तारा स्थाननो पण ते नाश करशे. ते सांजली शूलपाणि पण जय पामीने प्रजुने पूजवा लाग्यो, तथा तेमनी आगल गायन अने नाच करवा लाग्यो.

ते सांजली लोकोए विचार्युं के, आणे ते प्रजुने मार्या ठे, तेथी गाय ठे, अने नाचे ठे.

हवे त्यां प्रजुए, एक देश उणा एवा रात्रिनां चार पोहोरो सुधि, जे अत्यंत वेदना सहन करी, तेथी प्रजाते तेमने द्वाणवार नीद्रा आवी. ते वखते प्रजु उजा थकांज दश स्वप्नो जोइने जाग्या. हवे प्रजात थयो, पटखे लोको एकठा थया, तथा प्रजुने बाधारहित जोइने, तेउए सिंहनाद कर्यो. ते वखते त्यां उत्पल अने इंद्रशर्मा नामे अष्टांग निमित्तनां जाणनारा बे निमित्तिआउं पण आव्या. तेउं सघलाउंए प्रजुने दिव्य गंध, चूर्ण, पुष्प आदिकथी पूजित जोइने, हर्ष सहित नमस्कार कर्यो.

पढी उत्पल निमित्तिउं बोळ्यो के हे जगवन्, आपे रात्रिने ठेडे जे दश स्वप्नो जोयां ठे तेउंनुं फल आप तो जाणो ठे, तो पण हुं कहूं हुं. जे आपे तालपिशाचने हण्यो, तेथी करीने तमो थोमाज वख तमां मोहनीय कर्मने हणशो. तथा सेवा करतो एवो आपे जे श्वेत पढी जोयो, तेथी, तमो शुक्लध्या नने धारण करशो. जे तमें चित्र कोकिलने सेवा करतो जोयो, तेथी तमो द्वादशांगीनो अर्थ विस्तार शो. जे तमोए गायोनो वर्ग सेवा करतो जोयो, तेथी साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविकारूप चतुर्विध

संघ आपनी सेवा करशे. वली जे आपे स्वप्नमां समुद्रने तयो, तेथी आप संसारने तरी जशे. वली आपे जगतो सूर्य जोयो, तेथी आपने तुरत केवलज्ञान उत्पन्न थशे. वली आपे आंतरमांउथी जे मानु षोत्तरने वींठ्यो, तेथी करीने तमारी कीर्ति त्रण जुवनोमां थशे. वली आप जे मंदराचलनां शिखरपर चढ्या, तेथी आप सिंहासनपर बेसीने, देव अने मनुष्यनी पर्षदामां धर्मेने प्ररूपशे. वली आपे जे देवोए करीने शोजायुक्त थएलुं पद्मसरोवर जोयुं, तेथी करीने आपने चारे निकायनां देवो सेवशे. वली आपे जे मालानु युग्म जोयुं, तेनो अर्थ हुं जाणी शकतो नथी. त्यारे जगवाने कछुं के, हे उत्पल, जे में मालानुं युग्म जोयुं, तेथी हुं साधुधर्म तथा श्रावकधर्म, एम बे प्रकारनो धर्म प्ररूपीश. पठी ते उत्पल पण प्रजुने वांदीने चालतो थयो. त्यां प्रजु आठ अर्धमासहपणें करीने ते चोमासुं अतिक्रमण करीने, मोराक नामनां सन्निवेशमां गया- त्यां प्रतिमा धारीने रहेला प्रजुनां शरीरमां, तेमनां सत्कार- माटे सिद्धार्थ व्यंतरे दाखल थइने, निमित्तो कहेते ठते, प्रजुनो महिमा फेलायो. एवी रीते प्रजुनां थता महिमाने जोइने अहँदक नामना त्यां रहेता निमित्तिआए गुस्से थइने, तृणठेदना विषयमां प्रश्न करते ठते, सिद्धार्थे कछुं के नहीं ठेदाय; एम कहेते ठते जेवो ते ठेदवा जाय ठे, के, तुरत उंपयोगपू- र्वक इंद्र त्यां आवीने वज्रथी तेनी आंगली ठेदी नाखी. पठी रुष्ट थएला सिद्धार्थे लोकोने जणाव्युं के, आ निमित्तिउं चोर ठे. त्यारे लोकोए पुढ्यु के, शी रीते ? त्यारे सिद्धार्थे कछुं के, आ माणसे वीर घोष कर्मकरनो दश पलनां प्रमाणनो वाटको चोरीने खजुरीनां वृहनीचे राख्यो ठे, तथा इंद्रशर्मानो घेटो पण ते खाइ गयो ठे, तेनां हामकां पोतानां घर आगल रहेली बोरमी नीचे, तेणें दाढ्यां ठे. अने तेनुं त्री जुं दूषण तो मुखथी कही शकाय तेनुं नथी, ते तेनी स्त्रीज कहेशे. त्यारे माणसोए जइ तेनी स्त्रीने, पुढवाथी, तेणीए पण ते दिवसे तेनी साथे कजीउं करेलो होवाथी, गुस्साथी कछुं के, हे माणसो एनुं तो मुख पण जोवालायक नथी ते दुष्ट तो पोतानी बेहेनने पण जोगवे ठे. त्यारे ते निमित्तिउं अत्यंत लज्जायुक्त थइ, प्रजुने एकांतमा कहेवा लाग्यो के, हे जगत्पूज्य स्वामि, आप तो सर्व जगोए





पूजाशो, अने मारी तो अत्रेज आजीविका ठे. त्यारे प्रजुए तेनी अप्रीति जाणीने त्यांथी विहार कयो;  
अने स्वेतांभीप्रते जत्तं थकां, लोकोए वार्या ठतां पण, कनकखल नामे तापसनां आश्रममां, चंरुको  
शिकने प्रतिबोधवामाटे प्रजु त्यां गया.

ते चंरुकोशिक आगला जवमां महा तपस्वी साधु हतो; पारणाने दिवसे गोचरी जतां, थएली देरु  
कीनी विराधनाने, प्रायश्चित्त पूर्वक पम्कमवा माटे, श्याप्रतिक्रमण वखते, गोचरी प्रतिक्रमण वखते  
तथा संध्याकालनां प्रतिक्रमण वखते, एम त्रणवार कोइ साधुए तेने संजाली दिधाथी, क्रोधायमान थ  
इ, तेने मारवामाटे दोड्यो, पण वझे स्तंजमां अथराइ, मृत्यु पामी ज्योतिष्क देव थयो. त्यांथी चवी  
ने ते आश्रममां पांचसें तापसोनो चंरुकोशिक नामे अधिपति थयो. त्यां पण पोतानां आश्रमोनां फलो  
ने ग्रहण करता एवा राजकुमारोने जोइने, तेमने कुहारी लइ मारवा दोरयो; पण तेटलामां पोते कु  
वामां पनी गयो. त्यां एवी रीते क्रोधयुक्त मरण पामीने तेज आश्रममां पूर्वजवनां नामवालो दृष्टिवि  
षसर्प थयो. ते सर्प प्रजुने प्रतिमामां रहेला जोइने, क्रोधथी बलतो थको, सूर्य तरफ जोइ जोइने दृष्टि  
ज्वाला मुकवा लाग्यो. तथा पढी तेणे विचार्यु के, आ प्रजु परुता थका पाठा मारापर पडे नहीं तो ठी  
क, एम विचारि ते दूर हव्यो. पण प्रजुने तो आगलनी पेठे निश्चल जोइने अत्यंत क्रोधातुर थइने  
तेणे प्रजुने डंखमार्या. तो पण प्रजुने अव्याकुल जोइने, तथा प्रजुनां रुधिरने पण क्षीर सरखुं जोइने  
तथा “ बुज बुज चंडकोशिया “ एम प्रजुनां वचनने सांजलीने, थयेलुं ठे, जातिस्मरणज्ञान जेने, एवो  
ते चंरुकोशिक सर्प, प्रजुने त्रण प्रदक्षिणा देइने, अहो ! करुणासागर एवा प्रजुए मने दुर्गतिरूपी कु  
वामांथी ओधर्यो, इत्यादिक प्रकारनुं मनमां चिंतवन करीने, अनशन लेइ, एक पखवाडीयां सुधि, बि  
लमां पोतानुं मुख राखीने रह्यो. त्यां घी आदिक वहेचनारी स्त्रीओए तेने घी आदिक नाखीने पू  
ज्यो; अने ते घी आदिकनां गंधथी त्यां आवेली कीनीओथी अत्यंत पीका पामतो; तथा प्रजुनी दृष्टि  
रूपी अमृतथी सिंचातो थको मृत्युपामी सहस्रार देवलोकमां देवताथयो; पढी प्रजु पण त्यांथी बीजी



जगोए विहार करवा लाग्या. पठी उत्तरवाचलमां नागसेने प्रजुने हीर वहोराव्युं. त्यां पंच दिव्यो प्रग  
 ट थयां. त्यांथी श्वेतांबी नगरीमां प्रदेशी राजाएप्रजुनो महिमा कयों. त्यांथी सुरजिपुर प्रते जाता  
 प्रजुने पांच अर्थोए करीने नैयका गोत्रवाला राजाउ वांदता हवा. त्यांथी सुरजिपुर नगरे प्रजु गया  
 त्यां गंगानदीने कांठे, सिद्धदत्त नाविक लोकोने नावपर चडावतो हवो, जगवान पण ते नावमां चड्या.  
 ते अवसरे घुवरुनो शब्द सांजलीने हेमिल नामनां निमित्तिए कह्युं के, आजे आपणने मरणांत कष्ट  
 आवशे, पण आ महात्मानां प्रजावथी ते संकटनो नाश थशे. एवी रीते गंगा नदी उतरतां, प्रजुनां  
 त्रिपृष्ठजवमां मारेलां सिंहना जीव, सुदंष्ट्र नामना देवे नाव बुझाववादिकनुं विघ्न कयुं, पण कंबल अने  
 शंबल नामनां नागकुमारोए आवीने, ते विघ्न निवार्युं, ते बन्नेनी उत्पत्ति नीचे प्रमाणे जाणवी. मथुरा  
 नगरीमां साधुदासी अने जिनदास नामे बे स्त्रीजरथारो हता. परम श्रावक हता, तेथी पाचमां व्रतमां  
 सर्वथा प्रकारे चोपगां पशुज राखवानुं तेमणे पच्चखाण कयुं हुतुं. तेथी एक जरवाडण पोतानुं गोरस  
 लावीने तेणीने आपती हती. अने तेथी ते पण तेणीने यथोचित द्रव्य आपती हती. एवीरीते अनुक  
 मे तेज बन्नेमां अत्यंत प्रीति थइ. एक दहामो ते जरवारुणे, पोताने घेर विवाह आववाथी ते बन्ने स्त्री  
 जरतारने निमंत्रण कयुं. त्यारे तेजए कह्युं के, अमो त्यां आवी तो शकीशुं नहीं, पण तमारे विवाहमां  
 जे कंइ वस्तुज जोइए, ते अमारे घरेथी लेवी. पठी तेजए दीधेलां चंद्रवादिक उपकरणो, तथा वस्त्र  
 आभूषण धूप आदिकथी, ते जरवाडनो विवाह अत्यंत उत्कृष्टो थयो. तेथी ते जरवारु तथा जरवारुणे  
 खुशी थइने, अत्यंत मनोहर, तथा समानवयवाला, एवा बे बालवृषजो लावीने तेमने आप्या, तेजनी  
 इच्छा नहोती, तोपण तेज ते बेलोने तेने घेर पराणे बांधीने पोताने घेर गया. त्यारे ते वेपारीए विचा-  
 र्युं के, जो तेने पाठा आपीशुं, तो आ बेलो जार उपाडवा आदिकथी दुःखी थशे, एम विचारि ते  
 तेजनुं प्रांशुक तृण जल आदिकथी पोषण करवा लाग्यो; अने तेथी जार उपाडवादिकनां श्रम विनां  
 तेज त्यां सुखे रहेवा लाग्या. एक दहामो अष्टमीने दिवसे ते श्रावक पौषध लेइ त्यां पुस्तक आविक

# चित्र ३६





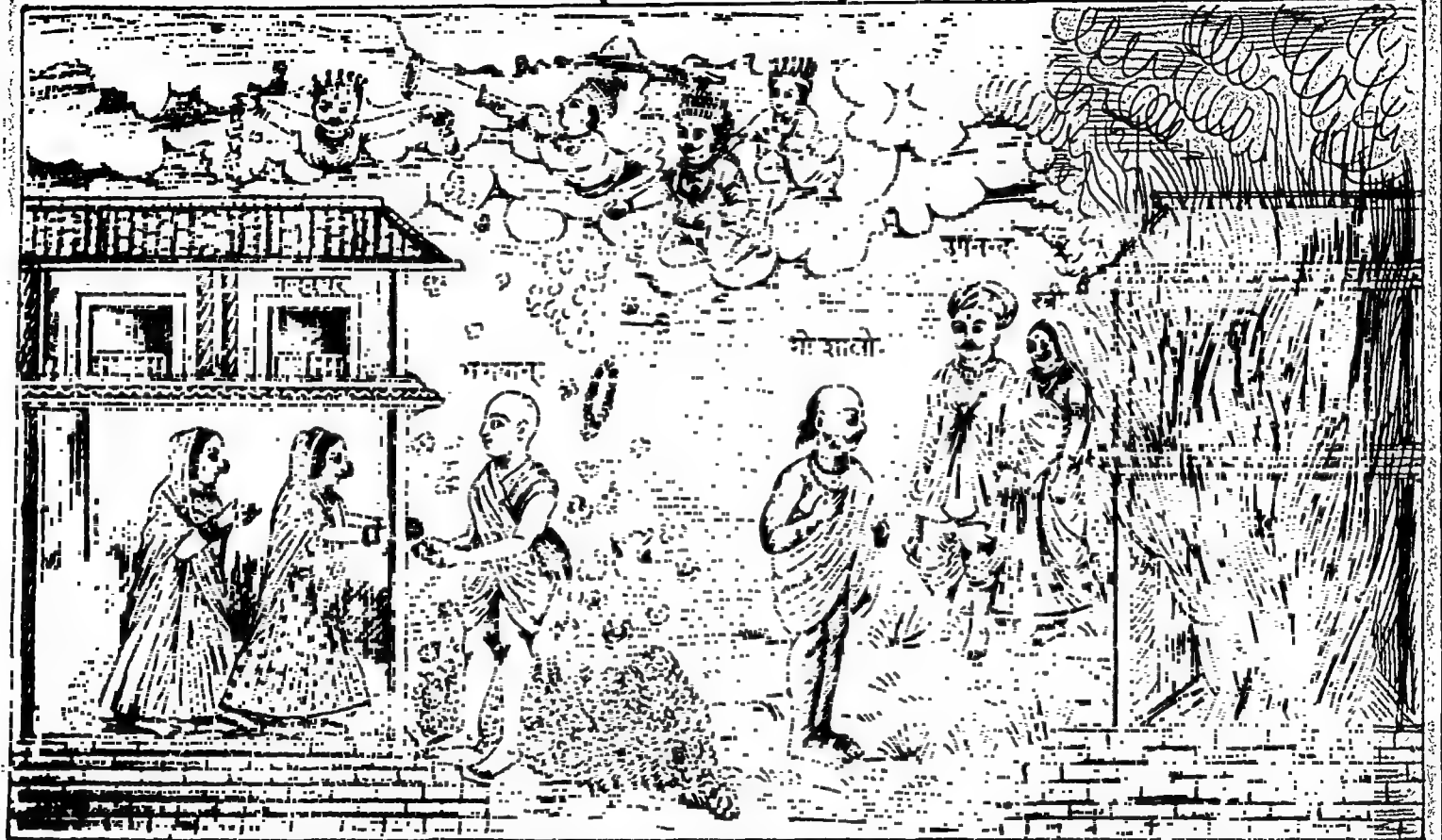
बांधवा लाग्यो, ते सांजल्ली ते बखदो जडक थया. पढी जे दिवसे ते श्रावक उपवास करे, ते दिवसे  
 तेउ पण तृण आदिक खाय नहीं. अने तेथी साधर्मिकपणाए करीने तेउ ते श्रावकने पण अत्यंत प्रिय  
 थइ पख्या. एक दहानो ते जिनदासनां कोइ मित्रे, तेउने अति बलवान, तथा सुंदर बेल जोइने, शेठ-  
 ने पुठ्याविनाज, जंभिरवननां यक्षनी यात्रामाटे, जेउए धुर जोएल पण नहीं हतुं, एवा ते बेलोने,  
 गामीमां जोमीने एवा तो हांक्या के, जेथी तेउ त्रुटी गया; अने पढी लावीने तेमने शेठने घेर बांध्या.  
 शेठे तेमने एवी अवस्थावाला जोइने आंखोमां आंसु लावी, खावा आदिकनां पञ्चखाण करावी, नव-  
 कार आदिकथी तेमनी निर्यामणा करी. पढी त्यांथी तेउ बन्ने मृत्यु पामीने नागकुमार देवो थया; ते  
 त्यां नवा उत्पन्न थया के, तेउए उपयोग दीधायी बन्नेमांथी एके, ते नावनुं रक्षण कर्युं, तथा बीजो ते  
 सुदंष्ट्र देवनी सामो थयो; अने तेने जीतीने, जगवाननां सत्व तथा रूपनुं गायन करता, तथा नाचता  
 थका, सुगंधि पुष्प जल आदिकनी वृष्टिपूर्वक महोत्सव करीने; तेउ पोताने स्थानके गया.

जगवान पण राजगृही नगरीमां, नालंदा नामनां पारामां, शालवीनी शालाना एक जागमां, तेनी  
 रजा छेइने, पेहेलुं मासक्षपण करीने रखा. त्यां मंखल्ली नामनां माणसनी सुजडा नामनी स्त्रीने पेटे,  
 गोशाखो नामे पुत्र थयो हतो. ते बहुल नामनां ब्राह्मणनी गोशालामां उत्सन्न थयो हतो, माटे तेनुं गोशा-  
 खो नाम पार्युं हतुं. त्यां जगवानने मासक्षपणने पारणे विजय नामनां शेठे कूर आदिक जोजनथी  
 पारणुं कराव्युं. तेथी त्यां प्रगट थएला पंचदिव्य इत्यादि महिमाने जोइने, ते गोशाखे जगवानने कथुं  
 के, हुं तमारो शिष्य हुं. पढी बीजे पारणे नंद शेठे पकवान आदिकथी, तथा त्रीजे पारणे सुनंद शेठे  
 प्रभुने परमात्मथी पारणुं कराव्युं. चोथा मासक्षपणे प्रभु कोह्लाक नामे सन्निवेशमां पधार्या. त्यां बहु-  
 खनामे ब्राह्मणे प्रभुने दुधपाक बोराव्यो. त्यां पण पंच दिव्यो प्रगट थयां.

हवे गोशाखो पण प्रभुने ते तंतुशालामां नहीं जोइने, आखा राजगृहमां शोधतो थको, पोतानां  
 ब्राह्मणोने आपीने, मुख तथा मस्तकने मुंनिने, प्रभुने कोह्लाकमां गयेला जाणीने, त्यां जइ प्रभु

पासे दीक्षा लेइ तेमनी साथे रहेवा लाग्यो. प्रभु पण तेनी साथे सुवर्णखल नामें गाममां गया. मार्ग-  
मां गोवालीआओ एक वासणमां दुधपाक पकावता हता, ते जोई गोशाले जगवानने कछुं के, आप-  
णे अहीं जोजन करीने चालीशुं. त्यारे सिद्धार्थे कछुं के, ते वासण जांगी जशे, तेथी गोवालीआओ-  
ए तेनुं घणुं रक्षण कर्युं, पण ते वासण जांगी गयुं. त्यारे गोशाले एवो निश्चय कर्यो के जे थवानुं ठे,  
ते थाय ठेज, एवो निश्चय अंगीकार कर्यो. तेवार पढी प्रभु ब्राह्मण ग्रामप्रते गया. त्यां नंद अने उप-  
नंद नामे बे जाइओनां बे पासा हता. प्रभुए नंदना पासामां प्रवेश कर्यो. त्यां नंदे प्रभुने बोराव्युं.  
गोशालो उपनंदनां पाडामां गयो. त्यां वासी अन्न उपनंदे बोराव्याथी ते गुस्से थयो, अने शाप दीधो  
के, मारा धर्माचार्यनुं जो तप होय, तो आनुं घर बढी जाओ ? ते वखते प्रभुनो महिमा राखवा वा-  
स्ते नजदीकमां रहेला देवे तेनुं घर बढी नाख्युं. पढी प्रभु चंपा नगरीमा आव्या. त्यां छिमास रूप-  
णे करीने ते चतुर्मास रह्या. ठेला छिमासनुं पारणुं चंपानी बहार करीने कोलागसन्निवेशमां गया. त्यां  
शून्य घरमां कायोत्सर्गध्याने रह्या. गोशाले पण तेज घरमां रहीने, सिंह नामे एक ग्रामणी पुत्रने  
विद्युन्मती दासीनी साथे क्रीडा करतां जोइ हांसीकरी. त्यारे तेणे गोशालाने मायों. त्यारे तेणे प्रभुने  
कछुं के, मने अहीं आणे मायों, पण आपे तेने केम निवायों नहीं ? त्यारे सिद्धार्थे कछुं के, फरीने  
तुं एवुं करीश नहीं. पढी प्रभु पात्तालकप्रते गया. तथा त्यां शून्य नगरमां रह्यां. त्यां पण गोशाले  
स्कंदने पोतानी दासी स्कंदिला साथे क्रीडा करतां जोइ हांसी करी, अने तेथी त्यां पण तेणे मार  
खाधो. पढी प्रभु कुमाराक नामे सन्निवेशमां जइने, चंपरमणीय नामनां उद्यानमां कायोत्सर्ग ध्याने  
रह्या. त्यां पार्श्वनाथ प्रभुना शिष्य मुनिचंद्रमुनि घणां शिष्योनां परिवारसहित, कुंजारनी शालामां  
रह्या हता. तेनां साधुओने जोइ गोशाले कछुं के, तमो कोण ठो ? त्यारे तेओए कछुं के, अमो  
निर्ग्रथ ठीए. त्यारे फरीने गोशाले कछुं के, तमो क्यां तथा अमारा गुरु क्यां ? त्यारे तेओए कछुं के,  
जेवो तुं ठे, तेवा तारा धर्माचार्य होशे. त्यारे गोशाले गुस्से थइने कछुं के, मारा धर्माचार्यनां तपथी







तमारो आश्रम बली जाओ ? त्यारे तेओए कछुं के, अमोने कइं तेनी बीक नथी. पढीची तेणे आधी सघ-  
 खो वृत्तांत कही बताव्यो. त्यारे सिद्धार्थे कछुं के, ते साधुओ कइं बली शके नहीं. रात्रिए जिनकद्वि-  
 नी तुलना करता मुनिचंद्र मुनि, काउसगमां हता, ते बखते मदोन्मत्त एवा कुंजारे चोरनी बुद्धिची  
 तेमने मार्या, तेची अवधिज्ञान उसन्न थया बाद ते मृत्यु पामी स्वर्गे गया. पढी तेना महिमामाटे देवो-  
 ए त्यां उद्योत कयों, त्यारे गोशाले कछुं के, अहो ! आ तेमनो उपाश्रय बले ठे. पढी सिद्धार्थे तेने  
 खरी बात जणाववाची, ते त्यां जइ, तेनां शिष्योने निजुंढीने, पाठो आव्यो. पढी प्रजु चौराप्रते गया.  
 त्यांना चोकीदारोए प्रजु गोशालाने चारिक (बुपी खबर खेइ जनारा) जाणीने प्रथम गोशालाने अग  
 कर्मा नाल्यो, पढी प्रजुने हजु नाल्या नथी, तेटलामां उत्पल निमित्तिआनी सोमा, अने जयंती नाम-  
 नी बे बेहेनो, के जेठ संयम पालवाने असमर्थ यइने, परिव्राजिकाउं थइ हती, तेउए प्रजुने जोइ,  
 उलखीने ते संकटची ठोकाव्या. पढी प्रजुपृष्ठ चंपां प्रते गया. त्यां प्रजु चतुर्मासदपण करीने, तथा  
 बाहारनां जागमां ते पारीने, कायंगल नामे सन्निवेशप्रते जइने श्रावस्ती नगरीए गया. त्यां बहारना  
 जागमां प्रतिमापूर्वक कायोत्सर्ग ध्यानमां रह्या. त्यां सिद्धार्थे गोशालाने कछुं के, आजे तुं मतुष्यनुं  
 मांस खाइश. ते सांजली ते पण तेनुं निवारण करवामाटे वाणीआओने घेर जिहामाटे गयो. त्यां पितृद-  
 त्त नामे वणिक रहेतो हतो, तेनी खीने मरेखुं ठोकरं आव्युं हतुं. तेणीने शिवदत्त नामे निमि-  
 त्तिए कछुं हतुं के, जो तुं तारा मरी गएला बालकनुं मांस, दुधपाकनी साथे मिश्रित करीने, कोइ  
 जिहुकने आपीश, तो तारां ठोकरां जीवतां रहेशे. त्यारे तेणीए तेज विधिपूर्वक गोशालाने ते आप्युं.  
 अने घर बलवानी बीकची घरनुं बारणुं तेणीए बदलावी नाल्युं. गोशाले पण अणजाणतां तेनुं नदण  
 कर्तुं; अने पढी ते जगवान पासो गयो. सिद्धार्थे तेने सघखुं वृत्तांत कही बताव्याची, तेणे वमन करी-  
 ने तेनो निश्चय कयों. तथा पढी तेणीनुं घर बालवा चाल्यो. पण घर नहीं मलवाची तेणे प्रजुने नामे  
 ते पाकोज बाळी नाल्यो. त्यांची प्रजु दरिद्र सन्निवेशनी बहार हरिद्र वृद्धनी नीचे प्रतिमा धारीने

रह्या. त्यां पंथिओए अग्नि सलगववाथी प्रजुना चरणो दाऊया; पण प्रजु त्यांथी खस्या नहीं; ते जोइ गोशालो त्यांथी नाशी गयो. त्यांथी प्रजु नंगला नामे गाममां वासुदेवना स्थानके प्रतिमाथी रह्या. त्यां गोशालो आंखोनां विकारो करीने बालकोने बिबराववा लाग्यो, त्यारे ते बालकोना माबापोए तेने मुनि-पिशाच कहीने निचृंठिने मायों. त्यांथी प्रजु आवर्त गाममां बलदेवने स्थानके प्रतिमाथी रह्या. त्यां पण गोशालो मुखनां चाला करी ठोकरांओने बिबराववा लाग्यो. त्यारे तेओनां माबापोए विचार्युं के, आतो गांओ ठे, माटे आने मारवाथी शुं ठे ? एनां गुरूनेज मारवा. एम जाणी जेवा तेओ प्रजुने मारवाने आव्या, के तुरत, ते बलदेवनी मुरतीएज हाथमां रहेला वज्रथी तेओने मार्या. त्यांथी प्रजु जडिका नगरीमां वर्षां रुतुनुं चतुर्मास दपण करीने तथा पारणुं बाहेर करीने अनुक्रमे तंबाल ग्राम-प्रते गया. त्यां पार्श्वनाथ प्रजुना संताननां नंदिषेण नामनां आचार्य बहु शिष्योनां परिवार सहित प्रतिमा धारीने रह्या हता. त्यां आरदकनां पुत्रे चोरनी बुद्धिथी, तेने जालांथी हण्णा, तेथी अवधि-ज्ञान पूर्वक ते देवलोके गया. अहीं पण गोशालानां वचन आदिकनो वृत्तांत मुनिचंडनी पेठेज जाणी लेवो. त्यांथी प्रजु कुपिक संन्निवेशे गया. त्यां चारिकनी बुद्धि लावी आरदकोए तेमने पकड्या, पण पार्श्वनाथ प्रजुनी पासे रहेती, अने पाठलथी परिव्राजिका थएली, एवी विजया अने प्रगटजाए प्रजुने ठोकाव्या. त्यांथी गोशालो प्रजुथी बुटो यइने बीजे मार्गे चालवा लाग्यो. त्यां पांचसें चोरो, तेने मामो मामो करीने, तेनी खांधपर चमी बेठा. तेथी थाकी जइने ते विचारवा लाग्यो के, प्रजुनी साथे रहेवुं तेज सारुं ठे; एम विचारि प्रजुने शोधवा लाग्यो. प्रजु पण वैशाली नगरीए जइने, त्यां बुहारनी शाखा-मां प्रतिमाथी रह्या. त्यां एक बुहार, ठमासे रोगथी निर्मुक्त यइने, उपकरणो लेइने ते शाखामां आव्यो. प्रजुने जोइ अपशुकननी बुद्धिथी, तेमने घणें करीने ते मारवाने तैयार थयो ते वखते इंडे ते वात अवधिज्ञानथी जाणी तेज घणथी तेने मायों. त्यांथी प्रजु ग्रामाक संन्निवेश प्रते गया. त्यां उद्यानमां विजेखक नामनां यहे महिमा कयों. त्यांथी शाखिशिर्षे नामे गाममां, उद्याननेविषे प्रजु

प्रतिमापूर्वक रक्षा इता, ते बखते त्रिपुटनां जवमां अपमान पामेळीं जी, के जे मरीने  
 , ते तापसीनुं रुप करीने, जखची जरेळी जटाची, बीजाचो सहन करी शके नहीं  
 शीतनां उपसर्गों करवां लागी. पण प्रभुने निश्चल जोडने शांत थड थकी, ते प्रभुनी स्तुति करवा  
 प्रभु ठठनो तप करी ते सहन करता इता, ते बखते तेमने लोकावधि ज्ञान उत्पन्न थयुं. तेवा-  
 रपटी प्रभु जडिकामगरीमां ठठा वर्षाकाखनां चोमासामां विविध प्रकारनां तपो, तथा अजिप्रहो कर-  
 ता इवा, त्यां ठ मासने अंते फरीने पाठो गोशाखानो मेळाप थयो. त्यां प्रभु बहारना जागमां पारणुं  
 करीने कृतुबंध एवी मगधचूमिमां उपसर्गों करीने रहित थया थका विहार करवा लाग्या. त्यांची  
 आळजिकामां, सातमां चोमासामां चतुर्मास कपणची रहीने, बहारनां जागमां पारणुं करीने, कुजग  
 नामनां सन्निवेशमां वासुदेवनां चेत्यमां प्रतिमाची रक्षा. त्यां गोशाखो वासुदेवनी प्रतिमाची पनाडमु-  
 ख थडने, मुख प्रते अधिष्ठान करी रक्षो. तेची लोकोप तेने मार मायों. त्यांची प्रभु मईन नामे गाम-  
 मां बलदेवनां चेत्यमां प्रतिमाची रक्षा. त्यां गोशाखो बलदेवनां मुखने विषे मेहन राखीने रक्षो. त्यां  
 पण लोकोप तेने मायों. थने एवी रीते बल्ले जगोप तेने मुनि जाणीने लोकोप ठोनी मेळ्यो. त्यांची  
 प्रभु अनुक्रमे ठल्लगनामे सन्निवेशमां गया. त्यां मार्गमां सन्मुख आवता एवा दंतुर बहुवरनी गोशाखे हांसी  
 करी, के, आतो बल्लेनो सरखो जोग मळ्यो ठे. तेची तेथोप तेने मारीने वांसनी जाळीमां नांख्यो.  
 पण प्रभुपर ठत्र धरनार होवाची, तेने ठोडी मेळ्यो. त्यांची प्रभु गोचूमि प्रतेगया. त्यांची प्रभुए राज-  
 ण्हीमां आठसुं चोमासुं कयुं. चतुर्मासी तपने अंते बहारनां जागमां पारणुं करीने, त्यांची वज्रचूमि-  
 मां जड, घणां उपसर्गों सहन करीने, त्यां नवमुं चोमासुं करता इवा. तथा चतुर्मासी तप पण कयों.  
 तेम बीजां जे मास पण त्यांज प्रभुए विहार कयों. वसति एटले स्थानकनां अजावची, नवमुं चोमासुं  
 अनिश्चित थयुं. त्यांची प्रभू कूर्म ग्राम प्रते जवा लाग्या त्यारे मार्गमां एक तखनां ठोरुने जोड, गोशा-  
 खे जगवानने पुठयुं के, आ ठोड निपजशे के नहीं ? त्यारे प्रभुए कणुं के, आमां रहेला साते तखनां



पुष्पोनां जीवो मरीने एक शंबामां तलरुप थरो. ते सांजली प्रभुनुं वचन जूतुं पामवामाटे, ते ठोरुने उखेमीने तेणे एकांत जगामां मेढ्युं. ते वखते नजदिकमां रहेता व्यंतरोए विचार्युं के प्रभुनुं वचन जूतुं पमो नहीं, एम विचारि त्यां वृष्टि करी. तथा ते जीनी जमीनमां गायनी खरीथी, ते ठोरु उजो थयो, अने स्थिर रह्यो. त्यांथी प्रभु कूर्म नामे ग्राममां गया. त्यां वैश्यायन तापसे, आतपना ग्रहण करवामाटे, जटा बुटी मुकी हती, तेनी मांहे घणी जुओने जोइ, गोशाखे, तेने “यूकाशय्यातर” एम वारंवार कहीने तेनी हांसी करी. तेथी ते तापसे क्रोधायमान थइ तेनापर तेजोलेस्या मुकी, पण दया-सागर एवा प्रभुए सामी शीतलेस्या गोशाखापर मुकीने तेनुं रक्षण कर्युं.

पढी ते गोशाखे, ते तापसनी तेजोलेस्याने जोईने जगवानने पुढ्युं के, हे जगवन, ते तेजोलेस्या केम प्राप्त थाय ? ते सांजली प्रभुए अवश्य जावी जावनां जोगथी, सर्पने दूध पावानीपेठे, अनर्थ कर-नारी, एवी तेजोलेस्यानी विधि तेने शिखवी के, हमेशां आतापनां पूर्वक अठमनो तप करी, अरुदनां बाकुलाथी, तथा एक जना पाणीनी अंजलीथी पारणुं करवुं. अने एवी रीते ४ मास सुधि करवाथी तेजोलेस्या प्राप्त थाय ठे. त्यांथी सिद्धार्थ नामें नगर प्रते जतां गोशाखे कछुं के, ते तलनो ठोरु निप-ज्यो नथी, पण प्रभुए कछुं के, ते ठोरुतो निपज्यो ठे. गोशाखे ते वचनपर श्रद्धा नहीं राखीने, ते तली नां ठोरुने फोमीने जोयो, तो अंदर सात तलोने जोइने, तेनां तेज शरीरमां प्राणीओ फरीफरीने उप-जे ठे. एवो तेणे निश्चय कयों. त्यांथी ते प्रभुथी जुदो पडयो; अने श्रावस्ती नगरीमां, जइ कुंजारनी शालामां रहीने, प्रभुए बतावेला उपायथी तेजोलेस्या साधीने व्रतने तजीने, पार्श्वनाथ प्रभुनां शिष्य पासेथी अष्टांग निमित्त जाणीने, अहंकारे करीने लोकोने जणाववा लाग्यो के, हुं तो सर्वज्ञ हुं. अहीं किरणावली टीकाकारे कछुं ठे के, ते तेजोलेस्यानो उपाय, सिद्धार्थें शिखव्यो ठे, ते विचारवाजेवुं ठे. केमके, जगवती सूत्र, आवश्यक चूर्णि, हरिजद्र सूरीश्वरजी नी टीका तथा हेमचंद्राचार्यजीए करेखा श्रीवीरचरित्र आदिक अनेक ग्रंथोमां प्रभुए तेविधि कसो, एम कछुं ठे. त्यांथी प्रभुए दशमुं चोमासुं











मां कर्तुं. तथा त्यां विचित्र प्रकारनो तेणे तप कर्यो. एवी रीते अनुक्रमें प्रजु बहु म्हेठोवाली एवी

गया. त्यां पेढाल ग्रामनी बहार पोलास चैत्यमां, अष्टमजक्तपूर्वक प्रजु एक रात्रिनी प्रतिमाची

. ते वखते सजामां आवेला इंड, कष्टुं के, वीर प्रजुनां चित्तने चलाववामां त्रणे लोकोनां रदेवासीउं पण अस्मर्थ ठे, एम प्रशंसा करी. ते सांजली संगम नामनो सामानिक देव इर्ष्या लावीने, इंड समक प्रतिष्ठा करवा लाग्यो के, एक क्षणवारमां हुं तेमने चलावी आपीश; एम कही प्रजुपासे आवीने, पेहेलां तो तेणे धूखनी दृष्टि करी, के जेथी प्रजुनां आंख कान आदिक विवरो ढंकाइ जवाथी, ते श्वास खेवाने अशक्त बया. तेवारपढी वज्रसरखा मुखवाली कीनीउं करीने, प्रजुनां शरीरने तेणे चाखणीसरखुं कर्तुं.

ते कीनीउं एक बाजुथी प्रवेश करीने बीजी बाजुथी निकलवा लागीउं. ते वार पढी वज्रसरखा मांसो, तेवारपढी, तीक्ष्ण मुखवाली घीमेखो, तेवार पढी वींढीउं तेवारपढी नोखीआं, तेवारपढी सर्पो, तेवारपढी उंदरो जक्षण आदिकथी, तेवारपढी हाथी तथा हाथणीउं शुंढनां आघातोथी, तथा पगोय करीने कचरवाथी, ते वार पढी पिशाच अट्टहास आदिकथी, तेवार पढी वाघ, दाढ तथा मखनां विदारण आदिकथी, तेवारपढी सिद्धार्थ अने त्रिशलानां करुणाजनक विलाप आदिकथी, पढी स्कंधावारथी, के ज्यां लोकोण प्रजुनां चरणोनी मध्ये अग्नि बालीने रसोइ करी हती. तेवारपढी प्रजुनां कान, कुक्षि विगेरे स्थानके तीक्ष्ण चांचोवाला पहीउंनां पांजरां बांधीने तर्जनां उपडवथी, तेवारपढी प्रचंड पवनथी, के जे पवन प्रजुने उठाली उठालीने, पर्वतोने पण कंपावतो थको नीचे पारतो हतो. ते वारपढी बंटोलीआथी, के जे प्रजुने चक्रनीपेठे जमावतो हतो. तेवारपढी हजार चारनां प्रमाणवाला चक्रथी, के जेथी मेरुपर्वतनुं शिखर पण चूर्ण थई जाय अने प्रजु पण जेथी ठेक घुंटाणसुधि जमीनमां धुंथी गया हता. तेवार पढी प्रजात करीने तेणे कष्टुं के हे महर्षे तारे, स्वर्ग अथवा मोक्ष जे-कई जोईय ते मागी खे ? तेथी पण प्रजुने निश्चल जोइ, तेणे देवांगनां हावजावथी प्रजुने उपसर्ग कर्या. एवी रीते तेणे एक रात्रिमां बीस उपसर्ग कर्या, पण तेथी प्रजु जरा पण चलायमान थया नहीं.

અહીં કવિએ કહ્યું છે કે, હે પ્રજા તમારું બલ હાથીનાં મારથી પણ રક્ષણ કરવાને સમર્થ છે, તેથી અપરાધી એવા સંગમક ઉપર પણ તમોએ દયા કરી છે, એવું વિચારિનેજ હોય નહીં જેમ તેમ રોષથી ક્રોધ તો પ્રજાનાં મનને તજીને જતો રહ્યો. તેવારપઠી ઠ માસસુધિ અનેષણીય કેતાં કલ્પે નહીં એવા આહાર આદિકનાં તેનાં કરેલા ઉપસર્ગોને સહન કરતા થકા પ્રજા, આહાર રહિત થયા થકા વજ્ર ગ્રામનાં ગોકુલમાં ગોચરી માટે ગયા. ત્યાં પણ તેણે આહારને અનેષણીય કરવાથી પ્રજા તે લીધા વિના ગામ બહાર આવી પ્રતિમાથી રહ્યા. ત્યાં પણ તે નીચ દેવે પ્રજાને અવધિજ્ઞાનથી અસ્વલિત તથા શુદ્ધ પરિણામવાલા જોડને કહ્યું કે, હે પ્રજા ! હવે આપ જ્યારે ત્રિદામાટે જશો, ત્યારે હું આપને કંઈ પણ દુઃખ નહીં આપું. ત્યારે પ્રજાએ કહ્યું કે, હે સંગમક, હું કંઈ તને વશ થઈ નથી, હું ત્રિદા ગ્રહણ કરવા આદિકમાં મારી પોતાની ઇચ્છાથીજ વર્તું છું. હું કોઈની પણ આજ્ઞાની અપેક્ષા કરતો નથી. તે સાંજલીને તે દેવ વિલસો થઈને, શકની બીકથી, પ્રજાને વાંદીને સૌધર્મ દેવલોક પ્રતે ગયો. પઠી પ્રજાને તેજ ગોકુલમાં એક ઘરની ગોવાલણીએ દુધપાકથી પ્રતિલાજ્યા, તથા ત્યાં વસુધારા પણ થઈ.

હવે જ્યાંસુધી પ્રજાને આહાર પાણી ન મળ્યાં, ત્યાંસુધી સૌધર્મ દેવલોકમાં રહેનારા સઘણા દેવ દેવીજ શોકાતુર રહ્યા, અને ઇંદ્ર પણ, ગીત, નાટક આદિકને તજીને “આ ઉપસર્ગોનો હુંજ હેતુ થયો છું, કેમકે મેં કરેલી પ્રજાની પ્રશંસાથી, આ દુષ્ટ સંગમકે પ્રજાને ઉપસર્ગો કર્યા છે” એમ વિચારી અત્યંત દુઃખિત થયો થકો હાથપર મુલ્લ રાખી, દિલગિરિમાં રહ્યો. પઠી ઋષ્ટ થઈ છે, પ્રતિજ્ઞા જેની, તથા શ્યામ મુખવાલા એવા તે સંગમક દેવને ત્યાં આવતો જોડને, ઇંદ્રે પરાંગમુલ્લ થઈને દેવોને કહ્યું કે, અરે દેવો, આ દુષ્ટ કર્મચંદ્રાલ આવી છે, માટે તેનું દર્શન પણ મહાપાપો આપનારું થાય છે; વસી આણે આપણનો મોટો અપરાધ કરેલો છે, કેમકે તેણે આપણા સ્વામિને કદર્યના કરી છે તેમ આપણાથી ઋયો નથી, તેમ પાપથી પણ ઋયો નથી. માટે દુષ્ટ અને અપવિત્ર એવા, દેવને સ્વર્ગમાંથી કહાડી મેલો. એવી રીતે આજ્ઞા અપાવતા ઇંદ્રનાં સુજટોએ, તેને મુદિ, લાકડી આદિકનાં મારથી મારીને,

पक्ष तेने नित्रांढीने हककाया कुतरानी पेठे कहाणी मेळो; तेथी ठरी गपळा  
 निस्तेज बघो बघो; ते, परिवारबिनां फक्त एकाकी मंदराचखनां शिखरपर गबो;  
 त्या पोतानुं बाकी रहेलुं एक सांगरोपमनुं आयुष्य ते संपूर्ण करशे. तेनी अग्र महिषीउ पक्ष  
 आकाशी, हीन मुखवासी बघ बघी, पोतानां जर्तारनी पाठस गइलं, पढी आलंजिका नगरीमां,  
 हिरिकांत, तथा श्वेतंबिका नगरीमां हरिसह नामे वे विद्युत् कुमारो प्रजुने कुशळ पुढवा माटे आव्या.  
 त्यारपढी आवस्ती नगरीमां इंड; स्कंदनी प्रतिमामां अत्रतरीने प्रजुने नमतो हवो. अने तेथी प्रजुनो  
 मोटो महिमा प्रवर्त्यो. त्यांची कोशांबी नगरीमां प्रजुने वांदवामाटे सूर्य चंडो आव्या. त्यारपढी वा-  
 चारसीमां इंड, राजघडीमां ईशानेंड, तथा मिथिला नगरीमां जनक राजा, अने भरणेंडे प्रजुने कुशळ  
 पुढुं. तेचारपढी वैशाखी नगरीमां प्रजुनुं अग्यारसुं चोमासुं थयुं. त्यांची प्रजु सुसुमार नामे नगरप्रते  
 गया. तथा त्या चमरेंडनो उत्पात बघो. त्यांची अनुक्रमे कोशांबी नगरीए प्रजु गया. त्यां शतानिक  
 नामे राजा हतो, तेनी मृगावती नामे राणी हती, तथा विजया नामे प्रतिहारी हती. त्यां वादीउने  
 अथर्म प्रणाशनार, सुगुप्त नामे अमात्य हतो, तेनी नंदा नामनी स्त्री हती, ते भाविका हती; तथा मृ-  
 गावतीनी बेहेनपक्षी हती. त्यां प्रजुए पोससुदि पकवाने दिवसे अजिप्रह सीधो. डव्यची सुपनानां  
 खुशामां रहेळा बाकुळा; क्षेत्रची एक पग डेहलीनी अंदर होय; तथा एक पग जेथीनो बहार होय  
 एवी स्त्री; काळची सपळा जिह्वाचरो निवृत्त थपळा होय; जावची राजानी पुत्री, के, जे दासपणाने  
 प्राप्त थपळी होय; तथा जेथीनुं मस्तक मुंडित थपळुं होय, पगमां बेनी होय, तथा रुदन करती हो-  
 य; तथा अठमनुं पारणुं जेथीने होय, एवी कोइ बाळिका जो जिह्वा आपशे, तो हुं ग्रहण करीश;  
 एवो अजिप्रह छेइने प्रजु हुनेशां जिह्वामाटे जमवा लाग्या. पढी अमात्य आविक घणां उपायो करवा  
 ते अजिप्रह संपूर्ण बतो नथी.

राजाए चंपा नगरीने जांगी. त्यानां दधिवाहन राजानी धारिणी नामनी स्त्रीने

तथा तेनी वसुमती नामनी पुत्रीने कोइ सिपाइए केद पकनी. धारिणीने तेणे पोतानी स्त्री करवानुं कइयाथी, तेणी तो जीज करनीने मृत्यु पामी. पण वसुमतीने पुत्री तरिके करवानुं समजावीने, तेणीने तेणे कोशांबीमां चौटांमां लावीने वेंची. त्यां धनावह नामना शेठे तेणीने वेंचाती खेइ, चंदना एवुं नाम आपीने पुत्रीनी पेठे अंत्यत प्रेम राखतो. एक दहाडो ते शेठना पग धोवरावती हती, ते वखते तेणीनो चोटखो पृथ्वीपर लटकतो हतो, ते शेठे पोते उंचो कर्यो. ते जोईने ते शेठनी मूला नामनी स्त्रीए विचार्युं के, आ युवान बालिका खरेखर शेठनी स्त्री थशे. अने मारापर शेठ प्रेम राखशे नहीं, तेथी तेणीए पोते मनमां इष्यां लावीने, चंदनानुं मस्तक मुंडावी तेणीने बेनी पेहेरावी पुरीने क्यांक चाली गइ. शेठने पण चोथे दहाडे ते खबर परवाथी, तेणीने बहार कहानीने तथा तेवीज रीते तेणीने डेहेलीमां मुकीने तथा सुपडानां खुणामां अरुदना बाकुला आपीने, ते बेनी जांगवामाटे बुहारने बोलाववा गयो. त्यारे चंदनाए विचार्युं के जो कोइ जिह्मक आ वखते आवे, तो तेने आ बाकुला मांथी आपीने पढी हुं पण खाउं, एम विचार करे ठे, एटलामां त्यां श्री वीरप्रभु पधार्या. त्यारे तेणीए पण हर्षित थइने कहुं के, हे प्रभु, आ तमो ल्यो? पण प्रभु पोताना अजिग्रहपूर्वक तेणीने रमती नही जोईने पाठा वळ्या. त्यारे चंदनाए विचार्युं के, अहो! प्रभु आ वखते आवीने, कंइ पण ग्रहण कर्याविना पाठा चाळ्या जाय ठे, एम विचारिखेद पूर्वक ते रुवा लागी. पढी प्रभुए पण पोतानो अजिग्रह संपूर्ण थएलो जाणी ते बाकुला लीधा. अहीं कवि कहे ठे के, पंडित लोकोए चंदनाने बाला केम कहेली ठे? (अर्थात् तेणीने ती महा हुशयार समजवी.) केमके जेणीए वीर प्रभुपासेथी बाकुला देशने मोहू लीधुं!!! ते वखते त्यां पंच दिव्यो प्रगट थयां, इंद्र पण आव्यो, देवो नाचवा लाग्या, तेणीनां मुंजित मस्तकपर केश थइ गया, बेनीज जांजररुपे थई. त्यां मृगावती मासीनु मलवापणुं थयुं तथा ते संबंध्यी वसुधारामां पडेहुं धन शतानिक लेवा लाग्यो, तेने निवारिने, धनावहने ते धन देईने, तथा आ वीर प्रभुनी साधवी थशे," एम कहीने इंद्र पोताने स्थानके गयो. पढी अनुक्रमे जं.









# चित्र ४१





जिका नामे गाममां इंडे नृत्यविधि देखाडीने कछुं के आटखे दिवसे शाननी उत्पत्ति थशे. तयारबाद मेंढिक नामे गाममां चमरेंडे प्रजुने कुशल पुब्बुं. त्यांथी षणमानी नामे गाममां, प्रजु बहारना जागमां प्रतिमाथी रखा हता. तेमनी पासे एक गोवालीउं पोताना बेलो मुकीने गाममां गयो. पढी आवीने तेणे प्रजुने पुब्बुं के, हे देवार्य, मारा बेलो क्यां गया? पण प्रजु मौन रहेवाथी, तेणे गुस्से थइने, प्रजुना कानमां एवी रीते खीला ठोक्या के जेमना अग्र जागो अंदर एक बीजाने जटक्या. प्रजुए त्रिपुट्टनां जवमां शय्यापालकनां कानमां जे तपावेळुं सीसुं रेफाव्युं हुतुं, ते कर्म आवी रीते उदयमां आव्युं.

नु वर्णन वीर प्रजुनां जवोमां कहेळुं ठे, ते शय्यापालक जव जमीने आज गोवालीउं थयो हतो. त्यांथी प्रजु मध्यम अपापामां गया. त्यां सिद्धार्थ नामे वणिकने घेर, प्रजुने जिह्वा माटे आवेला जाणीने, खरक नामना वैद्ये प्रजुने शय्यसहित जोया. पाठलथी ते वणिके वैद्यनी साथे. उद्यानमां जइने ते खीलाउंने साणसीथी प्रजुनां कानमांथी खेंची कहाड्या. ते कहारुती वखते वीर प्रजुए एवो अरेराट शब्द कयों के जेथी सघळुं उद्यान महा जयंकर थयुं. त्यां लोकोए एक देवालय बंधाव्युं. पढी प्रजु संरोहिणी नामनी औषधिथी निरोगी थया; तथा ते वैद्य अने वणिक बन्ने स्वर्गमां गया. तथा ते गोवालीउं सातमी नरके गयो.

हवे ते उपसर्गोंमां कटपूतनानो शीतोपसर्ग जघन्योमां उत्कृष्ट जाणवो. कालचक्रनो मध्यमोमां उत्कृष्ट जाणवो. तथा कानमांथी खीला खेंचवानो उत्कृष्टमां उत्कृष्ट जाणवो. ते सघला उपसर्गों वीर प्रजुए सम्यक् प्रकारे सहन कर्या.

एवी रीते प्रजु अनगार थया थका श्यासमिति एटखे हृद्यनचलनमां उत्तम प्रवृत्तिवाला तथा जाषासमिति एटखे बोलवा करवामां उत्तम प्रवृत्तिवाला थया; तथा एषणा समिति एटखे बेंतालीस दोषोए करीने रहित एवी जिह्वा ग्रहण करवामां उत्तम प्रवृत्तिवाला थया, तथा उपकरण आदिक ग्रहण करवामां तथा माटी आदिकनां वासणो विगेरे लेवा मुकवामां पण समितियुक्त थया. अर्थात् तेमने बरो

बर जोइ प्रमार्जीने उपाडवा तथा मुकवा लाग्या. तथा विष्टा, मूत्र, थुंक, श्लेष्म, देहनो मेल, इत्यादिक नाखवा करवामां पण सावधान थया. अर्थात् तेमने शुद्ध जगोपर नाखवा लाग्या. अहीं ठेव्ही वे समितिउं जोके प्रचुने संजवतीज नथी, तो पण तेउनां नामनां अखंरितपणां वास्ते एम कछुं ठे. वली एवी रीते मन, वचन, अने कायानी गुप्तिवाला, अर्थात् तेमना अशुज परिणामोने दूर करनारा, अने तेथी गुप्त इंद्रियोवाला, तथा नवविध ब्रह्मचर्यनी गुप्तिवाला, तथा अंतरवृत्तिथी क्रोध आदिक चार कषायोने शांत करनारा, तथा बहारवृत्तिथी पण प्रशांत थएला, तथा सर्व प्रकारनां संतापथी रहित थयेला, तथा हिंसा आदिक आश्रवद्वारनी विरतिथी पापकर्मोना बंधनोथी रहित थएला, तथा ममताए करीने रहित थएला, तथा द्रव्य आदिकथी पण रहित थएला, तथा निर्ग्रंथ एटखे हिरण्य (सुवर्ण) आदिकनी ग्रंथिथी रहित थएला, तथा द्रव्य जावथी मेलनां निर्गमनथी निर्लेप थएला; तेमां द्रव्य मेल एटखे शरीरथी उत्पन्न थतो मेल, तथा जावमेल एटखे कर्मथी उत्पन्न थतो मेल, ते बन्नेथी रहित थएला; अर्थात् जेम कांसानुं पात्र पाणीथी छेपातुं नथी, तेम जगवान पण स्नेहथी छेपाता नथी. तथा शंखनी पेठे राग आदिकथी निरंजन थएला, तथा जीवनी पेठे सर्व जगोए स्वधनारहित गमन करनारा, तथा आकाशनी पेठे कोइना पण आधारनी अपेक्षा नहीं करनारा, तथा वायुनी पेठे एकज जगोए नहीं रहेनारा, तथा शरद रतुनां पाणीनी पेठे निर्मल अने शुद्ध हृदयवाला, तथा कमलपत्रनी पेठे निर्लेप, एटखे जेम कमलपत्रपर छेप लागतो नथी, तेम प्रचुने पण कर्मोना छेप लागतो नथी. तथा काचबानी पेठे गुप्त इंद्रियोवाला, तथा गेंमानां शिंगमांनी पेठे एकाकी अर्थात् गेंमाने जेम एकज शींग डुं होय ठे, तेम जगवान पण रागआदिकना सहायविनानां; तथा पद्मीनीपेठे अनियत निवासवाला तथा चारंरु पद्मीनीपेठे प्रमादविनानां, चारंरु पद्मिनां जोरुलांनुं एकज शरीर होय ठे. कछुं ठे के, चारंड पद्मिओ एक पेटवाला, त्रण पगवाला, मर्त्यनी जाषा बोलनारा, होय ठे, अने तेओनुं जिन्न फलनी इच्छाथी मृत्यु थाय ठे. अने तेओ अत्यंत अप्रमादी होय ठे. वली हाथीनी पेठे कर्मो रूपी शत्रु-



ઓને હણવાને શૂરા, તથા વૃષજની પેઠે પોતે અંગીકાર કરેલા વ્રત જારને ઉપાડવાને સમર્થ. તથા  
 સિંહની પેઠે પરિસહાદિકને જીતનારા, તથા મેરુની પેઠે ઉપસર્ગોરૂપી પવનથી નહીં ચલાયમાન થતા  
 ઇવા, તથા સમુદ્રની પેઠે હર્ષ, શોક શાદિકમાં પણ વિકાર રહિત ગાંજીર્યવાલા, તથા ચંદ્રની પેઠે  
 સૌમ્ય હેશ્યાવાલા, તથા સૂર્યની પેઠે દેદીપ્યમાન તેજવાલા, અર્થાત્ દ્રવ્યથી શરીરની કાંતિથી, અને  
 જાવથી જ્ઞાને કરી કાંતિવાલા, તથા ઉત્તમ સુવર્ણની પેઠે થયેલું છે સ્વરૂપ જેમનું ઇવા, અર્થાત્ જેમ  
 મેલ બલી જવાથી સોનું કાંતિવાલું થાય છે, તેમ જગવાનનું સ્વરૂપ પણ કર્મરૂપી મેલનો નાશ થવાથી  
 અત્યંત દીપ્તિવાલું થયેલું હતું. પૃથ્વીની પેઠે સઘલું સહન કરનારા; અર્થાત્ જેમ પૃથ્વી ટાઢ તડકો વિગે-  
 રે, સમતાથી સહન કરે છે, તેમ જગવાન પણ સઘલું સહન કરતા હવા. તથા સારી રીતે ઘી આદિ-  
 કથી સિંચાણો જે અગ્નિ, તેની પેઠે તેજથી જાજ્વલ્યમાન થયેલા; વલી તે પ્રજુને કોઈ પણ જગોણ  
 પ્રતિબંધ નહોતો. તે પ્રતિબંધ ચાર પ્રકારનો કહેલો છે. દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી, અને જાવથી. તેમાં  
 દ્રવ્યથી ત્રણ પ્રકારે જાણવો. સચિત્તદ્રવ્ય ઇટલે સ્ત્રીઆદિક, અચિત્ત દ્રવ્ય ઇટલે આજૂષણ આદિક,  
 તથા મિશ્રદ્રવ્ય ઇટલે શણગારેલી સ્ત્રી આદિક. ક્ષેત્રથી ઇટલે કોઈ ગામમાં, નગરમાં, અરણ્યમાં, ધાન્ય  
 જેમાં ઉત્પન્ન થાય ઇવા ક્ષેત્રમાં, સ્વલ કેતાં ધાન્યને ફોતરાંથી જુદાં કરવાનાં સ્થાનકમાં, ઘરમાં, અથ-  
 વા ઘરનાં આંગણાંમાં અથવા આકાશમાં, કાલથી ઇટલે સમય જેવા અતિ સૂદમ કાલમાં કે જે કમ-  
 લ્પન્ન અથવા જીર્ણ સામી આદિકનાં ફાટવાના (દૃષ્ટાંતથી) જણાઈ આવે છે. તથા આવલિ ઇટલે અસંખ્યા-  
 તા સમયવાલા કાલમાં, તથા શ્વાસોશ્વાસનાં પ્રમાણવાલા કાલમાં, તથા સ્તોક ઇટલે સાત ઉઘાસ-  
 નાં પ્રમાણવાલા કાલમાં, તથા સ્ત્રવ ઇટલે સાત સ્તોકનાં માનવાલા કાલમાં, તથા મુહુર્ત કેતાં સિત્તો-  
 તેર સઘનાં માનવાલા કાલમાં, એવી રીતે રાત્રિ દિવસથી માંડીને ઢેક વર્ષપર્યંતનાં કાલમાં, તથા બીજા  
 પણ યુગપૂર્વ અંગપૂર્વ આદિક લાંબા કાલમાં. હવે જાવથી ઇટલે ક્રોધાદિકમાં, પ્રેમમાં, દ્વેષમાં કલહમાં,  
 મિથ્યા કલંક દેવામાં, ચામીમાં, પરનાં અપવાદમાં, મોહનીયનાં ઉદયથી થતી રતિ અરતિમાં, કપટ

सहित मृषावादमां, तथा मिथ्यात्वरूपी अनेक दुःखनां हेतुरूप एवा शल्यमां; एवी रीते द्रव्य, क्षेत्र काल अने जावथी कोइ पण जगोए प्रभुने प्रतिबंध नहोतो.

हवे ते श्री वीरप्रभु वर्षाकालनां चार मासो वर्जिने, बाकीनां ग्रीष्म अने हेमंत एतुनां आठ मास- मां, गाममां एक रात्रि, तथा शेहेरमां पांचरात्रि सुधि रहेता. वली ते प्रभु केवा, तो के, वासी केतां सुतारनुं लाकनां ठोलवानुं हथियार, तथा चंदन, ते बन्नेने विषे तुल्य अध्यवसायवाला; वली ते प्रभु केवा, तो के तृण, पाषाण आदिक, तथा मणि कांचन आदिमां पण तुल्य दृष्टिवाला, तथा सुख दुःख मां पण तुल्य स्वज्ञाववाला, तथा आलोक अने परलोकमां पण प्रतिबंध विनानां. अने तेथी करीनेज जीवित अने मरणमां बांठा रहित एवा, तथा संसाररूपी समुद्रनां पारप्रते पहुँचनारा, तथा कर्मरूपी शत्रुओने मारवामाटे उद्यमवंत थएला, एवा प्रभु विहार करवा लाग्या.

एवी रीते प्रभुने विहार करतां थकां, अनुपम एवां ज्ञान, दर्शन अने चारित्र्य, तथा देशोमां विहार करवाथी, तथा पराक्रमथी, तथा कपटीपणां अज्ञावथी, तथा अहंकारना पण अज्ञावथी, तथा लाघवपणाथी, एटले द्रव्यथी अद्वयोपधिपणाथी, तथा जावथी गौरवत्रयनां त्यागथी तथा क्रोध आदिकना अज्ञावथी, तथा लोचना अज्ञावथी, तथा संतोषपणांथी, तथा अनुपम एवुं जे सत्य, संय- म, तथा बारप्रकारनो तप, तेओनुं जे सदाचरण, तेणे करीने पुष्ट थयेखुं ठे, मुक्तिरूपी फल जेनुं, एवी रीतनो रत्नत्रयरूप जे मोक्षमार्ग, तेणे करीने, तथा एवी रीते उपर वर्णवेला सर्व गुणोना समूहथी आत्माने जावतां थकां, बार वर्षों बीती गयां. तेमां एक ठमासी करी. बे बार ठमासमां पांच दिवस ओठानां उपवास कर्या. नव चोमासी उपवास कर्या. बे त्रण मासीओ करी. बे अढीमासीओ करी. ठ बे मासीओ करी. बे दोढमासीओ करी. बार मासद्वय कर्या. बहोंतेर पद्मद्वय कर्या. बे दिवसनी जडप्र- तिमा करी. चार दिवसनां माननी महाजड प्रतिमा करी. दश दिवसोनां माननी सर्वतो जड प्रतिमा करी. बसो ने ओगणीश ठठ कर्या. बार अष्ठम कर्या त्रणसो ने ओगणपचास पारणां कर्या. एक बीकानो

दिवस चषो. हवे ते. सघखो तप प्रजुए जखरहित कर्यो. तेम नित्य जक्त के चतुर्थ जक्त कोई दहा-  
खो पण कर्यु नहीं.

एवी रीते तेरमा वर्षनी वैशाख सुदी दशमीने दहाडे, पूर्व दिशा तरफ ढाया जाते ठते, पाश्चात्य  
पौरुषी संपूर्ण होते ठते, अर्थात् पौरुषी न्यूनाधिक न होते ठते, सुवृत्त नामनां दिवसे, विजय नामनां  
मुहुर्ते, जंचिक नामनां गामनी बहार, रुजुपाक्षिका नामनी नदीने कांठे; व्यावृत्त्य नामनां एक व्यंतर-  
नां देवसनी नहीं अति दूरे, तेम नहीं अति नजदीके श्यामाक नामे कुटुंबिकनां क्षेत्रमां, साल नाम-  
नां वृक्षनी नीचे, उत्कटिक आसनथी आतापनां खेतां थकां, ठछनो तप होते ठते, तथा हत्युत्तरा  
नक्षत्रनो जोग आवते ठते, ध्याननां मध्य जागमां रहेते ठते. अर्थात् ध्याननां चार जेदो ठे. पेहेलुं  
प्रथक वितकुवाळुं सविचार शुक्लध्यान, बीजुं एकत्व वितर्कवाळुं अविचार शुक्लध्यान, त्रीजुं सूक्ष्म  
क्रिया अप्रतिपाति, तथा चोथुं उडिन्न क्रिया अनिवर्ति. तेओमांथी पेहेला बे जेदोवाळुं ध्यान धरते  
ठते, अनंत, अपूर्व, बाधा रहित तथा आवरणरहित एवां केवलज्ञान अने केवलदर्शन प्रजुने उत्पन्न थयां.

एवी रीते केवलज्ञान उपज्या बाद श्रमण जगवंत श्रीमहावीर प्रजु “अर्हन्” थया. अने अशोक  
वृक्ष आदिक प्रतिहारोथी पूजाने योग्य थया. वली केवा तो के, जिन केतां रागद्वेषने जीतनारा थया.  
तथा सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी थया. तथा तेथी देव, मनुष्य असुरोनां पर्यायोने जाणनारा तथा जोनारा  
थया. त्वारे शुं फक्त देव, मनुष्य अने असुरोनां ज पर्यायोने जाणनारा थया? तो के एम नहीं, सर्व  
लोकने विषे रहेला, जीवोनी जवांतरनी गति, स्थिति, आयुष्य, कायस्थिति, मृत्यु, देवलोकथी तिर्थच,  
मनुष्यनो अवतार, देवलोकमां उत्पत्ति, तथा सर्व जीवोनां मननुं चिंतन; जोजन, चोरी आदिक कार्य,  
मैथुन, प्रगट कार्य, ठानुं कार्य, ते सघळुं जगवान जाणनारा थया. वली ते प्रजु केवा, तो के, त्रणे  
जुवनने करामसकनी पेठे जोनार होवाथी, नथी रहेल कंई पण गुप्त जेनाथी एवा, तथा जधन्यपणाथी  
क्रोह देवो तेमनी सेवा करनारा होवाथी एकांतपणां करीने रहित एवा, वली ते प्रजु केवा तो के,

ते कालने विषे, मन, वचन अने कायानां योगोमां पोतानी इडा प्रमाणे वर्तता, एवा जे सर्व लोकनां जीवो, तेउंना सर्व जावोने जाणता थका प्रभु विहार करवा लाग्या. वली “सर्व जीवाणं” ए पदमां अकारनो पण श्लेष होवाथी, धर्मास्तिकाय आदिकनां पण सर्व पर्यायोने प्रभु जाणता हता, एवा पण अर्थ जाणवो.

हवे ते अवसरने विषे एकठा मलेला देव असुर आदिको प्रते, पत्थरवाली जमीनपर पडेला वर-सादनी पेठे, निष्फल एवी देशना देइने प्रभु अपापापुरीमां महसेन नामे वनमां गया. त्यां यज्ञ करा-वता एवा सोमिल नामे ब्राह्मणां घरमां घणा ब्राह्मणो एकठा थया हता.

तेउंमां ईंद्रजुति, अग्निजुति, तथा वायुजुति, नामे त्रण सगा जाइउं हता. तेउं चौदे विद्यामां प्रवीण हता. तेउंमां पेहेलाने जीवनो, बीजाने कर्मनो, तथा त्रीजाने जीव अने शरीरनो संदेह हतो. तथा तेउं दरेकने पांचसो पांचसो शिष्योनो परिवार हतो. तेवीज रीते व्यक्त अने सुधर्मा नामना बे ब्राह्मणो तेटलाज परिवारवाला, तथा तेवाज विद्वानो हता; तेउंमांथी पेहेलाने, पंच भूतो ठे के, नहीं? एवो संदेह हतो; तथा बीजाने “जे जेवो ते तेवोज” एवो संदेह हतो. वली तेवाज विद्वान मंमिंत अने मौ-र्यपुत्र नामे बे जाइउं हता, तथा तेउंने दरेकने सामी त्रणसो शिष्योनो परिवार हतो. तेउंमांथी पेहेलाने बंध, मोक्षनो, तथा बीजाने देवना संबंधमां संदेह हतो. तथा अकंपित, अचलचाता, मेतार्य अने प्रजास नामे चार ब्राह्मणो हता; तेउंने दरेकने त्रणसो त्रणसो शिष्योनो परिवार हतो; तथा तेउंमांथी पेहेलाने नारकीनो, बीजाने पुण्यनो, त्रीजाने परलोकनो, तथा चोथाने मोक्षनो संदेह हतो. एवी रीते ते अ-ग्यारे विद्वानोने संदेह हता, पण पोतानां सर्वज्ञपणानां अजिमाननी कृतिना जयथी, तेउं मांहोमांहे कोइने पण पोतपोताना संदेहो विषे पुठता नहोता. एवी रीते तेउंनां परिवारना चमालीसैं ब्राह्मणो, तथा बीजा पण, उपाध्याय, शंकर, ईश्वर, शिवजी, जानि, गंगाधर, महीधर, श्रीधर, लक्ष्मीधर, पंड्या विष्णु, मुकुंद, गोविंद, पुरुषोत्तम, नारायण, दुवेश्रीपति, विद्यापति, गणपति, जयदेव, व्यास, महादेव



, गौरीपति, त्रिवामी, श्रीकंठ, नीलकंठ हरिहर, रामजी, राजल, मधुसूदन, नरसिंह, जोशी, शिवराम विगेरे घणा ब्राह्मणो त्यां एकठा थया हता

! प्रभुने वांदवा माटे देव दानवोने आवता जोशने, ते ब्राह्मणो विचारवा लाग्या के, अहो! यइनो महिमा केवो ठे!! अहीं साक्षात् देवो पधार्या ठे. पण पढी तो तेउने ते यज्ञमंरुप तजीने प्रभुनी पासे जता जोशने, तेउ खेद पामवा लाग्या. पढी माणसोना मुखथी तेउने सर्वज्ञ प्रभुने वांदवा जता जाणीने, ईद्रुति इष्याथी विचारवा लाग्यो के, अरे!! हुं सर्वज्ञ होते ठते, वली बीजो कोइ पोताने शुं सर्वज्ञ लेखावे ठे!!! अरे! एवुं करुनुं वचन माराथी सहन पण केम थाय!!! अरे वली कोइ मूर्ख तो कोइ धूर्तथी उगाय, पण आणे तो देवोने पण उग्या ठे; केमके आ देवो यज्ञमंडपने तजीने तेउनी पासे जाय ठे. अथवा जेवो आ सर्वज्ञ ठे तेवाज आ देवो पण ठे, माटे सरखा सरखो जोग मळ्यो ठे!!! तो पण हुं तेनां सर्वज्ञपणानां आटोपने सहन करी शकीश नहीं. केम के आकाशमां शुं बे सूर्यो होइ शके? अथवा एक गुफामां शुं बे सिंहो रही शके? अथवा एक म्यानमां शुं बे तखवारो समाइ शके? अने तेवी रीते हुं अने आ बने सर्वज्ञो शीरीते थइ शकीए?

हवे प्रभुने वांदीने पाठा वलता लोकोने, तेणे हांसीपूर्वक पुण्युं के, अरे! लोको!! तमोए ते सर्वज्ञने जोयो? ते केवो ठे? त्यारे लोकोए कह्युं के, जेनां आयुष्यनो ठेमो न होय, एवा आ त्रणे लोकोनां माणसो जो गणवा मांडे, अने परार्थ उपरनां आंकमाउनुं जो गणित होय, तो ते सर्वज्ञना गुणोनी थइ शके. लोकोनां एवी रीतनां वाक्यो सांजलीने, ईद्रुति विचारवा लाग्यो के, आ कोइ धूर्त ठे, तथा कपटनुं तो एक मंदिर ठे, केमके नहींतर ते समस्त लोकोने वित्रममां केम पाम्नी ? ते सर्वज्ञने हुं कोइ दहाडो पण सहन करी शकीश नहीं; केम के अंधकारनां समूहने दूर कंइ वाट जोतो नथी. वली अग्नि, हाथना स्पर्शने, सिंह पोतानी केशवालीना खेचवाने, त्री , शत्रुथी थता अपमानने सहन करी शकतो नयी. वली मारा जयथी गौरु देशमां



રહેનારા પંક્તિ તો દૂર દેશમાં ચાલ્યા ગયા છે, તથા ગુર્જર પંક્તિ તો, મારા જયથી જર્જરિત થઈને ત્રાસ પામ્યા છે, તથા માલવાના પંક્તિ મરી ગયા છે, તથા તિલંગ દેશના પંક્તિ તો મારા જયથી કૃશ શરીરવાલા થયા છે. ઓરે ! વલી લાટ દેશનાં પંક્તિ તો મારાથી મરીને ક્યાંએ જાગી ગયા છે, તથા દ્રવિડ દેશના પંક્તિ લજ્જાતુર થયા છે, વલી જ્યારે હું વાદીઝનો ઇલાતુર થયો હું, ત્યારે જગતમાં વાદીઝનો પણ ડુકાલ પડ્યો છે. માટે એવો જે હું તેની આગલ વલી આ કોણ વાદી પોતાનાં સર્વજ્ઞપણનાં માનને ધારણ કરે છે ? એમ કહી જ્યારે ત્યાં પ્રજા પાસે જવાને તે ઉત્કંઠિત થયો, ત્યારે અગ્નિજુતિએ તેને કહ્યું કે, હે બંધુ, તે એક વાદીકીટ ( દમ વિનાનાં વાદી ) પાસે જવાને તમારે પ્રયાસ લેવાની શી જરૂર છે ? કેમ કે એક કમલને ઠેદવા માટે શું ઈરાવણને તે લેઈ જવાય છે !! ત્યારે ઈંદ્રજૂતિએ કહ્યું કે, જો કે તેને તો મારો એક શિષ્ય પણ જીતી શકે તેમ છે, પણ તે પ્રવાદીનું નામ સાજલીને મારાથી અહીં ઠેરી શકાતું નથી. વલી આ વાદીને જીત્યા વિના, મારો જગતને જીતવાથી ઉત્પન્ન થયેલો યશ પણ નાશ પામશે, કેમ કે શરીરમાં રહેલું અદ્વય શબ્દ પણ પ્રાણને તજાવે છે. કેમ કે વહાણમાં એક અદ્વય બિડ પડવાથી પણ શું તે સમુદ્રમાં ડુબી જતું નથી ? તથા એક ઇંટ ખસેરવાથી પણ સમસ્ત કિલ્લો પડી જાય છે. ઇત્યાદિ વિચાર કરીને, કરેલ છે બાર તિલકો જેણે એવો, તથા સોનાની જનોઈથી વિજૂષિત થયેલો, તથા ઉત્તમ રીતે કરેલ છે, પીલાં વસ્ત્રોનો આમંબર જેણે એવો, તથા હાથમાં ધારણ કરેલ છે, પુસ્તકો જેઓએ એવા કેટલાક લોકોથી વીંટાળેલો, તથા હાથમાં પકડેલાં છે કમંડલુઓ જેઓએ એવા કેટલાક માણસોથી વીંટાળેલો, તથા હાથમાં રાખેલ છે દર્જ જેઓએ એવા કેટલાક માણસોથી વીંટાળેલો, તથા હે સરસ્વતીનાં કંઠમાં આજૂષણ સરખા, હે વાદીની વિજયલક્ષ્મીને શરણ સરખા, હે વાદીઓનાં મદને ઉતારનારા, હે વાદીઓનાં મુખને જાંગનારા, હે વાદીઓરૂપી હાથીઓ પ્રતે સિંહ સરખા, હે વાદીઓનાં ઈશ્વર, હે વાદીરૂપી સિંહ પ્રતે અષ્ટાપદ સરખા, હે વાદીનાં જયથી નિર્મલ થયેલા, હે વાદીઓના સમૂહના રાજા, હે વાદીઓના શિરપ્રતે કાલ સરખા, હે વાદીરૂપી કેલપ્રતે તલ-

बार सरखा, हे वादीरूपी अंधकार प्रते सूर्य सरखा, हे वादीरूपी घउंने पीसवाने घंटी सरखा, हे  
 वादीओने मर्दन करनारा, हे वादीओनी घटाने तोरवाने मुजर सरखा, हे वादीरूपी घुवमोने सूर्य  
 सरखा, हे वादीओरूपी समुद्रप्रते अगस्तिरुषि सरखा, हे वादीरूपी वृद्धने उखेमी नाखवामां हाथी  
 सरखा, हे वादीरूपी देवोना इंद्र सरखा, हे वादीरूपी गरुडप्रते गोविंद सरखा, हे वादीरूपी माण-  
 सोना राजा, हे वादीरूपी कंसने मारवामां कृष्ण सरखा, हे वादीरूपी हरिणप्रते सिंह सरखा, हे  
 वादीरूपी ज्वरप्रते धन्वंतरि वैद्य सरखा, हे वादीरूपी टोळांनां मल्लसरखा, हे वादीओना हृदयप्रते  
 शल्यसरखा, हे वादीओना समूहने जीतनारा, हे वादीओरूपी पतंगीआंओ प्रते दीपक सरखा, हे वा-  
 दीओना समूहना मुगट सरखा, हे पंडितोमां शिरोमणि सरखा, हे जीतेलळे अनेक वादो जेणे एवा, हे  
 सरखतीथी मखेल ठे प्रसाद जेने एवा, एवी रीते बिरुदावलीथी गजावी दीधेल ठे, दिशाओनो समू-  
 ह जेणे, एवो पांचसो शिष्योथी विंटाएलो इंद्रभूति वीरप्रभु पासे जतो थको विचारवा लाग्यो के,  
 अरे ! आ लुच्चे शुं आदर्युं के, मने सर्वज्ञपणाना आटोपथी तेणे गुस्से कयों ! ! ! आणे खरेखर पव-  
 ननी सन्मुख थइने दावानल सलगाव्यो ठे, अथवा पोतानां शरीरनां सुखमाटे आणे कवचनी वेलमी  
 साथे आलिंगन कर्युं ठे पण हशे ! हमणांज हुं तेने निरुत्तर करी देइश. केमके ज्यांसुधि सूर्य उगतो  
 नथी त्यां सुधिज पतंगीजं तथा चंद्र पोतानां जोरमां रहे ठे. पण सूर्य उग्याबाद तो तेओ हता नह  
 ता थइ जाय ठे. वली हे हरिण, हाथी घोरा विगेरेनां समूहो, तमो जलदि आ वनथकी दूर जाओ.  
 केमके आटोप सहित स्फुरायमान थएल ठे, केशवालीनी शोजा जेनी एवो केसरीसिंह अत्रे आवे ठे.  
 बली मारा जाग्यनां समूहथीज आ वादी अहीं आवी पहोच्यो ठे, माटे खरेखर आजे तेनी जीतनी  
 खरज हुं दूर करीश. वली व्याकरण शास्त्रमां तो मारुं दक्षपणुं ठे, साहित्यशास्त्रमा मारी बुद्धि विस्ती-  
 र्ण थएली ठे, तर्कशास्त्रमां पण मारुं अत्यंत निपुणपणुं ठे, माटे क्या शास्त्रमां में श्रम कयों नथी ?  
 वली वज्रने कइ वस्तु अजेय ठे ? तथा महात्माओने शुं असाध्य ठे ? तथा जुळ्याने शुं खाद्य नथी ?

तथा खसने शुं बोलवानुं नथी ? वली त्रणे लोकने जीतनार, तथा महा पराक्रमी एवा मने शुं अजेय ठे ? माटे हवे त्यां जइ तेने हुं जीती खेजं. इत्यादि विचार करतो थको प्रजुने जोइ, पगथीआंपर रखो थको विचारवा लाग्या के, आ ते शुं ब्रह्मा, विष्णु, के सदाशिव शंकर ठे ? वली शुं आ चंद्र ठे ? ना, तेम तो नहीं, केम के चंद्र तो कलंकयुक्त ठे, त्यारे शुं सूर्य ठे ? ना तेम पण नहीं, केम के सूर्य तो तीव्र कांतिवालो ठे; त्यारे शुं मेरु ठे ? ना, तेम पण नहीं, केम के मेरु तो हमेशां कठिन ठे; त्यारे शुं विष्णु ठे ? ना, तेम पण नहीं, केम के विष्णु तो श्यामरंगना ठे; त्यारे शुं ब्रह्मा ठे ? ना, तेम पण नहीं, केम के ब्रह्मा तो घरमो ठे; त्यारे शुं ते कामदेव ठे ? ना, तेम पण नहीं, केम के ते तो शरीर विना नो ठे; नहीं. हवे माळुम पर्युं के, आ तो दोष रहित, तथा सर्वगुणसंपन्न एवा ठेह्या तीर्थकर ठे.

एवी रीते सुवर्णनां सिंहासनपर बेठेला, इंद्रोथी सेवाता, अने जगतने पण पूजनीक एवा श्री वीर प्रजुने जोइने ते इंद्रभूति मनमां विचारवा लाग्यो के, अरे ! हवे हुं पेहेलां उपार्जन करेदी महत्ता केम राखी शकीश ? वली एक खीलाने माटे आखो मेहेल जांगवानी कोण इठा करे ? वली जगतने जीतनार एवो जे हुं. तेनी एक माणसने नहीं जीत्याथी वली शुं मानहानि थवानी ठे ? वली हुं दुर्बुद्धि, जे आ जगतना ईश्वरने जीतवा माटे आव्यो हुं, ते में वगर विचार्युं काम कर्युं ठे, वली हुं आनी पासे शी रीते बोली शकीश ? तथा तेनी पासे पण शी रीते जइ शकीश ? माटे हवे तो संकटमां पड्यो हुं, तेथी शिव मारा यशनुं रक्षण करो ? वली कदाच मारा जाग्योदयर्थी अहीं मारो जय थाय, त्यारे तो हुं त्रणे जगतमां पंक्तिशिरोमणि कहेवाजं. एवी रीते विचार करता इंद्रभूतिने जिनेश्वर प्रजुण, तेनां नाम अने गोत्रपूर्वक तेने अमृत सरखी मीठी वाणीथी बोलाव्यो. हे गौतम इंद्रभूति ! तुं अत्रे जखे आव्यो; एवुं तेनुं वचन सांजलीने, इंद्रभूति विचारवा लाग्योके, अरे ! आ शुं मारुं नाम पण जाणे ठे !!! अथवा त्रणे जगतमां विख्यात एवुं मारुं नाम कोण जाणतो नथी. केमके सूर्य कंइ बालगोपालथी पण ठानो रहेतो नथी. माटे हवे जो मारा मनमां गुप्त रहेला संदेहने ते कही

માનું, નહીંતર ન માનું. એવી રીતે વિચાર કરતા ઇંદ્રજૂતિને શ્રીવર પ્રજુષ્ઠ  
મનમાં જીવનો સંશય કેમ છે ? તમો વેદનાં પદનાં અર્થને સારી રીતે જાણતા નથી.  
હવે તેનો અર્થ હું કહું તે સાંજલો. પઢી વીર પ્રજુષ્ઠ કહેલો વેદનો ધ્વનિ, મથન કરાતા સમુદ્ર સરખો, અથવા  
ગંગાનાં પૂર સરખો, અથવા આદિ બ્રહ્મના ધ્વનિ સરખો શોજતો હતો. તે વેદનાં પદો નીચે પ્રમાણે જાણવા.

“વિજ્ઞાન ઘન એવૈતેજ્યોઝૂતેજ્યઃ સમુત્થાય તાન્યેવાંનુવિશ્યતિ ન પ્રેત્યસંજ્ઞાસ્તીતિ.”  
તે પવોનો તું એવો અર્થ કરે છે, કે, “વિજ્ઞાનઘન” એટલે ગમન આગમનની ચેષ્ટાવાલો આત્મા,  
“એતેજ્યો ઝૂતેજ્યઃ” એટલે પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ અને આકાશથી મધ્યાંગથી મદશક્તિની પેઠે ઉત્પન્ન  
થઈને; તેઓમાંજ પાણીનાં પરપોટાની પેઠે પાઠો લય થાય છે. માટે એવી રીતે પંચજૂતથી જુદો આત્મા  
નહીં હોવાથી, તેનો પુનર્જન્મ નથી. પણ તે અર્થ અયુક્ત છે. તેનો સ્વરો અર્થ હવે તું સાંજલ? “વિજ્ઞાન”  
એટલે જ્ઞાન, દર્શનનાં ઉપયોગાત્મક વિજ્ઞાન; વહી આત્મા પણ ચિન્મય હોવાથી તે પણ “વિજ્ઞાનઘન”  
કહેવાય; કેમકે, આત્માનાં દરેક પ્રદેશપ્રતે જ્ઞાનનાં અનંત પર્યાયો છે. એવો વિજ્ઞાનઘન અને ઉપયોગાત્મક  
આત્મા, કથંચિત્ જૂતોથકી, અથવા તે જૂતોનાં વિકારરૂપ એવા ઘટાદિકથી ઉત્પન્ન થાય છે. અર્થાત્ ઘટાદિ-  
કનાં જ્ઞાનથી પરિણત એવો જે જીવનો ઉપયોગ તે હેતુજૂત એવા ઘટાદિકથીજ થાય છે, કેમકે ઘટા-  
દિક જ્ઞાનનાં પરિણામમાં ઘટાદિક વસ્તુઓ સાપેક્ષ રહેલી છે એવી રીતે ઘટાદિક વસ્તુઓથી, તેનાં  
ઉપયોગપણાથી જીવ ઉત્પન્ન થઈને, તેમાંજ લય થાય છે; એટલે તે ઘટાદિક વસ્તુઓનો નાશ હોતો ઠી,  
ઉપયોગપણા કરીને જીવ પણ નાશ થાય છે, અને બીજા ઉપયોગપણા કરીને પાઠો ઉત્પન્ન  
અને સામાન્યરૂપપણા કરીને તે રહે છે. અને તેથી કરીને પ્રેત્યસંજ્ઞા નથી, એટલે તેને  
ઘટાદિકનાં ઉપયોગપણાની સંજ્ઞા હોતી નથી. કેમકે વર્તમાન ઉપયોગપણાથી તેની ઘટાદિ-  
નાશ પામેલી છે. વહી આ આત્મા જ્ઞાનમય છે, અને જે દમ, દાન, અને દયા એ ત્રણે દેવકાર  
જીવ અને આ શરીર તો ચાવલ આદિકની પેઠે જોગ્યવસ્તુ છે, તેમ વહી દૂધમાં જેમ ધી,



तलमां तेल, काष्ठमां अग्नि, पुष्पमां सुगंध, तथा चंद्रकांतमां जेम अमृत रहे ठे, तेम आ आत्मा पण शरीरमां रहे ठे, अने ते शरीरथी जुदो ठे. एवी रीतनां प्रजुनां वचनथी नाश थएल ठे, संदेह जेम-नो, एवा इन्द्रज्यूति ए पांचसो शिष्योनां परिवार सहित प्रजुपासे दीक्षा लीधी.

एवी रीते पेहेला गणधरनुं स्वरूप जाणवुं. हवे अहीं लोकोनां मुखथी अग्निज्यूति ए पोतानां जाइने दिक्षित थएलो जाणीने, विचार्युं के, अरे ! ते धूर्तने जीतीने हमणां हुं मारा जाइने पाठो वाली आवुं; एम विचारि ते पण प्रजुनी सन्मुख आव्यो; त्यारे प्रजु ए तेने पण तेनां गोत्र विगेरे सहित एवा नामथी बोलाव्यो, तथा तेनां मनमां रहेलो संदेह पण प्रजु ए कही संजलाव्यो, अने कह्युं के, हे अग्निज्यूति तारा मनमां कर्मनो संदेह केम ठे ? वेदनां तत्वार्थने तुं हजु प्रगट रीते जाणी शक्यो नथी. ते वेदनुं वाक्य नीचे प्रमाणे जाणवुं.

“पुरुष ए वेदग्निं सर्व यद्रूपं यच्चजाव्यं इत्यादि”

हवे आ वाक्यनो तारा मनमां एवो अर्थ जासे ठे के, (अहीं “ग्नि” ए वाक्यनां अलंकार माटे ठे.) जे अतीत कालमां थएलुं ठे, तथा जे आगामी कालमां थवानुं ठे, ते सघलुं “पुरुष एव” आत्माज ठे. अहीं एवकार कर्म, ईश्वर आदिकनां निषेध माटे ठे. आवा अर्थथी जे मनुष्य, देव, तिर्यच, पर्वत, पृथ्वी आदिक वस्तुओ देखाय ठे, ते सघलुं आत्माज ठे, अने तेथी कर्मनो निषेध प्रगटज ठे. केमके, अमूर्त एवा आत्मा साथे मूर्त एवा कर्मनो संघट्ट शी रीते थइ शके ? जेम आकाशने चंदन आदिकनुं लेपन करी शकातुं नथी, अथवा तेने तलवार आदिकथी कापी शकातुं पण नथी, माटे कर्म ठेज नहीं; एवो अर्थ तारा मनमां ठे. पण हे अग्निज्यूति ! ए अर्थ विपरीत ठे. केमके वेदनां ते पदो तो पुरुषनी स्तुतिनां ठे. केमके वेदनां वाक्यो त्रण प्रकारनां ठे; केटलांक विधिवाक्यो ठे, जेमके, स्वर्ग-नी इडा करनार प्राणी ए अग्निहोत्र करवुं. वली केटलांक वाक्यो अनुवाद सूचवनारां ठे, जेमके बार मासनो एक संवत्सर कहेवाय. अने केटलांक वाक्यो स्तुतिरूप ठे, जेमके आ उपरनुंज तारा संदेह



वाक्य. आ वाक्यची विष्णुनो महिमा कहेलो ठे, पण अन्य वस्तुओंनो अज्ञाव कहेो नथी. केमके नहींतर तो, “पुण्यं पुण्येन कर्मणा, पापं पापेन कर्मणा” इत्यादिक वेदनां वाक्यो निरर्थक थाय. बली अमूर्त एवा आत्माने मूर्तिवंत एवा कर्मों साथे केम संघट थाय ? ते कहेवुं पण अयुक्त ठे. केम के मूर्तिवंत एवा मयादिकची अमूर्त एवा ज्ञाननो उपघात थायजे ठे, अने ब्राह्मी आदिक औषधिची ते ज्ञाननुं पोषण पण थाय ठे. बली जो कर्म नहोय, तो एक सुखी, बीजो दुःखी, एक शेठ, बीजो चाकर, इत्यादिक जगतनी विचित्रता केम संज्ञवे ? प्रजुनां ते वचनो सांजलीने अभिज्ञूतिनो संशय पण दूर थयो, अने तेणे पण दीक्षा लीधी. एवी रीते बीजा गणधरनुं स्वरूप जाणवुं.

हवे तेओ बघेने दिक्षित थएला जाणीने, वायुज्ञूतिए विचार्युं के, जे प्रजुनां इंद्रज्ञूति अने अग्निज्ञूति पण शिष्यो थया, ते प्रजु तो मारे पण पूजनिकज ठे; माटे तेमनी पासे जइ, हुं पण मारो संशय दूर करूं. एम विचारि ते पण प्रजुपासे आव्यो. अने एवी रीते सघलाओ पण आव्या. अने प्रजु; ए पण सर्वेने दीक्षा आपी.

हवे “तज्जीव तद्धरीर” एवा संदेहवाला वायुज्ञूतिने प्रजुए कहुं के, तुं पण वेदनां अर्थोने सारी रीते जाणी शकतो नथी. केमके “विज्ञानघन एवैतेज्यो जूतेज्य” इत्यादि पदोए करीने पंचज्ञूतोची प्रथक् जीव नथी, एम खातरी थाय ठे. तथा “सत्येनलज्यस्तपसाद्येपब्रह्मचर्येण नित्यं ज्योतिर्मयोहि शुद्धोयं पश्यंति धीरायतयः संयतात्मानः इत्यादि” हवे ते वाक्योनो अर्थ नीचे प्रमाणे ठे.

आ ज्योतिरूप तथा शुद्ध आत्मा, सत्य, तप, अने ब्रह्मचर्यची जणाय ठे, ते पदोची जूतोयकी प्रथक् आत्मानी प्रतीति थाय ठे; माटे तने जे संदेह ठे, के आ शरीर ठे, तेज आत्मा ठे के, कोइ बीजो संदेह दूर थयो. केमके “विज्ञानघन” इत्यादि पदोनां अमोए कहेला अर्थो प्रमाणे आ-अटखे होवापणुं प्रगटज ठे. एवी रीते त्रीजा गणधरनुं स्वरूप जाणवुं. हवे चोथा गणध- ठे. हवे प्रजुए पंचज्ञूतमां संदेहवाला एवा व्यक्त नामनां पंमितने कहुं के, तुं पण

વેદનાં અર્થને જાણી શક્યો નથી. “સ્વપ્નોપમંવૈ સકલં” ઇત્યેષ બ્રહ્મવિધિ રંજસાવિઙ્ગેય” આ વાક્યનો તારા મનમાં એવો અર્થ જાણે છે કે, સ્વપ્નોપમ પૃથ્વી આદિક આ સઘનું સ્વપ્નસરખું એટલે અસત્ય છે, અને તેથી પંચજૂતોનો અજ્ઞાવ છે; અને વલ્લી “પૃથ્વી દેવતા આપો દેવતા” ઇત્યાદિક વાક્યોથી જૂતોનું ઠતાપણું જણાય છે; માટે તે બાબતનો તારા મનમાં સંદેહ પણ તે અયુક્ત છે. કેમકે, “સ્વપ્નોપમં વૈ સકલં” ઇત્યાદિ પદો આત્મસંબંધિ ચિંતવનમાં, કનક, કામિની આદિકોનાં સંયોગને અનિત્યપણું સૂચવનારા છે. પણ કંઈ તે પંચજૂતોનો નિષેધ સૂચવનારાં નથી. એવી રીતે ચોથા ગણધરનું સ્વરૂપ જાણવું.

પઠી “જે જેવો તે તેવો” એવી રીતનાં સંદેહવાલા સુધર્મ નામનાં પંડિતને પ્રજુલ કહ્યું કે, તું પણ વેદનાં અર્થને સારી રીતે જાણી શકતો નથી.

“પુરુષો વૈ પુરુષત્વમશ્નુતે પશવઃ પશુત્વં” ઇત્યાદિ પદો જવાંતરનું સાદૃશ્યપણું સૂચવનારાં છે, તથા “શૃગાલોવૈષ જાયતે યઃ સપુરીષો દહ્યતે” ઇત્યાદિ પદો તો વલ્લી જવાંતરમાં સાદૃશ્યપણું દેખાવનારાં નથી. ઇત્યાદિ તારા મનમાં સંદેહ છે. પણ તે વાક્યોનો સ્વરો અર્થ હજુ તારા જાણવામાં આવ્યો નથી કેમકે “પુરુષો વૈ પુરુષત્વમશ્નુતે” ઇત્યાદિક જે પદો છે, તેનો અર્થ તો એવો છે કે, કોઈક મનુષ્ય પણ માર્દવ આદિક ગુણો કરીને યુક્ત થયો થકો, મનુષ્યસંબંધિ આયુર્કર્મને બાંધીને, પાઠો પણ મનુષ્ય પણાને પામી શકે, એવો અર્થ નિરૂપણ કરનારાં તે વાક્યો છે. પણ મનુષ્ય તે મનુષ્યજ થાય, એવો નિશ્ચય બતાવનારાં તે વાક્યો નથી, વલ્લી તારા મનમાં એક એવી યુક્તિ પણ ઠસેલી છે કે, મનુષ્ય કેવી રીતે પશુ થઈ શકે ? કેમકે ચાવલનાં દાણા વાવ્યાંથી કંઈ ઘડું પેદા થતા નથી. પણ તે તારી યુક્તિ બરોબર નથી. કેમકે ઢાળ આદિકથી વીંઢી આદિકની ઉત્પત્તિ થાય; અને એવી રીતે સાદૃશ્યપણું ઘટી શકતું નથી. એવી રીતે પાંચમા ગણધરનું સ્વરૂપ જાણવું.

હવે ઢાળ ગણધરનું સ્વરૂપ કહે છે.

હવે દેવવિષયમાં સંદેહવાલા એવા મૌર્યપુત્ર નામનાં પંડિતને પ્રજુલ કહ્યું કે, તું પણ વેદનાં અર્થને

સારી રીતે જાણી શક્યો નથી. “કો જાનાતિ માયોપમાન્ ગીર્વાણાનિંદ્રયમવરૂણકુબેરાદીન્” એ પદોથી દેવોનો નિષેધ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે, અને “સ એષ યજ્ઞાયુધી યજમાનોઽજસા સ્વર્લોકં ગઢતિ” એ પદથી દેવોનું હોવાપણું સિદ્ધ થાય છે, એવી રીતનો તારા મનમાં સંદેહ છે. પણ તે અયુક્ત છે. કેમકે આ પર્ષ-  
દામાં વેઠેલા દેવોને તો હું અને તું બન્ને પ્રત્યક્ષ રીતે જોઈએ. વહી વેદમાં જે “માયોપમાન્” એવું દેવોનું વિશેષણ કહ્યું છે, તે તો તેઓનું પણ અનિત્યપણું સૂચવનારું છે. એવી રીતે સાતમા ગણધરનું સ્વરૂપ જાણવું.

હવે નારકીનાં સંબંધમાં સંદેહવાલા એવા અકંપિત નામનાં પંક્તિને પ્રજુએ કહ્યું કે, તું પણ વેદનાં અર્થને સારી રીતે સમજી શક્યો નથી. “નહૈવૈપ્રેત્યનરકે નારકાઃ સંતી” ઇત્યાદિ પદોથી નરકોનો અજાવ જણાય છે, અને “નારકો વૈ જાયતેયઃ શૂદ્રાન્નમશ્નાતિ” ઇત્યાદિ પદોથી, નરકોનું હોવાપણું પ્રસિદ્ધ થાય છે, એવી રીતનો તારા મનમાં સંદેહ છે. પણ તેનો અર્થ એવો છે કે, પરલોકમાં નારકીનું મરીને નારકીનું થતા નથી, અર્થાત્ મેરુ આદિકની પેઠે નારકીનું શાશ્વતા હોતા નથી; એવો તેનો અર્થ છે, પણ જેનું પાપ આચરે છે, તેનું નરકમાં જઈ ઉપજે છે. એવી રીતે આઠમા ગણધરનું સ્વરૂપ જાણવું. હવે નવમા ગણધરનું સ્વરૂપ કહે છે.

હવે પુણ્યનાં સંબંધમાં સંદેહવાલા એવા અચલત્રાતુને પણ પ્રજુએ કહ્યું કે, તું પણ વેદનો અર્થ હજુ ઘરાઘર સમજતો નથી. તારો અર્થ પણ અગ્નિજૂતિનાં અર્થ જેવોજ જાણવો, એવી રીતે નવમા ગણધરનું સ્વરૂપ કહ્યું. હવે દશમા ગણધરનું સ્વરૂપ કહે છે.

હવે પરજવમાં સંદેહવાલા એવા મેતાર્ય નામનાં પંક્તિને પ્રજુએ કહ્યું કે, તું પણ વેદનાં અર્થને સારી રીતે સમજતો નથી. તારે પણ ઇંદ્રજૂતિને કહેલા અર્થ પ્રમાણે સંદેહને દૂર કરવો.

એવી રીતે દશમા ગણધરનું સ્વરૂપ જાણવું.

હવે અગ્યારમા ગણધરનું સ્વરૂપ કહે છે.

નિર્વાણનાં વિષયમાં સંદેહવાલા પ્રજાસ નામનાં પંક્તિને પણ પ્રજુએ કહ્યું કે, તું પણ વેદના અર્થને

હંજુ સુધિ બરોબર સમજ્યો નથી. “જરામર્યવાયદગ્નિહોત્ર” આ પદથી કરીને મોક્ષનો અજ્ઞાવ જણાય છે, કેમકે જે અગ્નિહોત્ર છે, તે “જરામર્ય” કેતાં હમેશાં કરવું, એમ કહ્યું છે, અને તેથી કરીને અગ્નિહોત્રનું હમેશાં કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું. અને તે અગ્નિહોત્રની ક્રિયા તો મોક્ષનું કારણ થઈ શકતી નથી, કેમકે તેમાં કેટલાકનો વધ થાય છે, તો કેટલાકનો ઉપકાર થાય છે; અને મોક્ષસાધક એવાં અનુષ્ઠાનો માટે કોઈ વચ્ચે કહેલો નથી, માટે મોક્ષ ટેજ નહીં, એવું પ્રતીત થાય છે; તેમ વલ્લી કહ્યું છે કે, “દેવ-હ્યણીવેદિતવ્યે” કેતાં બે બ્રહ્મને જાણવાં, એક પર અને બીજું અપર, તેમાં પર એટલે સત્યજ્ઞાન, અને અપર એવા શબ્દથી તો મોક્ષની પ્રતીતિ થાય છે. એવી રીતનો તારા મનમાં સંદેહ છે, પણ તે સંદેહ અયુક્ત છે. કેમકે અહીં “વા” શબ્દનો “અપિ” એવો અર્થ છે; એટલે જે કોઈ સ્વર્ગાદિકનો અર્થી હોય, તેણે તો જાવોજીવસુધિ અગ્નિહોત્ર કરવું, અને જે નિર્વાણનો અર્થી હોય, તેણે તો અગ્નિહોત્ર ઢોડીને, નિર્વાણસાધનની પણ ક્રિયા કરવી. પણ નિયમથી “અગ્નિહોત્ર કરવો” એવો શબ્દાર્થ કરવો નહીં; અને તેથી કરીને નિર્વાણસાધક ક્રિયાનો પણ વચ્ચે જણાવ્યો. માટે નિર્વાણ તો ટેજ. એવી રીતે અગ્યારમા ગણધરનું સ્વરૂપ જાણવું.

એવી રીતે ચમાલીસ બ્રાહ્મણોએ પ્રજુપાસે દીક્ષા લીધી. તેઓમાંનાં મુખ્ય અગ્યારોને ત્રિપદીનાં ગ્રહણ પૂર્વક અગ્યાર અંગ તથા ચૌદ પૂર્વોની રચના તથા ગણધર પદની સ્થાપના થઈ. ત્યાં પ્રજુ દ્વાદશાંગીની રચના બાદ તેઓને તેની અનુજ્ઞા કરતા હતા. તે વચ્ચે ઇંદ્ર વજ્રમય દિવ્ય સ્થાલમાં દિવ્ય ચૂર્ણો જરીને પ્રજુની સન્મુખ આવીને ઊઝો. પછી પ્રજુ રત્નમય સિંહાસનથી ઊઠીને, તે ચૂર્ણની સંપૂર્ણ મુઠી જરીને ઊઝા. પછી ગૌતમ પ્રમુખ અગ્યારે ગણધરો અનુક્રમે જરા નમન કરીને ઊઝા. તે વચ્ચે દેવો પણ સઘલા વાર્જીત્ર આદિકના ધ્વનિને નિવારીને, મૌનપણથી સાંજલવા લાગ્યા. તે વચ્ચે પેહેલાં પ્રજુ કહેવા લાગ્યા. “ગૌતમને દ્રવ્ય, ગુણ તથા પર્યાયથી તીર્થપ્રતે આજ્ઞા આપું હું!!” એમ કહી તેનાં મસ્તક પર ચૂર્ણ નાખતા હતા. પછી દેવો પણ તેમનાપર ચૂર્ણ, પુષ્પ અને સુગંધની વૃષ્ટિ કરતા હતા. અને સુધર્મસ્વામિને ગણના ધુરીની પ્રજુ અનુજ્ઞા કરતા હતા. એવી રીતે ગણધરવાદ જાણવો.



હવે પ્રજા તે કાલ અને તે સમયને વિષે અસ્થિત ગ્રામની નજદીકમાં પેહેલું ચતુર્માસ કરતા હવા. આંબી ચંપા અને પૃષ્ઠ ચંપામાં ત્રણ ચોમાસાં કરતા હવા. વલી પવીજ રીતે વૈશાલી નગરી અને વાણિજ ગ્રામની સમીપમાં ચાર ચોમાસાં કરતા હવા. રાજગૃહી અને નાલીંદની સમીપમાં ચૌદ ચોમાસાં કરતા હવા. અર્થાત્ ત્યાં નાલીંદ અને રાજગૃહીની ઉત્તર દિશામાં શાલાપુરમાં ચોમાસાં કરતા હવા. ઠ મિથિલા નગરીમાં કરતા હવા. બે જડિકા નગરીમાં કરતા હવા. એક આલંજિકા નગરીમાં કરતા હવા. એક ચોમાસું આવસ્તી નગરીમાં કરતા હવા. એક વજ્રજૂમિ નામે અનાર્ય દેશમાં ચોમાસું કરતા હવા. અને એક ઢેહલું ચોમાસું મધ્યમ અપાપા નગરીમાં કરતા હવા. ત્યાં હસ્તિપાલ રાજાનાં કારકુનની જીર્ણ પવી એક શાલામાં પ્રજા આવ્યા પેહેલાં તે નગરીનું “અપાપા” એવું નામ હતું. પણ પ્રજા ત્યાં કાલધર્મ પામ્યા, તેથી દેવોએ તેનું “પાપાનગરી” એવું નામ આપ્યું.

હવે જે ઢેહલા ચોમાસામાં પ્રજા મધ્યમ અપાપા નગરીમાં હસ્તિપાલ રાજાના કારકુનની શાલામાં આવ્યા, તે ચોમાસામાં વર્ષનો ચોથો મહિનો, સાતમો પક્ષ, અને કાર્તિક વહુલનાં પંદરમા દિવસે, જે ઢેહલી રાત્રિ હતી, તે રાત્રિણ પ્રજા કાલધર્મને પામ્યા. કાર્યસ્થિતિ અને જવસ્થિતિયકી કાલધર્મને પામ્યા. સંસારને તજીને, ફરીને પાઠા ત્યાં ન અવાયં પવી રીતે ઉર્ધ્વ પ્રદેશમાં પ્રજા ગયા. તે પ્રજા કેવા, તો કે, ઢેહલાં ઢે, જન્મ, જરા અને મરણનાં કારણરૂપ કર્મો જેણે પાવા; તથા સાધિત ઢે અર્થ જેમણે પાવા; તથા તત્ત્વનાં અર્થોનાં જાણકાર; તથા જવોપગ્રાહિ કર્મોથી મુક્ત થપ્પા; તથા સર્વ દુઃખોનો અંત કર-  
; સર્વ સંતાપોથી નિર્મુક્ત થપ્પા, તથા નાશ થપ્પા ઢે, શરીર અને મન સંબંધિ સર્વ દુઃખો જેમનાં  
; તે પ્રજા થયા. હવે જે વર્ષમાં પ્રજા નિર્વાણ પદને પામ્યા, તે ચંદ્ર નામે વીજો સંવત્સર હતો. અને માસનું પ્રીતિવર્ધન એવું નામ હતું. તે પક્ષનું નંદિવર્ધન એવું નામ હતું. તે દિવસનું અન્નિવેશ્ય હતું. તથા તેનું ઉપશમ એવું બીજું નામ પણ હતું. દેવાનંદા નામે તે અમાવાસ્યાની રાત્રિનું અથવા તેનું બીજું નિરતિ એવું નામ પણ કહેલું ઢે. તે વખતે અર્ચ નામે લવ હતો; મુદૂર્ત



હજુ સુધિ બરોબર સમજ્યો નથી. “જરામર્યવાયદગ્નિહોત્ર” આ પદથી કરીને મોક્ષનો અજાવ જણાય છે, કેમકે જે અગ્નિહોત્ર છે, તે “જરામર્ય” કેતાં હમેશાં કરવું, એમ કહ્યું છે, અને તેથી કરીને અગ્નિ-હોત્રનું હમેશાં કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું. અને તે અગ્નિહોત્રની ક્રિયા તો મોક્ષનું કારણ થઈ શકતી નથી, કેમકે તેમાં કેટલાકનો વધ થાય છે, તો કેટલાકનો ઉપકાર થાય છે; અને મોક્ષસાધક એવાં અનુષ્ઠાનો માટે કોઈ વચ્ચે કહેલો નથી, માટે મોક્ષ થેજ નહીં, એવું પ્રતીત થાય છે; તેમ વલી કહ્યું છે કે, “ઋગ્-વેદિતવ્યે” કેતાં બે બ્રહ્મને જાણવાં, એક પર અને બીજું અપર, તેમાં પર એટલે સત્યજ્ઞાન, અને અપર એવા શબ્દથી તો મોક્ષની પ્રતીતિ થાય છે. એવી રીતનો તારા મનમાં સંદેહ છે, પણ તે સંદેહ અયુક્ત છે. કેમકે અહીં “વા” શબ્દનો “અપિ” એવો અર્થ છે; એટલે જે કોઈ સ્વર્ગાદિકનો અર્થી હોય, તેણે તો જાવોજીવસુધિ અગ્નિહોત્ર કરવું, અને જે નિર્વાણનો અર્થી હોય, તેણે તો અગ્નિહોત્ર ઠોડીને, નિર્વાણસાધનની પણ ક્રિયા કરવી. પણ નિયમથી “અગ્નિહોત્ર કરવો” એવો શબ્દાર્થ કરવો નહીં; અને તેથી કરીને નિર્વાણસાધક ક્રિયાનો પણ વચ્ચે જણાવ્યો. માટે નિર્વાણ તો થેજ. એવી રીતે અગ્યારમા ગણધરનું સ્વરૂપ જાણવું.

એવી રીતે ચમાલીસ બ્રાહ્મણોએ પ્રજુપાસે દીક્ષા લીધી. તેઓમાંનાં મુખ્ય અગ્યારોને ત્રિપદીનાં ગ્રહણ પૂર્વક અગ્યાર અંગ તથા ચૌદ પૂર્વોની રચના તથા ગણધર પદની સ્થાપના થઈ. ત્યાં પ્રજુ છાદશાંગીની રચના બાદ તેઓને તેની અનુજ્ઞા કરતા હવા. તે વચ્ચે ઇંદ્ર વજ્રમય દિવ્ય સ્થાલમાં દિવ્ય ચૂર્ણો જરીને પ્રજુની સન્મુખ આવીને ઊઠો. પછી પ્રજુ રત્નમય સિંહાસનથી ઊઠીને, તે ચૂર્ણની સંપૂર્ણ મુઠી જરીને ઊઠા. પછી ગૌતમ પ્રમુખ અગ્યારે ગણધરો અનુક્રમે જરા નમન કરીને ઊઠા. તે વચ્ચે દેવો પણ સઘલા વાર્જીત્ર આદિકના ધ્વનિને નિવારીને, મૌનપણથી સાંજલવા લાગ્યા. તે વચ્ચે પેહેલાં પ્રજુ કહેવા લાગ્યા. “ગૌતમને દ્રવ્ય, ગુણ તથા પર્યાયથી તીર્થપ્રતે આજ્ઞા આપું હું!!” એમ કહી તેનાં મસ્તક પર ચૂર્ણ નાખતા હવા. પછી દેવો પણ તેમનાપર ચૂર્ણ, પુષ્પ અને સુગંધની વૃષ્ટિ કરતા હવા. અને સુધર્મસ્વામિને ગણના ધુરીની પ્રજુ અનુજ્ઞા કરતા હવા. એવી રીતે ગણધરવાદ જાણવો.

हवे प्रजु ते काख अने ते समयने विषे अस्थिक ग्रामनी नजदीकमां पेहेलुं चतुर्मास करता हवा. \*  
 त्यांची चंपा अने पृष्ठ चंपामां त्रण चोमासां करता हवा. वल्ली एवीज रीते वैशाली नगरी अने वाणिज \*  
 ग्रामनी समीपमां बार चोमासां करता हवा. राजशुही अने नाळींदनी समीपमां चौद चोमासां करता हवा.  
 अर्थात् त्यां नाळिंद अने राजशुहीनी उत्तर दिशामां शाखापुरमां चोमासां करता हवा. ठ मिथिला  
 नगरीमां करता हवा. बे जडिका नगरीमां करता हवा. एक आलंजिका नगरीमां करता हवा. एक  
 चोमासुं श्रावस्ती नगरीमां करता हवा. एक वज्रभूमि नामे अनार्य देशमां चोमासुं करता हवा. अने  
 एक ठेढलुं चोमासुं मध्यम अपापा नगरीमां करता हवा. त्यां हस्तिपाल राजानां कारकुननी जीर्ण एवी  
 एक शालामां प्रजु आब्या. पेहेलां ते नगरीनुं “अपापा” एवुं नाम हतुं. पण प्रजु त्यां काखधर्म पाम्या,  
 तेथी देवोए तेनुं “पापानगरी” एवुं नाम आप्युं.

हवे जे ठेढ्या चोमासामां प्रजु मध्यम अपापा नगरीमां हस्तिपाल राजाना कारकुननी शालामां  
 आब्या, ते चोमासामां वर्षनो चोथो महिनो, सातमो पद्द, अने कार्तिक बहुलनां पंदरमा दिवसे, जे  
 ठेढी रात्रि हती, ते रात्रिण प्रजु काखधर्मने पाम्या. कार्यस्थिति अने जवस्थितिथकी काखधर्मने पाम्या.  
 संसारने तजीने, फरीने पाठा त्यां न अवाय एवी रीते उर्ध्व प्रदेशमां प्रजु गया. ते प्रजु केवा, तो के,  
 ठेदेलां ठे, जन्म, जरा अने मरणनां कारणरूप कर्मो जेणे एवा; तथा साधित ठे अर्थ जेमणे एवा;  
 तथा तत्त्वनां अर्थोनां जाणकार; तथा जवोपग्राहि कर्मोथी मुक्त थएला; तथा सर्व दुःखोनो अंत कर-  
 नारा; सर्व संतापोथी निर्मुक्त थएला, तथा नाश थएल ठे, शरीर अने मन संबंधि सर्व दुःखो जेमनां  
 एवा, ते प्रजु थया. हवे जे वर्षमां प्रजु निर्वाण पदने पाम्या, ते चंद्र नामे बीजो संवत्सर हतो. अने  
 ते कार्तिक मासनुं प्रीतिवर्धन एवुं नाम हतुं. ते पद्दनुं नंदिवर्धन एवुं नाम हतुं. ते दिवसनं अग्निवेश्य  
 एवुं नाम हतुं. तथा तेनुं उपशम एवुं बीजुं नाम पण हतुं. देवानंदा नामे ते अमावास्यानी रात्रिनुं  
 नाम हतुं. अथवा तेनुं बीजुं निरति एवुं नाम पण कहेलुं ठे. ते वखते अर्च नामे खव हतो; मुहूर्त

नामे प्राण हतो; सिद्ध नामे स्तोक हतो; नाग नामे करण हतुं; आ शकुनि आदिक चार स्थिर करणो मानुं त्रीजुं करण हतुं; केम के अमासनां उत्तरार्धमां तेज करण होय ठे. सर्वार्थ सिद्ध नामे मुहूर्त हतुं. तथा ते वखते साइणा नक्षत्रनो जोग आवते ठते प्रभु कालधर्मने पाम्या.

हवे ते संवत्सर, मास, दिवस, रात्रि तथा मुहूर्तनां प्रमाण सूर्यप्रज्ञप्तिमां नीचे प्रमाणे आप्यां ठे. एक युगमां पांच संवत्सरो होय ठे; तेओनां नाम, चंद्र, चंद्र, अजिर्वर्धित, चंद्र अने अजिर्वर्धित. तथा सुप्रतिष्ठ, विजय, प्रीतिवर्धन, श्रेयान्, शिशिर, शोचन, हैमवान, वसंत, कुसुम, संजव, निदाघ अने वनविरोधि; ए बार मासोनां नामो जाणवां. तथा पूर्वांग, सिद्ध, मनोरम, मनोहर, यशोज्ञ, यशोधर, सर्वकामसमृद्ध, इंद्र, मूर्धान्निषिक्त, सौमन, धनंजय, अर्थसिद्ध, अजिजित, रत्याशन, शतंजय, तथा अग्निवैश्य, ए पंदर दिवसोनां नामो जाणवां. तथा उत्तमा, सुनहा, इक्ष्वापत्या, यशोधरा, सोमनसी, श्रीसंज्ञूता, विजया, वैजयंति, जयंति अपराजिता, इष्ठा, समाहारा, तेजा, अतितेजा, तथा देवानंदा, ए पंदर रात्रिओना नाम जाणवां. तथा रुद्र, श्रेयान्, मित्रं, वायु, सुप्रतीत, अतिचंद्र, माहेंद्र, बलवान, ब्रह्मा बहुसत्य, शान, स्त्वष्टा, ज्ञावितात्मा, वैश्रवण, वारूण, आनंद, विजय, विजयसेन, प्राजापत्य, उपशम, गंधर्व, अग्निवैश्य, शतवृषज, आतपवान्, अर्थवान्, रुणवान्, जौम, वृषज, सर्वार्थसिद्ध, तथा राक्षस, ए त्रीस मुहूर्तोनां नामो जाणवां. हवे जे रात्रिए प्रभु निर्वाण पदने पाम्या, ते रात्रिए प्रभुनी नजदीकमां रहेता एवा गौतम गोत्रनां इंद्रजूति नामनां मोटा शिष्यने स्नेह बंधन त्रुटते ठते केवलज्ञान अने केवल दर्शन उत्पन्न थयां. तेनो वृतांत नीचे प्रमाणे जाणवो.

प्रभुए पोतानां निर्वाण वखते गौतमस्वामिने कोइक गाममां देवशर्माने प्रतिबोधवावास्ते मोकल्या हता. तेने प्रतिबोधिने पाठा वलतां श्री गौतमस्वामिए वीर प्रभुनुं निर्वाण सांजव्युं; अने तेथी जाणे वज्रथीज हणाया होय नहीं; तेम कणवारसुधि मौनपणाने धारण करीने रह्या. तथा पढी बोलवा लाग्या के, आजे मिथ्यात्वरूपी अंधकार फेलावा मांज्यु ठे, तथा कुतीर्थिओ रूपी घुवमो गर्जना करवा लाग्या







ठे, तथा डुकाख, जय, वैर आदिक राक्षसोनो फेलावो यशे. बली हे प्रजु, तमारा बिना आजे आ  
 जरतक्षेत्र, राहुथी प्रस्त यएखो ठे चंद्र जेमां एवा आकाश सरखुं, तथा दीपक विनानां जुवन सरखुं  
 शोभा रहित थयुं ठे. हवे हुं कोना चरणोने नमीने वारंवार पदोना अर्थो पुढीश? तथा हे जगवंत, एम  
 हवे हुं कोने कहीश? तथा मने पण हे गौतम, एम कही कोण बोलावशे? हा! हा! हा! हा! वीर!  
 आ तमोए शुं कर्तुं? आवा अवसरे तमोए मने दूर कर्तुं!!! शुं वाद लेइने बाळकनी पेठे हुं तमारे  
 ठेडे वलगत? शुं हुं केवलज्ञानमांथी तमारी पासेथी जाग मागत? अथवा मोक्षमां शुं संकमास थइ  
 जात? अथवा शुं आपने कंइ जार पमी जात? के मने आम तजीने तमो चाल्या गया!!! एम वीर!  
 वीर! कहेतां थकां गौतमे जाणयुं के अहो! वीतरागो तो निःस्नेही होवेठे; आ तो मारोज अपराध ठे, केम  
 के में ते बखते श्रुतनो उपयोग दीधो नहीं; धिक्कार ठे, आ एक पक्षना स्नेहने! माटे हवे स्नेहथी सयुं;  
 हुं तो एकलोज हुं; मारो कोइ नहीं, एवी रीते सम परिणाम जावतां थकां तेमने केवलज्ञान उत्पन्न  
 थयुं. पढी प्रजातकाखे इंद्र आदिके तेमनो महोत्सव कर्तुं. अहीं कवि कहे ठे कें, श्री गौतम प्रजुने तो  
 सखलुं आश्चर्यकारीज थयुं ठे, तेमनो अहंकार तो उखटो बोधने माटे थयो, राग पण गुरुनी जक्तिमाटे  
 थयो, तथा विषाद केवलज्ञानमाटे थयो!!!

हवे ते श्री गौतमस्वामी बार वर्षो सुधि कैवल्य अवस्थामां रहीने, तथा दीर्घ आयुष्य पालीने, सुधर्मा  
 स्वामीने पोतानो गण सोंपीने मोक्षे गया. पाठलथी सुधर्मा स्वामिने पण केवल ज्ञान थयुं. अने ते पण  
 त्थारबाद आठवर्षो सुधि विहार करीने, तथा जंबूस्वामिने पोतानो गण सोंपीने मोक्षे गया.

हवे जे रात्रिए श्रमण जगवंत श्री महावीरस्वामि मोक्षे गया, ते रात्रिये नव मल्लकि जातिनां काशी  
 देशना राजाओ, तथा नव लेखकी जातिना कोशल देशना राजाओ, के जेओ कार्य पक्याथी गणनो  
 मेलावो करता हता, अने तेओ अढारे चेटक राजाना सामंतो कहेवाता हता, तेओ संसाररूपी समु-  
 द्रने पार पंहोंचारुनार एवुं पौषधरूप आहार त्यागनो उपवास करता हवा. नहींतर दीपक करवानो



ठे, तथा डुकाल, जय, वैर आदिक राक्षसोनो फेलावो थरो. वली हे प्रभु, तमारा विना आजे आ  
 जरतक्षेत्र, राहुथी ग्रस्त थएलो ठे चंद्र जेमां एवा आकाश सरखुं, तथा दीपक विनानां जुवन सरखुं  
 शोजा रहित थयुं ठे. हवे हुं कोना चरणोने नमीने वारंवार पदोना अर्थो पुठीश? तथा हे जगवंत, एम  
 हवे हुं कोने कहीश? तथा मने पण हे गौतम, एम कही कोण बोलावशे? हा! हा! हा! हा! वीर!  
 आ तमोए शुं कर्तुं? आवा अवसरे तमोए मने दूर कर्तुं!!! शुं वाद खेइने बालकनी पेठे हुं तमारे  
 ठेडे वलगत? शुं हुं केवलज्ञानमांथी तमारी पासेथी जाग मागत? अथवा मोहमां शुं संक्रास थइ  
 जात? अथवा शुं आपने कंइ जार पकी जात? के मने आम तजीने तमो चाल्या गया!!! एम वीर!  
 वीर! कहेतां थकां गौतमे जाणयुं के अहो! वीतरागो तो निःस्नेही होवेठे; आ तो मारोज अपराध ठे, केम  
 के में ते वखते श्रुतनो उपयोग दीधो नहीं; धिक्कार ठे, आ एक पक्षना स्नेहने! माटे हवे स्नेहथी सयुं;  
 हुं तो एकलोज हुं; मारो कोइ नथी, एवी रीते सम परिणाम जावतां थकां तेमने केवलज्ञान उत्पन्न  
 थयुं. पठी प्रजातकाखे इंद्र आदिके तेमनो महोत्सव कर्तुं. अहीं कवि कहे ठे कैं, श्री गौतम प्रभुने तो  
 सघहुं आश्चर्यकारीज थयुं ठे, तेमनो अहंकार तो उलटो बोधने माटे थयो, राग पण गुरुनी जक्तिमाटे  
 थयो, तथा विषाद केवलज्ञानमाटे थयो!!!

हवे ते श्री गौतमस्वामी बार वर्षो सुधि कैवल्य अवस्थामां रहीने, तथा दीर्घ आयुष्य पालीने, सुधर्मा  
 स्वामीने पोतानो गण सोंपीने मोहे गया. पाठलथी सुधर्मा स्वामिने पण केवल ज्ञान थयुं. अने ते पण  
 त्यारबाद आठवर्षो सुधि विहार करीने, तथा जंबूस्वामिने पोतानो गण सोंपीने मोहे गया.

हवे जे रात्रिए श्रमण जगवंत श्री महावीरस्वामि मोहे गया, ते रात्रिये नव मल्लकि जातिनां काशी  
 देशना राजाओ, तथा नव खेडकी जातिना कोशल देशना राजाओ, के जेओ कार्य परुयाथी गणनो  
 मेलावो करता हता, अने तेओ अदारे चेटक राजाना सामंतो कहेवाता हता, तेओ संसाररूपी समु-  
 द्रने पार पहाँचारुनार एवुं पौषधरूप आहार त्यागनो उपवास करता हवा. नहींतर दीपक करवानो

संजव होइ शकतो नथी. ते वखते जावउद्योत थयो हतो, अने हवे अमो डव्य उद्योत पण करीशुं, एम विचारि तेथोए दिपको कर्या; अने त्यारथी मांन्हीने दीवालीनो महोत्सव पण चालु थयो ठे. अने कार्तिक सुद एकमने दहाडे देवोए श्री गौतमस्वामिनो केवलज्ञाननो महोत्सव कर्यो; तेथी ते दिवसे पण माणसोने हर्ष थयो. हवे नंदिवर्धन राजा प्रभुनुं निवारण थएलुं जाणीने शोकथी पीकित थयो, तथा तेने सुदर्शना नामनी बेहेने समजावीने बीजने दहाडे पोताने घेर जमाड्यो; त्यारथी जाइबी-जनो तेहेवार पण चालु थयो.

हवे जे रात्रिए प्रभु निर्वाण पदने पाम्या, ते रात्रिए क्रूर स्वजाववालो जस्मराशि नामे त्रीशमो मोटो ग्रह, जगवानना जन्म नक्षत्रमां संक्रांत थयो हतो; हवे ते ग्रह केवो हतो? तो के, बे हजार-वर्षनी स्थितिवालो हतो; केमके एक नक्षत्रमां ते एटला कालसुधि रहे ठे. हवे ते ग्रहो अठ्ठासी ठे तेमनां नामो नीचे प्रमाणे जाणवां अंगारक, विकालक, लोहिताक्ष, शनैश्वर, आधुनिक, प्राधुनिक, कण, कणक, कणकणक, कणवितानक, कणसंतानक, सोम, सहित, अश्वासन, कार्योपग, कर्बुररक, अजक-रक, डुडुजक, शंख, शंखनाज, शंखमर्णाज, कंस, कंसनाज, कंसवर्णाज, नील, नीलावजास, रूपी, रूपा-वजास, जश्मो, जश्मराशि, तिल, तिलपुष्पवर्ण, दक, दकवर्ण, कार्य, वंध्य, ईद्राग्नि, धूमकेतु, हरि, पिंगल, बुध, शुक्र, बृहस्पति, राहु, अगस्ति, माणवक, कामस्पर्श, धुर, प्रमुख, विकट, विधिकदप, प्रकदप, जटाल, अरुण, अग्नि, काल, महाकाल, स्वस्तिक, सौवस्तिक, वर्धमान, प्रलंब, नित्यालोक, नित्योद्योत, स्वयंप्रज, वजास, श्रेयस्कर, हेमंकर, आजंकर, प्रजंकर, अरजा, विरजा, अशोक, वीतशोक, वितत, विवस्त्र, विशाल, शाल, सुव्रत, निवृत्ति, एकजटी द्विजटी, कर, करिक, राजा, अर्गल, पुष्प, जाव, तथा केतु ए अठ्ठासी ग्रहोनां नामो जाणवां.

हवे ज्यारथी ते जश्मराशि नामनो ग्रह प्रभुनां जन्म नक्षत्रमां संक्रांत थयो, त्यारथी साधु अने साधवीओना पूजा वंदनादिक सत्कार, तथा वस्त्रदान आदिकनुं बहुमान नहीं थाय, अने, तेथीज ईद्र

प्रभुने विनंति करीके हे स्वामि ! एक द्वाणवार आपनुं आयुष्य वधारो ? के जेथी आपनां जन्म नक्ष-  
त्रमां संक्रांत थएलो आ जश्मराशि ग्रह आपना शासनने पीना करी शके नहीं। त्तारे प्रभुए कथुं के,  
हे इन्द्र, एवं पूर्वे कदापि थयुं नथी के, हीण थएलुं आयुष्य जिनेंद्रो पण वधारी शके; माटे तीर्थने  
थनारी बाधा तो अवश्य थशेज, पण ठ्यासी वर्षना आयुष्यवाला कक्किन नामे दुष्ट राजाने ज्यारे तुं  
मारीश, अने ते वखते बे हजार वर्षो वीत्याबाद मारा जन्म नक्षत्रथी जस्मग्रह पण उतरी जशे, अने  
तारा स्थापेला एवा कट्टिकपुत्र धर्मदत्तनां राज्यथी मांन्हीने, साधु साध्वीओनो उत्तरोत्तर पूजा सत्कार  
आदिक थवा मांन्शे. सूत्रकारे पण तेमज कहेलुं ठे.

हवे जे रात्रिए श्रमण जगवंत श्री महावीरस्वामि निर्वाण पाम्या, ते रात्रिए नहीं उपनी शके एटला  
कंथुआओ उत्पन्न थया; अने तेओ सघला एकज जगोए एकठा थएला होवाथी, चाली नहीं शकता,  
अने तेथी ठझस्थोने नजरे नहीं देखाता हता, केम के जेओ चालता होय तेओ तुरत ठझस्थोने दृष्टिए  
पनी शके ठे, अने एवी रीते कंथुआओने जोइने घणा साधु साध्वीओए ते वखते आहारपाणीनां पञ्च-  
खाण करी अनशन कर्या. ते जोइ कोइ शिष्ये गुरुने पुथुं के, हे जगवंत, आ आहारपाणीनां पञ्चखाण  
करवानुं शुं कारण ठे ? त्तारे गुरुए कथुं के, आजथी मांन्हीने संयम पालवुं बहु दुष्कर थशे. केम के,  
जीवाकुल थशे. संयमने लायक क्षेत्र मली शकशे नहीं, तथा पाखंन्हीओनो जमाव थशे.

हवे श्री वीरप्रभुने चौदहजार इन्द्रजूति आदिक उत्कृष्ट संयम संपदावाला साधुओ हता. तथा चंद-  
आदिक उत्कृष्ट संयमवाली ठत्रीस हजार साध्वीओ हती. तथा शंख, शतकआदिक एकलाख-  
हजार उत्कृष्ट श्रावको हता. तथा सुलसाआदिक त्रणलाख अठारहजार उत्कृष्ट श्राविकाओ  
महाराज जेटलु जाणनारा त्रणसो चौद पूर्वीओ हता. तेरसो अवधिज्ञानीओ हता;  
ओ हता; सातसे वैक्रिय लब्धिवाला हता. तथा अढी छीपनां संझी पंचेंद्रिय जीवोनां  
एवा पांचसे विपुलमतिओ हता. तथा चारसो उत्कृष्टो वाद करनारा वादीओ हता.



આગામી કાલમાં મોઢે જનારા, એવા આઠસો ઉત્કૃષ્ટા સાધુઓ હતા.

અહીં શ્રાવિકાનાં સૂત્રમાં જે સુલસા શ્રાવિકા કહેલી છે, તે વત્રીસ પુત્રોની માતા એવી નાગજાર્યા સમજવી. અને રેવતી તે પ્રજુને ઔષધ દેનારી જાણવી. અને ચૌદપૂર્વીનાં સૂત્રમાં “અજિણાણ” એટલે સર્વજ્ઞ નહીં, પણ સર્વજ્ઞ જેવા, એટલે જિનની પેઠેજ સત્ય વાત કહેનારા, કેમકે પ્રજ્ઞાપનામાં શ્રુતકેવલી અને કેવલી વન્ને તુલ્ય કહેલા છે. અને અવધિજ્ઞાનીનાં સૂત્રમાં જે અતિશયને પ્રાપ્ત થયેલા કહેલા છે; તે આમર્ષાદિક લબ્ધિઓને પ્રાપ્ત થયેલા જાણવા. કેવલજ્ઞાનીનાં સૂત્રમાં જે સંજિન્ન કહેલા છે, એટલે સંપૂર્ણ એવા ઉત્તમ જ્ઞાન દર્શનને ધરનારા જાણવા. વૈક્રિયલબ્ધિવાલાનાં સૂત્રમાં જે “દેવદ્વિપત્તાણ” કહ્યું છે, તેનો અર્થ એવો કે દેવ સરખી રુદ્ધિને વિકુરવવાવાલા. મનઃપર્યાયજ્ઞાનીનાં સૂત્રમાં, જે વિપુલમતિવાલા કહેલા છે, તે એવા જાણવા કે, આને ઘડો ચિંતવ્યો, તે સોનાનો, પાટલીપુત્રમાં બનેલો, શરદ રુતુમાં તૈયાર કરેલો, પીલા રંગવાલો, શ્યાદિ ઘણાં વિશેષણો સહિત. ચારે બાજુએ મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં રહેલા સંઙી પંચેન્દ્રિઓના રહેલા પદાર્થોને જાણનારાં જાણવા. અને રુજુમતિવાલાઓ તો ચારે બાજુએથી અઢી આંગુલ ઓઠા એવા મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં રહેલા સંઙી પંચેન્દ્રિયોનાં રહેલા ફક્ત ઘટાદિક પ્રદાર્થ માત્ર-નેજ સામાન્યપણાથી જાણી શકે છે; એવો તે વન્નેમાં તફાવત જાણવો. તથા અનુત્તરોપપાતિક સૂત્રમાં જે “ગશ્કલ્યાણ” એવો પાઠ કહ્યો છે, તેનો અર્થ એ જાણવો કે, હવે થનારી એવી મનુષ્યગતિમાં છે, મોઢાની પ્રાપ્તિ જેઓને એવા; તથા “ઠિશ્ કલ્લાણ” કેતાં દેવજન્મમાં પણ છે, કલ્યાણ જેઓને એવા; કેમકે તેમને પ્રાયેં વીતરાગપણાજેવું હોય છે; અને તેથીજ તેમને આગમોમાં આગામી જન્મોમાં સિદ્ધ થનારા કહેલા છે;

હવે પ્રજુની બે પ્રકારની અંતકૃત જૂમિ કહેલી છે. પેહેલી યુગાંતકૃત જૂમિ, અને બીજી પર્યાયાંત કૃત જૂમિ. યુગ એટલે અનુક્રમમાં વર્તનારા, કાલમાન વિશેષ, અને તેનાં સાધર્મ્ય આદિકમાં ક્રમમાં વર્તનારા, ગુરુ, શિષ્ય પ્રશિષ્ય આદિકરૂપ જે પુરુષો તે પણ યુગોજ કહેવાય, અને તેઓથી પરિમાણ-

युक्तं यएली ते युगांत कृदञ्जुमि कहेवाय. अने प्रजुनां केवलीपणने आश्रित थइने रहेली ते पर्यायां-  
तकृदञ्जुमि कहेवाय. तेमां पेहेली जंबूस्वामि सुधिनी युगांत कृदञ्जुमि जाणवी. अने ज्ञान प्राप्ति-  
नी अपेक्षाये, प्रजुने केवलज्ञान थया बाद चार वर्ष पढी कोइक केवली मोहे गया इता; तेथी त्यार-  
थीज मोहमार्ग चालु थयो हतो; अने ते ठेक जंबूस्वामिसुधि रह्यो.

हवे ते कालने विषे, ते समयने विषे श्रमण जगवंत श्री महावीर स्वामी, त्रीस वर्षोसुधि गृहस्था-  
वासमां रह्या; कंइक जाजेरां बार वर्षोसुधि वृद्धमस्थावस्थामां रह्या; तथा कंइक ओठां त्रीस वर्षोसुधि  
केवलअवस्थामां रह्या; तथा एवी रीते बेंतालीस वर्षोसुधि दीक्षामां रह्या. अने बहोतेर वर्षनुं तेमनुं  
आयुष्य हतुं. तेथी नाम अने गोत्र कर्मनो द्यो होते ठते, तथा आ अवसर्पिणीनां दुषम सुसम आरा-  
नां केटलांक वर्षो वीती गयाबाद, एटखे ते आरानां त्रण वर्षो अने सामा आठ महिना बाकी रहेते  
ठते, एकाकी, तथा पाणी विना ठठनुं पञ्चखाण होते ठते, साइण नक्षत्रनो जोग आवते ठते, प्रजा-  
तकालनो समय होते ठते, पद्मासनपर बेसते ठते, पंचावन कट्याण फलनां बिपाको, पंचावन पाप-  
फल विपाकनां अध्ययनो, अने ठत्रीश अपृष्टव्य एवा आगारो कहीने, एक मरूदेवानुं अध्ययन जाव-  
ता थका प्रजु मोहे गया.

हवे प्रजु मोहे गयाबाद नवसो वर्ष जाते ठते, एक हजारमां वर्षनो आ एसीमो संवत्सर ठे; जोके  
आ सूत्रनो प्रगट रीते जावार्थ नथी जणातो, तो पण जेम आगलनां टीकाकारोए कहेलुं ठे, तेम  
अही पण कहीए ठीए;

अही केटलाको एम कहे ठे के, कटप सूत्रनां लखवानो काल जणाववावास्ते आ सूत्र ठे, अने  
ते देवद्वीगणी क्षमाश्रमणे लख्युं. केमके श्री वीरप्रजुनां निर्वाण पढी नवसोने एसी वर्षे सिद्धांतो पुस्त-  
कारूढ थया; अने ते वखते आ कटपसूत्र पण पुस्तकारूढ थयुं; केम के सिद्धांतोमां पण कहुं ठे के.  
वद्वज्जीपुरमां देवद्वीगणीक्षमाश्रमण आदिक सकल संघे मली वीरप्रजु पढी नवसोने एसी वर्षे सिद्धांतो

પુસ્તકારૂઢ કરાવ્યાં. વલી બીજાઓ એમ કહે છે કે, વીર પ્રજુ પઠી નવસોને એસી વર્ષ સેનનાં પુત્રમાટે આ કલ્પસૂત્ર સજાસન્મુખ વંચાવા લાગ્યું. તત્વ તો કેવલીમાહારાજ જાણે.

પણ એમ જણાય છે કે, વીર પ્રજુ પઠી નવસોને એસી વર્ષે કલ્પસૂત્ર લખાયું, અને નવસેને ત્રાણમે વર્ષે સજાસન્મુખ વંચાયું. કેમ કે મુનિસુંદર સૂરીશ્વરજીએ પણ, પોતે બનાવેલા સ્તોત્રરત્નકોશમાં પણ તેમજ કહ્યું છે. સ્વચ્છંદસું છે ? તે તો કેવલી મહારાજ જાણે. એવી રીતે શ્રી વીરચરિત્ર સંપૂર્ણ થયું.

એવી રીતે મહોપાધ્યાયશ્રી કીર્તિવિજય ગણિનાં શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયજી ગણિએ રચેલી કલ્પસૂત્રની સુખબોધિકા નામની ટીકાનાં ગુજરાતી ત્રાષાંતરમાં ઢઠો દાણ સમાપ્ત થયો. શ્રીરસ્તુ.

। શ્રી જિનાયનમઃ ।

॥સત્તમં વ્યાખ્યાનં પ્રારબ્ધ્યતે ॥

હવે જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ વાચનાએ કરીને, શ્રી પાર્શ્વપ્રજુનું ચરિત્ર કહે છે.

હવે તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજુનાં પાંચે કલ્પાણકો વિશાખા નામનાં નદત્રમાં થયાં છે. પ્રજુ દેવલોકથી ચવીને માતાનાં ગર્ભમાં પણ વિશાખા નદત્રે આવ્યા; વિશાખા નદત્રમાંજ પ્રજુનો જન્મ થયો. તથા વિશાખા નદત્રમાંજ પ્રજુ ઘરવાસ ઢોમીને દીક્ષિત થયા. તથા વિશાખા નદત્રમાંજ પ્રજુ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શનને પામ્યા. તથા વિશાખા નદત્રમાંજ પ્રજુ મોક્ષે ગયા. “પુરિસાદાણીય” એટલે પ્રધાનપુરુષ એવો અર્થ જાણવો.

હવે તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે ડનાલાનાં પેહેલા મહીનાનું પેહેલું પચવામીઝં, એટલે ચદત્ર વદી ચોથને દીવસે, પ્રાણત નામનાં દેવલોકથી વીસ સાગરોપમનું આયુષ્ય પુરું કરીને, તથા ત્યાંથી ચવીને આજ જંબૂદ્વીપનાં ત્રરતદેત્રમાં રહેલી વાણારસી નગરીમાં અશ્વસેન નામે રાજાની વામા-દેવી નામની રાણીની કુદ્ધિએ, દેવસંબંધિ આદાર અને દેવસંબંધિ શરીરનો ત્યાગ કરીને, વિશાખા નદત્રનો ચંદ્રની સાથે યોગ આવતે ઢતે ગર્ભપણે આવીને ઉપન્યા. હવે તે શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રજુને ગર્ભમાં રહ્યાં-

जत्रण ज्ञानो हतां; अने तेमनी माताए पण चौद स्वप्नो जोयां, तथा, गर्जनं पोषण कर्युं, इत्यादि सर्व वृत्तांत महावीरस्वामीनी पेठे जाणी लेवो.

हवे ते काळने विषे तथा ते समयने विषे, श्री पार्श्वनाथ प्रभु शीयाखानो बीजो महीनो, तथा तेनुं त्रीजुं पखवाडीउं, एटले पोसवदी दशमीने दहाडे, नव मास अने सासासात दीवस गर्जमां रह्याबाद, विशाखा नक्षत्रनो चंद्र साथे योग आवते ठेते, वामादेवीनी कुक्षिए रोगरहित पुत्रपणे उसन्न थया. त्यां देव देवीओए प्रभुनो जन्ममहोत्सव कर्यो, इत्यादि वृत्तांत श्री वीरप्रभुनी पेठे जाणी लेवुं. प्रभु ज्यारे गर्जमां हता, त्यारे माताए स्वप्नमां पोतानी पुरुषेथी जता कृष्ण सर्पने जोयो हतो, तेथी तेमनुं “पार्श्व” एवुं नाम पाड्युं.

पढी अनुक्रमे धात्रीओ तथा इंद्रादिकथी लाखन कराता एवा ते प्रभु, नव हाथ प्रमाणनां अंगवा-  
ला थया थका यौवन अवस्थाने पाम्या.

पढी कुशस्थलना राजा प्रसेनजितनी प्रजावती नामनी कन्या साथे मातापिताए आग्रहथी प्रभुनो विवाह कर्यो.

हवे एक दहानो प्रभु ऊरुखामां बेठेला ठे, ते वखते एक दिशा तरफ, पुष्प आदिक पूजानां उपकर-  
णो सहित जतां नगरनां स्त्रीपुरुषोने तेमणे दीठां, तेथी तेमणे कोशने पुढ्युं के, आ लोको क्यां जाय  
ठे? त्यारे ते माणसे प्रभुने कछुं के, हे स्वामि, कोशक गांमनांमां रहेनारो, तथा जेनां माबाप पण  
मरी गेलां ठे, एवो एक कमठ नामनो ब्राह्मणनो पुत्र ठे, अने लोको दया लावी कंश्क तेने आपीने  
तेनी आजीविका चलावता हता. एक दहानो तेणे नगरनां लोकोने वस्त्राभूषणोथी शणगारेलां जोयां,  
तेथी तेना मनमां विचार थयो के, आ सघली रुद्धि, पूर्व जन्मनां तपनुं फल ठे. एम विचारि ते,  
पंचामिथी महा कष्टवाळुं तप तपवा लाग्यो. ते कमठ तापस अहीन नगरीनी बहार आव्यो ठे, तेने  
पूजवामाटे लोको जाय ठे, ते सांजली प्रभु पण परिवार सहित तेने जोवा माटे गया, त्यां काष्टोनी



अंदर बलता एवा एक मोटा सर्पने महा दयावान एवा प्रभुए पोताना ज्ञानथी जोयो, तेथी कहेवा लाग्या के, हे मूढ तपस्वी, दया विना फोकट आ तपकष्ट तुं शामाटे करे ठे ?

केमके दयारूपी मोटी नदीनां कांठापर उगेला तृणोनां अंकुराओ सरखा सर्वे धर्मो ठे, माटे जी ते नदी सुकाइ जाय तो ते तृणांकुरो केटलीक वारसुधि टकी शके ?

ते सांजलीने क्रोधायमान थएलो कमठ तापस कहेवा लाग्यो के, राजपुत्रो तो हाथी घोडा आदि-कनी क्रीडा करवानुंज जाणी शके, पण धर्मने तो अमो तपोधनोज जाणी शकीए ठीए.

पढी प्रभुए तो अग्निकुंडथी बलतुं लाकडुं कहानीने, तेने कुहामाथी ठेदाव्युं. त्यारे तेमांथी तापथी व्याकुल थएलो सर्प बहार निकल्यो. ते सर्पने प्रभुए पोतानां एक माणसपासे नवकार मंत्र संजलाव्यो, अने तुरतज ते मृत्यु पामीने, ते नवकार मंत्रना प्रज्ञावथी धरणेंद्र थयो. त्यारे लोकोए प्रभुने “ज्ञानी” एम कहीने स्तुति करी; तथा पढी प्रभु पण पोताने स्थानके गया. पढी कमठ पण तपतीने मेघकुमारोमां मेघमाढी देव थयो.

हवे श्री पार्श्वनाथ प्रभु त्रीस वर्षो सुधि घरवासमां रह्या; पढी लोकांतिक देवोए “जय जय नंदा जय जय जहा” इत्यादि शब्दो कहीने प्रभुने तीर्थ प्रवर्ताववानुं कह्युं.

तेथी प्रभु पण श्री वीर प्रभुनी पेठेज संवत्सरी दान देइने, शीयालानो बीजो महीनो, त्रीजुं पख-वामीजुं, एटले पोषवदी अग्यारसने दिवसे, बपोर पेहेलां विशाला नामनी पालखीमां बेसीने, देव-मनुष्य विगेरेए ते पालखी उपाकते ठते; आश्रमपद नामनां उधानमां जइ, अशोकवृद्धनी नीचे आव्या, तथा त्यां पोतानी मेलेज वस्त्र आचूषणो विगेरे उतारीने, तेमणे पंचमुष्टिथी पोतानी मेलेज लोच कर्यो. तथा पढी चंद्र साथे विशाखा नक्षत्रनो योग आवते ठते, प्रभुए देवदुष्य वस्त्र अंगीकार कर्युं; तथा पढी अणसें पुरुषोनी साथे पाणी विना अछम तपथी प्रभुए दीक्षा लीधी.

हवे प्रभुए त्र्याशी दिवसोसुधि हमेशां कायाने वोसरावी दीधी; तेमां जेउपसर्गो थया, तेनुं हवे वर्णन करेठे.



चित्र ४३









# चित्र ४३







हवे कमठसंबंधि देवनो उपसर्ग कहे ठे.

प्रभु विहार करता थका, एक दहामो, तापसनां आश्रममां, एक कुवानी नजदिक, एक वरुनां वृक्षानी नीचे रात्रिसमये प्रतिमाथी रह्या हता. ते वखते ते मेघमाली नामनो दुष्ट देव प्रभुने उपद्रव करवा आव्यो; त्यां तेणे सिंह, वीढी विगेरेनां रूपो विकुर्वीने प्रभुने उपसर्गो कर्या; तेथी पण प्रभुने अकंपित जाणीने, तेणे आकाशमां घोर अंधकार सरखां वादळांओ कर्या. तथा कढपांतकालनां मेघनी पेठे मुशळधाराथी वरसाद वरसाववा लाग्यो. ते वखते जयंकर एवी वीजलीओ सघली दिशाओमां थवा लागीउं. तथा ब्रह्मां पण फुटी जाय, एवी गर्जनाओ पण ते वखते थवा लागीउं.

ते वखते ते जल ठेक प्रभुनी नाशिकानां अग्र जागसुधि आवी प्होच्युं त्यारे घरणेंद्रुं आसन कंपवाथी, ते पोतानी पटराणीओ सहित त्यां आव्यो, तथा पोतानी फणाओथी प्रभुपर ठत्र धर्यु. पढी धरणेंडे अवधिज्ञानथी मेघमालीने वरसतो जाणीने, तेने धमकाव्यो. त्यारे ते मेघमाली पण प्रभुनुं शरणुं व्हेने पोताने स्थानके गयो. धरणेंद्र पण नाटक आदिकथी प्रभुनी पूजा करीने पोताने स्थानके गयो. एवी रीते प्रभु देवादिके करेला उपसर्गोने धैर्यताथी सहन करता हवा.

एवी रीते प्रभु अणगार अश्ने, त्रण गुप्ति अने पांच समितिने धारण करता थका, विहार करता थका, व्याशी दिवसो वील्याबाद, चोरासीमो दिवस आवते ठते, उनालानो पेहेलो महीनो, तथा पेहे-  
लुं पखवाडीउं, एटले चैत्रवदी चोथने दिवसे, चंद्रसाथे विशाखा नक्षत्रनो योग आवते ठते, पेहेला बे पोहोरनां समयने विषे, धावरी वृक्षानी नीचे, पाणी रहित चउवीहारो ठठ करते ठते, व्याघात रहित, जाज्वल्यमान एवं केवलज्ञान अने केवलदर्शन पाम्या.

श्री पार्श्वनाथ प्रभुने, शुभ, आर्यघोष, विशिष्ट, ब्रह्मचारी, सोम, श्रीधर, वीरजद्र, तथा यशस्वी नामे आठ गणधरो हता.

हवे आवश्यकमां पार्श्वनाथ प्रजुनां दश गणधरो कहेला ठे, पण स्थानांगमां बे अट्पायुषी होवाची तेनुं वर्णन कर्युं नथी. एम टिप्पणमां कहेलुं ठे.

श्री पार्श्वनाथ प्रजुने आर्यदिन आदिक शोलहजार साधुओनी उत्कृष्टी संख्या हती, तथा पुष्पचूला प्रमुख आरुत्रीस हजार साधवीओनी संख्या हती. सुव्रत प्रमुख एक लाखने चोसठ हजार श्रावकोनी संख्या हती. सुनंदा प्रमुख त्रण लाख अने सत्तावीस हजार श्राविकाओनी संख्या हती. केवली सरखां सामा त्रणसें चौदपूर्वीओ हता. चौदसो अवधिज्ञानीओ हता. एक हजार केवलज्ञानीओ हता. अग्यारसो वैक्रिय लब्धिवाला हता. ठसो मनपर्यय ज्ञानीओ हता. एक हजार साधुओ मोक्षे गया. बे हजार साधवीओ मोक्षे गइ. आठसो विपुलमतिओ हता. ठसो वादीओ हता. बारसें साधुओ एकावतारी होया थका अनुत्तर विमाने गया. एवी रीतनो श्रीपार्श्व प्रजुनो परिवार जाणवो.

श्री पार्श्वनाथ प्रजुनी बे प्रकारनी अंतगरु जूमि जाणवी. पेहेली युगांतकृत जूमि एटले श्री पार्श्वनाथ प्रजु पठी चारपाट सुधि मोक्षमार्ग चालु रह्यो, तथा बीजी पर्यायांतकृतजूमि एटले प्रजुने केवलज्ञान थया पठी, त्रण वर्षे कोइक मुनि मोक्षे गया. तेथी त्रण वर्षेथीज मोक्ष मार्ग चालु थयो.

हवे ते काल अने ते समयने विषे श्री पार्श्वनाथ प्रजु त्रीश वर्षोसुधि घरवासमां रह्या. ज्यासी दिवसोसुधि ठद्वस्थपणे रह्या, ज्यासी दिवस ओठा सित्तेर वर्षोसुधि केवलज्ञानी रह्या, एवी रीते एकसो वर्षेनुं आयुष्य पूर्ण करीने, शेष रहेलां कर्मोने खपावीने, आ अवसर्पिणी कालनो, दुषम सुषमा नामनो चोथो आरो घणो बीती गयाबाद, श्रावणसुदि आठमने दिवसे समेत शिखर पर्वतनी उपरें, पाणी रहित मासकपणना तपथी अनशन करीने, तेंत्रीस साधुओनी साथे विशाखा नक्षत्रसाथे चंद्रनो योग आवते ठते, मध्य रात्रिए, बन्ने हाथो लांबा करी कायोत्सर्ग ध्यानमां रह्या थका मोक्षे गया.

श्री पार्श्वनाथ प्रजुथी अढीसो वर्षे श्रीवीर प्रजुनुं निर्वाण थयुं.

एवी रीते श्री पार्श्वनाथ प्रजुनुं चरित्र जाणवुं.

# चित्र ४६







हवे श्री नेमनाथजीनुं जघन्य आदिक वाचनाथी चरित्र कहे ठे.

श्री नेमनाथ प्रजुनां पांचे कल्याणको चित्रा नक्षत्रमां थयां ठे; प्रजु चित्रा नक्षत्रमां देवलोकथी चव्या, चित्रा नक्षत्रमां तेमनो जन्म थयो, चित्रा नक्षत्रमां, दीक्षां लीधी, चित्रा नक्षत्रमां केवलज्ञान उत्तन्न थयुं, तथा चित्रा नक्षत्रमां प्रजु मोक्षे गया.

श्री नेमनाथ प्रजु अपराजित नामनां विमान थकी बत्रीस सागरोपमनुं आयुष्य संपूर्ण करीने, तथा त्यांथी चवीने, आज जंबूद्वीपनां जरत क्षेत्रमां शौरीपुर नामे गाममां समुद्रविजय नामना राजा-नी शीवादेवी नामनी राणीनी कुद्दीए, वर्षाकालनो चोथो महीनो, सातमो पहा, एटले कार्तिक वदी बारसने दिवसे, चित्रानक्षत्र साथे चंद्रनो योग आवते ठते गर्जपणे उपन्या.

माताए चौद स्वप्नो जोयां, इत्यादिक वृत्तांत श्री वीरप्रजुनी पेठेज अत्रे पण जाणी लेवो.

पढी ते काल अने तेसमयने विषे, प्रजु वर्षाकालनो पेहेलो महिनो, बीजुं पखवाहीउं, एटले श्राव-णसुदी पंचमीने दिवसे, नव मास अने साक्षासात दिवसो गर्जमां रहीने, चित्रा नक्षत्रनो चंद्रनी साथे योग आवते ठते, जनम्या.

अहीं देवोए करेलो महोत्सव विगेरे सर्व वृत्तांत श्री वीरप्रजुनी पेठेज जाणी लेवो.

प्रजु ज्यारे गर्जमां हता, त्यारे माताए स्वप्नमां अरिष्ट रत्नमय एवी चक्रनी धारा जोइ हती, तेथी प्रजुनुं अरिष्टनेमि एवुं नाम पाक्युं. अने ते नामनो अर्थ अमंगलने नाश करनारा एवुं पण जाणवो.

हवे एक दहामो शिवादेवी माताए प्रजुने युवावस्थामां आवेला जाणीने कहुं के, हे वत्स ! तुं विवाह करीने अमारा मनोरथो संपूर्ण कर ? त्यारे प्रजुए कहुं के, ज्यारे मने योग्य कन्या मल-शे, त्यारे हुं परणीश.

हवे एक दहाडो कौतुकरहित एवा पण ते नेमिकुमार, मित्रोथी प्रेराया थका, क्रीडा करता थका कृष्ण वासुदेवनी आयुधशालामां गया. त्यां कौतुकना उत्सुकी एवा मित्रोनी विनंतिथी तेणे वासुदेवनुं

चक्र आंगलीपर लेइने, कुंजारनां चकनी पेठे जमाव्युं. तथा तेनुं शार्गं धनुष्य पण तेमणे कमलनाल  
नी पेठे नमाव्युं. कौमुदकी नामनी गदाने एक लाकमीनी पेठे उपासी. तथा तेनो पांचजन्य नामनो  
शंख, मुखपर राखीने वगाड्यो.

ते वखते हाथीओ तो पोतानां बंधनस्तंजोने उखेमीने शेहेरनां मेहेलोने जांगता थका आमतेम  
दोडवा लाग्या, तथा घोडाओ पण पोतानां बंधनो तोमावीने घोमाशाखाओमांथी नासवा लाग्या, तथा  
ते वखते समस्त शेहेर ते शंखनादथी बधिर बनी गयुं. एवी रीतनां शब्दने सांजलीने श्रीकृष्ण क्रोधा-  
यमान थइने तुरत आयुधशाखामां आव्या. त्यां नेमिनाथ प्रजुने जोइने, मनमां आश्चर्य थया; अने  
पढी तेणे प्रजुने कहुं के, आपण बन्ने आपणा बलनी परिहामाटे चालो अखामां जइए, एम कही  
प्रजुनी साथे ते अखाडामां आव्या. पढी त्यां प्रजुए श्रीकृष्णने कहुं के, आपणे बीजी प्रकारनुं  
युद्ध करवुं, ते तो अनुचित ठे, माटे आपणे एक बीजानी जुजाओ वालीने बलनी परीक्षा करवी.  
पढी श्रीकृष्णे पण ते वात कबुल करी. पढी कृष्णे पोतानी बाहु आगल धरी, त्यारे प्रजुए तो तेने,  
नेतरनी लतानी पेठे, अथवा कमलनां नाखनी पेठे वाली नाखी. पढी प्रजुए पोतानो हाथ लंबा-  
व्यो, त्यारे कृष्ण तो ते पर वांदरानी पेठे लटकवा लाग्या. पढी कृष्णे बहु बल वापर्युं, तो पण प्रजु-  
नो हाथ वळ्यो नहीं, त्यारे तेना मनमां चिंता थइ के, खरेखर आ नेमिकुमार पोतानां बलथी, सुखे  
करीने मारुं राज्य लेइ लेशे.

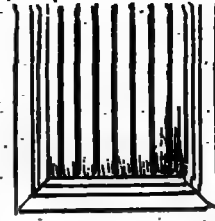
पढी तो श्रीकृष्ण बलजडनी साथे विचार करवा लाग्या के, हवे आपणे शुं करवुं ? नेमिकुमार  
तो बलवान ठे, माटे राज्य लेइ लेशे. एम तेओ विचार करे ठे, एटलामां आकाशवाणी थई के, अरे !  
पेहेलांज नेमिनाथ प्रजुए कहेलुं ठे के, नेमिकुमार तो दीक्षा लेइने बावीसमा तीर्थकर थशे. ते वाणी  
सांजलीने श्रीकृष्ण निश्चित थया, तो पण निश्चय माटे; नेमिनाथ प्रजुनी साथे जलक्रीडा करवा माटे,  
ते पोतानी राणीओ सहित तलावमां गया. तथा त्यां प्रेमथी नेमिकुमारने हाथमां लेई, ते तलावमां

नेमीश्वर भगवान्  
आयुध शालामां



श्रीकृष्ण

चलदेव











दाखल थया, तथा त्यां तेणे प्रजुने पिचकारीओमां केसर आदिकनां पाणी जरीने तेथी सींच्या. तथा रुक्मिणी आदिक गोपीजुंने पण श्रीकृष्णे कही राख्युं हतुं के, नेमिकुमार साथे निःशंकपणें क्रीडा करीने पण तेमने विवाह माटे समजाववा. तेथी ते गोपीओमांथी केटलीको प्रजुने केसरना ठंटकाव करवा लागीजुं; केटलीको पुष्पोना दनाओथी प्रजुने वहस्थलमां मारवा लागीजुं, केटलीको तीक्ष्ण कटाक्षो मारी मश्करीओ करवा लागीजुं; तथा केटलीको विचित्र प्रकारनी कामक्रीमाओ करवा लागीजुं. पढी तो ते सघलीओ एकठी यश्ने, पिचकारीओमां सुगंधि पाणी जरीने, प्रजुने व्याकुल करवा माटे एकी वखते ठांटवा लागीजुं.

एटलांमां आकाशमा वाणीथइ के, हे स्त्रीओ! तमो मुग्धओ, केमके आ प्रजुनेतो बालपणामां पण इंद्रोए हजारो मोटा कलशोथी मेरुपर अजिपेक कयों ठे, ते तमाराथी केम व्याकुल थइ शकशे ? पढी नेमिनाथ प्रजु श्रीकृष्ण अने गोपीजुंने पाणी ठांटवा लाग्या, तथा पुष्पना दनाओ मारवा लाग्या, एवी रीते विस्तारपूर्वक जलक्रीडा करीने सघलाओ तलावने किनारे आव्या. त्यां नेमिकुमारने सिंहासनपर बेसाड्या, तथा सर्वे गोपीओ तेमने वींटीने बेठीज, पढी त्यां रुक्मिणीए कहुं के, हे नेमिकुमार, तमो आजीविका चलाववाना जयथी डरीने परणता नथी, ते अयुक्त ठे, बत्रीसहजार स्त्रीओना स्वामी एवा तमारा जाइ, तमारु पोषण करवाने समर्थ ठे.

पढी सत्यजामाए पण कहुं के, रुषजदेव आदिक तीर्थकरोए पण वीवाह करीने राज्य पण जोगव्युं ठे, तथा घणा प्रकारनां विषयसुख जोगव्यां ठे, तथा तेमने पुत्रो पण थया ठे, अने ठेवटे मोक्षे पण गया ठे; अने हे नेमिकुमार, तमो तो आ कोइ नवा मोक्षगामी थया देखाओ ठे ! माटे हे देवर ! तमो जरा विचार करीने परणो ? अने बंधुजनोने आनंद आपो ? पढी जांबुवतीए पण कहुं के, हे नेमिकुमार, पेहेलां पण हरिवंशमां विजृषण समान एवा मुनिसुव्रतस्वामिए अहीं गृहस्थावासमां रही, पुत्र थया पढी दीक्षा लीधी हती, तथा पढी मोक्षे पण गया ठे. पढी पद्मावतीए कहुं के, स्त्री-

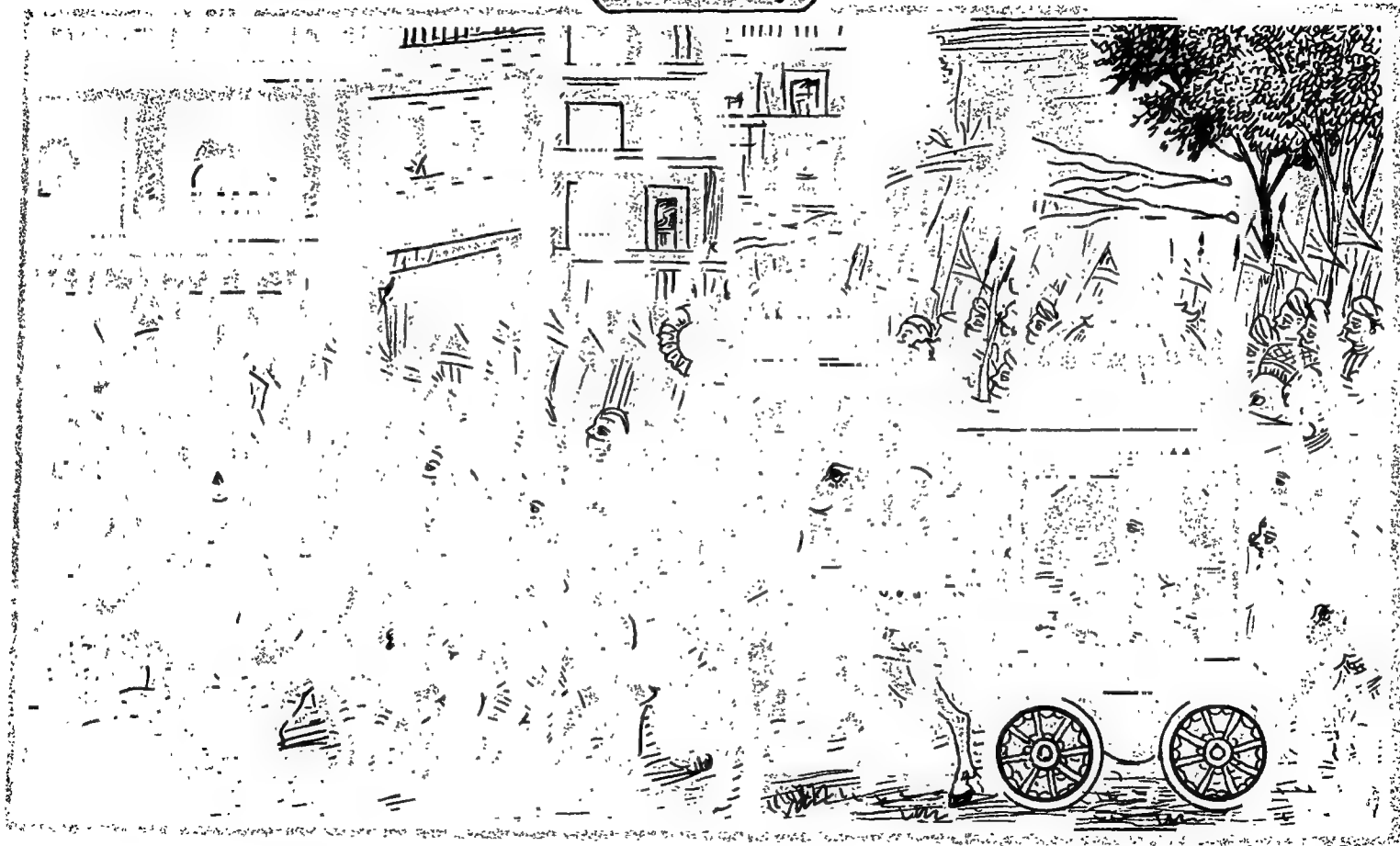
विना आ संसारमां पुरुषनी शोजा नथी केमके स्त्रीविनानो पुरुष बांढो थइ अपमान पामे ठे. पढी गांधारीए कह्युं के, स्त्रीविना यात्रा, संघ, पर्व, उत्सव, विवाह, उजाणी विगेरे शोजतां नथी. पढी गौरीए कह्युं के, हे देवर, अज्ञानी एवा पढीओ पण आखो दिवस जमीने सांजरे पोतानां माला-मां जइ सुखेथी स्त्री साथे रहे ठे, माटे तेवा पढीओथी पण शुं तमो मुग्ध ठे ? पढी लहमणाए पण कह्युं के, स्नान आदिक क्रियाओमां, तथा दुःख वखते पण सहायकारी, एवुं स्त्री बीना बीजुं कोण थइ शके ठे ? पढी सुसीमा पण कहेवा लागी के, स्त्री विना घेर आवेला परोणा तथा मुनि-राजोनी पण बरदास्त कोण करी शकशे ? अने तेथी पुरुषनी शोजा पण शानी वधी शके ? एवी रीतनी गोपीओनी वाणीओनी युक्तिथी, तथा यदूओनां आग्रहथी पण मौन रहेला, तथा जरा हसता मुखवाला एवा प्रजुने जोइने, ते गोपीओए, मोटे स्वरे कह्युं के, नेमिकुमारे तो विवाह करवानुं कबुल कर्युं. ( केमके मौन रहेवुं ए न्यायथी ना न पाडवा बरोबर ठे. )

पढी नेमिकुमार माटे श्रीकृष्णे उग्रसेन राजानी पुत्री राजेमतीनी मागणी करी.

पढी समुद्रविजये क्रोष्टकी नामना निमित्तिआने बोलावीने लग्ननो दिवस पूठयो. त्यारे निमित्ति-ए कह्युं के, आ वर्षाकालमां बीजां पण शुजकायों ज्यारे गृहस्थीओथी थइ शकतां नथी, त्यारे विवा-हनी तो वातज शी करवी ? त्यारे समुद्रविजये निमित्तिआने कह्युं के, आ वखते कालहेपनी जरुर नथी, केमके श्रीकृष्णे घणी मेहेनते नेमिकुमारने विवाहमाटे हा पमावी ठे; माटे जेम बने तेम नज-दीकनो दिवस तुं कहे ? त्यारे निमित्तिए पण श्रावण सुदी ठठनो दिवस कह्यो.

पढी बन्ने कुलोमां विवाहनी सामग्रीओ थवा लागी; तथा लग्ननो दिवस नजदीक आववाथी, नेमि-कुमार पण उत्तमश्रृंगारयुक्त थइने, रथमां बेठा; उपर ठत्र धरावा लाग्युं, तथा समुद्रविजय आदिक दश दशाहों, तथा केशव, बलजड आदिक परिवार पण चालवा लाग्यो; तेम शिवादेवी प्रमुख स्त्रीओ पण धवल, मंगलनां गीतो गातीथकी साथे चालवा लागीजं.

# चित्र ४९







एवी रीते प्रजु चाखता थका, सारथिने पुठवा लाग्या के, आ उत्तम मंगलवाळुं कोनुं मंदिर ठे ?  
 त्यारे सारथी पण आंगलीनां अग्र जागथी बतावीने कहेवा लाग्यो के, आ तमारा ससरा उग्रसे-  
 ननो मेहेल ठे; आ तमारी स्त्री राजेमतीनी, चंद्रानना तथा मृगलोचना नामनी सखीओ मांहां  
 मांहे वातो करे ठे.

ते वखते नेमिनाथ प्रजुने जोइ, मृगलोचना चंद्राननाने कहेवा लागी के, हे चंद्रानना ! स्त्री वर्ग,  
 मां राजीमति पण खरेखर वखाणवा लायक ठे, केमके जेणीनो हाथ, आवो जतरार ग्रहण करशे; त्यारे  
 चंद्रानना पण मृगलोचनाने कहेवा लागी के, विधात्राए आवी रूपवंत राजीमतीने बनावीने, जो  
 आवा उत्तम वर साथे तेनो मेलाप कराव्यो ठे, तोज तेनी कलानी पण दुनिश्रामां प्रतिष्ठा थएली ठे.

पढी वाजांओनो शब्द सांजलीने राजीमती पण मंरुपमांथी निकलीने सखीओनी वच्चे आवी बेठी  
 तथा सखीओने कहेवा लागी के, आम्बर सहित आवता एवा कोइक वरराजाने शुं तमो एकलीज-  
 जोशो ? मने नहीं जोवा थो?एम कही, बलथी एकदम तेओनी वच्चे बेसीने नेमिकुमारने जोवा लागी.  
 पढी तेमने जोइने विचारवा लागी के, शुं आ कोइ नागकुमार ठे ? अथवा कामदेव पोतेज ठे ?  
 अथवा इंद्र ठे ? अथवा आ मारां पुण्योनोज कोइ राशि ठे ? जे विधात्राए आ सौजाग्यवंत वरने  
 बनाव्यो ठे, ते विधात्रानां तो हुं हाथथी लुंढणां खेउं हुं.

एटलामां मृगलोचनाए राजीमतीनो अजिप्राय अनुमानथी जाणी लइने, हांसीथी चंद्राननाने  
 कहुं के, हे सखि, आ वर समस्त गुणोए करी जो के संपन्न ठे, तो पण तेमां एक दूषण तो ठेज-  
 पण वरनी अर्थी एवी राजीमतीनां देखतां ते कहेवाय नहीं. त्यारे चंद्राननाए पण कहुं के, मने पण  
 तेनी खबर ठे, पण हमणां तो आपणे मौनज रहेवुं. पढी राजिमती पण लज्जाए करीने पोतानुं मध्य-  
 स्थपणुं देखाववा लागी. हे सखीओ, गमे ते कोइ, जूवनमां अद्भुत जाग्यवाली तथा धन्य एवी  
 स्त्रीनो आ जतरार थाओ ? पण आवा वरमां जे दूषण कहावुं ते तो दूधमांथी पूरा कहाववा जेवुं

અસંજવિતજ છે. પઠી તે બન્ને સહીઓએ વિનોદ સહિત કહ્યું કે, હે રાજીમતિ, પેહેલાં તો વર રૂપા-લો છે કે નહીં ? તે જોવાય. અને બીજા ગુણો તો પરિચય થયાવાદ જણાય. અને તે ગૌરપણું તો આ વરમાં કાજલસરખું દેખાય છે !

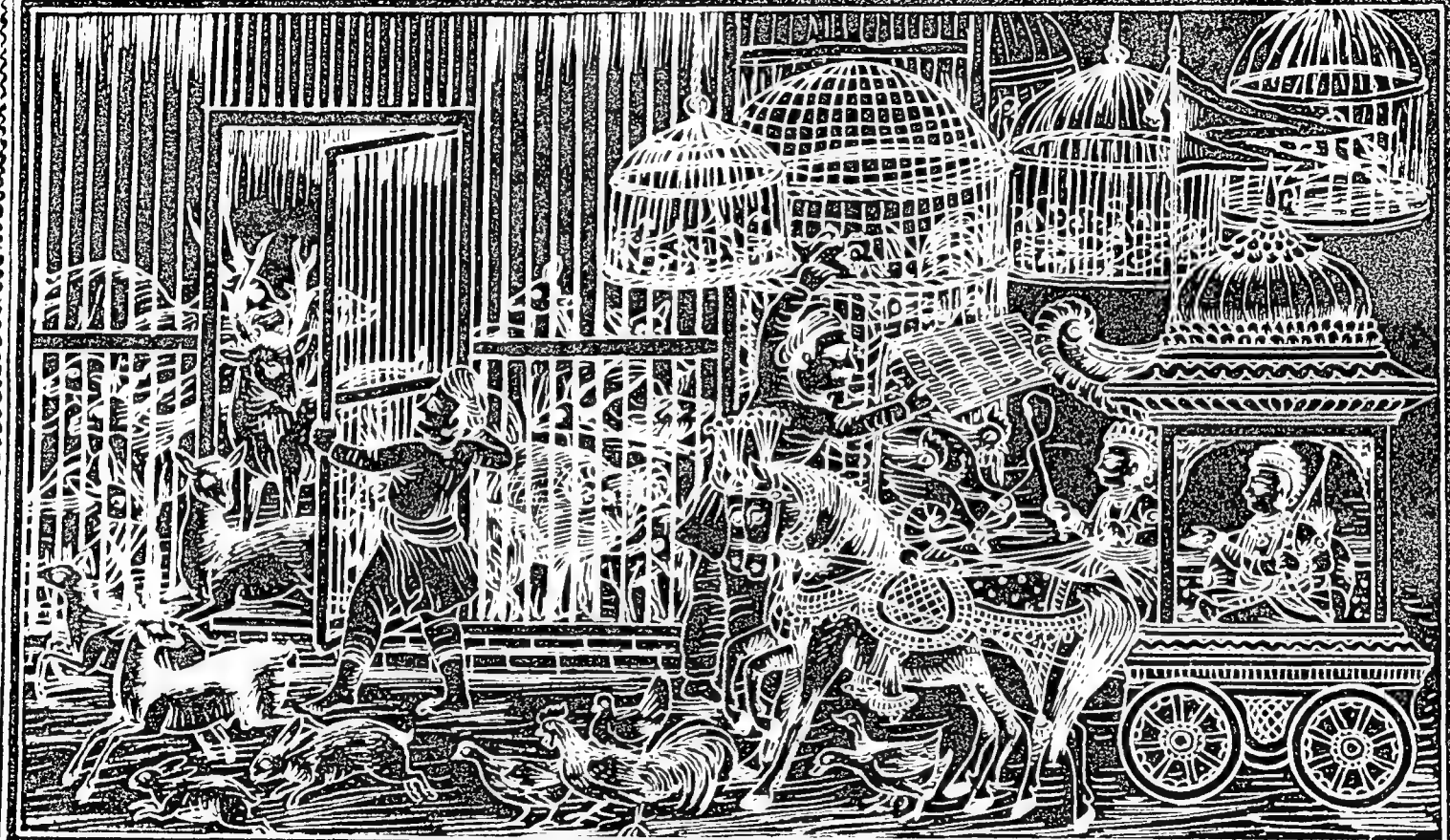
તે સાંજલી ઈર્ષા સહિત રાજેમતી સહીઓને કહેવા લાગી કે, આજ દિન સુધિ, તમો બન્ને ચતુર ઠો કે નહીં ? એમ મને ત્રમ હતો. હવે તે ત્રમ જાંગી ગયો. કેમકે સર્વે ગુણોનું કારણરૂપ તથા ઝૂષણ રૂપ એવું શ્યામપણું, તમોએ દૂષણરૂપ કહ્યું. પણ હવે તમો સાવધાન થઈને સાંજલો. શ્યામપણામાં અને શ્યામ વસ્તુઓનો આશ્રય કરવામાં ગુણો રહેલા છે, તથા કેવલ ગૌરપણામાં તો દોષો રહેલા છે; કેમકે, પૃથ્વી, ચિત્રવેલી, અગર, કસ્તુરી, વર્ષાદ, આંખની કીકી, કેશ, કસોટી, મસી તથા રાત્રિ એ સર્વે શ્યામ રંગનાં પણ ઉત્તમ છે. વલી કપૂરમાં અંગારો, આંખમાં કાજલ, તથા જોજનમાં મરી વિગેરે શ્યામ વસ્તુઓના આશ્રયથી શોષે છે. તથા શ્વેતવર્ણવાલું એવું લવણ ખારું છે, વરફ દહન કરનારું છે, તેમ કુષ્ઠરોગ પણ મહા ખરાબ છે, એવી રીતે શ્વેતવર્ણ તો દૂષણરૂપ છે.

એવી રીતે તેઓ પરસ્પર વાતો કરતે બેઠે, શ્રીમાન્ નેમિનાથ પ્રજુએ આવતાં થકાં, પશુઓનો કોલા-હલ સાંજલ્યો; તે સાંજલીને સારથિને એકદમ પુઠ્યું કે, હે સારથિ, આ કોલાહલ શાનો સંજલાય-છે ? ત્યારે સારથિએ કહ્યું કે, તમારા વિવાહમાં જોજન વાસ્તે એકઠાં કરેલાં પશુઓનો આ કોલા-હલ છે, તે સાંજલી પ્રજુ, વિચારવા લાગ્યા કે, ધિક્કાર છે, આ વિવાહના મહોત્સવને, કે જેમાં આટલા બધા પશુઓનો વધ થશે.

પટલામાં રાજીમતી સહીઓને, કહેવા લાગી કે હે સહીઓ ! મારી ડાબી આંખ આ વચ્ચે કેમ ફરકે છે ? ત્યારે સહીઓએ થુથુકાર કરી કહ્યું કે, તારું વિદ્ય નાશ પામ્યો ?

સારથિને કહ્યું કે, હે સારથિ તું રથ અહીંથીજ પાઠો વાલ ?

હરિણ, પોતાની ગરબનથી હરિણીની ગરબનને ઠાંકીને ડાકો







ते जाणे पोताने ढोडाववामाटे प्रजुने अरज्ज करतो होय नहीं तेम देखावा लाग्यो.  
एवी रीते सघलां पशुपक्षीओ पोतपोताना शब्दे करीने, पोताने ढोडाववामाटे जाणे प्रजुने विनंति  
करतां होय नहीं, तेम देखावा लाग्यां.

पढी ते वखते प्रजुए पशु रक्षकोने कछुं के, हे पशुरक्षको, आ पशु पक्षीओने ठोनी आ-  
पो ? हुं विवाह करीश नहीं. त्यारे ते पशुरक्षको पण श्री नेमिनाथ प्रजुनुं वचन सांजळी पशुओ-  
ने ठोरुवा लाग्या.

ते वखते प्रजुना कहेवाथी सारथिए पण रथने पाठो फेरव्यो.

अही कवि कहे ठे के,

कुरंगे (हरिणे) पोतानां यथार्थ नाम प्रमाणे आचरण कर्युं ठे; केमके तेणे चंद्रने कलंक आप्युं  
ठे, रामसीतानो वियोग कराव्यो ठे, तथा नेमिनाथ प्रजुथी राजीमतीनो पण त्याग कराव्यो ठे. माटे  
कुरंग केतां खोटो रंग करनां एवुं तेनुं सत्य नाम ठे.

हवे ते वखते समुद्रविजय तथा शिवादेवी आदिकोए तुरत रथने जतो अटकाव्यो. तथा शिवा-  
देवी माता आंखोमां आंसु लावी केहेवा लाग्यां के, हे वत्स, तुं जननीवत्सल थइने, मने आ वखते  
केम दुःख उपजावे ठे ! त्यारे प्रजुए कछुं के, हे माता, मारुं मन हवे मनुष्य संबंधि स्त्रीमांथी विरक्त  
थयुं ठे, अने मुक्तिरूपी स्त्रीमां लागी रहेलुं ठे. केमके, जे स्त्रीओ रागिओमां पण राग रहित होय ठे,  
ते स्त्रीओने कोण सेवे ? माटे मुक्तिरूपी स्त्री, के जे विरागमां पण रागवाली ठे, तेनी हुं श्वा करुं हुं.

ते वखते राजीमती पण पोकार करवा लागी के, हा दैव, आ शुं थयुं ? एम कही मूर्खो पामी.  
पढी सखीओए तेणीने चंदन आदिकनां पाणी ढांटवाथी, ते शुद्धिमां आवी, त्यारे मोटे खरेथी  
रुवा लागी के, हे जादवकुलमां सूर्य समान, तथा हे निरुपमज्ञानवाला, तथा हे जगतना शरण-  
रूप, तथा हे करुणाकर स्वामि, मने एकली ठोनीने आप क्यां चाळ्या ? पढी पोतानां हृदयने



कहेवा लागी के, अरे ! निष्ठुर एवां हृदय, हजुपण तुं जीवितने धारण करतो थको लज्जा पामतो नथी ! ! ! केम के आजे मारा स्वामि मने तजीने बीजी जगोए जता रहे ठे. वली पोताना स्वामिने-उपाखंज सहित कहेवा लागी के, हे धूर्त, जो तुं मुक्तिरूपीज स्त्रीमां रक्त थयो हतो, तो आवी रीत-ना प्रारंजथी तें मने शामाटे विम्वना करी ? त्यारे सखीओए तेणिने कछुं के, हे सखि, तुं शामाटे खेद करे ठे ? हजु क्यां चाढ्युं गयुं ठे ? तारे माटे तेनाथी पण सुंदर एवो कोइ बीजो जरतार शोधी कहालीशुं. ते सांजली राजीमती पोताना बन्ने हाथोथी कानने ढांकीने कहेवा लागी के, हे सखि-ओ, तमो मने नहीं संजलाववा लायक एवुं वचन केम संजलावो ठो ? केमके सूर्य कदाच पूर्व दिशा ठोकीने पश्चिम दिशामां उगे, तोपण हुं श्रीनेमिकुमार शिवाय बीजो जरतार करुं नहीं. वली पोताना जरतारने कहेवा लागी के, हे स्वामि, तमो व्रतना इत्तक थइने घेर आवेला एवा याचको प्रते तेथो नी इत्ता उपरांत आपो ठो, पण मागणी करती एवी जे हुं, तेणीए तो मारा हाथउपर आपनो हाथपण मेखव्यो नहीं. हवे राजीमती विरक्त थइ थकी कहेवा लागी के ज्यारे मारा स्वामिनो हाथ आ लस-महोत्सवमां तो मारा हाथपर नहीं आव्यो, तो पण मारी दीक्षा वखते तेमनो हाथ मारा शिरपर थाथ्यो. हवे श्री नेमिकुमारने परिवार सहित समुद्रविजय राजा कहेवा लाग्या के, रुषजदेव आदिक तीर्थकरो पण विवाह करीने मोहे गया ठे, माटे हे कुमार तुं ब्रह्मचारी रहीश तेथी तारुं शुं तेमना-थी कंइ उंचुं पद थरो.

ते सांजली प्रचूए कछुं के; हे तात, मारा जोगावली कर्मो दीण थयां ठे, वली एक स्त्रीने परण वामां ज्यारे अनंता जीवोनो संहार थाय ठे, एवा विवाहमाटे कोण अग्रह करे ?

अही कवि उत्प्रेक्षा करे ठे के,

हुं एम मानुं हुं के, स्त्रीओथी विरक्त एवा श्री नेमिनाथ प्रभु परणवानां मिशथी अही आवीने पूर्वना प्रेमथी, राजीमतीने मोहमाटेनो संकेत देइ गया.

भगवान् दीहाली एढे

अशोक वृक्षानी नीचे





ते वखते लोकांतिक देवो पण जय जय शब्द करीने प्रभुने कहेवा लाग्या के, हे नारा, तथा समस्त जंतुओने अजयदान देनारा, प्रभु, हमेशांनां महोत्सव माटे आप तीर्थने प्रवर्तावो ? एवी रीते प्रभुने कहीने, समुद्रविजयादिकोने पण कहुं के, आ प्रभु वार्षिकदान दीधा बाद त्रणे प्रुवनोने आनंद आपशे. ते सांजली सघलाओ संतुष्ट थया.

अहीं संवत्सरी दान आदिकनो वृत्तांत श्रीवीरप्रभुनी पेठेज जाणी छेवो.

हवे वर्षाकालनो पेहेलो महीनो, बीजुं पखवानीजं, एटले श्रावणसुदी ठठने दिवसे मध्यानकाल, उत्तरकुरा नामनी पाखखीमां बेसीने, छारिकामांथी निकलीने, रेवत नामनां उद्यानमां अशो-नीचे आव्या. तथा त्यां पोतानेज हाथेथी वस्त्राचूषणो उतारीने, पंचमुष्टीथी लोच करीने, पाणी रहीत ठठनां पच्चखाणथी, चंद्र साथे चित्रा नक्षत्रनो योग आवते ठते, एक देवदुष्य वस्त्र लेइने, एक हजार पुरुषो साथे प्रभुए दीक्षा लीधी; एटले अणगारी थया.

श्री नेमिनाथ प्रभुए चोपन रात्रिसुधि कायाने वोसरावी. पठी पंचावनमें दिवसे, वर्षाकालनो त्रीजो महीनो, पांचमुं पखवानीजं, एटले आसुवदी अमासने दिवसे, पाठला पोहोरे, गिरनार पर्वत पर, वेतस नामनां वृक्षनी नीचे पाणी रहीत अठमनुं पच्चखाण होते ठते, तथा चंद्र साथे चित्रा नक्षत्रनो योग आवते ठते, शुक्र ध्यान ध्याता थकां, प्रभुने केवलज्ञान अने केवलदर्शन उत्पन्न थयां:

एवी रीते प्रभुने रैवताचल पर्वतपर सहस्राभवनमां केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. ते वखते उद्यानपालके कृष्णपासे जइने, तेने तेनी वधामणी आपी. त्यारे श्रीकृष्ण पण मोटा आरुंबरथी प्रभुने वांदवा ; ते वखते राजीमती पण त्यां आव्यां. त्यां प्रभुनी देशना सांजलीने वरदत्त राजाए बे हजार साथे दीक्षा लीधी.

श्रीकृष्णे राजीमतीनां स्नेहनुं कारण पुढयाथी, प्रभुए, धनवतीनां जवथी मांझीने, तेणी नव जवनो वृत्तांत कही संजलाव्यो.



पढी त्यांथी प्रभु बीजी जगोए विहार करीने पाठा रैवताचलपर आव्या. ते वखते अनेक राजक-  
न्याओ सहित राजीमतीए तथा रथनेमिए पण प्रभु पासे दीक्षा लीधी. हवे एक दहामो राजीमती  
प्रभुने वांदवामाटे रैवताचलपर जती हती, तेटलामां मार्गमां वरसाद थवाथी, ते एक गुफामां दाखल  
थइ. तेम ते गुफामां पेहेलेथी दाखल थएला रथनेमिने नहीं जाणीने, ते पोतानां जीजाएलां वस्त्रो  
कहाडीने सुकाववा लागी.

ते वखते, हांसी करेल ठे, देवांगनाओनुं पण रमणीकपणुं जेणीए, तथा साक्षात् कामदेवनीज  
स्त्रीसरखी, एवी राजीमतीने वस्त्ररहित जोडने, जाइपरनां वैरथीज होय नहीं जेम, तेम कामदे-  
वथी हणायो थको रथनेमि, कुललज्जा तजीने, तथा धैर्य पकडीने राजीमतीने केहेवा लाग्यो के,  
हे सुंदरि, तुं तप करीने तारा देहने शामाटे शोषावे ठे ? केम के सर्वांगनानां जोगने योग्य एवुं तारुं  
सौजाग्य ठे. माटे हे जडे, तुं अहीं आव ? अने आपण बन्ने आपणो जन्म सफल करीए, अने पढी  
ठेवटे आपणे तपस्या करीशुं.

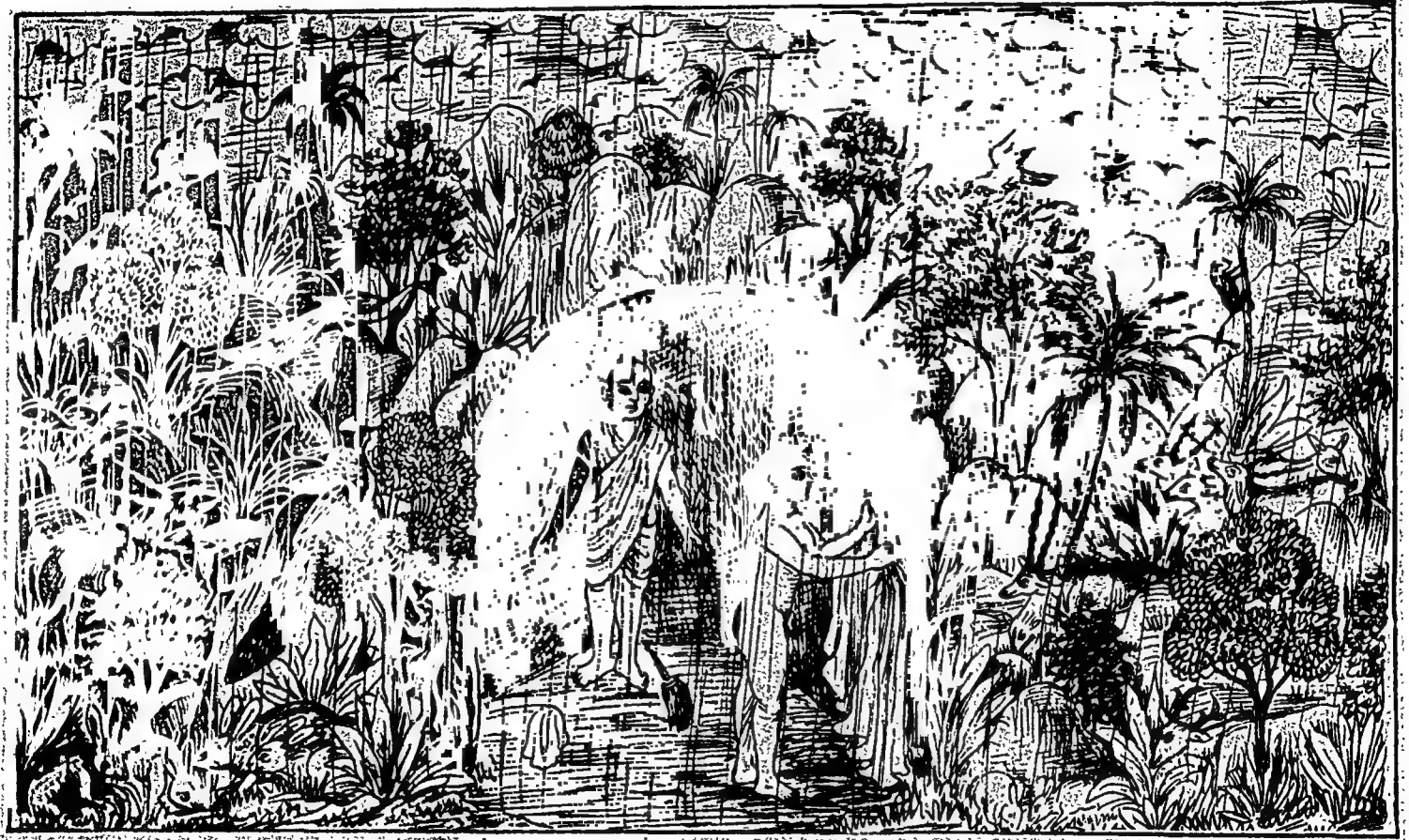
ते सांजली महासती एवी ते राजीमती. अद्भुत प्रकारनुं धैर्य धारीने तेने केहेवा लागी के, हे  
महानुभाव, नर्कनां मार्गरूप एवो तुं केम अजिलाष करे ठे ? सघळुं सावद्य कार्य ठोडीने पाढी तेनी  
इष्टा करतां, थकां शुं तने लज्जा थती नथी ? नीच कुलोमां उत्तन्न थएलां एवां तिर्यचो पण ज्यारे वमेला  
पदार्थोने इष्टता नथी त्यारे तेओथी पण शुं तुं वधारे नीच ठे ?

एवी रीतनां राजीमतीनां वाक्योथी प्रतिबोध पामीने रथनेमि मुनि पण श्रीनेमिनाथ प्रभु पासे  
गया, तथा त्यां पोतानां अतिचारनी आखोयणा खेडने, तप तपीने मोहे गया.

राजीमती पण दीक्षा पाळीने अंते मोक्षशयापर चळ्यां. तथा घणां कालथी प्रार्थित एवा श्री नेमि-  
शास्वता संगने पाम्या.



## चित्र ५२



गिरनार पर्वत नुपर एक गुफामां रहने मी साध फलस्सग करेडे. अने तेज गुफामां राजी मतीजी नम्र थई ने पोताना बत्त सकावेडे.



श्री नेमिनाथ प्रजुने अठार गणधरो थया. तथा वरदत्त आदिक अठार साधुओ थया. तथा य  
 णी आदिक चालीस हजार साधवीओ थइ. नंदिषेण आदिक एक लाख ओगणोतेर हजार आवको  
 थया. महासुव्रता आदिक त्रण लाख ने ठत्रीस हजार आविकाओ थइ. चारसैं केवली सरखा चौदपूर्वी-  
 ओ थया. पन्नरसो अवधिज्ञानीओ थयो. पन्नरसो वैक्रियलब्धिवाला थया. पन्नरसो केवलीओ थया.  
 एक हजार मनःपर्ययज्ञानीओ थया. सोलसो साधुओ एकावतारी थया. पन्नरसो साधुओ तथा त्रण  
 हजार साधवीओ मोक्षे गइ. एवी रीते श्री नेमिनाथ प्रजुनो परिवार जाणवो.

श्री नेमिनाथ प्रजुने बे प्रकारे अंतगरुजूमि जाणवी. पेहेली युगांतकृतजूमि एटखे प्रजु पढी  
 आठपाटसुधि मोक्ष मार्ग चाढ्यो, तथा बीजी पर्यायांतकृत जूमि एटखे प्रजुने केवल उपज्या पढी बे वर्षे  
 कोइक साधु मोक्षपदने पास्या.

हवे श्री नेमिनाथ प्रजु त्रणसो वर्षे सुधि एहस्थावासमां रह्या, चोपन दिवसो सुधि ठग्नस्थ रह्या;  
 अने चोपन दिवस ओठा सातसो वर्षेसुधि केवली रह्या. एवी रीते सर्व मढी एक हजार वर्षेनुं आयु-  
 ष्य संपूर्ण थये ठते, बाकीनां कर्मोने खपावीने, आ अवसर्पिणीनो सुषम दुषम नामे चोथो आरो  
 घणो वीत्ये ठते, गिरनारपर्वतपर, उनालानो चोथो महिनो, आठमो पक्ष, एटखे असारसुदि आठमने  
 दिवसे, मध्यरात्रिए चंद्र साथे चित्रानक्षत्रनो योग आवते ठते, पांचसैं ने ठत्रीस साधुओनी साथे,  
 एक मासनुं पाणी रहित अनशन करीने, पद्मासने बेठा थका मोक्ष पदने पास्या.

हवे ग्रंथनां विस्तार थवाना जयथी बाकीनां जिनेश्वरोनां चरित्र नहीं कहेतां, तेमनां आंतराकहे ठे.  
 श्री नेमिनाथ प्रजुपढी पांच लाख वर्षे श्री नेमिनाथ प्रजुनुं निर्वाण थयुं; तथा त्यारपढी चोरा  
 सी हजार नवसो ने ऐसी वर्षे पुस्तक लखायां.

श्री मुनिसुव्रत प्रजुना निर्वाण पढी ठ लाख वर्षे श्री नेमिनाथजीनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यारपढी  
 लाख चोरासी हजार नवसो ने ऐसी वर्षे पुस्तक लखायां.

श्री मद्धिनाथ प्रभुना निर्वाण पढी चोपन लाख वर्षे श्री मुनिसुव्रतस्वामिनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यार पढी अगीयार लाख चोरासी हजार नवसो ने एसी वर्षे पुस्तक लखायां.

श्री अरनाथ प्रभुना निर्वाण पढी एक हजार कोरु वर्षे श्री मद्धिनाथ प्रभुनुं निर्वाण थयुं तथा त्यारपढी पांसठ लाख चोरासी हजार नवसें ने एंसी वर्षे पुस्तक लखायां.

श्री कुंथुनाथजीनां निर्वाण पढी एक पढ्योपमनो चोथो जाग ओढो, एवं एक हजार कोरु वर्षो गयाबाद श्री अरनाथजीनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यारपढी एक हजार कोरु पांसठ लाख चोरासी हजार नवसो ने ऐसी वर्षे पुस्तक लखायां.

श्री शांतिनाथ प्रभुनां निर्वाण पढी अर्धपढ्योपमे श्री कुंथुनाथजीनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यारपढी पढ्योपमनो चोथो जाग पांसठ लाख चोरासी हजार नवसो ने एंसी वर्षे पुस्तको लखायां.

श्री धर्मनाथजीना निर्वाण पढी पोणे पढ्योपमे श्री शांतिनाथ प्रभुनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यारपढी पोणो पढ्योपम पांसठ लाख चोरासी हजार नवसो ने ऐसी वर्षे पुस्तको लखायां.

श्री अनंतनाथ प्रभुना निर्वाण पढी चार सागरोपमे श्री धर्मनाथ प्रभुनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यारपढी त्रण सागरोपम पांसठ लाख चोरासी हजार नवसो ने एंशी वर्षे पुस्तको लखायां.

श्री विमलनाथ प्रभुना निर्वाण पढी नव सागरोपमे श्री अनंतनाथ प्रभुनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यारपढी सात सागरोपम पांसठ लाख चोरासी हजार नवसोने एसी वर्षे पुस्तको लखायां.

श्री वासुपूज्य प्रभुनां निर्वाण पढी त्रीस सागरोपमे श्री विमलनाथजीनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यारपढी सोख सागरोपम पांसठ लाख चोरासी हजार नवसोने एसी वर्षे पुस्तको लखायां.

श्री श्रेयांस प्रभुनां निर्वाण पढी चोपन सागरोपमे श्री वासुपूज्य प्रभुनुं निर्वाण थयुं तथा त्यारपढी डेतादीस सागरोपम पांसठ लाख चोरासी हजार नवसो ने एंसी वर्षे पुस्तको लखायां. श्री शीतलनाथ प्रभुना निर्वाण पढी एकसो सागरोपम, तथा ठासठ लाख ठवीस हजार वर्ष ओढा, एटखे एक करोरु

ठते श्री श्रेयांस प्रचुनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यारपठी बेंतालीस हजार त्रण वर्षे थने  
मास न्यून एवा बासठ लाख ठवीस हजार वरसे अधिक एकसो सागरोपम पठी श्रीवीर  
निर्वाण थयुं, तथा त्यारपठी नवसो ने एंसी वर्षे पुस्तको लखायां.

श्री सुविधिनाथ प्रचुनां निर्वाण पठी नव कोड सागरोपमे श्री शीतलनाथजीनुं निर्वाण थयुं; तथा  
त्यारपठी बेंतालीस हजार त्रण वरस थने साफा आठ महिना न्यून, एवा एक कोरु सागरोपमे श्रीवीर  
प्रचुनुं निर्वाण थयुं, तथा त्यार पठी नवसोने एंसी वरसे पुस्तको लखायां.

श्री चंद्रप्रचुनां निर्वाण पठी नेवु, कोरु सागरोपमे श्री सुविधिनाथजी निर्वाण पाम्या; तथा ते वार  
पठी बेंतालीस हजार ने त्रण वर्षे तथा साफा आठ मास उना दस कोरु सागरोपम जाते ठते श्रीवीर  
प्रचुनुं निर्वाण थयुं, तथा ते वार पठी नवसो ने एंसी वर्षे पुस्तको लखायां.

श्री सुपार्श्व प्रचुनां निर्वाण पठी नवसें कोड सागरोपमे श्रीचंद्रप्रचुजीनुं निर्वाण थयुं, तथा तेवार  
बेंतालीस हजार ने त्रण वर्षे तथा साडा आठ मास उना एकसो कोरु सागरोपम जाते ठते  
निर्वाण थयुं, तथा तेवार पठी नवसो ने एंसी वर्षे पुस्तको लखायां.

नां निर्वाण पठी नव हजार कोरु सागरोपमे श्री सुपार्श्व प्रचुनुं निर्वाण थयुं तथा तेवार  
हजार ने त्रण वर्षे, साफा आठ मास ओढे, एक हजार कोरु सागरोपम जाते ठते  
प्र निर्वाण थयुं, तथा तेवार पठी नवसो ने एंसी वर्षे पुस्तको लखायां.

प्रचुनां निर्वाण पठी नेवु हजार कोडी सागरोपमे श्री पद्मप्रचुजीनुं निर्वाण थयुं,  
बेंतालीस हजार ने त्रण वर्षे, तथा साडा आठ मास ओढा दश हजार कोरु साग-  
, श्रीवीर प्रचुनुं निर्वाण थयुं, तथा तेवार पठी नवसो ने एंसी वर्षे पुस्तको लखायां.

प्रचुनां निर्वाण पठी नव लाख कोरु सागरोपमे श्रीसुमतिनाथजीनुं निर्वाण थयुं



तथा तेवार पढी बेतालीस हजारने त्रण वर्ष तथा सामा आठ मास ओठां, एक लाख कोरु सागरो-  
पम जाते ठते श्रीवीर प्रभुनुं निर्वाण थयुं, तथा तेवार पढी नवसोने एंसी वर्ष पुस्तको लखायां.

श्री संजवनाथजी प्रभुनां निर्वाण पढी दश लाख कोरु सागरोपमे श्री अजिनंदन स्वामिनुं निर्वाण  
थयुं, तथा तेवार पढी बेतालीस हजार ने त्रण वर्ष सामा आठ मास ओठां दश लाख कोरु सागरो-  
पम जाते ठते श्रीवीर प्रभुनुं निर्वाण थयुं, तथा ते वार पढी नवसो ने एंसी वर्ष पुस्तको लखायां.

श्री अजितनाथजीनां निर्वाण पढी त्रीस लाख सागरोपमे श्री संजवनाथजीनुं निर्वाण थयुं, तथा  
ते वार पढी बेतालीस हजार ने त्रण वर्ष सामा आठ मास ओठां, बीस लाख कोड सागरोपम जाते  
ठते श्री वीरप्रभुनुं नर्वाण थयुं, तथा ते वार पढी नवसो ने एंसी वर्ष पुस्तको लखायां.

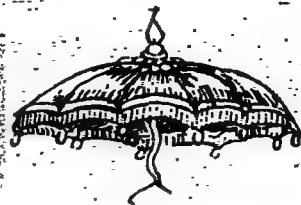
श्री कृष्णदेव प्रभुनां निर्वाण पढी पचास लाख कोरु सागरोपम जाते ठते, श्री अजितनाथजीनुं  
निर्वाण थयुं, तथा ते वार पढी बेतालीस हजार ने त्रण वर्ष साडा आठ मास ओठां, पचास लाख कोरु  
सागरोपम जाते ठते श्री वीर प्रभुनुं निर्वाण थयुं तथा ते वार पढी नवसो ने एंसी वर्ष पुस्तको लखायां.

हवे आ अवसर्पिणिमां प्रथम धर्मनां प्रवर्तकपणाथी, तथा तेथी परम उपकारी होवाथी श्री कृष्ण  
देव प्रभुनुं चरित्र कंश्क विस्तारथी कहें ठे.

अयोध्या नगरीमां जेमनो जन्म थएलो ठे, एवा कृष्णदेव प्रभुनां चार कट्याणको तो उत्तराषा-  
ढामां थएलां ठे, तथा पांचमुं कट्याणक अजिचित नरुत्रमां थएलुं ठे.

कृष्णदेव प्रभु उत्तराषाढा नरुत्रमां देवलोकथी चवीने गर्जपणे उत्पन्न थया, उत्तराषाढामां  
तेमनो जन्म थयो, उत्तराषाढामां तेमणे दीक्षा लीधी, उत्तराषाढामां केवली थया, तथा अजि  
नरुत्रमां ते मोहे गया.

हवे ते कालने विषे तथा ते समयने विषे, उनालानो चोथो महीनो, तथा सातमुं पखवामीजं, पटखे  
आषाढ बहुलनी चोयने दिवसे, सिद्धिथकी तेंत्रीस सागरोपमनुं आयुष्य संपूर्ण करीने, आज जंघु-





હિપનાં જરતદેત્રમાં શ્વવાકુ જૂમિમાં, નાત્રિકુલકરની મરુદેવા નામની સ્ત્રીની કુક્ષિ, દેવ સંબંધિ શરીર તથા આહારનો ત્યાગકરીને ગર્જપણે ઉપન્યા. તે વચ્ચે પ્રજુ ત્રણ જ્ઞાને કરી સહિત હતા.

તે વચ્ચે માતાએ સ્વપ્ન દીઠાં, શ્વ્યાદિ વૃત્તાંત શ્રી વીર પ્રજુની પેઠેજ જાણી લેવો; તેમાં રૂષજદેવ પ્રજુની માતાએ પ્રથમ સ્વપ્નમાં પ્રવેશ કરતા વૃષજને જોયો, અને વીજા જિનની માતાઓએ તો પ્રથમ હાથીને જોયો હે; અને વીર પ્રજુની માતાએ પેહેલાં સિંહને જોયો હે.

હવે તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે શ્રી રૂષજદેવ પ્રજુનો, જનાલાનો પેહેલો મહીનો પેહેલું પાંચવાળીજ, એટલે ચૈત્ર વદી આઠમને દિવસે, નવ માસ અને સાઠાસાત દિવસો ગર્જમાં રહે બેઠે, ઉત્તરા પાઠા નક્ષત્ર સાથે ચંદ્રનો યોગ આવતે બેઠે, જન્મ થયો.

અહીં ઇંદ્રાદિકે કરેલા પ્રજુનાં જન્મ મહોત્સવનો વ્રતાંત શ્રીવીરપ્રજુની પેઠેજ જાણી લેવો.

હવે સર્વાર્થ સિદ્ધિદેવલોકથી ચલેલા, તથા અદ્ભૂત રૂપવાલા, તથા અનેક દેવ દેવીઓથી વીંટાળેલા, તથા તે વચ્ચેનાં યુગલીઆંઓથી, સર્વ ગુણોએ કરીને અતિ ઉત્કૃષ્ટ અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામતા થકા આહાર કરવાની શ્રદ્ધાવચ્ચે, દેવોએ રાખેલ હે અમૃત રસ જેની અંદર, એવી પોતાની આંગલી મુખમાં રાખવા લાગ્યા. એવી રીતે બાલકપણમાં અન્ય તીર્થકરો સંબંધિ પણ આહારની વિગત જાણવી. તેમ વીજા તીર્થકરોનું બાલપણું વ્યતીત થયે બેઠે, અગ્નિથી પકાવેલા આહારનું તેઓ જોજન કરે હે; પણ શ્રીરૂષજદેવ પ્રજુ તો, એક દીઠા લીધી ત્યાં સુધિ, દેવોએ લાવેલાં ઉત્તરકુરુ દેત્રનાં કલ્પવૃક્ષનાં ફલોનો આહાર કરતા હતા.

હવે પ્રજુની ઉંમર એક વર્ષથી જરા ઓઠી હતી, ત્યારે ઇંદ્રે વિચાર્યું કે, પ્રથમ જિનનાં વંશની સ્થાપના કરવી, એ મારો આચાર હે, એમ વિચારિ તેણે ધાર્યું કે, શાલી હાથે પ્રજુ પાસે કેમ જાઉં? એમ વિચારિ

મોટો સેલમીનો સાંગો લેઈ, ઇંદ્ર, પ્રજુ જ્યાં નાત્રિકુલકરનાં શોલામાં બેઠા હતા, ત્યાં ગયો. તે વચ્ચે પ્રજુએ તે શેલમીનો સાંગો જોઈને, અત્યંત ખુશી થઈને, તે સાંગો લેવા માટે હાથ લાંબો કર્યો;

त्यारे इंद्रे प्रभुने कहुं के, आप शेलमीनो आहार करशो ? एम कही प्रभुनो शेलमीपरनो अजिलाष जोइने, तेमना कुलनुं ईदवाकु एवुं नाम पाडयुं.

हवे कोइक युगलीआंने तेमनां मातपिताए तालवृद्धनी नीचे मुक्युं हतुं; ते वखते ते तालवृद्धनुं फल नीचे परुवार्थी पुरुष मृत्यु पाम्यो; अने एवी रीते पेहेलुंज अकाल मृत्यु थयुं. हवे ते कन्यानां मातपिताओ स्वर्गमां जवाबाद ते एकली वनमां जटकवा लागी. ते सुंदर स्त्रीने एकाकी जोइने युगलीआंओ नाजिकुलकरपासे बेश गया. त्यारे नाजिराजाए पण लोकोने कहुं के आ सुनंदा नामनी स्त्री रुषजदेवजीनी पत्नी थशे, एम कही तेणीने ग्रहण करी.

पढी एवी रीते सुनंदा अने सुमंगलानी साथे वृद्धि पामता एवा प्रभु, अनुक्रमे यौवनपणाने पाम्या. ते वखते इंद्रे विचार्युं के, पेहेला तीर्थकरनो विवाह करवो, ए अमारो आचार ठे, एम विचारिने, क्रोमोगमे देवदेवीओ सहित त्यां आवीने, प्रभुनुं वर संबंधि सघलुं कार्य पोते कर्नुं तथा बन्ने कन्या संबंधि सघलुं कार्य देवीओए कर्नुं.

हवे ते बन्ने स्त्रीओ साथे जोगो जोगवतां थकां प्रभुने ठलाख पूर्व जाते ठते, सुमंगलाने जरत अने ब्राह्मी नामनुं युगल थयुं. तथा सुनंदाने बाहुबली अने सुंदरीनामे युगल थयुं. ते वार पढी सुमंगलाने ओगणपचास जोमलां थयां.

हवे कालनां माहात्म्यथी अनुक्रमे वधारे कषायनां उदयथी, मांहोंमांहें विवाद करता एवा युगलीआंओने दंमनीतिनी जरूर परुवा लागी. तेमां विमलवाहन अने चक्षुष्म कुलकरनां वखतमां, अद्वप अपराधिपणांए करीने, हकाररूप नीति हती. यशस्वी अने अजिचंद्रनां वखतमां, अद्वप अपराध होते ठते, हकाररूप नीति, हती, तथा मोटो अपराध होते ठते मकाररूप नीति हती, तथा प्रसेनजित, मरुदेवा, अने नाजिकुलकरनां वखतमां जघन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट अपराधोमां अनुक्रमे हकार मकार अने धिकाररूप दंमनीतिओ हती. एवी रीतनी नीतिनुं पण ज्यारे उल्लंघन थवा लाग्युं, त्यारे प्रभुने



ज्ञान आदिक गुणोए करीने अधिक जाणीने; ते बात प्रभुने युगलीआंओए कही. त्यारे प्रभुए कहुं के, जे माणसो नीतिनुं उल्लंघन करे, तेओने राजा दंड करे. अने ते राजानो अजिषेक थवो जोइए, तथा प्रधान आदिकथी ते विंटाएलो होवो जोइए. प्रभुनुं ते वचन सांजलीने तेओए कहुं के, अमारे पण एवो राजा होवो जोइए. त्यारे प्रभुए कहुं के, ते माटेनी तमो नाजिकुलकरने मागणी करो ? पढी तेओए नाजिराजा पासे ते मागणी करवाथी नाजिराजाए कहुं के, तमारा राजा ऋषजदेवज थाओ ? पढी ते युगलीआंओ ऋषजदेव प्रभुने राज्याजिषेक करवा माटे पाणी लेवाने तलाव प्रते गया ते वखते इंडनुं आसन कंपवाथी, तेणे विचार्युं के, आतो मारो आचार ठे, एम विचारि, पोते त्यां आवीने प्रभुने मुकुट कुंरुल आदिक आभूषणो पूर्वक, राज्याजिषेक कयों. ते वखते युगलीआंओ पण कमलनीनां पनीआओमां पाणी लाव्या, तथा प्रभुने सर्व अंगे शणगारेला जोइने, आश्चर्ययुक्त थइने. हाणवार विचार करीने, तेओए प्रभुनां चरणपर पाणी रेख्युं. ते जोइ इंड तुष्टमान थइ विचारवा लाग्यो के, अहो आ पुरुषो विनीत ठे. पढी तेणे वैश्रमणने आज्ञा आपी के, अहीं बार योजनना विस्तारवाली तथा नव योजन पोहोली एवी विनीता नामे नगरी तैयार करो ? पढी तेज वखते वैश्रमणे पण, रत्न अने सुवर्णमय मेहेलोनी पंक्तिवाली, तथा सुंदर कील्लाथी शोजिती एवी ते विनिता नगरी बनावी.

पढी प्रभुए पोतानां राज्यमां हाथी, घोडा, बेल आदिकनो संग्रह कयों. तथा उग्र, जोग, राजन्य अने क्षत्रीय एवा चार कुलो स्थाप्यां. उग्र एटले उग्र एवो दंड करनाराओ आरक्षकस्थानीयो जाणवा. जोग एटले जोगने लायक एवा गुरुस्थानीयो जाणवा, समान वयवाला मित्रो, ते राजन्य स्थानयो जाणवा तथा बाकीना प्रधान आदिक ते क्षत्रीयो जाणवा;

हवे ते वखते कालनी हानीथी ऋषज कुलकरनां वखतमां कटपवृक्षनां फलो नहीं मली शकवाथी, जेओ ईदवाकु वंशनां हता, तेओ शेलमी खाता, तथा बाकीना प्राये पत्र, पुष्प, फल आदिक खावा; तथा पढी अनुक्रमे ते पण नहीं मलवाथी नहीं पकावेला एवा चोखा आदिक औषधिओ खावा

लाग्या. कालनां महात्म्यथी ते नहीं पचवाथी, थोडुं थोडुं खावा लाग्या, ते पण नहीं पचवाथी प्रजुना कहेवाथी चोखा आदिकने हाथेथी मसलीने तथा तेनां ठीलटां उतारीने खावा लाग्या, ते पण नहीं पचवाथी प्रजुना उपदेशथी, पांदडांना पडीआओमां, पाणीथी जींजावीने चोखा आदिक खावा लाग्या. एवी रीते बहु प्रकारेथी तेओ आहार करवालाग्या.

एम करतां एक दहाडो वनमां वृद्धोना घसावाथी अग्नि उत्पन्न थयो. तेने जोइने, कोइ नवीन रत्ननी बुद्धिथी ते युगलीआंओ पोतानां हाथो लांबा करी, तेने लेवा लाग्या. त्यारे सखत रीते दाऊ-वाथी तेओए ते वात प्रजुने जणावी त्यारे प्रजुए अग्निने उत्पन्न थयेलो जाणीने युगलीआंओने कहुं के हे युगलीआंओ, आ अग्नि उत्पन्न थयो ठे, मोटे तेमां जात आदिक पकावीने खाओ ? के जेथी ते तमोने सुखेथी पची जशे. एवी रीते प्रजुए कहुं तो पण सारी रीतनां उपायने नहीं जाणीने ते जात आदिकने अग्निमांज नाखवा लाग्या. अने पढी कल्पवृद्ध पासेथी जेम फंदोने तेम ते जात आदि-कने याचवा लाग्या, पण अग्नि तो जात आदिकने वाली नाखवा लाग्यो. ते जोइ तेओए विचार्युं के, आ अग्नितो वेतालनी पेठे अतृप्त थइने पोतेज सघलुं नहण करी जाय ठे, अमोने कंड पण पाबुं आपतो नथी. माटे आनो अपराध प्रजुने कहीने, तेने शिक्षा अपावीशुं. एम विचारि तेओ प्रजुपासे जवा लाग्या, पण एटलामां प्रजुने हाथीपर बेसी सामा आवता, तेओए रस्तामां जोया; तेथी तेओए सघलो वृत्तांत प्रजुने कही बताव्यो. त्यारे प्रजुए तेमने कहुं के, तमारे वासणो बनावी, तेमां धान्य आदिक नाखीने पकावुं. एम कही तेओनी पासेथीज माटीनां पींको मगावीने, तथा तेने हाथीना कुंजस्थलपर राखीने, प्रजुए पेहेलांज कुंजारनी कला शिखवी; तथा पढी कहुं के, आवी रीतनां वास-णो बनावीने, तेमां धान्य पकावुं. पढीते युगलीआंओ पण एवीज रीते प्रजुना कहा प्रमाणे करवा लाग्या. एवीरीते पेहेलां कुंजारनी शिष्टकला थइ. पढी छुहारनी, पढी चीतारानी, पढी बणकरनी, पढी इजामनी, एवी रीते चार शिष्टकलाओ बधी. अने एवी रीते सघली मली पांच शिष्ट कलाओनां



कृष्णदेवजी हाथीउपर बेसीने माटीना वासए बनाकीने युगली याने आपेढे. तथा युगलीया माटीना मिढ लई आयी भगवानने आपेढे.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ एक लाख कोरु सागरो- सुख ॥

दरेकना बीश जेदो होवाची एकसो शिल्प कलाओ थइ. अने ते सघळुं आचार्यना उपदेशची थएळुं जाणवुं.  
हवे लेख आदिक बहोतेर कलाओ नीचे प्रमाणे जाणवी.

लखित, गणित, गीत, नृत्य, वाद्य, पठन, शिक्षा, ज्योतिष, ठंद, व्याकरण, निरुक्ति, काव्य, कात्या-  
यन, निघंटु, गजारोहण, तुरगारोहण, ते बन्नेनी शिक्षा, शास्त्रोनो अज्यास, रस, मंत्र, यंत्र, विष,  
खन्य, गंधवाद, प्राकृत संस्कृत, पेशाचिक, अपत्रंश, स्मृति, पुराण, विधि, सिद्धांत, तर्क, वैद्यक, वेद,  
आगम, संहिता, इतिहास, सामुद्रिक, विज्ञान, चार्यकविद्या, रसायन, कपट, विद्यानुवाद, दर्शनसं-  
स्कार, धूर्तशंबलक, मणिकर्म, तरुचिकित्सा, खेचरीकला, अमरीकला, ईद्रजाल, पातालसिद्धि, यंत्र-  
करसंवती, सर्वकरणी, प्रासादलक्षण, पण, चित्रोपल, लेप, चर्मकर्म, पत्रढेद्य, नखढेद्य, पत्रपरीक्षा, वशीक-  
रण, काष्ठघटन, देशजाषा, गारुड, योगांग, धातुकर्म, केवलिविधि, शकुनरुत. एवी रीते पुरुषनी बहों-  
तेर कलाओ जाणवी.

अहीं हंसलिपी आदिक अठार जातनी लीपी प्रजुए जमणे हाथे ब्राह्मीने शिखवी. तथा एक दश,  
सो, हजार, अयुत, लाख, प्रयुत, क्रोर, अर्बुद, अबज, खर्व, निखर्व, महापद्म, शंकु, जलधि, अंत्य,  
मध्य, अने परार्थ, एवी रीते अनुक्रमे दश दश गणी संख्यावाळुं गणित नाबे हाथे प्रजुए सुंदरीने  
शिखाव्युं. जरतने काष्ठ कर्मादिक शिखाव्युं; बाहुबलिने पुरुष आदिकनां लक्षणो शिखाव्यां. हवे स्त्रीओ-  
नी कलाओ नीचे प्रमाणे जाणवी.

नृत्य, औचित्य, चित्र, वादित्र, मंत्र, तंत्र, घनवृष्टि, फलाकृष्टि, संस्कृतवाणी, क्रियाकल्प, ज्ञान,  
, दंज, अंबुस्तंज, गीत, ताल, आकारगोपन, आरामरोपण, काव्यशक्ति, वक्रोक्ति, नरलक्षण,  
, हयपरीक्षा, वास्तुशुद्धि, लघुबुद्धि, शकुनविचार, धर्माचार जनयोग, चूर्णयोग, गृहिधर्म,  
वर्णिकावृद्धि, वाक्पाटव, करलाधव, ललितचरण, तैलसुरजिकरण, जृत्योपचार, गेहाचार,  
निराकरण, वीणानाद, वितंतावाद, अंकस्थिति, जनाचार, कुंजत्रम, सारिश्रम, रत्नमणि-



पहेरुं ते, अंत्याहारिका, तथा प्रश्नप्रहालिका; एवा रत स्वाना वसिष्ठ कदाचि जाते।  
हवे आचार्यथी जे शिखवाएलुं होय, ते शिष्य कहेवाय, अने आचार्य विना जे शिखाएलुं होय,  
ते कर्म कहेवाय, हवे प्रभुए जरतने विनीतानुं मुख्य राज्य आप्युं, तथा बाहुबलिने बहुलि देशमां  
तद्वशिखा नगरीनुं राज्य आप्युं, तथा बाकीना अठाण पुत्रोने पण जुदा जुदा देशोनुं राज्य वेहेंची  
आप्युं. प्रभुनां पुत्रोनां नामो नीचे प्रमाणे जाणवां.

अप्युः प्रभुना पुत्रानां नामां नोपब्रूमाणां जाणवाः ।  
 नरत, बाहुबलि, शंख, विश्वकर्मा, विमल, सुलक्षण, अमल, चित्रांग, ख्यातकीर्ति, वरदत्त, सागर,  
 यशोधर, अमर, रथवर, कामदेव, ध्रुव, वल्लभ, नन्द, सूर, सुनन्द, कुरु, अंग, वंग, कोशल, वीर, कलिंग,  
 मागध, विदेह, संगम, दशार्ण, गंजीर, वसुवर्मा, सुवर्मा, राष्ट्र, सुराष्ट्र, बुद्धिकर, निधिकर, सुयश,  
 यशकीर्ति, यशःकर, कीर्तिकर, सूरण, ब्रह्मसेन, विक्रांत, नरोत्तम, पुरुषोत्तम, चंद्रसेन, महसेन, नज-  
 सेन, जानुसेन, सुकांत, पुष्पयुत, श्रीधर, दुर्द्धर्ष, सुसुमार, दुर्जय, अजेयमान, सुधर्मा, धर्मसेन, आनं-  
 दन, आनन्द, नन्द, अपराजित, विश्वसेन, हरिषेण, जय विजय, विजयंत, प्रजाकर, अरिदमन, मान,  
 महाबाहु, दीर्घबाहु, मेघ, सुघोष, विश्व, वराह, सुसेन, सेनापति, कपिल, शैलविचारी, अरिजय,  
 कुंजरबल, जयदेव, नागदत्त, काश्यप, बल, शुभमति, सुमति, पद्मनाभ, सिंह, सुजाति, संजय, सुना-  
 ज, नरदेव, विचित्तहर, सुरवर, दृढरथ, तथा प्रजजन, एवी रीते प्रभुनां पुत्रानां नामो जाणवाः ।  
 हवे देशानां नाम कहे ठे ।

अंग, वंग, कर्लिंग, गौर, चौर, कर्णाट, छाट सौराष्ट्र, काश्मीर, सौवीर, आज़ीर, चीण, महा-  
चीण, गुज़र, बंगाल, श्रीमाल, नेपाल, जहाल, कौशल, मालव सिंहल तथा मरुस्थल इत्यादि  
देशानां नामो जाण्वां.

हवे उनालानो पेहेलो महीनो, तथा पेहेलुं पखवानीजं, एटले चैत्रवदी आठमने दिवसे, पाठले पोहोरे, सुदर्शना नामनी पाखखीमां बेसीने, सिद्धार्थ नामनां वनमां अशोक वृक्षनी नीचे प्रजु गया. तथा ते वखते प्रजुए चार मुष्टिथी लोच कयों. तथा पाणी रहित ठठना तप पूर्वक, आषाढा नक्षत्र साथे चंद्रनो योग आवते ठते, उग्रकुलनां, जोगकुलनां, राजन्यकुलनां, तथा क्षत्रीय कुलनां तथा कठ महाकठ आदिक चार हजार पुरुषोनी साथे, एक देवदुष्य वस्त्र ग्रहण करीने प्रजुए दीक्षा लीधी; अर्थात् अणगारी थया.

हवे प्रजुए ज्यारे चार मुष्टिथी लोच कयों, ते वखते बाकी रहेला प्रजुनां केशोने प्रजुनां सुवर्ण संरखी कांतिवाला खजापर छटकता, ते जाणेके सुवर्णनां कलशपर नीलकमलनी माला सरखा होय नही, एवा जोशने, ते रहेवा देवाने इंडे खुशी थइ आग्रह करवाथी प्रजुए ते राख्या.

एवी रीते प्रजु दीक्षा लेइने जयंकर अजिग्रह युक्त थइने गामोगाम विहार करवालाग्या. ते वखते लोकोने अत्यंत रुझि होवाथी, जिह्वा तथा जिह्वाचरो केवा होय ? तेनी पण तेओने खबर नहोती तेथी प्रजुनी साथे जेओए दीक्षा लीधी हती, तथो दुधाथी पीमित थया थका प्रजुने आहारनो उपाय पुठवा लाग्या; पण प्रजु तो मौन रहीने कंइ पण बोल्या चाल्या नहीं. पठी तेओ कठ महा कठने पुठवा लाग्या. त्यारे तेओए कह्युंके, अमो पण आहारनी विधि जाणता नथी, अने पेहेलेथी तो प्रजुने तेविषे पुठयुं नथी. अने हवे तो आपणे आहार विना रही शकीए तेम नथी, अने जरतनी लज्जाथी घेर पाठा जवुं ते पण अयुक्त ठे. माटे हवे तो वनवास जोगववो तेज श्रेष्ठ ठे. एम विचारि, तेओ प्रजुनुं ध्यान धरता थका, गंगानां काठापर रह्या, तथा खरी गएला पत्र, पुष्प, फल आदिक खावा लाग्या; तथा एवी रीते जटाधारी तापसो तेओ थया.

हवे एटलामां कठ महाकठनां नमि अमे विनमिनामे पुत्रो, के जेओने प्रजुए पुत्र तरीके राख्या हता, तेओ देशांतरे गया हता. तथा ज्यारे पाठा आव्या, त्यारे जरते तेओने राज्य देवा मान्युं, पण

ते नहीं देखने, तेओ पितानां वचनथी प्रजुपासे आव्या. ते वखते प्रजु प्रतिमा धारीने रखा हता; तेथी कमलनीनां पन्थिआओमां पाणी लावीने, तेओए चारे बाजुथी पृथ्वीपर त्यां ठंटाव कर्यो; तथा घुंटाण सुधि फुलो बिठाव्यां. तथा एवी रीते हमेशां नमस्कार करीने, प्रजु पासे राज्यजाग मागवा लाग्या. हवे एक दहाडो प्रजुने वांदवा माटे धरणेंद्र त्यां आव्यो; त्यारे तेओने प्रजुनी जक्ति करता जोइने, तेमनापरसंतुष्ट थइने कहेवा लाग्यो के, अरे प्रजु तो निःसंगी ठे, माटे तमो एमनी पासे हवे कंइ मागो नहीं ? प्रजुनी जक्तिथी हुंज तमोने आपीश. एम कही तेणे तेओने अमृतालीस हजार विद्याओ आपी. तेमां गौरी, गांधारी, रोहिणी तथा प्रज्ञप्ति ए चार विद्याओ मुख्य हती. तथा पाठथीज सिद्ध हती.

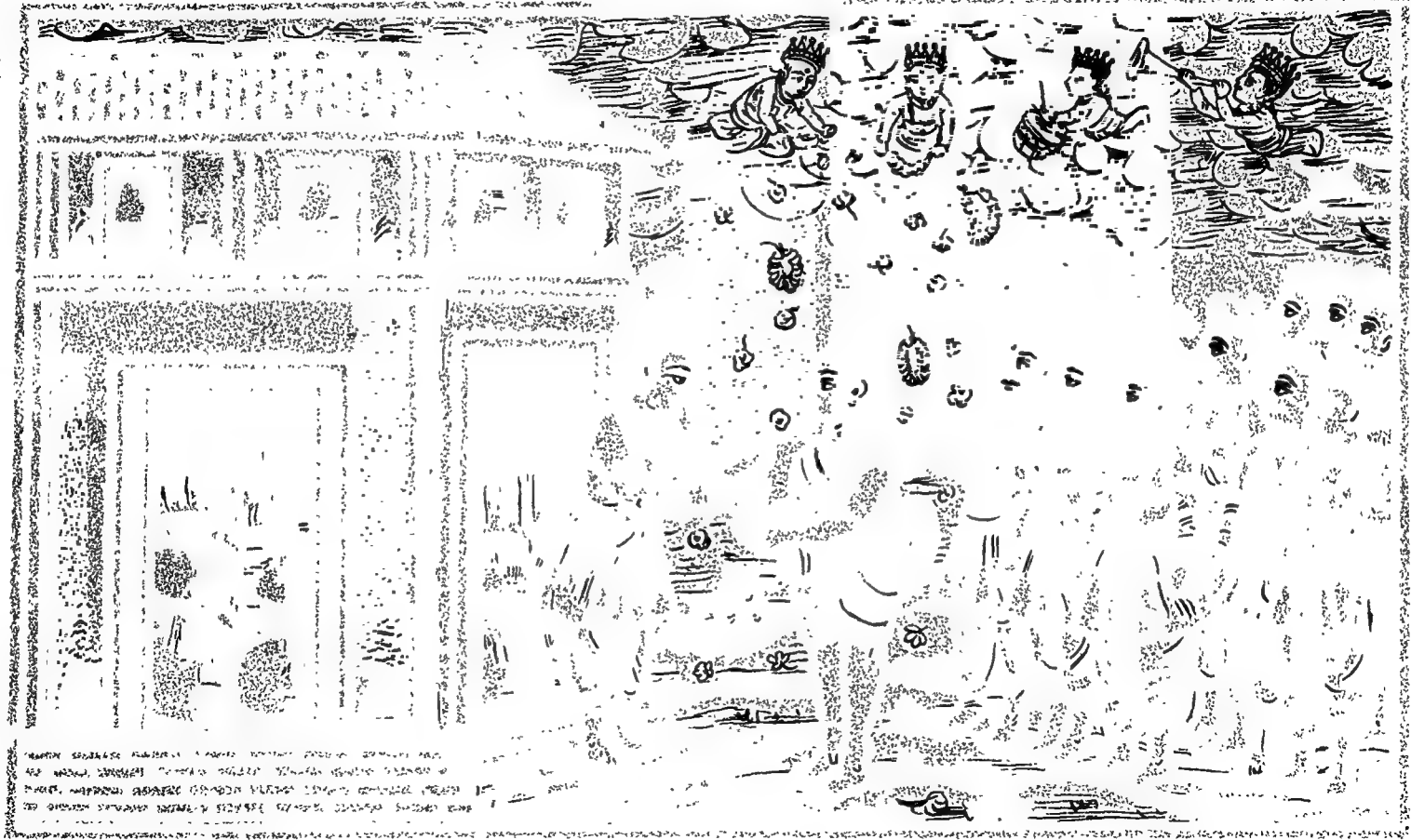
अहीं किरणावली टीकाकारे जे अमृतालीससो विद्याओ कही ठे, ते अयुक्त ठे, केमके आवश्यक वृत्तिमां अडतालीस हजार विद्याओ कहेली ठे.

पढी धरणेंद्र तेमने कह्युं के, हवे तमो तमारां खजन कुटुंबोने देखने वैताढ्य पर्वतपर जाओ. तथा त्यां दक्षिण श्रेणिमां गौरेय, गांधार प्रमुख आठ निकायोने, तथा रथनूपुरचक्रवाल आदिक पचास नगरोने वसावीने, तथा उत्तर श्रेणिमां पंरुक, वंशालय आदिक आठ निकायोने, तथा गगनवद्वज आदिक साठ नगरोने वसावीने रहो ?

पढी एवी रीते कृतार्थ थया थका तेओ बन्ने, पोतानां मातपिताने, तथा जरतने, ते वृत्तांत कहीने, दक्षिण श्रेणिमां नमि, अने उत्तर श्रेणिमां विनमि, एम रहेवा लाग्या.

हवे प्रजु पण आहार रहित विहार करवा लाग्या; केमके आहार आदिकनी विधिने नहीं जाण-नारा एवा ते वखतनां लोको प्रजुने, वस्त्र, आभरण, कन्या; विगोरे देवा लाग्या, पण प्रजु तो मौन रहीने, योग्य जिज्ञा नहीं मलवाथी क्लेश रहित मनवाला थया थका, कुरु देशमां हस्तिनागपुर नामे नगरमां गया.

# चित्र ५५





ए क

॥२॥

आज का दिन प्रभु सागर सुख





ते नगरीमां आवश्यकनी टीकाने अनुसारे बाहुबलिना पुत्र सोमप्रजनो पुत्र श्रेयांस नामे युवराज हतो. तेणे ते रात्रि एवुं स्वप्न जोयुं के, में श्याम वर्णना मेरु पर्वतने अमृतनां कलसोथी सींच्यो, अने तेथी ते अत्यंत शोभावालो थयो. वली त्यांना सुबुद्धि नामना नगरशेठे एवुं स्वप्न जोयुं के, सूर्य-मंरुलथी एक हजार किरणो खरी पड्यां, अने श्रेयांस ते पाठां एकठां कर्या, तेथी ते अत्यंत शोभा लाग्यां. वली त्यांना राजाए पण एवुं स्वप्न जोयुं के, एक महा पुरुष शत्रुनां लश्करनी साथे लडतो हतो, अने श्रेयांसनी सहायताथी ते विजयवालो थयो.

हवे प्रजाते ते त्रणे जणाओए सजामां एकठा अशने, पोतपोतानां स्वप्नो जणाव्यां. पठी राजाए त्यां निर्णय कर्यो के, श्रेयांसने कोइ मोटो लाज थवानो ठे, एम निर्णय करीने सजा विसर्जन करी. श्रेयांस कुमार पण पोताने घेर जशने ऊरुखामां बेठा. ते वखते तेणे लोकोनां मुखथी एवो कोलाहल सांजळ्यो के प्रजु तो कंइ पण खेता नथी. ते सांजळी तेणे नजर करी तो प्रजुने जोया. तेमने जोइ ते विचार करवा लाग्यो के, आवो वेश में कोइ जगोए पहेलां जोयो ठे. एम इहापोह करतां तेने जाति-स्मरण ज्ञान उत्पन्न थयुं. त्यारे तेणे जाण्युं के, अहो ! हुं तो पूर्व जवमां प्रजुनो सारथि हतो, अने प्रजुनी साथे में दीक्षा पण लीधी हती. अने ते वखते वज्रसेन प्रजुए कळुं हतुं के, आ वज्रनाज जरत दोत्रमां पेहेला तीर्थकर थशे. माटे खरेखर तेज आ प्रजु ठे. हवे तेज वखते कोइएक माणस सेवकी-

रसना घनाओ श्रेयांस कुमारने जेट तरीके आपवा आव्यो हतो. तेमांथी घनो वेशने श्रेयांसकुमारे

क के, आ योग्य जिद्दा आप ग्रहण करो ? त्यारे प्रजुए पण पोताना हाथो लांबा कर्या. तेज स कुमारे पण सघलो रस रेकी दीधो. तेमांथी एक बिंदु पण नीचे पड्यो नहीं. पण उल-नी शिखा उपर उपर वृद्धि पामवा लागी. अहीं कवि कहे ठे के, प्रजुए पोताना जमणा के तुं जिद्दा केम खेतो नथी ? त्यारे ते जमणा हाथे कळुं के, हे प्रजु, देनारना हाथनी ? के हुं तो पूजा, जोजन, दान, शांति, कला, पाणिग्रहण विगेरे उत्तम

कामोमां वपराएलो हुं, माटे हुं पवित्र हुं; त्यारे नावा हाथे कहुं के, हुं रणसंग्राममां सन्मुख थउं हुं, अंक गणवामां तत्पर थउं हुं, अने आ जमणो हाथ तो जुगार आदिक व्यसनमां तत्पर थाय ठे, माटे तेनार्थी तो हुं पवित्र हुं. त्यारे प्रजुए बन्ने हाथोने समजाव्या के, तें तो राज्यलक्ष्मी एकठी करी ठे, अने तें तेनुं दान देइने अर्थी लोकोने कृतार्थ कर्या ठे, तो पण तमो देनार प्रते कृपा लावीने ग्रहण करो ? एवी रीते प्रजुए एक वर्षसुधि बन्ने हाथोने समजावीने बन्नेने श्रेयांस कुमार पासेथी मखेला रसे करीने संपूर्ण कर्या, एवा ऋषजदेव प्रजु तमारुं रक्षण करो ?

ते दानने वखते रसनी धारानी स्पर्धार्थी श्रेयांस कुमारनां अश्रुनी धारा पण वृद्धि पामवा लागी, अने तेथी तेना हृदयमां धर्मरूपी वृद्ध पण वृद्धि पामवा लाग्युं. एवी रीते ते रसथी प्रजुए सांवत्सरिक तपनुं पारणुं कर्तुं. तेज वखते त्यां वसुधारानी वृद्धि, चेलोत्क्षेप, आकाशमां देवडुंडुजि, गंधोदक तथा पुष्पनी वृद्धि, तथा अहो ! दान एवी आकाशवाणी, एवी रीतनां पंच दिव्यो प्रगट थयां, पढी त्यां सघला लोको एकठा थया; त्यारे श्रेयांस कुमारे तेओने जणाव्युं के, आवी रीते साधुओने एषणीय आहार अपाय. एवी रीते आ अवसर्पिणीमां श्रेयांसे दीधेलुं पेहेलुं सुपात्रदान जाणवुं. पढी लोकोए तेने पुठ्युं के, आ बावत तें शी रीते जाणी ? त्यारे तेणे पण प्रजु साथेनो पोतानो आठ जवनो संबंध कही बताव्यो के, ज्यारे प्रजु इशान देवलोकमां ललितांग नामे देव हता, त्यारे हुं पण निर्नामिका नामनी स्वयंप्रजा देवी हती. त्यांथी पूर्व महाविदेहमां पुष्कलावती विजयमां लोहार्गल नामनां नगरमां प्रजु वज्रजंघ नामे हता, त्यारे हुं तेमनी श्रीमंती नामे स्त्री हती. त्यांथी उत्तर कुरुमां जगवान् युगलीयां हतां, अने हुं युगलिनी हती. त्यांथी सौधर्म देवलोकमां अमो बन्ने मित्रदेव हता. त्यांथी प्रजु अपर विदेहमां वैद्यना पुत्र हता, अने हुं जाणे शेठनो पुत्र केशवनामे तेमनो मित्र हतो. त्यांथी अच्युतदेवलोकमां अमो बन्ने देवो हता. त्यांथी पुंरुरिकिणी नगरीमां प्रजु वज्रनाज नामे हता, हुं तेमनो सारथि हतो. त्यांथी सर्वार्थसिद्धि नामना विमानमां अमो बन्ने देवो हता, अने

भरत महाराज हाथीना  
स्कंधपुपरबेठा थका  
मरुदेवी माताने  
भगवाननुं  
समब शरणा  
देखाडे ते.





हुं प्रभुना प्रपौत्रं हुं. ते सांजली लोको तेनी स्तुति करीने पोतपोताने स्थानके गया. एवी रीते दीक्षाना दिवसची मांमीने एक हजार वर्षों सुधि प्रभुनी उद्गस्थ अवस्था जाणवी. तेमां सघलो मदी एक रात्रिदिवसनो प्रमादकाल जाणवो.

एवी रीते एक हजार वर्षों गया बाद, पुरिमताल नामना विनीता नगरीनां परामां प्रभुने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. तेज वखते जरत राजाने पण चक्र उत्पन्न थयुं. ते वखते विषय अने तृष्णाना विषमपणाची जरते विचार्युं के, पेहेलां तातनी पूजा करुं के, चक्रनी पूजा करुं? एम विचारीने ठेवटे विचार्युं के, आलोक अने परलोकमां पण सुखने देनारा एवा तातनी पूजा कयें ठेते, आलोकनांज फलने देनारा एवा चक्रनी पूजा तो थइ चुकी एमज मानवुं. एम विचारिने हमेशां उपको देती एवी मरुदेवी माताने हाथीपर चढावी, अगामी करीने, सर्व प्रकारनी रुद्धिची जरत राजा प्रभुने वादवा चाढ्या. पठी ज्यारे प्रभुनुं समवसरण नजदिक आव्युं, त्यारे जरत राजाए मरुदेवा माताने कह्युं के, तमारा पुत्रनी रुद्धि जुथो? एवी रीते जरतनुं वचन सांजलीने हर्षची रोमांचित अंगवाळां थएलां एवां मरुदेवा मातानी आंखोमांथी हर्षनां आंसुओ पढवा लाग्यां; तथा तेथी तेमनां नेत्रो पण निर्मल थयां; तथा प्रभुनी उत्र, चामर आदिक प्रतिहारोनी शोजा जोडने विचारवा लाग्यां के, अहो! मोहची विह्वल थएला एवा प्राणीओने धिक्कार ठे!!! सघला प्राणीओ स्वार्थ माटे खेह करे ठे. मारो रुषज दुःखी होशे! एवी रीतनां दुःखची सर्वदा रुदन करवाची मारी तो आंखो पण गइउं. अने रुषज तो आवी रीते सुरासुरची सेवातो थको, तथा आवी रीतनी रुद्धि जोगवतो थको, मारी खबर अंतर माटे तो कइ संदेशो पण मोकलतो नथी. माटे धिक्कार ठे, आ स्नेहने!! इत्यादि विचार करतां तेणीने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. अने तेज वखते आयुकर्मनां हायची ते मोक्षे गयां. अही कवि कहे ठे के,

श्री युगादीश एवा रुषजदेव समान आ पृथ्वीमां कोइ पुत्र ठेज नहीं, केमके, जेमणे एक हजार वर्षों सुधि आ पृथ्वीमां जमी जमीने, केवलज्ञानरूपी रत्न मेखव्युं, अने ते पांडु तुरंतज पोतानी



माताने स्नेहथी आपी दीधुं. तेम मरुदेवा समान माताओ पण आ जगतमां दुर्लज ठे, केमके, पोतानां पुत्र माटे मुक्तिरूपी कन्याने जोवाने माटे प्रथमथीज मोहे गयां.

हवे अही देवोए प्रथम सिद्ध थएलां एवा मरुदेवा मातानां शरीरने क्षीरसमुद्रमां पधरावीने मोटो महोत्सव कयों.

पठी जरत राजाए पण समवसरणी वावमां स्नान करीने प्रजुने वांवा. प्रजुए पण समवसरणमां धर्मदेशना कही संजलावी. ते वखते त्यां रुषजसेन आदिक जरतना पांचसो पुत्रोए, तथा सातसो पौत्रोए दीक्षा लीधी. तेओमांथी रुषजसेन आदिक चोरासी साधुओने प्रजुए गणधर तरीके स्थाप्यां. ब्राह्मीए पण दीक्षा लीधी. अने जरत राजाए श्रावक धर्मने अंगीकार कयों. आ स्त्रीरत्न थरो, एम विचारि जरते दीक्षा लेतां अटकावेली सुंदरी पण श्राविका थइ. एवी रीते चतुर्विध संघनी स्थापना थइ.

हवे ते कळ अने महा कळ शिवायनां संघला तापसोए प्रजु पासे दीक्षा लीधी. अने जरत राजा पण शक्रनां प्रतिबोधथी मरुदेवा मातानो शोक निवारीने पोताने स्थानके गयो.

हवे श्री रुषजदेव प्रजुने रुषजसेन आदिक चोरासी गणधरो हता; तथा रुषजसेन आदिक उत्कृष्ट चोरासी हजार साधुओ हता; तथा ब्राह्मी अने सुंदरी आदिक त्रण लाख उत्कृष्टी साधवीओ हती; श्रेयांस आदिक त्रण लाख ने पांच हजार उत्कृष्ट श्रावको हता. सुजद्रा आदिक पांच लाख ने चोपन हजार श्राविकाओ हती; चार हजार सातसो ने पचास केवली सरखा चौद पूर्वीओ हता; नव हजार अवधिज्ञानीओ हता. बीस हजार केवलज्ञानीओ हता. बीस हजारने ठसो वैक्रिय लब्धि-वाला हता. बार हजार ठसो ने पचास मनपर्ययज्ञानीओ हता. बार हजार ठसो ने पचास वादीओ हता. बीस हजार साधुओ मोहे गया. चाळीस हजार साधवीओ मोहे गइ. तथा बावीस हजार ने नवसो साधुओ एकावतारी थइने अनुत्तर विमाने गया.

श्री रुषजदेव प्रजुनी वे प्रकारनी अंतगरु जूमि जाणवी. तेमां पेहेली युगांतकृत जूमि एटखे प्र

## चित्र ५७

ने फरती खाइमा बहा

देवता निर्वाण  
महोत्सव करेबे

साधुगुनी साथे प्रभु निर्वाण पाय्या

अष्टापद पर्वत



જુના વંશમાં અસંખ્યાતા યુગલીઆઓ મોઢે ગણ્યા છે, અને બીજી પર્યાયાંતકૃત્ જૂમિ  
કેવલજ્ઞાન ઉપજ્યા પઠી અંતર્મુહૂર્તમાંજ મરુદેવા માતા અંતકૃત કેવલી થઈને મોઢે ગણ્યાં છે.

હવે શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રજુ બીસ લાખ પૂર્વ સુધિ કુમારપણે રહ્યા, ત્રેસઠ લાખ પૂર્વરાજ્ય અવસ્થામાં રહ્યા,  
એવી રીતે ત્ર્યાસી લાખ પૂર્વ ઘરવાસમાં રહ્યા; એક હજાર વર્ષો સુધિ ઢઘ્ઘસ્થપણે રહ્યા; તથા એક હજાર  
વર્ષ ઓઠાં એક લાખ પૂર્વ સુધિ કેવલીપણે રહ્યા; પઠી ત્રીજા આરાનાં નેવ્યાસી પલ્લવામીઆં બાકી  
હતાં. ત્યારે, સીતકાલનો ત્રીજો મહિનો પાંચમું પલ્લવામીજં, એટલે માહા વદિ તેરસને દિવસે અષ્ટાપદ  
પર્વતપર દશ હજાર સાધુઓની સાથે, પાણી વિના ચૌદજક્ત એટલે ઠ ઉપવાસ કરતે ઠતે, બપોર પઠી,  
અજિચિત નહત્ર સાથે ચંદ્રનો યોગ આવતે ઠતે, પદ્માસને વેઠા થકા પ્રજુ મોઢે ગયા.

તે વલતે ચલ્લાયમાન થયલું છે, આસન જેનું એવા ઇંડે, અવધિજ્ઞાનથી પ્રજુનું નિર્વાણ થયલું જાણીને,  
જ્યાં પ્રજુનું શરીર હતું, ત્યાં અગ્ર મહિષીઓ તથા લોકપાલાદિક સહિત આવીને, ત્રણ પ્રદક્ષિણા  
દીધી; તથા આનંદ રહિત થઈ, આંખમાં આંસુ લાવીને, નહીં અતિ દૂર, તેમ નહીં અતિ નજદિક એમ  
પ્રજુના શરીરની પાસે હાથ જોમીને ઉપાસના કરવા લાગ્યો. એવી રીતે ઇશાનેંદ્ર આદિક સઘલા ઇંડો,  
પોતાનાં આસનોનાં કંપથી પ્રજુના નિર્વાણને જાણીને, જ્યાં પ્રજુનું શરીર હતું, ત્યાં અષ્ટાપદ પર્વતપર  
આવીને વિધિપૂર્વક ઉપાસના કરવા લાગ્યા.

પઠી ઇંડે, જવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષિક તથા વૈમાનિક દેવો મારફતે નંદન વનથી ગોશીર્ષ ચંદન,  
આદિક મગાવીને ત્રણ ચિતાઓ કરાવી. એક પ્રજુનાં શરીર માટે, એક ગણધરોનાં શરીર માટે, તથા  
બાકીનાં મુનિઓનાં શરીર માટે, એવી રીતે ત્રણ ચિતાઓ કરાવી. પઠી આજિયોગિક દેવો  
હીરસમુદ્રમાંથી પાણી મગાવ્યું. પઠી ઇંડે તે હીરસમુદ્રના પાણીથી પ્રજુના શરીરનું સ્નાન કર્યું.  
તેપર ગોશીર્ષ ચંદનનું લેપન કર્યું. તથા હંસ લક્ષણવાળું કપડું પહેરાવ્યું; તથા સઘલા અલંકારો  
પહેરાવ્યા. એવી રીતે બીજા ગણધર વિગેરે મુનિઓનાં શરીરોને પણ સ્નાન કરાવીને, તથા ચંદનથી

वंशनां च

आयो मोहो गयला ने



१ ठे, अने जी पर्यायांतकृत

मरुदेवा माता अंतकृत केवली यज्ञने मोक्षे गेल्यां ठे

लाख पूर्व सुधि कुमारपणे रह्या; त्रेसठ लाख पूर्वराज्य अवस्थामां रह्या;

समां रह्या; एक हजार वर्षा सुधि ठगस्थपणे रह्या; तथा एक हजार

सुधि केवलीपणे रह्या; पढी त्रीजा आरानां नेव्यासी पखवानीच्या बाकी

नो त्रीजो महिनो पांचमुं पखवानीउं, एटखे माहा वदि तेरसने दिवसे अष्टापद

र साधुओनी साथे, पाणी विना चौदजक्त एटखे ठ उपवास करते ठते, बपोर पढी,

ह्वात्र साथे चंद्रनो योग आवते ठते, पद्मासने बेठा थका प्रजु मोक्षे गया.

खते चलायमान थयलुं ठे, आसन जेनुं एवा इंद्रे, अवधिहानथी प्रजुनुं निर्वाण थयलुं जाणीने;

ज्यां प्रजुनुं शरीर हतुं, त्यां अग्र महिषीओ तथा लोकपालादिक सहित आवीने, त्रण प्रदक्षिणा

दीधी; तथा आनंद रहित थइ, आंखमां आंसु लावीने, नहीं अति दूर, तेम नहीं अति नजदिक एम

प्रजुना शरीरनी पासे हाथ जोडीने उपासना करवा लाग्यो. एवी रीते इशानेंद्र आदिक सघला इंद्रो;

पोतानां आसनोनां कंपथी प्रजुना निर्वाणने जाणीने, ज्यां प्रजुनुं शरीर हतुं, त्यां अष्टापद पर्वतपर

आवीने विधिपूर्वक उपासना करवा लाग्या-

१, जवनपति, व्यंतर, ज्योतिषिक तथा वैमानिक देवो मारफते नंदन वनथकी गोशीर्ष चंदन,

वीने त्रण चिताओ करावी. एक प्रजुनां शरीर माटे, एक गणधरोनां शरीर माटे, तथा

निओनां शरीर माटे, एवी रीते त्रण चिताओ करावी. पढी आज्ञियोगिक देवो

१ मांथी पाणी मगाव्युं. पढी इंद्रे ते क्षीरसमुद्रना पाणीथी प्रजुना शरीरनुं स्नान कर्युं.

ग चंदननुं लेपन कर्युं. तथा हंस लक्षणवाळुं कपळुं पहेराव्युं; तथा सघला अलंकारो

धर विगेरे मुनिओनां शरीरोने पण स्नान करावीने, तथा चंदनथी

લિપ્ત કરીને, આઝૂષણો પહેરાવ્યાં. પઠી હંદ્રે વિચિત્ર પ્રકારનાં ચિત્રોથી શોઝીતી, એવી ત્રણ શિબિકાઓ કરાવી. તથા પઠી આનંદ રહિત, આલોમાં આંસુ લાવીને તેણે પ્રજુનાં શરીરને શિબિકામાં મુક્યું. તથા બીજા દેવોએ ગણધરો તથા બીજા મુનિઓનાં શરીરને, તેમની શિબિકાઓમાં મેલ્યાં. પઠી હંદ્રે પ્રજુના શરીરને શિબિકામાંથી ઉતારીને ચિતામાં મેલ્યું, અને બીજા દેવોએ ગણધર અને બીજા મુનિઓનાં શરીરોને શિબિકામાંથી ઉતારીને ચિતામાં મેલ્યાં. હંદ્રના હુકમથી અગ્નિકુમારોએ આનંદ તથા ઉત્સાહ રહીત થઈને અગ્નિને પ્રદીપ્ત કર્યો. વાયુકુમારો વાયુ વિકુર્વા લાગ્યા. અને બાકીના દેવો તે ચિતાઓમાં કૃષ્ણાગુરુ, ચંદન આદિક ઉત્તમ કાષ્ઠો નાખવા લાગ્યા. તથા મધ અને ઘીના ઘસાઓથી તે ચિતાઓને સિંચવા લાગ્યા. પઠી જ્યારે ફક્ત હાનુકાંઓ બાકી રહ્યાં, ત્યારે હંદ્રના હુકમથી મેઘકુમાર દેવોએ ત્રણ વાર તે ચિતાને ઠારી. પઠી હંદ્રે પ્રજુની ઉપરની વાજુની જમણી ઢાઢા ગ્રહણ કરી. હંદ્રે નાબી ઢાઢા ગ્રહણ કરી. ચમરેંદ્રે નીચેની જમણી ઢાઢા, તથા બલીંદ્રે નીચેની નાબી ઢાઢા ગ્રહણ કરી. એવી રીતે કેટલાક બીજા દેવોએ પણ, જિનજ્ઞકિથી, કોઈએ પોતાનો આચાર માનીને, તો કોઈએ ધર્મ માનીને બાકીનાં અંગોપાંગો ગ્રહણ કર્યાં. પઠી હંદ્રે ત્યાં રત્નમય ત્રણ સ્તૂપો કરાવ્યા. એક પ્રજુનો, એક ગણધરોનો, અને એક બાકીના મુનિઓનો. પઠી તે હંદ્રાદિક દેવોએ નંદીશ્વરાદિક દ્વીપોમાં જઈ અઠાઈ મહોત્સવ કર્યો; તથા પઠી પોતપોતાના વિમાનોમા જઈ, પોતપોતાની સન્નામાં વજ્રમય ઢાઢાઓમાં તે જિનની ઢાઢાઓ રાખીને, તેને પુષ્પ, ધૂપ, આદિકથી પૂજવા લાગ્યા.

એવી રીતે શ્રીકૃષ્ણદેવ પ્રજુનું ચરિત્ર જાણવું.

એવી રીતે જગદગુરુ શ્રીહીરવિજય સૂરિશ્વરના શિષ્યરત્ન મહોપાધ્યાય શ્રીકીર્તિવિજય ગણિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રીવિનયવિજય ગણિએ રચેલી કલ્પસૂત્રની સુલ્કબોધિકા નામની ટીકામાં સાતમું વ્યાખ્યાન સંપૂર્ણ થયું. શ્રીરસ્તુ.

। श्री जिनायनमः ।

॥ अष्टमं व्याख्यानं प्रारब्धते ॥

हवे स्थविरावली चरित्र कहे ठे.

हवे ते काख तथा ते समयने विषे श्रमण जगवंत श्रीमहावीर स्वामिनां नव गठ अने अग्यार गणधरो हता.

अहीं शिष्य शंका करे के, हे जगवन, श्रीवीर प्रभुना गणधरो तो अग्यार हता, अने गठ केम नव हता ? केम के बाकीना जिनेश्वरोना तो जेटला गणधरो तेटलाज गठो हता. त्यारे आचार्य महाराज कहेशे के, तेथोमां अकंपित अने अचलज्जातानी बन्नेनी एक वाचना हती, तथा मेतार्य अने प्रजासगणधरजीनी पण एकज वाचना हती. माटे अग्यार गणधर अने नव गठो हता. वली अहीं मंरिक तथा मौर्यपुत्रोनी माता तो एकज हती, पण बाप जुदा जुदा होवार्थी, तेमनां पृथक् पृथक् गोत्रो कहेलां ठे. तेमां मंरिकनो पिता धनदेव हतो, तथा मौर्यपुत्रनो पिता मौर्य हतो. ते देशमां एक पति मरी गया बाद बीजो पति स्त्रीए करवो, एवो चाल हतो, एम वृद्ध आचार्योनो मत ठे.

तेथोमां इन्द्रजित् आदिक सर्व गणधरो आचारांगथी मांकीने दृष्टिवाद सुधि जाणनारा एटखे चौद पूर्वीथो हता. तेथो राजगृह नगरमां पाणी रहित मासक्रमण तपथी, पादपोषगमन अनशनथी मोहे गएला ठे. तेथोमांथी नव गणधरो तो प्रभुना जीवतांज मोहे गएला ठे; तथा इन्द्रजित् अने सुधर्मास्वामि प्रभुनां निर्वाण पढी मोहे गएला ठे. अने आजने समये जे निर्ग्रथ साधुथो विहार करे ठे, ते सघला जगवान सुधर्मा स्वामिनो परिवार जाणवो. अने बाकीनां गणधरो शिष्यसंतान रहित हता, केमके ते सघलाथो पोतपोतानां गणोने सुधर्मास्वामिने सोंपीने मोहे गएला ठे.

एवी रीते श्री वीर प्रभुनी पाटे पांचमां सुधर्मास्वामी गणधर थया; तेमनुं स्वरूप नीचे प्रमाणे जाणवुं. कुह्लाग नामना सन्निवेशमां धम्मिल्ल नामे ब्राह्मणनी जदिला नामे स्त्री हती. तेमनां पुत्र सुधर्मा

લિપ્ત કરીને, આઝૂષણો પહેરાવ્યાં. પઠી હંદ્રે વિચિત્ર પ્રકારનાં ચિત્રોથી શોઝીતી, એવી ત્રણ શિબિકાઓ કરાવી. તથા પઠી આનંદ રહિત, આલોમાં આંસુ લાવીને તેણે પ્રજુનાં શરીરને શિબિકામાં મુક્યું. તથા બીજા દેવોએ ગણધરો તથા બીજા મુનિઓનાં શરીરને, તેમની શિબિકાઓમાં મેલ્યાં. પઠી હંદ્રે પ્રજુના શરીરને શિબિકામાંથી ઉતારીને ચિતામાં મેલ્યું, અને બીજા દેવોએ ગણધર અને બીજા મુનિઓનાં શરીરોને શિબિકામાંથી ઉતારીને ચિતામાં મેલ્યાં. હંદ્રના હુકમથી અગ્નિકુમારોએ આનંદ તથા ઉત્સાહ રહીત થઈને અગ્નિને પ્રદીપ્ત કર્યો. વાયુકુમારો વાયુ વિકુર્વા લાગ્યા. અને બાકીના દેવો તે ચિતાઓમાં કૃષ્ણાગુરુ, ચંદન આદિક ઉત્તમ કાષ્ઠો નાખવા લાગ્યા. તથા મધ અને ઘીના ઘમાઓથી તે ચિતાઓને સિંચવા લાગ્યા. પઠી જ્યારે ફક્ત હાનકાંઓ બાકી રહ્યાં, ત્યારે હંદ્રના હુકમથી મેઘકુમાર દેવોએ ત્રણ વાર તે ચિતાને ઠારી. પઠી હંદ્રે પ્રજુની ઉપરની બાજુની જમણી ઢાઢા ગ્રહણ કરી. ઇશાનેંદ્રે ઢાઢી ઢાઢા ગ્રહણ કરી. ચમરેંદ્રે નીચેની જમણી ઢાઢા, તથા બલીંદ્રે નીચેની ઢાઢી ઢાઢા ગ્રહણ કરી. એવી રીતે કેટલાક બીજા દેવોએ પણ, જિનજક્તિથી, કોઈએ પોતાનો આચાર માનીને, તો કોઈએ ધર્મ માનીને બાકીનાં અંગોપાંગો ગ્રહણ કર્યાં. પઠી હંદ્રે ત્યાં રત્નમય ત્રણ સ્તૂપો કરાવ્યા. એક પ્રજુનો, એક ગણધરોનો, અને એક બાકીના મુનિઓનો. પઠી તે હંદ્રાદિક દેવોએ નંદીશ્વરાદિક દ્વીપોમાં જઈ અઠાઈ મહોત્સવ કર્યો; તથા પઠી પોતપોતાના વિમાનોમા જઈ, પોતપોતાની સજામાં વજ્રમય ઢાઢાઓમાં તે જિનની ઢાઢાઓ રાખીને, તેને પુષ્પ, ધૂપ, આદિકથી પૂજવા લાગ્યા.

એવી રીતે શ્રીકૃષ્ણદેવ પ્રજુનું ચરિત્ર જાણવું.

એવી રીતે જગદ્ગુરુ શ્રીહીરવિજય સૂરિશ્વરના શિષ્યરત્ન મહોપાધ્યાય શ્રીકીર્તિવિજય ગણિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રીવિનયવિજય ગણિએ રચેલી કલ્પસૂત્રની સુલ્કબોધિકા નામની ટીકામાં સાતમું વ્યાખ્યાન સંપૂર્ણ થયું. શ્રીરસ્તુ.

। श्री जिनायनमः ।

॥ अष्टमं व्याख्यानं प्रारभ्यते ॥

इवे स्थविरावली चरित्र कहे ठे.

इवे ते काल तथा ते समयने विषे श्रमण जगवंत श्रीमहावीर स्वामिनां नव गढ अने अग्यार गणधरो हता.

अहीं शिष्य शंका करे के, हे जगवन, श्रीवीर प्रजुना गणधरो तो अग्यार हता, अने गढ केम नव हता ? केम के बाकीना जिनेश्वरोना तो जेटला गणधरो तेटलाज गढो हता. त्यारे आचार्य महाराज कहेसे के, तेओमां अकंपित अने अचलत्रातानी बन्नेनी एक वाचना हती, तथा मेतार्य अने प्रजासगणधरजीनी पण एकज वाचना हती. माटे अग्यार गणधर अने नव गढो हता. वली अहीं मंरिक तथा मौर्यपुत्रोनी माता तो एकज हती, पण बाप जुदा जुदा होवाथी, तेमनां पृथक् पृथक् गोत्रो कहेसां ठे. तेमां मंरिकनो पिता धनदेव हतो, तथा मौर्यपुत्रनो पिता मौर्य हतो. ते देशमां एक पति मरी गया बाद बीजो पति स्त्रीए करवो, एवो चाल हतो, एम वृद्ध आचार्योंनो मत ठे.

तेओमां इंद्रजूति आदिक सर्व गणधरो आचारांगथी मांरीने दृष्टिवाद सुधि जाणनारा एटखे चौद पूर्वीओ हता. तेओ राजगृह नगरमां पाणी रहित मासकामण तपथी, पादपोषगमन अनशनथी मोक्षे गएला ठे. तेओमांथी नव गणधरो तो प्रजुना जीवतांज मोक्षे गएला ठे; तथा इंद्रजूति अने सुधर्मा स्वामि प्रजुनां निर्वाण पढी मोक्षे गएला ठे. अने आजने समये जे निर्ग्रथ साधुओ विहार करे ठे, ते सघला जगवान सुधर्मा स्वामिनो परिवार जाणवो. अने बाकीनां गणधरो शिष्यसंतान रहित हता, केमके ते सघलाओ पोतपोतानां गणोने सुधर्मास्वामिने सोपीने मोक्षे गएला ठे.

एवी रीते श्री वीर प्रजुनी पाटे पांचमां सुधर्मास्वामी गणधर थया; तेमनुं स्वरूप नीचे प्रमाणे जाणवुं. कुल्लाग नामना सन्निवेशमां धम्मिल्ल नामे ब्राह्मणनी जदिला नामे स्त्री हती. तेमनां पुत्र सुधर्मा



स्वामीए चौद विद्यानां पारंगामी थइने, पचास वर्षेने अंते प्रभुपासे दीक्षा लीधी; त्रीश वर्षों सुधि तेमणे प्रभुनी सेवा करी; तथा वीर प्रभुनां निर्वाण पढी बार वर्षे, अने पोतानां जन्मथी बाणुमे वर्षे, तेमने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. तथा पढी आठ वर्षों सुधि केवलीपणामां रहीने, सो वर्षेनुं आयुष्य संपूर्ण करीने, पोतानी पाटे श्री जंबूस्वामिने बेसाहीने पोते मोहे गया.

श्री जंबूस्वामिनुं चरित्र नीचे प्रमाणे जाणवुं.

राजगृही नगरीमां कृषन्न अने तेनी स्त्री धारिणीनी कुक्षिए, पांचमां देवलोकथी चवीने जंबूस्वामि पुत्रपणे उपन्या. तेमणे सुधर्मास्वामि पासेथी धर्मदेशना सांजली. तथा पोते शील अने सम्यक्त्व ग्रहण कथुं; पढी मातपितानां दृढ आग्रहथी तेमणे आठ कन्याओ साथे लग्न कर्या. पण तेओनी स्नेहयुक्त वाणीथी पण ते जंबूकुमार मोहमां परया नहीं. केमके सुखे समाधे जवरूपी समुद्रथी तारनारां एवां शील अने सम्यक्त्वरूपी जेनी पासे बे तुंबरांओ ठे, एवा जंबूस्वामि स्त्रीजं रूपी नदीमां केम बुझी शके ? पढी रात्रिए ते स्त्रीओने प्रतिबोध देतां थकां, तेमणे चोरी करवा आवेला एवा, तथा चारसो ने नवाणु चोरोनां परिवारवाला, एवा प्रजवस्वामिने पण प्रतिबोध पमारयो. पढी प्रजाते ते पांचसो चोर, आठ स्त्रीओ, ते स्त्रीओनां माबापो, तथा पोतानां माबाप साथे, श्री जंबू स्वामिए नवाणु क्रोर सोनैयाओने तजीने दीक्षा लीधी; तथा पढी अनुक्रमे केवली थया.

एवी रीते सोल वर्षों सुधि ते गृहस्थावासमां रह्या; वीश वर्ष ठगस्थ अवस्थामां रह्या, तथा चमा-लीस वर्षों सुधि केवलीपणे रह्या; एवी रीते एंसीवर्षोंनुं आयुष्य संपूर्ण करीने, तथा पोतानी पाटे श्री प्रजवस्वामिने स्थापीने मोहे गया. अहीं कवि कहे ठे के, जंबूस्वामि सरखा कोइ कोटवाल थया नथी, अने थशे पण नहीं, केमके तैमणे तो चोरोने पण मोहगामी एवा साधुओ बनावी दीधा. ते प्रजव-स्वामि पण जयवंता वतों, केमके, जेमणें चोरीथी धन हरतां थकां, चोरीनेज हरनारुं, तथा अमूढ्य एवुं रत्नत्रितय मेखवुं.

नीचे प्रमाणे दश वस्तुओ विभेद गइ.  
मनी उत्पत्तिथी एक मुहुर्तवारमां केवलज्ञाननी उत्पत्ति थाय. पुखा-  
। सैन्यने पण चूर्ण करी शकाय. आहारक शरीर लब्धि, द्रव्यक  
, त्रण प्रकारनुं, (संयम परिहार विशुद्धि, सूक्ष्म संपराय, तथा यथा  
तथा मोक्षगमन ए दश वस्तुओ विभेद गइ.

ठे के,

मि महामुनिनुं सौजाग्य तो लोकोत्तर ठे, मुक्तिरूपी स्त्री ते पतिने पामीने हवे  
ज नथी.

हवे एक दहाडो श्री प्रजवस्वामि पोटानी गादीपर कोइने स्थापवा माटे पोटानां गणमां अने  
धमां उपयोग धो; पण तेमां कोइ योग्य पुरुष नहीं मखवाथी तेमणे अन्य दर्शनीओमां उपयोग  
धो

ही नगरीमां यज्ञ करता शयंजव जटने जोयो. पढी त्यां तेमणे बे साधुओने  
के, “अहो ? आ तो कष्टरूप ठे, के तत्व तो जेथी जणातुंज नथी” पढी

गुरुने पुढवाथी, गुरुए यज्ञस्तंजनी नीचे राखेली श्री शान्तिनाथजीनी

; अने तेषी प्रतिबोध पामी तेमणे दीक्षा लीधी. पढी श्री प्रजवस्वामि पण पोटानी  
स्वामिने बेसाकीने स्वर्गे गया. एवी रीते श्री प्रजवस्वामिनुं स्वरूप जाणवुं.

ही श्री  
बार

शयंजवस्वामिअ, ओधान सहित तजी दीधेली एवी पोटानी स्त्रीने पेटे जन्मेला  
तानां पुत्रनां हित माटे श्री दशवैकालिक रच्युं. पढी अनुक्रमे पोटानी पाटे श्री यशो-  
कीने वीर प्रभुनां निर्वाण पढी अठाणुं वर्षे पोते स्वर्गे गया.

पण पोटानी पाटे श्री जडबाहुस्वामि तथा संभूतिविजयजीने बेसाकीने

हवे संक्षिप्त वाचनार्थी स्थविरावली कहे ठे.

प्रतिष्ठान नामनां नगरमां वराहमिहिर अने जडबाहु नामे बे ब्राह्मणोए दीक्षा लीधी. त्यां जडबाहु स्वामिने आचार्य पदवी मळ्यार्थी वराहमिहिरने गुस्सो आव्यो; तेथी पोते ब्राह्मणनो वेष लेइने, “वाराहि संहिता” बनावीने लोकोनां निमित्त जोइने आजीवीका चलाववा लाग्यो. अने लोकोने कहेवा लाग्यो के, वनमां में कोइक जगोए एक पत्थरपर सिंहनुं लग्न लीधुं हतुं; पढी घेर आव्या बाद सुती वखते याद आव्युं के, ते लग्न हुं जुंसी आव्यो नथी; तेथी लग्ननी जक्तिथी त्यां जुंसवा गयो त्यां सिंहने जोइने पण डर्या विनां, तेनी नीचे हाथ घालीने ते लग्न में जुंसी नाख्युं, तेथी सिंह लग्ननो अधिपति सूर्य मारापर संतुष्ट थयो; अने प्रत्यक्ष थइने ते मने पोतानां मंजुलमां लेइ गयो. अने त्यां सघला ग्रहोनी मने चाल देखावी.

एक दहामो तेणे राजा आगल कळुं के हुं आ कुंमालुं करी देउं लुं, तेमां मध्य जागमां बावन पलनो एक मत्स्य आवीने पमरो; त्यारे जडबाहु स्वामिए कळुं के, मार्गमां आवतां ते मत्स्य सुकाइ जशे. तेथी ते साडी एकावन पलनो र्हेशे, तथा कुंमालानी मध्यमां नहीं पण, कुंमालाने ठेडे पमरो. पढी श्री जडबाहुस्वामिए कहेली वात मळी.

एक दहामो राजाने घेर पुत्र आववाथी वराहमिहिरे तेनुं सो वर्षनुं आयुष्य कळुं; तेथी सर्व लोको, तथा योगी विगेरे राजापासे जइ ते ठोकराने आशिर्वाद आपवा लाग्या. पण जडबाहु स्वामि नहीं गयाथी वराहमिहिर जैनोनी निंदा कराववा लाग्यो. पढी जडबाहु स्वामिए श्रावकोने कळुं के आजथी सातमे दिवसे आ राजाना कुंवरनुं बीलानीथी मृत्यु थशे. पढी राजाए सर्व बीलानीओने गाममांथी कहावी मुकावी, तो पण सातमे दहाडे, ते धावतो हतो, ते वखते बीलाडीनां आकार, वाखो कमाडनो आगलीओ तेनांपर अकस्मात पडवाथी ते मृत्यु पाम्यो. तेथी जडबाहुस्वामिनी प्रशंसा तथा वराहमिहिरनी निंदा सर्व जगोए थवा लागी. पढी क्रोधथी मृत्यु पामीने ते व्यंतर

ते उपड्रव दूर कर्णो.

नामनां नगरमां शकटास नामना मंत्रिनां श्री स्थूलजड पुत्र-हता. ते बार वर्षोसुधि कोशा नामनी वेक्ष्याने घेर रक्षा हता. वररुचि ब्राह्मणनां प्रयोगथी पितानुं मृत्यु थया बाद, राजाए तेमने मंत्रिपदवी आपवानुं कहेतां, वैराग्य लावी तेमणे दीक्षा लीधी. पाठलथी संज्ञूति विजयजीनी प्रतो खेइने तेमनी आझाथी कोशाने घेर चोमासुं रक्षा. त्यां बहु हावजाव करनारी एवी पण ते वेक्ष्याने प्रतिबोधीने, गुरुनी पासे आवतां थकां गुरुए तेमने “डुष्करडुष्करकारक” कही बोला- बजाथी, पेहेसां आवेसा सिंहगुफाछार आदिकवाला मुनिओने इष्यां आवी. तेथी बीजे चोमासे गुरुए ना पाडतां ठतां पण कोशाने घेर सिंहगुफावाला साधु रहेवा गया. त्यां तेणीने दिव्य रूप-वाली जोइने चलायमान थया. पढी तेणीए तेनी पासेथी नेपाल देशथी मगावेळुं रत्नकंबल खाल-मां फेंकी दइने, तेने प्रतिबोध आप्यो. तेथी गुरु पासे आवी आलोयणा पूर्वक स्थूल जडजीनी प्रशंसा करी. पढी प्रतिबोध पामेली एवी कोशा पण, राजाए सोंपेला पोतानां स्वामिने, प्रति बोधिने दीक्षा लेती हवी.

अही कविओ पण कहे ठे के, पर्वतमां, गुफामां, तथा मनुष्य विनानां वनमां रहेनाराओ तो हजारा मुनिओ इद्रिओने वश करनारा ठे, पण मनोहर एवा मेहेलमां स्त्रीनी पासे रही वशेंडी थनारा तो एक स्थूलजड महा मुनिज ठे. अहो ! ते स्थूलजड मुनिए अग्निमां प्रवेश कर्णो, ठतां दाइया नथी. खड्गनी धारापर चाखतां थकां पण ठेदाया नथी; कृष्ण सर्पनां बिलपर रहीने पण मखाया नथी, तथा काजखनी कोटनीमां रहीने पण जेमने माघ लाग्यो नथी. ते श्री स्थूलजड मुनिराजने हुं वंदन करुं तुं, केमके जे हमेशां रागवाली एवी वेक्ष्याने त्यां रहेला हता; वली त्यां रही बदरस जोजन करता हता, तेम रहेवानी चित्रशाला पण कामने प्रदीप्त करे तेवी हती; वय पण नवयौवन हती;



वस्ती काल पण वर्षा ऋतुनो हतो, तोपण जेणे कामने जीतीने वेश्याने पण उलटो प्रतिबोध आप्यो. अरे कामदेव ! तारुं स्त्रीरूपी तो मुख्य शस्त्र ठे, तथा वसंत, कोयल, पंचमस्वर तथा चंद्र आदिक तो तारा मुख्य योद्धाओ ठे, तेम विष्णु, ब्रह्मा, तथा महादेव विगेरे तो तारा सेवको ठे, तो पण तुं स्थूल-जड मुनिथी केम हणायो ? अरे कामदेव ! शुं तें आ मुनिने पण नंदिषेण अने रथनेमि आदिकनी बुद्धिथी जोया ? तने एटली पण खबर नहीं रही के, आ मुनि तो मने रणसंग्राममां मारीने नेमिनाथ, जंबूस्वामि तथा सुदर्शन शेठनी उपर चोथो थवानो ठे !!! श्री नेमिनाथथी पण आ शकटाक्षना पुत्र श्री स्थूलजडजीने अमो वधारे वीर पुरुष मानीए ठीए, केम के, श्री नेमनाथजीए तो पर्व-तपर जइने मोहने जीत्यो, पण आ मुनिए तो ते मोहनाज घरमां जइने तेने मायों !!!

हवे एम करतां एक वखते बार वर्षोंनो डुकाल परुवाथी, संघना आग्रहथी श्री जडबाहुस्वामि पांचसें साधुओने हमेशां सात वांचनाओ आपता हता; पण ते वखते बीजा सघला साधुओ कंटा-लीने चाछ्या गया, त्यारे स्थूलजडजी बे वस्तु ओठां एवां दश पूर्वों जण्या. हवे एक दहामो यक्षा आदिक साधवीओ वंदना माटे तेमनी पासे आवीजं, त्यारे स्थूलजडजीए पोतानुं सिंहनुं रूप कर्युं, तेथी गुरुए तेमने अयोग्य कही वाचना आपवी बंध करी. पठी संघना आग्रहथी तेमणे तेमने सूत्र-थी वाचना आपी, कह्युं के, हवेथी तारे बीजाने जणाववां नहीं. कह्युं ठे के, ठेह्या केवली श्री जंबू-स्वामिथया; तथा प्रजवस्वामी, शय्यंजवस्वामि, यशोजड स्वामि, संज्रूतिविजय स्वामी, जडबाहुस्वामि, तथा स्थूलजडस्वामी ए ठए श्रुतकेवलीओ थया.

हवे आर्यमहा गिरि महाराज जिनकटपीपणानो वीढेद थयेठते पण, तेनी तुलना करवा लाग्या. आर्यसुहस्ति महाराजे डुकाल वखते साधुओ पासेथी जिह्वा मागता एवा जे गरीबने दीक्षा आपी हती, ते मृत्यु पामीने, श्रेणिकनो पुत्र कोणिक, तेनो पुत्र उदायी, तेनी पाटे नवनंद, तेनो पुत्र चंद्र-गुप्त, तेनो पुत्र बिंदुसार, तेनो पुत्र अशोकश्री, तेनो पुत्र कुणाल, तथा तेनो पुत्र संप्रति नामे थयो.



મહારાજને જોઈને તેને જા-

, ઠગ્રીસ હજાર જીર્ણોદ્ધાર,

પ્ર , તથા

બીન

એમ કહ્યું છે. તે

દાનશાલાઓથી ત્રણલ્લંક પૃથ્વીને વિજૂષિત  
કરાવ્યાં, એમ જે લખ્યું છે, તે વિચારવા જેવું

અનાર્ય દેશોને પણ સાધુઓના વેષધારી

ધુઓને વિહાર કરવાને યોગ્ય કર્યા હતા.

સ્તિ તથા આર્ય મહાગિરિમહારાજ ઉત્તમ ક્રિયાપાત્ર, જ્ઞાની, તથા તત્ત્વના જાણકારો  
કોઠવાર સૂરિમંત્રનો જાપ કર્યો હતો, તથા કાકંદી નગરીમાં તેમનો જન્મ થયો હતો.

પૂર્વક વાચનાથી સ્થવિરાવલી કહે છે. આ વાચનામાં કેટલાક ખેદો તો લેખકદોષનાં  
જાણવા. તે તે સ્થવીરોની શાખા અને કુલો પ્રાચે જણાતાં નથી.

કુલ પટલે આચાર્યનો પરિવાર, ગણ પટલે એક વાચના લેનાર મુનિનો સમુદાય, શાખા પટલે  
આચાર્યની સંતતિમાં જુદા જુદા અન્વયો. પટલે જેમ અમારી વચર સ્વામિની શાખા. કુલ પટલે  
જેમ ચાંડકુલ કે નાગેન્દ્રકુલ इत्यादि. જેમના ઉત્પન્ન થવાથી પૂર્વજો ડુર્ગતિમાં કે અપજશરૂપી કાલવમાં  
પડતા નથી, તે અપત્ય કહેવાય; પટલે પુત્ર આદિક, અને તેનાં સરખા જે શિષ્યો તે અપત્ય કહેવાય.

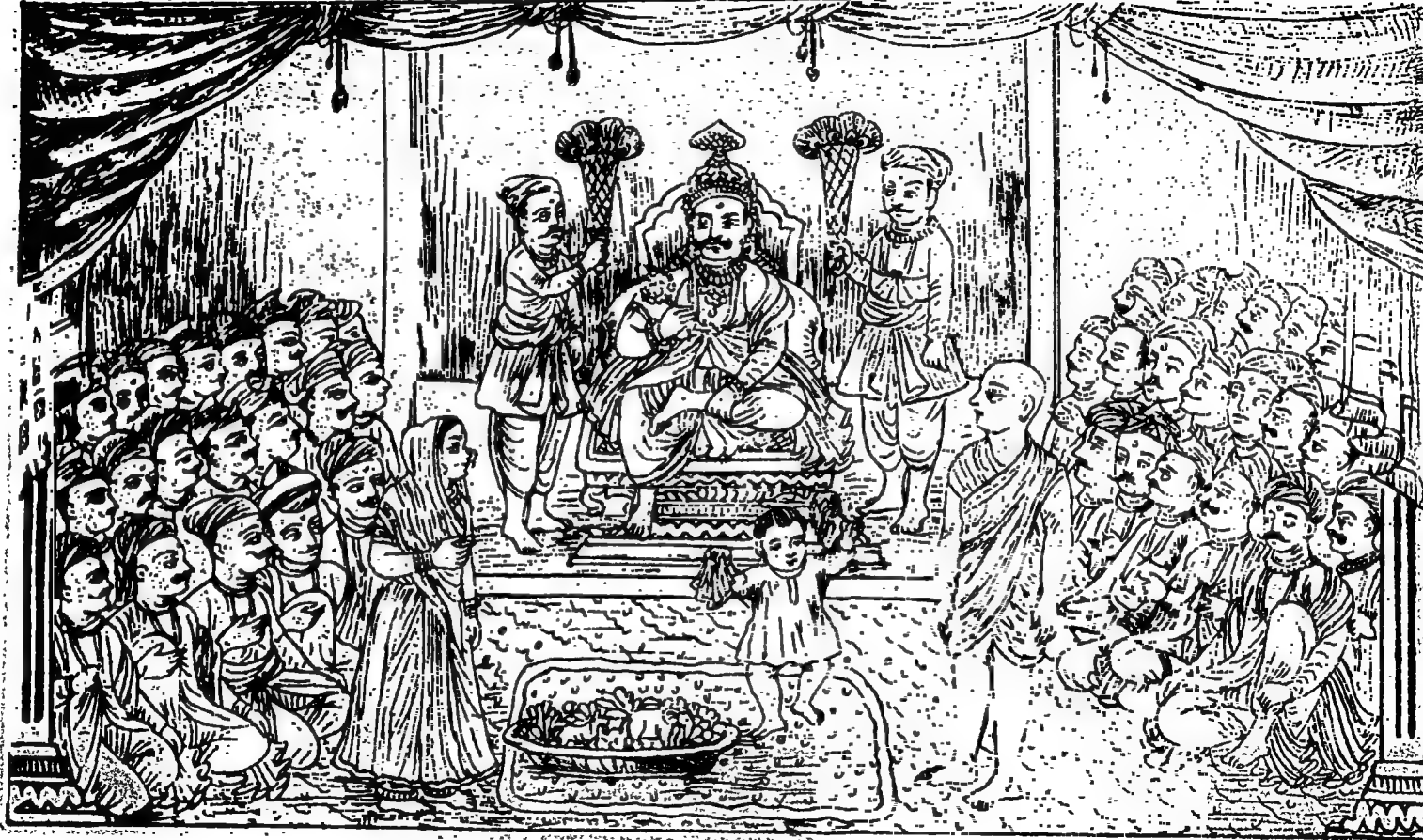
ડવ્ય, ગુણ, કર્મ, સામાન્ય, વિશેષ અને સમવાય, એ ઠ પદાર્થોને પ્રરૂપનારાનાં ષત્સૂકગોત્રીઓ  
ષપલા છે. જીવ, અજીવ અને નોજીવ એવી રીતે ત્રણ રાશિઓ પ્રરૂપનારાનાં પરિવારમાં ત્રિરાશીઓ  
ષપલા છે. તેઓની ઉત્પત્તિ નીચે પ્રમાણે છે.

વીરપ્રજુનાં નીર્વાણ પઠી ચારસો ને ચમાલીસ વર્ષે અંતરંજિકા નામની નગરીમાં વ્યંતરના ચૈત્યમાં  
આચાર્યને વાંદવા માટે બીજા ગામથી આવતા એવા તેમના રોહગુપ્ત નામનાં  
પટહનો ધ્વનિ સાંજલીને પોતે તેની સાંથે વાદ કરવા જણાવ્યું. તથા તે

वात गुरुने आवीने कही. पढी गुरुए तेने वादीनी, वीढी, सर्प, उंदर, हरिणी, रुकरी, कागमी, तथा शकुनिका नामनी विद्याओने जीतवा माटे, मयूरी, नकुली बिमाली, व्याध्री, सिंही, उडूकी, तथा श्येनी नामनी सात विद्याओ आपी; तथा बाकीनां उपद्रवोने हरनारुं एवुं एक रजोहरण पण आप्युं. पढी बलश्री राजानी सजामां पोद्दशाल नामनां परिव्राजकनी साथे तेणे वाद करवा मांरयो त्यां ते परिव्राजके जीव अजीव, तथा सुखदुःखरूपी बे राशिनुं स्थापन कर्युं. त्यारे रोहगुप्ते, त्रण जातिना देव, त्रण अग्नि, त्रण शक्ति, त्रण स्वर, त्रण लोक, त्रण पद, त्रण पुष्कर त्रण ब्रह्म, त्रण पुष्कर, त्रण वर्ण, त्रण गुण, त्रण पुरुष, त्रण संध्या, त्रण वचन, तथा त्रण पुरुषार्थ विगेरेनां दृष्टांतथी, जीव, अजीव, अने नोजीव, एवी त्रण राशीओ स्थापी. पढी तेनी विद्याओने पोतानी विद्याओथी जीती; तथा ठेवटे वादीए मुकेली रासजी विद्याने रजोहरणथी जीतीने, महोत्सवपूर्वक गुरुपासे आवीने सघलो वृत्तांत तेमने कही बताव्यो- त्यारे गुरुए कछुं के, हे वत्स, तें ठीक कर्युं; पण जीव, अजीव, अने नोजीव एम त्रण राशिनुं जे स्थापन कर्युं, ते उत्सूत्र ठे; माटे हवे त्यां जइ मिथ्यादुःकृत देइ आव? त्यारे तेणे अहंकार लावी कछुं के, एवी रीते सजामां प्ररूपीने हवे पातुं तेने अप्रमाण केम करुं? पढी गुरुए ठ मास सुधि राजसजामां तेनी साथे वाद करीने, अंते कोइ डुकानेथी ते नोजीव लाववानुं कहेता ते नहीं लाववाथी, तथा चमालीसो प्रश्नोथी तेने हरावीने, अंते आग्रह नहीं ठोरवाथी तेने संध बहार कयों. एवी रीते ते त्रैराशिक ठठा निहवे अनुक्रमे वैशेषिक मत स्थाप्यो; के जेनुं नाम सूत्रमां आर्यमहागिरिनो शिष्य रोहगुप्त एवुं कहेलुं ठे. तथा उत्तराध्ययननी वृत्तिमां अने स्थानांगनी वृत्ति इत्यादिकमा श्रीगुप्ताचार्यनो शिष्य कहेलो ठे, तेथी अमोए पण तेमज लख्युं ठे; खरुं शुं ठे? ते तो बहुश्रुतो जाणे.

हवे श्रीप्रियग्रंथमहाराजनो वृत्तांत कहे ठे.

त्रणसें ठे जिनजुवनो जेमां, चारसो ठे लौकिक प्रसादो जेमां, अढारसो ठे ब्राह्मणोनां धरो ज्यां, उन्नीस हजार ठे बणिकनां धरो ज्यां, नवसो ठे बगीचाओ ज्यां, सातसो ठे वावो ज्यां, बसो ठे कुवाओ



थया पढी सुनदाये राजसभामा फरीयाद करी परतु राजाये न्याय करी ते ठोकरो अपाव्यु नही



ज्यां, तथा सातसो ठे दानशाखाओ ज्यां, एवं, तथा अजमेरनी नजदीकमां रहेखा, तथा सुजटपाख  
 नामे ठे राजा ज्यां, एवा हर्षपुर नामनां नगरमां श्री प्रियग्रंथ आचार्य पधार्या; एक दहानो त्यां ब्राह्म-  
 षोए यज्ञमां बकराने मारवा मांज्यो; त्यारे प्रियग्रंथ सूरेश्वरे ते बकरापर श्रावकने हाथे वासदेव  
 नखाव्यो; तेथी तेमां अंबिका देवी अधिष्ठित थयां; तेथी ते बकरो बोखवा लाग्यो कै, हे पापीओ, जेम  
 तमो निर्दय यज्ञने पशुओने मारो ठो, तेम जो हुं पण निर्दय थजं, तो तमो सघसाओने कण वारमां  
 मारी नाखुं. जेम हनुमाने राक्षसोना हाख कर्या ठे, तेम हुं पण आकाशमां रहीने जो बचमां दया  
 न होते तो, तमारा पण हाख करत. पढी तेओए (ब्राह्मणोए) तेने पुढ्युं के तुं कोण ठे? त्यारे तेणे  
 (बकरे) कष्टुं के, हुं अग्नि हुं; मारां आ वाहनरूप बिचारां पशुने फोगट शामाटे मारो ठो? अही  
 श्रीप्रियग्रंथ नामनां आचार्य आवेखा ठे, तेमनी पासे जइ, शुद्ध धर्मने अंगीकार करो? जेम राजाओमां  
 बक्री, तथा धनुष्यधारीओमां अर्जुन; तेम ते आचार्य महाराज सत्यवादीओमां शिरोमणि ठे. पढी ते  
 ब्राह्मणोए पण तेमज कर्युं.

हवे श्री वज्रस्वामीजीनुं वृत्तांत कहे ठे.

पुंभवन नामनां गाममां सुनंदा नामनी पोतानी स्त्रीने गर्जवंती मुक्तीने धनगिरिजीए दीक्षा लीधी  
 इती; पढी सुनंदाने पुत्र थयो; ते पोतानां जन्मवखतेज पोतानां पिताए लीधेली दीक्षानुं वृत्तांत सांज-  
 स्त्रीने, पोताने जातिस्मरण ज्ञान थवाथी, माताने कंटाखो आपवा माटे हमेशां रक्वा लाग्यो. तेथी  
 माताए तेने ठ मासनो इतो त्यारथीज धनगिरिनेआपी दीधो. पढी धनगिरिए ते बाखकने गुरूनां  
 हाथमां आप्यो, त्यारे बहु जार लागवाथी गुरूए तेमनुं वज्र नाम पाक्युं; तथा ते पाखणामांज रख्यो  
 थको अग्यार अंगो शिखी गयो. पढी ज्यारे त्रण वर्षेनो ते थयो, त्यारे माताए तेने पाढो खेवा माटे  
 राजसजामां विवाद कर्यो, तथा तेने मिठाइ आदिक खावानी चीजो तथा रमकनां आदिक घणुं देवा  
 , पण श्री वज्रस्वामिए माता पासे नहीं जतां धनगिरिजीए आपेखुं रजोहरण लीधुं.



પઠી તેમની માતાએ પણ દીક્ષા લીધી. પઠી જ્યારે વજ્રસ્વામી આઠ વર્ષના થયા ત્યારે, તેમનાં પૂર્વ જન્મના મિત્ર એવા જંજક દેવોએ, ઉજ્જયનીનાજ્ઞ માર્ગમાં વરસાદ રહે થકે કુષ્માંભની ત્રિદા દેવામાંડી, ત્યારે તેઓને અનીમેષી જોડ, આ દેવર્ષિનું સાધુઓને કલ્પે નહીં; એમ વિચારિ નહીં લેવાથી દેવોએ તુષ્ટમાન થઈને તેમને વૈક્રિયલબ્ધિ આપી. એવી રીતે બીજી વચ્ચે તેઓએ આકાશગામિની વિધા તેમને આપી.

વલી તે વજ્રસ્વામીએ, ધન શ્રેષ્ઠિની રુક્મિણી નામની કન્યાને પણ પ્રતિબોધીને દીક્ષા અપાવી. તે કન્યાએ સાધવીઓનાં મુખથી વજ્રસ્વામીનાં રૂપ અને ગુણોનું વર્ણન સાંજલ્યું હતું, તેથી તેણીએ એવો નિશ્ચય કર્યો હતો કે, હું તો શ્રી વજ્રસ્વામીનેજ વરીશ. વલી તેણીનો બાપ ક્રોધો ગમે ધન સહિત વજ્રસ્વામીને તે કન્યા આપવા આવ્યા હતા. અહીં કવિ કહે છે કે, જે બાલક એવા વજ્રસ્વામીએ મોહ રૂપી સમુદ્રને એક લીલા માત્રથી પી લીધો છે, એવા વજ્ર મુનિને સ્ત્રીઓ રૂપી નદીનું પૂર શી રીતે ઝીંજાવી શકે તેમ છે ?

વલી એક વચ્ચે તે શ્રીવજ્રસ્વામી ડુકાલ પડવાથી સંઘને પાટપર બેસાડીને સુકાલવાલી નગરીમાં લેઈ ગયા હતા. ત્યાંના બૌદ્ધ રાજાએ જિનમંદિરોમાં પુષ્પોનો નિષેધ કર્યો હતો. અહીં પણ કિરણાવલી તથા દીપિકા ટીકાકારોએ “બૌદ્ધરાજા” એવો પ્રયોગ લખ્યો છે, તે વિચારવા જેવો છે. પઠી પર્યુષ-ણા પર્વમાં શ્રાવકોએ વિનંતિ કરવાથી, વજ્રસ્વામીએ આકાશમાર્ગે માહેશ્વરી નગરીમાં જઈ પિતાનાં મિત્ર એવા એક બગીચાવાલાને પુષ્પો એકઠાં કરવાનું કહ્યું; તથા પઠી પોતે હિમવંત પર્વતપર લક્ષ્મી દેવીને ઘેર ગયા; ત્યાં લક્ષ્મીએ આપેલું મહાપદ્મ તથા હુતાશન વનથકી વીસલાખ પુષ્પો, લાવીને, જંજક દેવોએ કરેલાં વિમાનમાં બેસી, તેમની સાથે મહોત્સવપૂર્વક આવી ને, જિનશાસનની પ્રજા-વના કરી; તથા રાજાને પણ જૈની કર્યો.

એક દાહાનો કપની બિમારીથી પોતે ઝોજન પઠી લાવામાટે સુંઠનો કટકો પોતાના કાનપર રાખ્યો,

કે, બાર વર્ષો  
, તે બીજે દિવસથી  
કણું; સાથે રહેલા સાધુઓને સાથે

તથા

અહીં કારે “તુર્ય સંહનન” પદ  
ત્તિ, તથા દીપાલિકાકલ્પ ઇત્યાદિક શાસ્ત્રોમાં

શેહેરમાં, જિનદત્ત નામનાં શ્રાવકની ઇશ્વરા નામની  
ઘેરને ગુરૂનાં વચનથી નિવાર્યું; પઠી પ્રજાતમાં ત્યાં ઘણા  
પહોંચવાથી, સુકાલ થયો; અને તેથી જિનદત્તે, પોતાની સ્ત્રી તથા ના  
ત્તિ અને વિદ્યાધર નામનાં પુત્રો સાથે દીક્ષા સ્વીકી. ત્યાંથી તે નામની ચાર શાખાઓ  
દેશમાં પુરની નજદીકમાં કમ્પા અને બેમ્પા નામની નદીનાં મધ્યજાગમાં રહેલા  
; તેઓમાંનો એક તાપસ પગે લેપ કરીને, પૃથ્વીપર જેમ, તેમ જલપર  
ને, બેમ્પા નદી ઉતરીને પારણા માટે જતો. તે જોઈ લોકો કહેવા લાગ્યા  
કેટલી શક્તિ છે? આવો પ્રજાવી જૈનીઓમાં કોઈ નથી; તે વાત શ્રા  
મિતજીને કહી. ત્યારે તેઓએ કણું કે, તે પગે લેપ કરીને જાય છે.  
ઘેર જમવા તેઓ; ત્યા તેનાંજ હાથ પગે ઘોયા; પઠી તેની સાથે શ્રાવકો  
તો હિમત રાખીને નદીમાં પડ્યો. પણ લેપ ધોવાઈ જવાથી, તે  
પઠી ત્યાં આર્યસમિત મહારાજે આવીને, લોકોને પ્રતિ

બોધવા માટે નદીનાં પાણીમાં યોગચૂર્ણ નાખીને કહ્યું કે, હે બેન્ના નદી, અમારે પેલે પાર જવું છે; એમ કહેતાં જ તે નદીનાં બન્ને કાંઠાઓ એકઠા થઈ ગયા. તે જોઈ લોકોને બહુજ આશ્ચર્ય થયું. પઠી આચાર્યે તાપસોનાં આશ્રમમાં જઈ, તેમને પ્રતિબોધિને દીક્ષા આપી. ત્યાંથી બ્રહ્માદિપિકા નામની શાખા નિકલી. એવી રીતે આર્ય મહાગિરિ આર્યસુહસ્તી, શ્રી ગુણસુંદર, શ્યામાર્ય, સ્કંદિલાચાર્ય, રેવતીમિત્ર સૂરિશ્વર, શ્રી ધર્મ, જડ, ગુપ્તાચાર્ય, શ્રી ગુપ્તાચાર્ય, તથા વજ્ર સૂરિ, એટલા દશ પૂર્વી યુગપ્રધાનો થયા.

અહો બહુશ્રુત એવા પણ કિરણાવલીકારને અહીં કેટલો પ્રમાદ છે; કેમ કે, તોસલીપુત્ર આચાર્યનાં શિષ્ય, તથા શ્રી વજ્રસ્વામિ પાસે સામાન્ય પૂર્વો જાણેલા, આર્યરક્ત નામનાં આચાર્ય જુદા, અને શ્રી વજ્ર સ્વામિથી શિષ્ય પ્રશિષ્યની પરંપરાથી નવમી પાટે આવેલા આર્યરક્ત પણ જુદાજ છે. એવી રીતે બન્નેનો પ્રગટ નેદ વિસરી જઈને આર્યરક્તની જગોણ આર્યરક્તજીનું વૃત્તાંત લખેલું છે.

અહીં મૂલ સૂત્રમાં “વંદામિ ફગ્નુમિત” इत्यादि જે ચૌદ ગાથાઓ કહેલી છે, તે ગદ્યમાં કહેલું વૃત્તાંત પાઠું પદ્યમાં ગુંથેલું છે, માટે પુનરુક્તિ દોષ જાણવો નહીં.

એવી રીતે જગદ્ગુરુ જટારક શ્રી હીરવિજય સૂરીશ્વરનાં શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણિનાં શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજય ગણિણ રચેલી શ્રી કલ્પસૂત્રની સુખબોધિકા નામની ટીકામાં આઠમો દ્વણ સમાપ્ત થયો. શ્રીરસ્તુ.

## ॥ નવમં વ્યાખ્યાનં પ્રારમ્ભ્યતે ॥

હવે સામાચારિનું સ્વરૂપ કહે છે; તેમાં પણ પર્યુષણા ક્યારે કરવી ? તે કહે છે.

અસાધ્ય ચોમાસાનાં દિવસથી માંમીને એક માસને વીસ દિવસો ગયા બાદ જગવાને પર્યુષણ પર્વ કર્યું છે; અહીં શિષ્ય ગુરુને પૂછે કે, તે પર્યુષણા પર્વ શામાટે કરે ? તો ગુરુ કહે કે, તે વસતે રહસ્યીઓ ઘરોને પોતાને માટે ચુનો દેવરાવે, તૃણ આદિકથી ઠાઈ રાખે, ઠાણ આદિકથી લીંપે, આની વાન, આદિક કરે, પાષાણ આદિકથી ઘસીને મઠારે, ધૂપોણ કરીને સુગંધિયુક્ત કરે, પાણી જવા આદિકની પર

માહો કરે, તથા એવી રીતે ગ્રહસ્થીઓ પોતાને માટે અચિત્ત કરી રાખે, તેથી કરીને અસાદ ચોમાસું  
 ગયાબાદ એક માસ ને વીસ દિવસો ગયા પઢી સાધુઓ પર્યુષણાં પર્વ કરે, કેમકે, તેમ કરવાથી આગલ  
 કહેલાં ચોથો સાધુને માટે થાય નહીં, એવી રીતે જો જગવાન પચાસ દિવસો ગયા બાદ પર્યુષણા કરે,  
 તો તેમનાં ગણધરો પણ તેમજ કરે, અને તેથી તેમનાં શિષ્યો પણ તેવીજ રીતે પર્યુષણા કરે, અને તેથી  
 દ્વચિરો પણ તેવીજ રીતે પર્યુષણા કરે, અને તેથી આજ કાલનાં નિર્ગથો પણ તેવીજરીતે પર્યુષણા  
 કરે, અને તેથી અમારા આચાર્ય ઠપાધ્યાય વિગેરે પણ તેમજ કરે. હવે તે પર્યુષણા પર્વ જાદરવા સુદી  
 પાંચમની પેહેલાં પેહેલાં કર્યે, પણ તે પઢી કર્યે નહીં. તે પર્યુષણા બે પ્રકારની જાણવી એક ગ્રહ  
 સ્થોષ જાણેલી, અને બીજી ગ્રહસ્થોષ નહીં જાણેલી. પાંચ પાંચ દિવસોની વૃદ્ધિથી જે પર્યુષણા  
 કરવી, તે નહીં જાણેલી, અને સાંવત્સરિક કૃત્યથી તથા ગ્રહસ્થીજ જાણેલી, એ બે પ્રકારની પર્યુ  
 ષણા જાણવી, સાંવત્સરિક કૃત્ય પટલે સંવહરી પટિકમણું, લોચ, અઠમનો તપ, સર્વ પ્રજુની જક્તિ,  
 તથા માંહોમાંહે સંઘનાં સ્વમતસ્વામણા, એ સાંવત્સરીક કૃત્ય જાણવું. અને તે જાદરવા સુદ  
 દિવસે, અને કાલિકાચાર્યનાં આદેશથી કેવલ ચોથનેજ દિવસે જાણવું. વહી હમણાં જૈની  
 મહતાં નથી, તેથી પચાસ દિવસેજ પર્યુષણા કરવાનું વૃદ્ધોએ કહેલું છે. અધિક માસની  
 જાડવા સુદ પાંચમે તથા કાલિકાચાર્ય પઢી જાડવા સુદિ ચોથેજ પર્યુષણા કરવી.  
 પણાઓને અનુસારે યુગની મધ્યમાં પોશ માસ, તથા યુગની અંતે આષાઢ માસ અધિક આવે  
 પણ અધિક માસ આવતા નથી, અને તે જૈની ટીપણાંઓ હાલમાં મલી શકતાં નથી.  
 પુનેમ બાદ પચાસ દિવસો પઢીજ પર્યુષણા પર્વ કરવું, એમ વૃદ્ધ આચાર્યોનો મત છે.  
 કરે કે, જ્યારે શ્રાવણ માસ અધિક હોય, ત્યારે તો બીજા શ્રાવણસુદ ચોથને  
 યુક્ત છે, પણ જાદરવા સુદ ચોથે કરવું યુક્ત નથી, કેમકે તેથી તો એસી  
 કહે છે કે, એમ વિચાર નહીં કરવો; કેમકે હે દેવાનુ પ્રિય, તેથી તો

समवायांगसूत्रनां वचनने बाधा आवे; माटे एम नहीं कहेवुं; केमके चोमासां तो असारु आदिक मासने आश्रीने रहेलां ठे; माटे कार्तिक चोमासुं कार्तिकसुद चौदसेज करवुं युक्त ठे; अने अधिक मास तो एक कालचूला तरिके ठे; केमके ते गणत्रीमां लेखातो नथी; वली जेम ते चोमासां असारु आदिक मासने आश्रीने रखां ठे; तेम पर्युषणा पर्व पण जादरवा मासनेज आश्रीने रहुं ठे. माटे ते दिवसेज करवुं. अने दिवसनी गणत्रीमां अधिक मास तो एक कालचूला जेवो ठे, माटे ते वच्चे आवे तो पण पचासज दिवसो थएला जाणवा. माटे जादवा सुद चोथे पर्युषणा पर्व (संवहरी) करवुं अयुक्त नथी; केमके एवी रीते करवानुं घणा आगमोमां कह्युं ठे. माटे जेम चोमासुं करवामां अधिक मास लेखातो नथी, तेम संवहरी के पर्युषण करवामां पण अधिक मास लेखाय नहीं. माटे कदाग्रह-ने तजी देवो. त्यारे वली वादी कहे, के शुं ते अधिक मास कागमो खाइ गयो ठे ? अथवा शुं ते मासमां पाप के जुख लागती नथी ? त्यारे तेने कहेवुं के, ज्यारे तुं पण सांवत्सरिक हामणा करे ठे, त्यारे अधिक मास होय, तो पण तेर मासने बदले तुं पण “बारसएहं मासाणं” एवोज पाठ बोले ठे; अने तेमां अधिक मास तो तुं गणतो नथी; एवी रीते चोमासी हामणामां पण अधिक मास होते ठे पांच मासने बदले “चउएहं मासाणं” एवोज पाठ बोले ठे; तथा पख्खी खामणामां पण अधिक तिथि आवते ठे सोल दिवसो थया होय, तो पण “पन्नरसएहं दिवसाणं” एवोज पाठ तुं जणे ठे. वली लोकोमां पण दीवाली आदिक पर्वो माटे अधिक मास गणातो नथी; वली ज्योतिष शास्त्रमां पण अधिक मासमां सघलां शुभ कार्यों करवानी मनाइ करेली ठे. माटे जेम बे चौदस होय, त्यारे पेहेली चौदसने ठोरीने बीजी चौदसे पाक्षिक कार्य कराय ठे, तेम ज्यारे बे जादरवा होय, त्यारे पेहेलो जादरवो तजीने बीजा जादरवामां पर्युषणा पर्व करवुं. त्यारे वली वादी शंका करे के, ते अधिक मासमां तो त्यारे देवपूजा, मुनिदान, अने प्रतिक्रमण आदिक पण करवां न जोइए; त्यारे तेने कहेवुं के, ते देवपूजा आदिक कार्यों तो दिवसोने आश्रीने रहेलां ठे, माटे ते तो हमेशां करवां; अने



જે સંધ્યાનાં કાર્યો છે, તે પણ ગમે તે કોઈ સંધ્યા વચ્ચે કરવાં; અને જાદરવા મહી-  
 જ્યારે તે માસ અધિક હોય, ત્યારે પેહેલો માસ તજીને તે વીજા માસમાં જ કરવાં. વલી  
 જો કે, અચેતન એવી વનસ્પતિઓ પણ અધિક માસને ગણતી નથી, કેમકે તેઓ પણ પેહેલા  
 અધિક માસને તજીને વીજા માસમાં જ પ્રફુલ્લિત થાય છે. કેમકે આવશ્યક નિર્યુક્તિમાં તેમ  
 કહેવા છે. એવી રીતે પ્રસંગોપાત્ અધિક માસની ચર્ચા જાણવી.

હવે તે ચતુર્માસીમાં દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને જાવની સ્થાપના નીચે પ્રમાણે જાણવી. દ્રવ્યસ્થાપના  
 ઘટલે પોતાને ઉપયોગી એવાં તૃણ, પાટલા આદિકને વાપરવાં તે, તથા સચિત્ત દ્રવ્યનો ત્યાગ કરવો  
 છે. સચિત્ત દ્રવ્ય ઘટલે ચોમાસામાં શિષ્યને દીક્ષા નહીં આપવી, તેમાં પણ ઘટલો અપવાદ કે, અતિ  
 અધ્ધાવાલા એવા રાજા, અથવા રાજાનાં પ્રધાનને ચોમાસામાં પણ દીક્ષા આપવામાં વાધ નથી. અચિત્ત  
 દ્રવ્ય ઘટલે વક્ષ આદિક ચોમાસામાં નવાં ગ્રહણ કરવાં નહીં, મિશ્ર દ્રવ્ય ઘટલે ઉપધિ સહિત નવો  
 શિષ્ય ગ્રહણ કરવો નહીં; હવે ક્ષેત્ર સ્થાપના ઘટલે ચોમાસામાં એક જોજન અને એક ગાઉ જવું આવ-  
 વું કહ્યે; તેમાં પણ રોગ આદિકનાં કારણે ઔષધ આદિક લેવા માટે ચાર અથવા પાંચ જોજન પણ  
 જવું કહ્યે કાલ સ્થાપના ચાર માસની જાણવી. અને જાવસ્થાપના ઘટલે ક્રોધ આદિકને દૂર કરી  
 ધર્માસમિતિ આદિકમાં ઉપયોગ રાખવો તે.

હવે એવી રીતે ચોમાસું રહેલા સાધુ સાધવીઓને ચારે વાજુ દિશા તથા વિદિશામાં એક યોજન  
 અને એક ગાઉનો અવગ્રહ હોય; તે અવગ્રહની અંદર જઘન્યથી જ્યાંસુધિમાં જીનો હાથ સુકાઈ જાય,  
 ત્યાં સુધિ રહેવું કહ્યે, તથા ઉત્કૃષ્ટથી પાંચ દિવસો સુધિ કહ્યે, અને મધ્યમપણાથી તે વસ્ત્રેના વચલા  
 કાલસુધિ પણ રહેવું કહ્યે. પણ અવગ્રહથી બહાર રહેવું કહ્યે નહીં. વલી “અપિ” શબ્દથી ૭ માસ-  
 સુધિ પણ અવગ્રહમાં રહેવું કહ્યે, પણ અવગ્રહની બહાર રહેવું કહ્યે નહીં. ગજેન્દ્રપદ આદિક પર્વતની  
 મેલસામાં રહેલા સાધુ સાધવીઓને ૭૯ દિશાઓમાં ઉપાશ્રયથી પાંચ કોસસુધી જવું

આવવું કલ્પે. અહીં વિદિશાઓમાં પણ જવા આવવાનું જે કહ્યું છે, તે વ્યવહારથી છે, નિશ્ચયથી તો તે વિદિશાઓ એક પ્રદેશરૂપ હોવાથી તેમાં જવાનો અસંજવ છે. વલ્લી તે અવગ્રહમાં કોઈ દિશામાં અટવી અથવા પાણી આદિકનો વ્યાઘાત હોય, તો ત્રણ દિશાનો, બે દીશાનો અથવા એક દિશાનો પણ અવગ્રહ થઈ શકે. હવે તે ચોમાસું રહેલા સાધુ સાધવીઓને જિહામાટે પણ એક યોજન અને એક કોશ સુધિ આસપાસ જવું આવવું કલ્પે. વલ્લી હમેશાં વહેતી એવી નદી ઓલંગીને તે પાંચ કોશ પણ જવું આવવું કલ્પે નહીં; પણ કુણાલા નગરીપાસે રહેલી ઐરાવતી નામની નદી કે જેમાં થોડું પાણી રહે છે, અને જ્યાંથી એક પગ પાણીમાં અને બીજો પગ જલથી ઉપર રાખીને જવાય છે, તે ઉતરીને બીજે કાંઠે જિહામાટે જવું કલ્પે, પણ જ્યાં તેમ કરી શકાય નહીં, અને પાણીને બહુ વિલોઝવું પડે, તેવી નદી ઉતરીને જવું કલ્પે નહીં. હવે જંઘાર્ધસુધિ જે પાણી થાય તે “સંઘટ્ટ” કહેવાય, નાજિસુધિ “લેપ” કહેવાય, તથા નાજિ ઉપરનું “લેપોપરિ” કહેવાય. તેમાં શેષાકાલમાં ત્રણ પાણીનાં સંઘટ્ટથી ક્ષેત્ર હણાય નહીં, અર્થાત્ તેમાં જવું કલ્પે; અને વર્ષાકાલમાં સાતથી ક્ષેત્ર હણાય નહીં; પણ શેષાકાલમાં ચાર, અને વર્ષાકાલમાં આઠથી ક્ષેત્ર હણાય. અને લેપ તો એક પણ ક્ષેત્રને હણે છે. અને નાજિસુધિનાં પાણીમાં તો જવુંજ કલ્પે નહીં; ત્યારે નાજિઉપરનાં જાગસુધિનાં પાણીમાં જવાની તો વાતજ શી કરવી ?

એવી રીતે ચોમાસું રહેલા કોઈ સાધુને ગુરુ એમ કહે કે, તું આ રોગી સાધુને જોજન આદિક આપજે ? ત્યારે તે સાધુએ તેને દેવું કલ્પે; પણ તેણે પોતે લેવું કલ્પે નહીં. પણ જો ગુરુ એમ કહે કે, તું તારે માટેજ લેજે, અને ગ્લાનને બીજો આપશે; ત્યારે પોતે પોતા માટેજ લેવું કલ્પે, પણ દેવું કલ્પે નહીં. પણ જો ગુરુએ પોતાને લેવા માટે અને ગ્લાનને આપવા માટે પણ કહ્યું હોય, તો પોતે લેવું, તથા ગ્લાનને આપવું કલ્પે. તથા તરુણ અને બલવાન શરીરવાળા સાધુઓને વારંવાર નવરસયુક્ત વિગયવાલો આહાર કરવો કલ્પે નહીં; પણ કારણ પરુયે કલ્પે. હવે તે વિગયો બે પ્રકારની જાણવી. એક તો વહીં, દૂધ આદિક જે ઘણો કાલ રહી શકે નહીં તે; તથા બીજી ઘી, તેલ આદિક જે ઘણો વસ્તુ

શકે તે. વહી રોગનાં કારણથી ગુરુ અને બાલ આદિક તે.

વહો વસત

વહી તે રહી શકે પદી વિગય માટે વહસ્થીને કહેવું કે, કને માટે તે પ્રહણ કરીશું; ત્યારે પ્રહસ્થી કહેશે કે, આપ હેક ચોમાસાં સુધિ છેજો, અહીં તે વહી છે; ત્યારે તે પ્રહણ કરવી, અને બાલ આદિકને દેવી; પણ તરુણને નહીં. વહી મધ, માંસ અને માંસલ, જોકે સાધુઓને જાવોજીવ વર્જનીય છે, તો પણ અત્યંત અપવાદની દશામાં, શરીરનાં વહારનાં ઉપયોગ માટે કોઈ પણ વસ્તુ તે પ્રહણ કરવાનો ચોમાસામાં તો નિવેધજ છે. વહી રોગીની કરનાર સાધુ, ગુરુને એમ કહે કે, હે જગવન્, રોગીને માટે કોઈ વિગય વસ્તુની સ્વપ છે; ગુરુ કહેશે કે, તેને પુઠો કે, કેટલી વિગયનો તમોને સ્વપ છે ? ત્યારે વૈયાવઢ કરનાર સાધુ તે રોગી સાધુને પુઠે કે, તમારે દૂધ આદિક કેટલી બીજ જોઈય ઢીય ? પઢી તે ગ્લાન સાધુ જે કંઈ કહે, તે વૈયાવઢ કરનારો ગુરુને જહને કહે. ત્યારે ગુરુ પાઠા ફરીને તે વૈયાવઢ કરનારને કહે કે, તે ગ્લાન-ને જેટલી બીજનો સ્વપ છે, તે તું સાવી આપ ? પઢી તે વૈયાવઢ કરનાર વહસ્થીને ઘેર જઈ કહે કે, ગ્લાન સાધુ માટે આટલી વિગયનો સ્વપ છે, તે જો તમારે ત્યાં હોય તો આપો ? પઢી તે વહસ્થી કહેશે કે, બીજ મારે ત્યાં છે, અને આપ છો ? અને તે ગ્લાનને વાવરતાં જો વધે, તો તમો પણ વાવરજો ? બીજાને દેજો ? એમ જો શ્રાવક કહે તો વધારે સેવું પણ કરુપે, પણ તે રોગીનાં મીશથી, પોતે સાધુ પડને પોતામાટે વધારે સેવું કરુપે નહીં. વહી તે ગ્લાનને માટે સાવેલી બીજ મંકલીમાં સાવવી ; વહી તે સેવા માટે પણ નીચે પ્રમાણેનાં વહસ્થીઓનાં ઘેરે જવું. પોતે અથવા બીજાઓએ શ્રાવક, પ્રીતિ કરનારાં, વાન દેવામાં સ્થિરતાવાલાં, તથા અહીં મને નિશ્ચે મલશે, એવા વિશ્વાસવાલાં, જેમાં જવાને કોઈ અટકાવે નહીં તેવાં, જ્યાં ઘ્રણાં સાધુઓને આદરમાન મલતું હોય તેવાં, અથ-વારમાં વહા માણસોને સાધુઓપર રાગ હોય એવાં, તથા જ્યાં સઘલા સાધુપર સમદષ્ટિ હોય તેવાં, પણ મોહોડું કરે તેવાં નહીં, તેવાં ઘરોમાં જઈ, પોતાને જે વસ્તુ જોતી હોય, તે વસ્તુ જો

तेनां घरमां देखीए तो मागवी; पण ते वस्तु न जोवाथी तेने एम कहेवुं नहीं के, तमारे त्यां फलाणी फलाणी वस्तुओ ठे ? अर्थात् पोते नहीं जोएली वस्तुओ याचवी कदपे नहीं. अहीं शिष्य प्रश्न करे के, तेम शा माटे पुठवुं नहीं ? त्यारे गुरु कहे के, तेम पुठयाथी जो ते श्रावक बहु श्रद्धावान होय, तो ते वेंचाती लावे, अने जो ते वेंचाती पण न मले, तो अतिशय श्रद्धाथी ते माटे चोरी पण करे, माटे तेम पुठवुं नहीं. अने कृपणने घेर तो ते वस्तु न देखाय तो पण मागवी कदपे; तेम करवामां दोष नथी. साधुओने हमेशां एक एक वखत आहार करवो कदपे; पण आचार्य आदिक तथा वैयावढ करनारने बेवार पण आहार लेवो कदपे. अर्थात् एकवार जोजन कर्याथी जो ते वैयावढ आदिक न करी शके, तो ते बेवार पण आहार करे. केमके तपस्या करतां पण वैयावढ उत्कृष्ट ठे. वली ज्यां सुधि रुाढी मुठनां वालो न आव्या होय, अर्थात् बालक एवां साधु साधवीओने बेवार पण आहार करवो कदपे; तेमां दोष नथी. माटे एवी रीते आचार्य, उपाध्याय, तपस्वी, ग्लान अने बालक साधुने बेवार आहार करवो पण कदपे. वली एकांतरीआ उपवास करनार साधु प्रज्ञातमां गोचरीए जइ, प्राशुक आहार करीने, तथा ठाश आदिक पीने, पात्रां धोइ साफ करीने जो तेटलाज जोजनथी चलावे तो ठीक, नहींतर हजु जो दुधा होय, तो ते बीजी वार पण जीहा लावी आहार करी शके. वली ठठनां उपवासी साधुने बे वखत तथा आठमवालाने त्रण वखत पण जवुं कदपे; अने चार पांच आदिक उपवासवालाने गमे तेटली वार दिवसमां गोचरीए जवुं कदपे. एवी रीते आहारनी विधि जाणवी. हवे पीवानां पदार्थोनी विधि कहे ठे.

एक जक्तवालाने आचारांगमां कहेलां एकवीस प्रकारना पाणी कदपे; अथवा अहीं जे आगल कहेवामां आवशे, ते नव प्रकारनां पाणी कदपे. आचारांगमां कहेलां एकवीस प्रकारनां पाणी नीचे प्रमाणे जाणवां. उस्सेइमं, संसेइमं, तंडुलोदक, तुसोदक, तिलोदक, जवोदक, यामं, सोवीर, सुद्धवियडं, अंबय, अंबारुक, कविष्ठ, मजलिंग, दख्ख, दडिम, खजुर बोरजल, आमलग, अने चंचापाणी, ए एकवीस प्रकारनां

”  
”  
तथा

कह्ये

के  
के  
तपस्यावाधानुं  
ते गच्छेयुं  
तुं कह्ये  
तेष्वी

वि  
तो तृणादिक  
र्ण यह जाय  
अने पांच सि पाणी

वसि

पण  
समावेश करवो कह्ये नहीं पाणी  
वसि वधारीने आहार खेवो कह्ये नहीं तेम धारेखी व  
रहेखा साधुओए  
सगतां सात घरो सुधि  
घरो नजदीक होवायी, त्यांणी  
दिक खेवायी,  
त्यांना सोकोयी दिक दोषोनो  
याय. अने तेयी  
एम मत ठे के, ते जो कंइ  
ठे के, स

बी



जीणां सूक्ष्म फोरां पडते ठते पण गोचरीए जाय नहीं. वलीतेवा साधुओने जिह्वा लेइ आकाशे आहार करवो कटपे नहीं. वली कोइ वखते जो ते आकाश प्रदेशमां जोजन करता होय, तो ते वखते अरधुं जोजन कर्याबाद कदाच जो वृष्टि थाय, तो बाकीनुं जोजन बीजा हाथथी ढांकीने, तथा तेने ठातीपर अथवा काखमां राखीने कोइ गृहस्थीनां ठापरां नीचे, अथवा कोइ वृद्ध नीचे, के ज्यां पाणीना ठांटा न पडे, त्यां जइ आहार करवो. जो के जिनकटपीओ देशोन दशपूर्वीओ होय ठे, अने तेथी वृष्टि आदिकनो तेमने पेहेलेथीज उपयोग थाय ठे, तो पण सद्गस्थपणाथी कोइ वखते अनुपयोग पण थइ जाय, तेटलामाटे आ समाचारी कही ठे. अर्थात् एक देशमात्र पण जो वृष्टि पमती होय, तो पण जिनकटपीने गोचरीए जवुं कटपे नहीं. हवे पात्र राखता एवा स्थविरकटपी साधुओने तीव्र वर्षाद वरसते ठते गोचरीए जवुं कटपे नहीं अने अपवादथी तो अटपवृष्टि होते ठते, तपस्वी अने दुधासहन नहीं करनारने, सुतरना कपडा उपर कामल ओढीने पण गोचरीए जवुं कटपे. हवे गोचरीए गएला साधु गृहस्थीने घेर गया होय, अने पाठलथी त्यां थोमी थोमी वारे वृष्टि थती होय, त्यारे आरामनी नीचे, अथवा कोइ गृहस्थीनां घरमां, अथवा ते न मळे तो कोइ मंरुप नीचे, अथवा कोइ वृद्धनी नीचे आववुं कटपे. हवे जे गृहस्थीनां घर आदिकमां वृष्टिने लीधे साधु आवी रखा होय, ते गृहस्थीनां घरमां पोते आव्या पेहेलां जे जात आदिक रांधवा मांरुया होय, ते लेवा कटपे, पण पोते आव्या बाद जे दाल आदिक रांधवा मांडे, ते साधुने कटपे नहीं, केमके ते दोषितकहेवाय. वली त्यां रहीने पण जो वरसाद न रही जाय, तो सूर्यास्त पेहेलां साथेनो आहार वावरीने, पात्रां आदिकनी पोटली बांधीने, वरसाद वरसते ठते पण पोताने उपाश्रये पाबुं जवुं कटपे. पण रात्रिए उपाश्रयथी बहार रहेवुं कटपे नहीं, केमके एवी रीते एकाकी बहार रहेवाथी “स्वपरसमुत्था” इत्यादि बहु दोष संजवे, तथा उपाश्रयमां रहेला बीजा साधुओने पण तेथी अधीरज थाय.

हवे वरसाद वरसते ठते आराम आदिकमां तथा उपाश्रयमां पण एक साधवीनी साथे एक साधु-

साधे, वे साधुए एक साधवी साधे, तथा वे साधुए वे साधवीओ  
पांचमो कोइ छुल्लक अथवा छुल्लकी साहीचूत होय, तोज रहेवुं  
दिक छोको, के, जेओ आखो दिवस काम करनारा होय, तेमनी दृष्टि-  
मकानमां रहे तेनां घर्षां छारो होवां जोइए. वही एवीज रीते साधवी तथा  
आ पण उपर प्रमाणेज जांगा जाणवा. अर्थात् तेओमां पांचमो कोइ

बी , तोज साधुने रहेवुं कइपे. उत्सर्ग मारगे तो वे साधु, तथा त्रण  
गोचरी आदिक माटे बहार जाय. पण जो बीजा साधु साधवी-  
बाधा होय, तोज तेओ एकाकी जइ शके ठे. सांधुओने जखान्या

होय  
पटखे "हुं  
आहार

योग्य आहार खाबीश" एम नाम ठाम पाख्या विनां बीजा माटे साधुए  
कइपे नहीं. अही शिष्य पुठे के ते शामाटे ? त्यारे कइशे के एवी रीते  
जो खावे, अने तेमां जो तेने रुचती आवे तो ते वावरे अने अरु  
उछटुं कहे के, तुं कोने पुढीने आ खान्यो हतो ? वही कदाच दाहि-  
तो तेने अजीर्ण याय, वही ते परठववामां पण, वर्षाकालमां जीबाकुल

पण दोष उपजे. वर्षा कालमां साधुओने पाणीची नीतरते शरीरे, अथवा थोका पाणीची  
शरीरे अस्वनादिक आहार करवो कइपे नहीं. अही जो शिष्य पुठे के, ते शा माटे ? त्यारे  
जिनेश्वर प्रभुए सात स्थानकोपरनुं पाणी घणे काखे सुकाय तेवुं कइं ठे; ते साते स्थान-  
हाथ, हाथनी रेखाओ, नखो, नखनां अग्रजागो, त्रमरो, दाढी तथा मूठ,  
घणे काखे सुकाय ठे. माटे ज्यारे पोताने खातरी याय के, हवे माहं शरीर  
कइपे. चोमासां बखते साधु साधवीओए, आठ सूखमोने,  
त्यां त्यां सूत्रनां उपदेशची तेमने जाणवां, चछुपी जोवां,

अने जोशने प्रतिस्तेखवां; तथा तेओ संबंधि विचार पण करवो. ते आठ सूद्धमो नीचे प्रमाणे जाणवां. पेहेलुं प्राण सूद्धम, तेनां वर्णथी तीर्थकर गणधरोए, पांच जेदो कहेला ठे. अने अकेका वर्णमां तो तेमनां हजारो जेदो ठे. ते सघला जीवो कृष्ण आदिक पांचे वर्णोमां उत्पन्न आय ठे, तेवा बे इंद्रिय अनुद्धरी कुंथुवाओ थाय ठे, तेओ ज्यारे चालता होय, त्यारेज माबुम पडे ठे, पण स्थिर होय त्यारे जणाता नथी बीजुं “पनकसूद्धम” केतां वस्तुओमां एटले वर्षाकालमां जमीन, काष्ठ आदिकमां तेना जेवाज रंगवाला सूद्धम जीवो थाय ठे ते. त्रीजा “बीज सूद्धम” एटले शाल आदिकनां बीजनां मुख अने मूलनां जागमां सूद्धम जीवो थाय ठे ते, चोथा “हरित्सूद्धम” एटले पृथ्वीपर जमीनना रंग जेवीज हरियाली थाय ठे, अने ते अद्वय संघयणवाली होवार्थी, तुरतज नाश पामे ठे. पांचमां “पुष्प-सूद्धम” केतां वृक्ष तुल्य रंगवालां वरु, उडुंवर आदिकनां. सूद्धम पुष्पो थाय ठे, के जेओने फक्त श्वासोश्वासनां वायुथी पण वीराधना थाय ठे. ठठां “अंरुसूद्धम” केतां मधमाखी, कांस, मांकरु, उत्कलिका, करोमीआ, कीमी, घीलोमी, कार्कीमा विगेरेनां इनां घणांज सूद्धम थाय ठे. सातमां “लयन सूद्धम” एटले ज्यां कीमी आदिक अनेक सूद्धम जीवोनी उत्पत्ति होय, तथा गदहियां आदिकनां स्थानको होय, तथा बिलघर एटले जमीनपर पाणी पड्याबाद तेमां फाट पनीने दर थाय ठे, तेवां स्थानको, तथा ताडनां मूलनां आकार सरखां बीलो, के जे नीचे पोहोलां तथा उपर सूद्धम होय, तथा जमरानां घरो, ए सघलां स्थानको पण सूद्धम जाणवां. आठमां “स्नेहसूद्धम” एटले आकाशमांथी पकतुं पाणी, बरफ, घुमरीनुं पाणी, करा, तृणनां अंकुरानां अग्र जागपर रहेलुं पाणी, एटलां स्नेहसूद्धमो जाणवां. चोमासामां रहेला साधुओए, सूत्रार्थना देनारा आचार्यने, सूत्र जणावनार उपाध्यायने, ज्ञानादिकमां स्थिर करनारा स्थविरोने, ज्ञानादिकमां प्रवर्तविनारा प्रवर्तकोने, जेमनी पासे आचार्यो सूत्रादिक जणे ठे, एवा गणिओने, तथा तीर्थकरना शिष्य एवा गणधरोने, तथा जे साधुओने लेइने बाहिर क्षेत्रमां रहे ठे, एवा गणावठेदकोने, तथा गह्व आदिक माटे क्षेत्र, उपधि विगे-

तपास राखनार पोर जे त्रायोंने जाणनाराओने, अथवा वय अने पर्यायें करीने सधु उतां पण जे  
 दुसऱ्याय करी बिहार होय, तेओने पुढीने आहारपाणी माटे जवुं कड्ये. अर्थात् ते साधुओ  
 कहेछा आचार्य : कने पुढे के, हे जगवन् हुं आहारपाणी माटे एहस्थीओने घेर जळ ? त्यारे  
 जो कहे के, चहें ? ओ ? तो जवुं कड्ये, नहींतर जवुं कड्ये नहीं. अही शिष्य पुढे के, ते शा  
 माटे ? त्यारे गुरु कहे के, आचार्य महाराज यतां विघ्नोना परिहारने जाणे ठे. वखी एवीज रीते जिन-  
 दुसऱ्यामां जबा माटे, ठंमिळ जबा माटे, तथा खेप माटे, सीववा, तथा सखवा माटे पण आचार्य आदि-  
 ने ते करवुं. फक्त श्वासोश्वास खेवामां पुढवानी जरूर नथी. तेम जिह्वा माटे, अथवा रोगी  
 माटे एक गामची बीजे गाम जवुं होय, तो पण आचार्य आदिकनी ते माटे अनुज्ञा खेवी.  
 आदिक आहार खेवामाटे पण आचार्य आदिकनी अनुज्ञा खेवी जोड्य. वखी पोताने ओषध  
 आदिकनो पण जो तप होय, तो पण ते माटे आचार्य आदिकनी अनुज्ञा खेवी जोड्य. तेम तप करवा  
 माटे पण आचार्य आदिकनी अनुज्ञा खेवी. हवे जे साधुने अनशन पूर्वक संखेखना करवी होय, ते  
 पण आचार्य आदिकनी अनुज्ञाची करे. धर्मनुं जागरण पण गुरुनी अनुज्ञाची करे. वखी चोमासुं रहे-  
 ता साधुने जो उपवि आदिक तपाववां होय, तो तेणे पोते तपास राखीने तपाववां. पण ते तनके  
 कीने पोताने गोचरीय जवुं, तथा ठेक काठसग्न करवो पण कड्ये नहीं; उपस्रक्षणची छे, मात्र  
 गेरे पण करवा जवुं कड्ये नहीं; पण बीजा साधुने ते सोंपीने जवुं कड्ये. अने जो ते साधु पण  
 तप राखवानी ना पाडे, तो तेने जवुं कड्ये नहीं, केमके, वृष्टिआदिकनो जय लागे, वखी वर्षाकाळमां  
 साधुओने, नगे नहीं, बोळे नहीं यवा उंचा आसनपर सुवुं बेसवुं कड्ये, नहींतर कीनी कंधुआ आदि-  
 जो पण

आसनो पण सेववां कड्ये नहीं, केमके तेओने वारंवार तडके मुकवां,  
 मिति आदिक बरोबर पळी शके नहीं; तेची संयम बरोबर  
 बीपिका नामनी टीका करनारे, " दुराराध्य अने दुष्प्रति-



પાલ્યં” એવા પ્રયોગો વાપરેલા છે, તે વૈયાકરણીઓએ ચિંતવવા લાયક છે.

ચોમાસું રહેલા સાધુઓએ ઠઢા માત્રાની ત્રણ જગાઓ રાખવી જોઈએ; અને તેને વારંવાર પઠિ લેહવી જોઈએ; પણ શિયાલા અને ડનાલાની પેઠે રહેવું જોઈએ નહીં; કેમકે વર્ષાકાલમાં જમીનપર ઇન્દ્રગોચ, તૃણ, વનસ્પતિ, આદિક બહુ થાય છે, વલી વરસતે વરસાદે બહાર જવાથી સંયમની વિરાધના થાય. વલી ચોમાસામાં સાધુઓએ ત્રણ માત્રા રાખવાં, એક ઠઢાનું, બીજું મુત્રનું અને ત્રીજું શ્લેશ્મ આદિકનું. ચોમાસું રહેલા સાધુઓએ અસારુ ચોમાસાં પઠી ગાયનાં રુવા સરખા પણ માથાપર કેશ રાખવા નહીં, અને તે લોચ જાદરવા સુદ પાંચમ સુધિમાં, અને હવે સુદ ચોથ સુધીમાં કરી લેવો. વલી જો સમર્થ હોય, તો વર્ષા કાલમાં હમેશાં લોચ કરવો. પણ સંવહરીની રાત્રિને તો લોચવિના ડહ્વંધવી નહીં, કેમકે જો તેમ ન કરે, તો સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ કલ્પે નહીં. કેશોમાં અપકાયની વિરાધના થાય છે, તથા તેના સંસર્ગથી જુઓની ઉત્પત્તિ થાય છે, અને તેને ય્વણતાં થકાં તેઓનો વધ થાય છે, અથવા માથામાં નયો લાગે છે. મુંઝાવવાથી અથવા કતરાવવાથી આજ્ઞાનો જંગ થાય, સંયમની વિરાધના થાય, જુઓનો વધ થાય, માટે લોચ કરવો તેજ શ્રેષ્ઠ છે. પણ કોઈ સાધુનાથી જો તે લોચ સહન ન થાય, અને તેથી જો તેને તાવ આદિક આવી જાય, અથવા બાલક હોવાથી જો તે રહે, અથવા તેથી જો ધર્મને તજી આપે, તો તેણે લોચ કરવો નહીં; અને તેણે પોતાનું મસ્તક પ્રાશુક પાણીથી ધોઈ, તથા નાવીના પણ હાથ પ્રાશુક પાણીથી ધોવરાવીને મુંઝન કરાવવું; વલી માથામાં ગુંબમાં આદિક થયાં હોય, તો કતરાવવા તથા તેને પંદર પંદર દહાડે પ્રતિલેખીને કેશો બુટા બુટા કરવા. તથા તેનું પંદર પંદર દહાડે પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું. અને વર્ષાકાલમાં તો વિશેષ પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું. લોચ સહન નહીં કરનારે મહીને મહીને મુંઝન કરાવવું, અને પંદર પંદર દિવસે કતરાવવા; અને તે સઘળું ગુપ્ત રીતે કરવું. તે મુંઝન તથા કર્તનનું બ, શ્વિત નીશીયથકી અનુક્રમે લઘુ ગુરુ માસનાં લક્ષણથી જાણવું. લોચ બ માસનો જાણવો. પણ જેમાં સાધુઓ વૃદ્ધ હોય તેમણે પોતાની આંખોના રક્ષણ માટે વર્ષ દહાડે પણ કરવો



करवा-

कदाच अज्ञानधी

जे

बचन बोड्यो

तेज

, पण हवे पर्युपण पढी जे एवुं

बचन

, एम निवार्या ठतां पण जो ते बोझा करे; तो

जेम

प्रयची फेंकी दीए ठे, तेम तेने पण संघनी

रुड नामनो ब्राह्मण वर्षाकासे सेतरो खेरवा

गल्लीखो बंदख बेसी गयो, पढी तेणे जोतरची मायों,

माटीनां डेफांधी मारवा मांझ्यो. अनुक्रमे ते माटीची ते बखदनुं

श्वासोश्वास रुंभाइ गयो, अने ते बखद मृत्यु पांम्यो, पढी ते ब्राह्मण

पासे गयो; अने पोतानो संघखो वृत्तांत कही बताव्यो; त्यारे बीजा

के, हड्ड कोष उपशांत चयो ठे के नहीं ? त्यारे तेणे कष्टुं के, मारो कोष

; तेची ते ब्राह्मणोए तेने ज्ञातिबहार कयों. एवी रीते वार्षिक पर्वमां पण जे

कामतकामचा न करे, तेने संघबहार करवो. साधुओंने मांहों मांहें जो क्लेश

जो अपराध होय, तो पण नानाए जइ तेमने खमाववा. कदाच अज्ञा-

मोटाए जइने पण खमाववुं, अने पोते पण खमवुं, अर्थात् पोतपोतानां

एक तो क्षमावे, अने बीजो न क्षमावे तो शुं थाय ? तेने मांटे

ठे. अहीं दृष्टांत कहे ठे के सौवीर देशनो उदयन नामे राजा

सेवता होता. विष्णुमाझी देवे आपेखी श्री वीर प्रभुनी प्रति-

भावके आपेखी गोखीना प्रहणची अद्भुत रूपवान,

अने

सुवर्ण मुटिका वाली सहित देवाधि देवनी प्रतिमाने लक्ष जनारा, तथा चौद राजाश्रोथी सेवाता मासव देसना चक्रप्रयोत राजाने, ते प्रतिमा पाठी लाववा माटे तेनी साथे संग्राम करीने, तेने बांधीने, ते उदयन राजा वर्षाकाळे दशपुर नगरमां आव्यो. त्यां ते उदयन राजाए वार्षिक पर्वने दिवसे एटखे संवठरीने दिवसे उपवास कर्यो; पठी राजाना रसोइआथ्योए चक्रप्रयोतने जोजन करवा माटे कष्टुं, पण तेणे जेरनी बीकथी कष्टुं के, मारे पण आजे उपवास ठे; पठी उदयन राजाए विचार्युं के, आ धूर्त श्रावक ठे, तो पण जो हुं एने आजे खमावीस नहीं, तो मारुं प्रतिक्रमण शुरू थरो नहीं; तेथी तेणे तेनी सघली वस्तुओ आपी दीधी तथा तेनां कपालपर “मम दासीपति” एवी जे ठाप दीधी हती, ते ठांकवा माटे तेणे पोतानो मुकुटपट्ट पण तेने आपी दीधो. एम करीने तेणे चक्रप्रयोतने खमाव्यो; अहीं उदयन राजानुं आराधकपणुं जाणवुं; केमके तेने उपशांतपणुं हतुं. कोइ वखते बघ्नेने पण आराधकपणुं होय ठे. ते नीचे प्रमाणे जाणवुं. एक दहामो कोशांबी नगरीमां श्री वीर प्रभुने वांदवा माटे सूर्य अने चंद्र पोतानां विमान सहित आव्या. ते वखते दक्ष एवी चंदना अस्त समय जाणीने पोताने स्थानके गइ; अने मृगावती सूर्यचंद्रनां जावाबाद अंधकार थये ठते, रात्री जाणीने बीती थकी, उपाश्रये आवीने, श्यावही पमीकमीने चंदनां प्रते कहेवा लागी के, मारो अपराध आप हमा करो ? त्यारे चंदनाए पण कष्टुं के, हे जडे तने कुलीनने आम करवुं युक्त नथी; त्यारे तेणोए कष्टुं के, फरीने हुं तेम करीश नहीं; एम कही तेणीने पगे ते पमी. एटलामां चंदनाने निद्रा आवी गइ, अने मृगावतीने तेम खमावतां थकां केवल ज्ञान उपज्युं; पठी सर्प पासेथी तेणीनो हाथ खसेडवावडे करीने जगाडेली प्रवर्तनीये पुढ्युं के, तें सर्पने शी रीते जाण्यो ? पठी तेणीने केवलज्ञान थएलुं जाणीने पोते पण खमावती थकी केवलज्ञान पामी. माटे एवी रीते मिथ्याडुकृत देवुं. पण कुंजार अने दुल्लकनां दृष्टांतथी नहीं देवुं. कोइक दुल्लक कुंजारनां घमा फोरतो, अने कुंजार ज्यारे तेने निवारतो, त्यारे ते मिथ्याडुकृत देतो; पण पाठो ते घमा तो फोडतो. पठी कुंजार पण

कांकरा डेह तेमा कानने ते कांकराओधी दबावीने मरुवा लाग्यो, त्यारे कुल्लके कणुं के, मने बहु  
 कुल्ल बाय डे, एम बारंवार कहेवा लाग्यो. त्यारे ते कुंजार पण बारंवार तेम करतो यकोज मिथ्या-  
 कुल्लत देवा लाग्यो. माटे पवी रीते मिथ्याकुल्लत नही देवुं. वर्षाकासमां साधुओप प्रण उपाश्रयो  
 प्रहस करवा. तेमांथी जे उपाश्रय उपजोगमां आवतो होय, तेने पेहेळां सवारमां प्रमार्जवो, तथा  
 पठी साधुओ त्रिहामाटे जाय तेवारे प्रमार्जवो, अने पठी त्रीजे पोहोरे एम प्रणवार प्रमार्जवो. तथा  
 सोमासां शिवाय बीजे वसते बेवार प्रमार्जवो. बाकीनां बे उपाश्रयो हमेशां दृष्टिधी जोवा, तथा त्रीजे  
 विषसे तेओने पादप्रौढनधी प्रमार्जवा. पोते जे दिशाओनो अवग्रह राख्यो होय, ते दिशाओमां आहा-  
 र पाणी आदिक बीजा साधुओने कहीने जतुं करुपे. केमके, वर्षाकासमां साधुओ तपस्या करे, तेथी  
 तेओ दुर्बल बयला होय, अने तेथी बहार जतां आवतां कदाच तेओ मुठित पकी जाय, तो जो  
 कहीने गया होय, तो ते दिशातरफ साधुओ जइ तेनी तपास करे, पण जो दिशानी खबर न होय  
 तो तेनी क्यां शोध करे ? ओषध आदिक खेवा माटे जो जतुं पडे, तो पण तुरत त्यांथी पाठा आवतुं,  
 कदाच न आवी शकय तो पण त्यांज रहेवुं करुपे नही; पण वझे क्यांक आवी रहेवुं. पवी रीते  
 उपर कहेओ सांख्यसरिक कल्प जेम सूत्रोमां कहेल्ल डे, तेम कसो डे. माटे ते प्रमाणे आचरतुं. पवी  
 तनां सत्य मार्गने मन, वचन, अने कायाथी सेवतां यकां, अतिचारोथी रक्षण करतां यकां, विधि-  
 आराधतां यकां, तेज जवे कर्मरूपी पांजरामांथी मुकाइने सिद्धिपद पामे डे; वली उत्तमपणा  
 बीजे जवे त्रीजे जवे, तथा जघन्यपणाथी सात आठ जवे तो जरूर निर्वाणपद  
 अध्ययन बोधा आराने डेडे, राजएही नगरीमां देवोप करेला सम-  
 र प्रजुप, घणां साधुओनी मध्यमां कणुं डे; तथा बारंवार तेम  
 श्री जडबाहुस्वामीय पोताना शिष्योप्रते पर्युषणा कल्पमां

हीरविजय सूरेश्वरनां शिष्यरत्न महोपाध्याय श्री कीर्तिविजय  
विजय गणिए रचेली श्री कदपसूत्रनी सुखबोधिका नामनी टीकामां  
संपूर्ण थयुं श्रीरस्तु.

अथ प्रश्न

श्री वीरप्रजुनी पाटे कदपवृक्षनी पेठे इडित वस्तुने देनारा, तथा सुगंधिए करीने हरेल्ल ठे, (पोता-  
नी तरफ खेचेल्ल ठे) विद्वानोरूपी जमराओ जेमणे एवा, तथा शाखानां विस्तारथी मनोहर लागता,  
तथा (मोहरूपी) फलने आपनारा, तथा शोजता ठे मूल गुणो जेमना एवा, तथा उत्कृष्ट मनवाला,  
(पद्ममां अति पुष्पोवाला) तथा देवोथी पण पूजाएला एवा श्री हीरसूरेश्वर थया. जेणे दरवर्षे  
ठ माससुद्धि सघला जीवो प्रते अजयदान रूपी पद्मो वज्रमावीने, पोतानो यशानो मंको आखी पृथ्वी-  
मां वज्रमाव्यो ठे, तथा जेनो उपदेश सांजलीने अधर्मी अने म्हेष्ठनो पण अग्रेसर एवो अकब्बर  
बादशाह पण धर्मेने पाम्यो ठे. तेनी पाट रूपी पूर्वाचल पर्वतपर सूर्य समान तथा जव्य लोको प्रते  
इष्ट प्राप्तिने माटे चिंतामणि रत्न समान एवा श्री विजयसेन सूरेश्वर थया. जेमना गुणो रूपी दोरी-  
ओथी वीटाएलो आ जूगोल, तेमनी कीर्तिरूपी स्त्रीने रमवाना दडा सरखो शोजवा लाग्यो. जेमणे  
अकब्बर बादशाहनी सजामां पंढितोने जीतीने पोतानी कीर्तिने दिगंत सुधि फेलावी ठे; तेमनी पाट-  
रूपी आकाशमां सूर्य समान एवा विजयदेवसूरि जयवंता वर्ते ठे, जेमनी कीर्ति एवी तो उज्ज्वल  
हती के, जे महादेवनां अट्टहास, वरफ, हंस तथा हारनी शोजाने धारण करीने त्रण जगतमां फेला  
वो पामती हती. तेमनी पाटे राजाओ विगेरेथी स्तुति कराएला ठे चरणरूपी कमलो जेमनां, तथा  
तपगुहनां राजा सरखा, तथाजेपोतानां गौर एवा गुणोए करीने श्री गौतम गणधर प्रते पण स्पर्धा करता  
हता, तथा लब्धिनां तो समुद्रसरखा, तथा दर्हीं सरखो श्वेत जेमनो यश हतो, तथा शास्त्ररूपी  
समुद्रनां पारने पडोचेलो एवा श्री विजयसिंह नामे गुरु थया. हवे श्री हीरविजय सूरेश्वरनां, बृह-



ચંડ, તેમ સોમવિજય તથા કીર્તિવિજય નામે બે ઉત્તમ શિષ્યો હતા. જેમનાં  
 કોણ કહી શકે તેમ છે ? અને જેમનું ચરિત્ર જગતમાં કોને આશ્ચર્ય કરતું નથી ? વહી  
 હસ્તસિદ્ધિ મૂર્તિ શિષ્યોને પણ પંડિતશિરોમણિ બનાવ્યા છે, તથા જેમની કૃપા ચિંતામણિ  
 છે, વહી જેમનો મહિમા ઢેક વાણપણાથીજ પ્રસિદ્ધ હતી વહી જે મોટા વૈયાકરણી તથા  
 તાર્કિક હતા, તથા સિદ્ધાંતરૂપી સમુદ્રને વલોવવાને મંદરાચલ સરલા હતા, તથા જે કવિત્વકલામાં  
 પારંગામી હતા, તથા જે સર્વપર ઉપકાર કરનારા, તથા મહા વૈરાગ્યવંત હતા; તથા જેમણે વિષા-  
 ર રજાકર, તથા પ્રશ્નોત્તર આદિક અદ્ભુત શાસ્ત્રો બનાવ્યાં છે, તથા જેમણે અનેક શાસ્ત્રોરૂપી સમુદ્રને  
 છોળ્યાં છે, પણ શ્રી કીર્તિવિજય મહારાજનાં વિનયી પણ શિષ્ય શ્રી વિનયવિજયજીએ આ કલ્પસૂત્ર-  
 સુલ્લબોધિકા ટીકા બનાવેલી છે. તે આ સુલ્લબોધિકાને પંડિતશિરોમણિ, તથા વિમલહર્ષવાચકનાં  
 વંશમાં મોતી સમાન, તથા મહા બુદ્ધિવાન, અને વિસ્તાર પામેલી કીર્તિવાણી, તથા શાસ્ત્રનાં પારંગામી  
 , શ્રી વ્રાહ્મવિજય વાચકેડે શોધેલી છે. આ ટીકા સંવત સોલસેં ને ઠાણમાં જેઠ સુદ બીજ ગુરુવાર  
 પુણ્ય મહત્ત્વે સંપૂર્ણ થઈ છે, આ બનાવવામાં શ્રી રામવિજય પંડિતનાં શિષ્ય શ્રી વિજય વિબુધ  
 આદિકની અપ્યર્ચનાં પણ હેતુચૂત છે. ય્યાંસુધિ આ પૃથ્વીરૂપી સ્ત્રી પર્વતોરૂપી શ્રીફલોને, વૃક્ષોરૂપી  
 હર્ષને, નિષધ ગિરિરૂપી કેસરને, ધરનારો આ જંબુદ્વીપરૂપી મંગલનો થાણ જાણીને રહી છે, ત્યાંસુધિ  
 પંડિતોને હચતી પણ આ કલ્પસૂત્રની ટીકા હૃદિ પામો.

પૃથ્વીરિતે કલ્પસૂત્રની સુલ્લબોધિકા ટીકાનું ગુજરાતી જાણાંતર ગુરુ મહારાજ શ્રી ચારિત્રવિ-  
 નિવાસી ભાવક હંસરાજનાં પુત્ર હીરાલાલે કર્યું છે; તેમાં જે  
 લક્ષ્યાયું હોય, તે “ મિથ્યામિદુક્કરં ” અને તે સુદ જનોએ કૃપા-  
 ય્ય ગ્રંથઃ

ત્રીપચિત્ર માત્રોક



## ગીર્મિદ માણિક.

સમાધાન પ્રશ્ન:

ભણ્યું હોય, તે "મિર્મિદકર" અને તે સુદ્ધ જનો કદા-

કિ જામનગર નિવાસી શ્રાવક દંસરાજના પુત્ર દૌરાલાલે કયું છે, તેમાં તે

પર્વીરીએ આ કલ્પસૂત્રની સુલભોધિકા ટીકાનું પુજારી ત્રાણાંતર ગુરુ મહારાજ શ્રી ચારિત્રવિ-

પદિતોને રચી પરી આ કલ્પસૂત્રની ટીકા રૂઠિ પામી.

તરીને, વિષય નિરૂપી કેસરને, ધરનારી આ જંબુડીપરની માંગલનો યાલ જાલીને રહી છે, ત્યાંસુધિ આલેખની અવધાનાં પણ દેવેનું છે. ત્યાંસુધિ આ પૂર્વોક્તિ જી પર્વોક્તિ શ્રીફલોને, વૃક્ષોક્તિ તથા પુણ્ય નક્ષત્રે સંપૂર્ણ થઈ છે, આ વનાવવામાં શ્રી રામવિજય પંકિતનાં શિષ્ય શ્રી વિજય વિષય પદ્ય, શ્રી ત્રાવિજય ગાવકેડે ગોષ્ઠી છે. આ ટીકા સંવત સોલસે ને હથેમાં જેવ સુદ વીજ ગુરુવાર વચમાં મોતી સમાન, તથા મહા બુદ્ધિવાન, અને વિસ્તાર પામેલી કીર્તિવાણ, તથા આલેખનાં પારંગામી શ્રી સુલભોધિકા ટીકા વગાવેલી છે. તે આ સુલભોધિકાને પંકિતશિરોમણિ, તથા વિમલદેવવાચકનાં શોભા છે, પણ શ્રી કીર્તિવિજય મહારાજનાં વિનયી. પણ શિષ્ય શ્રી વિનયવિજયજીએ આ કલ્પસૂત્ર-ર રાજાકર, તથા પ્રશ્નોત્તર આલેખ અક્ષરે ગ્રાંથો વગાવ્યાં છે, તથા જેમણે અનેક ગ્રાંથોક્તિ સમુદને પણ પારંગામી હતા, તથા જે સર્વેપર ઉપકાર કરનારા, તથા મહા ચૈરામ્યવંત હતા, તથા જેમણે વિચાર-તાર્કિક હતા, તથા સિદ્ધાંતરૂપી સમુદને વલોવવાને મંદરાચલ સરણ હતા, તથા જે કવિત્વકલ્યામાં રાસરણ હતા, તેમનાં મહેમાનેક ગાણપણથી જ પ્રસિદ્ધ હતાં વળી જે મોટા વૈયાકારણી તથા જેમની દેસસિદ્ધિ મૂલે શિષ્યોને પણ પંકિતશિરોમણિ વગાવ્યાં છે, તથા જેમની કદા વિતામણિ સૌભાગ્યપણને કોણ કહી શકે તેમ છે ? અને જેમનું ચરિત્ર જાતનાં કોને આશ્ચર્ય કરવું નથી ? વળી સ્થાનિ, જેમ મૂંઝ, વંડ, તેમ સોમવિજય તથા કીર્તિવિજય નામે જે હવમ શિષ્યો હતા. જેમનાં

પૃથ્વી પૃથ્વી જગદ્ગુરુ ગદગરક શ્રી દૌરવિજય સૂરીશ્વરનાં શિષ્યરત્ન મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણિનાં શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજય ગણિય રત્નેશી શ્રી કલ્પસૂત્રની સુલ્લભોધિકા નામની ટીકામાં સામાન્યારી નામનું નવમું વ્યાખ્યાન સંપૂર્ણ થયું. શ્રીસ્તુતિ.

અથ પ્રશસ્તિલિખ્યતે

શ્રી વીરપ્રયત્ની પાટ કલ્પવૃક્ષની પેઠે દહિત વસ્ત્રિને દેનારા, તથા સુગંધિય કર્પીને દરેલ હે, (પોતાની તરફ સંજેલ હે) ચિટાનોરૂપી તમરાઓ જેમણે પૃથ્વી, તથા આલનાં વિસ્તારથી મનોહર લાગતા, તથા (મોકરૂપી) ફલને આપનારા, તથા ઓતના હે મૂલ ગુણો જેમનાં પૃથ્વી, તથા ઉલ્કેષ મનવાલા, (પરકમાં અતિ પુણ્યોવાલા) તથા દેવોથી પણ પૂજાપાલા પૃથ્વી શ્રી દૌરસૂરીશ્વર થયા. જેણે દરવલ્લે હે માત્રસુકિ સ્થલા વીતો પ્રતે અત્યદાન રૂપી પત્ની વજ્રાવીને, પોતાનો યજ્ઞનો ફંકો આપી પૃથ્વી-માં વજ્રકાળ્યો હે, તથા જેનો ઉપદેશ સાંતલીને અધર્મી અને સ્વેચ્છનો પણ અધોમ્સર પૃથ્વી અકલ્બર જાદગાદે પણ ધર્મને પામ્યો હે. તેની પાટ રૂપી પૂર્વાચલ પર્વતપર સૂર્ય સમાન તથા ત્રવ્ય લોકો પ્રતે દેહ પ્રાપ્તિને માટે ચિંતામણિ રત્ન સમાન પૃથ્વી શ્રી વિજયસેન સૂરીશ્વર થયા. જેમનાં ગુણો રૂપી વૌરી-ઓથી વીટાપાલો આ યુગેલ, તેમની કીર્તિરૂપી જીને રમવાનાં દહાં સરલો ઓતવા લાગ્યો. જેમણે અકલ્બર જાદગાદેની સત્તામાં પંક્તિને વીતીને પોતાની કીર્તિને દિગંત સુધિ ફેલાવી હે, તેમની પાટ-રૂપી આકાશમાં સૂર્ય સમાન પૃથ્વી વિજયદેવસૂરિ જયવંતા વર્તે હે, જેમની કીર્તિ પૃથ્વી તો હજ્જવલ દેવી કે, જે મહાદેવનાં અદ્વૈત, વરફ, દેસ તથા દેરાની ઓતનાં ધારણ કરીને ત્રણ જગતમાં ફેલાઈ જો પામતી દેવી. તેમની પાટ રાજાઓ વિશેથી સ્વતિ કરાપાલા હે ચરણરૂપી કમલો જેમનાં, તથા તપાશ્વિનાં રાજા સરલા, તથાહોપોતાનાં ગૌર પૃથ્વી ગુણો કર્પીને શ્રી ગૌતમ ગણધર પ્રતે પણ સ્પર્ધા કરતા દેતા, તથા લલિતનાં તો સમુદ્રસરલા, તથા વૃદ્ધી સરલો શ્વેત જેમનો યજ્ઞ દેતો, તથા યાજ્ઞરૂપી સમુદ્રનાં પારને પદ્મોત્પલા પૃથ્વી શ્રી વિજયસિંહ નામે ગુરુ થયા. હવે શ્રી દૌરવિજય સૂરીશ્વરનાં, હવે-

શ્રી હીરવિજય સૂરીશ્વરનાં શિષ્યરત્ન મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણિનાં શ્રી વિનયવિજય ગણિણ રચેલી શ્રી કહ્વપસૂત્રની સુખવોધિકા નામની ટીકામાં સામાચારી નામનું નવમું વ્યાખ્યાન સંપૂર્ણ થયું. શ્રીરસ્તુ.

અથ પ્રશસ્તિર્લિખ્યતે

શ્રી વીરપ્રજ્ઞની પાટે કહ્વપટ્ટાની પેઠે શ્લિષ્ટ વસ્તુને દેનારા, તથા સુગંધિય કરીને ફરેલ છે, (પોતાની તરફ ટેંચેલ છે) વિદ્વાનરૂપી જમરાઓ જેમણે એવા, તથા શાલાનાં વિસ્તારથી મનોહર લાગતા, તથા (મોઢરૂપી) ફલને આપનારા, તથા શોજતા છે મૂલ ગુણો જેમના એવા, તથા ઉત્કૃષ્ટ મનવાલા, (પદ્મમાં અતિ પુષ્પોવાલા) તથા દેવોથી પણ પૂજાણલા એવા શ્રી હીરસૂરીશ્વર થયા. જેણે દરવર્ષે ઠ માસસુદ્ધિ સઘલા જીવો પ્રતે અજયદાન રૂપી પત્નો વજમાવીને, પોતાનો યશનો મંકો આસ્વી પૃથ્વીમાં વજમાવ્યો છે, તથા જેનો ઉપદેશ સાંજલીને અધર્મી અને મ્લેષ્ટનો પણ અગ્રેસર એવો અકબ્બર બાદશાહ પણ ધર્મને પામ્યો છે. તેની પાટ રૂપી પૂર્વાચલ પર્વતપર સૂર્ય સમાન તથા જવ્ય લોકો પ્રતે શ્લષ્ટ પ્રાપ્તિને માટે ચિંતામણિ રત્ન સમાન એવા શ્રી વિજયસેન સૂરીશ્વર થયા. જેમના ગુણો રૂપી દોરીઓથી વીંટાણો આ જૂગોલ, તેમની કીર્તિરૂપી સ્ત્રીને રમવાના દડા સરલો શોજવા લાગ્યો. જેમણે અકબ્બર બાદશાહની સજામાં પંક્તિને જીતીને પોતાની કીર્તિને દિગંત સુધિ ફેલાવી છે; તેમની પાટરૂપી આકાશમાં સૂર્ય સમાન એવા વિજયદેવસૂરિ જયવંતા વર્તે છે, જેમની કીર્તિ એવી તો ઝજ્જલ હતી કે, જે મહાદેવનાં અદ્વિદાસ, વરફ, હંસ તથા હારની શોજાને ધારણ કરીને ત્રણ જગતમાં ફેલાવો પામતી હતી. તેમની પાટે રાજાઓ વિગેરેથી સ્તુતિ કરાણલા છે ચરણરૂપી કમલો જેમનાં, તથા તપગઢનાં રાજા સરલા, તથા જેપોતાનાં ગૌર એવા ગુણોય કરીને શ્રી ગૌતમ ગણધર પ્રતે પણ સ્પર્ધા કરતા હતા, તથા લઙ્ઘિનાં તો સમુદ્રસરલા, તથા વહીં સરલો શ્વેત જેમનો યશ હતો, તથા શાસ્ત્રરૂપી સમુદ્રનાં પારને પહોંચેલા એવા શ્રી વિજયસિંહ નામે ગુરુ થયા. હવે શ્રી હીરવિજય સૂરીશ્વરનાં, વૃહ-

સ્પતિનાં; જેમ સૂર્ય, ચંદ્ર, તેમ સોમવિજય તથા કીર્તિવિજય નામે બે ઉત્તમ શિષ્યો હતા. જેમનાં સૌજાગ્યપણાને કોણ કહી શકે તેમ છે ? અને જેમનું ચરિત્ર જગતમાં કોને આશ્ચર્ય કરતું નથી ? વલી જેમની હસ્તસિદ્ધિ મૂર્ખ શિષ્યોને પણ પંડિતશિરોમણિ બનાવ્યા છે, તથા જેમની કૃપા ચિંતામણિ રક્ષસરખી છે, વલી જેમનો મહિમા ઠેક બાલપણથીજ પ્રસિદ્ધ હતી વલી જે મોટા વૈયાકરણી તથા તાર્કિક હતા, તથા સિદ્ધાંતરૂપી સમુદ્રને વલોવવાને મંદરાચલ સરખા હતા, તથા જે કવિત્વકલામાં પણ પારંગામી હતા, તથા જે સર્વપર ઉપકાર કરનારા, તથા મહા વૈરાગ્યવંત હતા; તથા જેમણે વિચાર રક્ષાકર, તથા પ્રશ્નોત્તર આદિક અદ્ભુત શાસ્ત્રો બનાવ્યાં છે, તથા જેમણે અનેક શાસ્ત્રોરૂપી સમુદ્રને શોધ્યાં છે, એવા શ્રી કીર્તિવિજય મહારાજનાં વિનયી એવા શિષ્ય શ્રી વિનયવિજયજીએ આ કલ્પસૂત્રની સુખબોધિકા ટીકા બનાવેલી છે. તે આ સુખબોધિકાને પંક્તિશિરોમણિ, તથા વિમલહર્ષવાચકનાં વંશમાં મોતી સમાન, તથા મહા બુદ્ધિવાન, અને વિસ્તાર પામેલી કીર્તિવાલા, તથા શાસ્ત્રનાં પારંગામી એવા, શ્રી જાવવિજય વાચકેંદ્રે શોધેલી છે. આ ટીકા સંવત સોલસે ને ષષ્ઠમાં જેઠ સુદ વીજ ગુરુવાર તથા પુણ્ય નક્ષત્રે સંપૂર્ણ થઈ છે, આ બનાવવામાં શ્રી રામવિજય પંક્તિનાં શિષ્ય શ્રી વિજય વિબુધ આદિકની અગ્ન્યર્થનાં પણ હેતુજૂત છે. જ્યાંસુધિ આ પૃથ્વીરૂપી સ્ત્રી પર્વતોરૂપી શ્રીફલોને, વૃદ્ધોરૂપી વર્જને, નિષધ ગિરિરૂપી કેસરને, ધરનારો આ જંબુદ્વીપરૂપી મંગલનો ચાલ જાલીને રહી છે, ત્યાંસુધિ પંડિતોને રુચતી એવી આ કલ્પસૂત્રની ટીકા વૃદ્ધિ પામો.

એવીરીતે આ કલ્પસૂત્રની સુખબોધિકા ટીકાનું ગુજરાતી જાણાંતર ગુરુ મહારાજ શ્રી ચારિત્રવિક્તિ જામનગર નિવાસી શ્રાવક હંસરાજનાં પુત્ર હીરાલાલે કર્યું છે; તેમાં જે લખાયું હોય, તે “મિઠામિઠુકરું” અને તે સુદ જનોએ કૃપા-સમાપ્તોઽય ગ્રંથ:

ત્રીમસિંહ માણેક.



श्री हीरविजय सूरेश्वरनां शिष्यरत्न महोपाध्याय श्री कीर्तिविजय

नशिमां श्री विनयविजय गणिए रचेद्वी श्री कदपसूत्रनी सुखबोधिका नामनी टीकामां  
सामाचारी नामनुं नवमुं व्याख्यानं संपूर्णं थयुं. श्रीरस्तु.

अथ प्रशस्तिर्विख्यते

श्री वीरप्रभुनी पाटे कदपवृक्षनी पेठे इडित वस्तुने देनारा, तथा सुगंधिए करीने हरेख ठे, (पोता-  
नी तरफ खेचेख ठे) विद्वानोरूपी जमराओ जेमणे एवा, तथा शाखानां विस्तारथी मनोहर लागता,  
तथा ( मोक्षरूपी ) फलने आपनारा, तथा शोजता ठे मूल गुणो जेमना एवा, तथा उत्कृष्ट मनवाला,  
( पद्ममां अति पुष्पोवाला ) तथा देवोथी पण पूजाएला एवा श्री हीरसूरेश्वर थया. जेणे दरवर्षे  
ठ माससुद्धि सघळा जीवो प्रते अजयदान रूपी पद्मो वज्रमावीने, पोतानो यशनो मंको आखी पृथ्वी-  
मां वज्रमाव्यो ठे, तथा जेनो उपदेश सांजलीने अधर्मी अने म्हेष्ठनो पण अग्रेसर एवो अकब्बर  
बादशाह पण धर्मने पाम्यो ठे. तेनी पाट रूपी पूर्वाचल पर्वतपर सूर्य समान तथा जव्य लोको प्रते  
इष्ट प्राप्तिने माटे चिंतामणि रत्न समान एवा श्री विजयसेन सूरेश्वर थया. जेमना गुणो रूपी दोरी-  
ओथी वींटाएलो आ जूगोल, तेमनी कीर्तिरूपी स्त्रीने रमवाना दडा सरखो शोजवा लाग्यो. जेमणे  
अकब्बर बादशाहनी सजामां पंक्तितोने जीतीने पोतानी कीर्तिने दिगंत सुधि फेलावी ठे; तेमनी पाट-  
रूपी आकाशमां सूर्य समान एवा विजयदेवसूरि जयवंता वतें ठे, जेमनी कीर्ति एवी तो उज्ज्वल  
हती के, जे महादेवनां अट्टहास, बरफ, हंस तथा हारनी शोजाने धारण करीने त्रण जगतमां फेला  
वो पामती हती. तेमनी पाटे राजाओ विगेरेथी स्तुति कराएला ठे चरणरूपी कमलो जेमनां, तथा  
तपगुहनां राजा सरखा, तथाजेपोतानां गौर एवा गुणोए करीने श्री गौतम गणधर प्रते पण स्पर्धा करता  
हता, तथा लब्धिनां तो समुद्रसरखा, तथा वहीं सरखो श्वेत जेमनो यश हतो, तथा शास्त्ररूपी  
समुद्रनां पारने पडोचेला एवा श्री विजयसिंह नामे गुरु थया. हवे श्री हीरविजय सूरेश्वरनां, वृह-



સ્પતિનાં; જેમ સૂર્ય, ચંદ્ર, તેમ સોમવિજય તથા કીર્તિવિજય નામે બે ઉત્તમ શિષ્યો હતા. જેમનાં સૌજાગ્યપણાને કોણ કલી શકે તેમ છે ? અને જેમનું ચરિત્ર જગતમાં કોને આશ્ચર્ય કરતું નથી ? વલી જેમની હસ્તસિદ્ધિ મૂર્ખ શિષ્યોને પણ પંડિતશિરોમણિ બનાવ્યા છે, તથા જેમની કૃપા ચિંતામણિ રક્ષસરખી છે, વલી જેમનો મહિમા ઠેક બાલપણાથીજ પ્રસિદ્ધ હતી વલી જે મોટા વૈયાકરણી તથા તાર્કિક હતા, તથા સિદ્ધાંતરૂપી સમુદ્રને વલોવવાને મંદરાચલ સરખા હતા, તથા જે કવિત્વકલામાં પણ પારંગામી હતા, તથા જે સર્વપર ઉપકાર કરનારા, તથા મહા વૈરાગ્યવંત હતા; તથા જેમણે વિચાર રહાકર, તથા પ્રશ્નોત્તર આદિક અદ્ભુત શાસ્ત્રો બનાવ્યાં છે, તથા જેમણે અનેક શાસ્ત્રોરૂપી સમુદ્રને શોધ્યાં છે, એવા શ્રી કીર્તિવિજય મહારાજનાં વિનયી. એવા શિષ્ય શ્રી વિનયવિજયજીએ આ કલ્પસૂત્રની સુખબોધિકા ટીકા બનાવેલી છે. તે આ સુખબોધિકાને પંક્તિશિરોમણિ, તથા વિમલહર્ષવાચકનાં વંશમાં મોતી સમાન, તથા મહા બુદ્ધિવાન, અને વિસ્તાર પામેલી કીર્તિવાલા, તથા શાસ્ત્રનાં પારંગામી એવા, શ્રી જાવવિજય વાચકેડે શોધેલી છે. આ ટીકા સંવત સોલસેં ને ઠંઠુમાં જેઠ સુદ વીજ ગુરુવાર તથા પુણ્ય નક્ષત્રે સંપૂર્ણ થઈ છે, આ બનાવવામાં શ્રી રામવિજય પંક્તિનાં શિષ્ય શ્રી વિજય વિબુધ આદિકની અગ્યર્થનાં પણ હેતુજૂત છે. જ્યાંસુધિ આ પૃથ્વીરૂપી સ્ત્રી પર્વતોરૂપી શ્રીફલોને, વૃક્ષોરૂપી વર્જને, નિષધ ગિરિરૂપી કેસરને, ધરનારો આ જંબુદ્વીપરૂપી મંગલનો થાલ જાલીને રહી છે, ત્યાંસુધિ રુચતી એવી આ કલ્પસૂત્રની ટીકા વૃદ્ધિ પામો.

આ કલ્પસૂત્રની સુખબોધિકા ટીકાનું ગુજરાતી જાણાંતર ગુરુ મહારાજ શ્રી ચારિત્રવિક્તિ જામનગર નિવાસી શ્રાવક હંસરાજનાં પુત્ર હીરાલાલે કર્યું છે; તેમાં જે લખાયું હોય, તે “ મિઠામિઠુકરું ” અને તે સુદ્ધ જનોએ કૃપાસમાસોડય ગ્રંથ:

ત્રીમસિંહ માણેક.

॥ इति कट्पसूत्रनी सुखबोधिका टी-  
कानुं गुजराती ज्ञाषांतर समाप्त ॥

